

30770 / B / 1

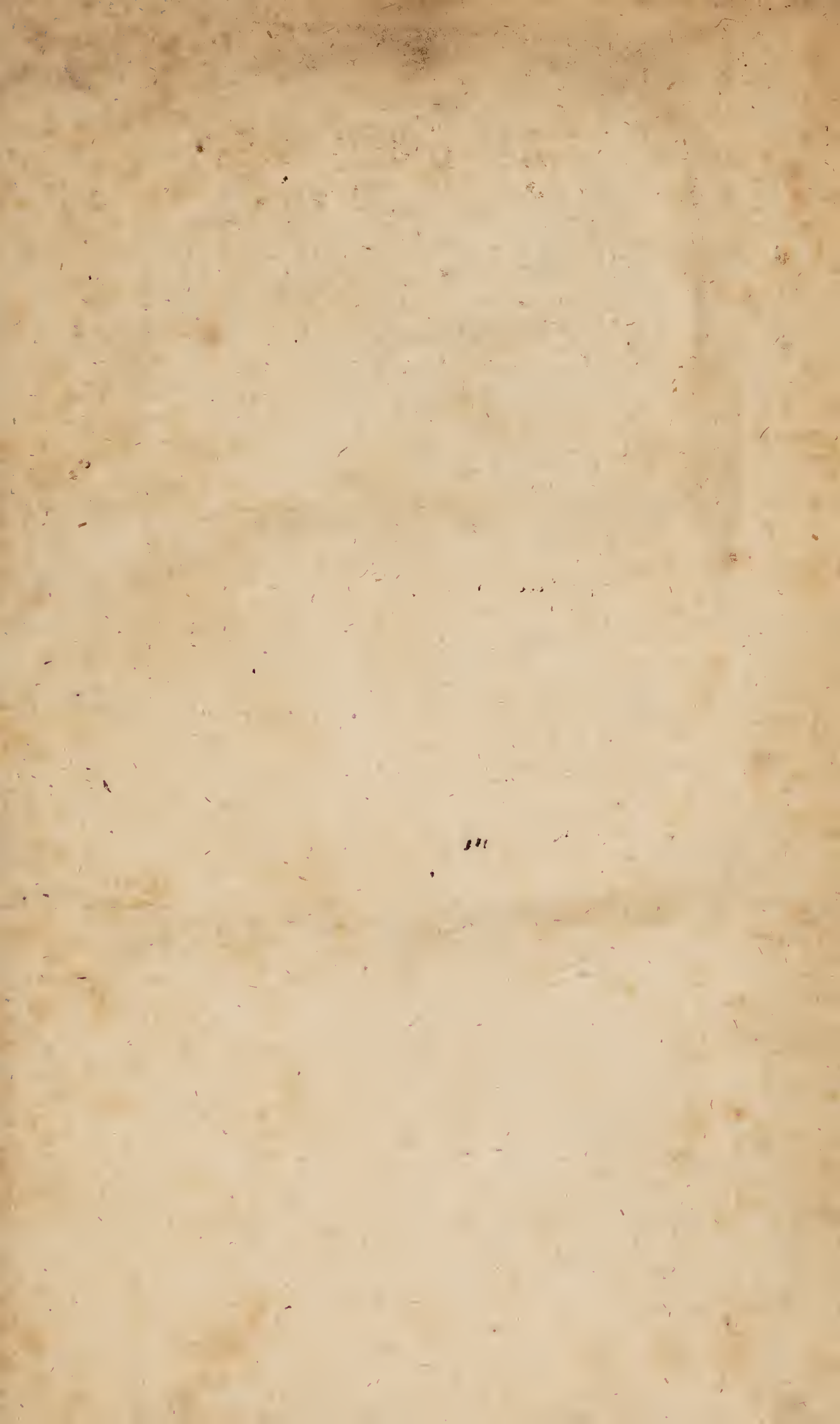
C. II. c

16

 Bodleian Library

ARTHUR P. CHADBOURNE.

Edinburgh Jan /
193

Jo. Gregory
p 176
6 cum.

Saumi Epistola

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

Natus Kal. Iul. 1511. Denatus XVI Kal. Iul. 1575.

*Nomen ab insigni quid prodest sumere cornu?
 Major ab illustri fama petenda viro.
 Aspicias, HORNA, tui vultus in imagine IUNI,
 Et quas Roma tenet, quas tenet Hellas opes.
 Omnigenæ ergo tuis cum surgant æquore dotes,
 Hoc ab Amalthea nomen habere potes.*

D. J.

J. Hofhoit excudit.

D. Goster fecit.

HADRIANI JUNII
HORNANI, MEDICI
ANIMADVERSA,

EJUSDEMQUE
D E C O M A

COMMENTARIUM,

Ab autore innumeris in locis emendata, &
in signibus supplementis locupletata.

ACCEDIT ADPENDIX
HADRIANI JUNII

*ad animadversa sua, nunc primam ex clariss. viri
autographo in lucem edita.*

EX BIBLIOTHECA
CORN. VAN ARCKEL:

R O T E R O D A M I.

Apud **JOANNEM HOFHOUT.**

MDCCVIII.

THE BIBLE

THE BIBLE SOCIETY

100 N. 1st St. Philadelphia, Pa.

1850

A. B. C. D. E. F. G. H. I. J. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. V. W. X. Y. Z.

THE BIBLE SOCIETY

100 N. 1st St. Philadelphia, Pa.

1850

A. B. C. D. E. F. G. H. I. J. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. V. W. X. Y. Z.

THE BIBLE SOCIETY

100 N. 1st St. Philadelphia, Pa.

1850

A. B. C. D. E. F. G. H. I. J. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. V. W. X. Y. Z.

THE BIBLE SOCIETY

100 N. 1st St. Philadelphia, Pa.

1850

A. B. C. D. E. F. G. H. I. J. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. V. W. X. Y. Z.

THE BIBLE SOCIETY

100 N. 1st St. Philadelphia, Pa.

1850

A. B. C. D. E. F. G. H. I. J. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. V. W. X. Y. Z.

VIRO DOCTISSIMO
CORNELIO VAN ALKEMADE

*Batavarum antiquitatum investigatori
diligentissimo*

CORNELIUS VAN ARCKEL.

 Pusculum hoc cur in tuo nomine, ALKEMADI, adparere voluerim, non obscuræ profecto causæ sunt. Quum enim tua eximia liberalitate per aliquot annos hunc thesaurum possederim, par certè atque æquum videtur, ut tandem eo revertatur, unde venit. Accedit ad hæc, quod, quum Junius inter primos præluxerit aliis Bataviæ nostræ antiquitates inlustrando, tu proinde, cui tales deliciae inprimis cordi sunt,

Juniani nominis non possis non esse admirator & venerator studiosissimus. Novi animum tuum humanioribus literis studiisque, præsertim illis, in quibus noster excelluit, addictissimum: uti vel hinc mihi facile persuaserim, te hocce meæ amicitiae pignus habiturum gratissimum. Patriæ terræ ac gentis innocentia juxta ac fortitudine toto terrarum orbe nobilissimæ antiquitatibus, proh dolor! à plerisque neglectis, in lucem revocandis nocturna pariter ac diurna manu operam navas. Eo animo, præter nummorum gazas, magnam vim possides codicum, tum a te, tum ab aliis inexhausto labore exaratorum, ut taceam copiam exquisitam, atque uberrimam
ob-

observationum . quæ omnia utinam
ex scriniis tuis locupletissimis de-
promere , & oculis eruditorum sub-
jicere ne dedigneris . Quam avidè
excepta fuerint , quæ evulgasti ,
Chronicum Hollandiæ vernaculis
scriptum rythmis ; Moneta Comi-
tum Hollandiæ tuis inlustrata com-
mentariis ; aureus insuper libellus
de decantato isto majorum nostro-
rum duello , quo lites solebant di-
judicare , plus semel recusatus , &
ego scio , & mecum omnes uno ore
confitentur Batavæ antiquitatis
amatores . Perges , vir amicissime ,
perges in ista decertare palæstra ,
nec antiquariis anteriorum seculo-
rum sacras reliquias in loculis tuis
reconditas invidebis . Laborem non
est quod causeris . quid enim tibi ,
* 4 qui

qui totus labor es, totus industria non succedat? Perges magis magisque evincere pertinaciam & negligentiam eorum, qui unicè tantum res Græcas, Romanasque, & alias mirabundi ad cœlum tollunt; quum gloriam & laudem suæ gentis negligentes, earum indagacionem flocci faciant. De reliquo, scriptoris nostri, quo semper delectatus es, recentatos libellos honori meritisque dedicatos tuis hospitio dignaberis, hilarique fronte in clientelam tuam suscipies. Vale, & me quo soles amore complectere. Dabam Roterodami V. Non Octob. MDCCVII.

LECTORI S.

Non multis te morabor. Abiit jam decennium, ex quo viri mihi amicissimi C. Alkemadii liberali donatione in manus meas pervenere, qui tandem in lucem prodeunt, Had. Junii Animadversorum libri, una cum ejusdem de Coma Commentario, ex editione Basileensi anni 1556. Hocce opusculum Junius ipse sibi recoquendum sumpserat, inserta eo proposito à capite ad calcem exemplaris sui charta pura, quo commodius adscriberet novas aut ampliores animadversiones. Quædam resecuit, multa multis in locis mutavit, plurima emendavit, ac de integro addidit: quæ omnia, si vita suppeditasset, & per occupationes licuisset, adcurate recentata, suoque decori reddita procul dubio cum literatis hominibus communicaturus fuisset. Multi jam pridem & quidem maximo studio hoc

*a me manuscriptum efflagitaverunt : sed manibus viri longè celeberrimi consultius facturum tunc temporis me putabam , si pertinaciter petentibus istud denegarem ; tum , ne cui unquam occasio præberetur plagium committendi , tum ut tempus superesset inquirendi , num in scriniis doctorum virorum Juniani nominis amantium deliciae id genus nondum editæ alicubi delitescerent , quæ simul conjunctæ huic operi tanto majorem splendorem conciliarent. Et sanè non mea me fefellit opinio. Commodum enim se mihi offerebat occasio non expectata nanciscendi adpendicem ad animadversorum libros ipsissima Junii manu exarata , ita ut prelo paratam fuisse jam olim ab ipsomet autore nullus dubitem. Possessor hujus adpendicis fuit vir reverendus D. Flud van Giffen , ad Ecclesiam Dordracenam , dum in vivis esset , Dei Præco , reliquiarum ejusdemmodi amator summus ac sedulus indagator : ex cujus bibliotheca publica auctione distracta mihi comparavi id χειρίδιον . Subsidiis hisce instructus , Junianum opus Hispano-
rum*

rum * barbaris manibus ereptum ex carcere, quo tot annos fuerat detentum, tandem educo, & politioris literaturæ non expertibus expono. Prædicando autore, & opusculo supersedebo. Etenim vir, omni laude major, in Europeo orbe quot sunt quotque fuere, literatis magis innotuit immortalibus suis & omnigenis lucubrationibus, quam ut nostro indigeat præconio. Quid, quod scribendi, quo usus est noster, modus satis sese commendet; quippe qui jam olim A. Gellio, Macrobio, aliis usitatus fuit ac perquam familiaris. Varietas rerum & lectionis hic conspiciendæ non potest, quin moretur oculos, animosque omnium, qui non plane ἀπύσοι sunt, pascat. Quanta hic, Dii boni, comparet notitia antiquitatis ex ipsis fontibus

* Urbe Harlema dedita, Junius (qui durante illius obsidione ad principem Auræicum à certo morbo curandum evocatus in ejus aula permanerat) naufragium bonorum penè omnium ibidem relictorum passus est, præcipue scriptorum; quæ multis vigiliis in spem æternitatis concepta, & jam fere perpolita in barbaras Hispanorum manus inciderunt, una cum bibliotheca Vett. libris M. SS. instructissima, in Harlemi expugnatione direpta. ex vita H. Junii pag. 5.

fontibus hausta acri iudicio! quanta inven-
torum historia! eruditarum quaestionum
enodatio! qui sermonis nitor, munditiesque!
quantum in discernendis certis ab incertis,
genuinis a spuris scriptorum vett. locis
acumen! quæ in mutilis & hiulcis supplendis
& restituendis dexteritas! in refellendis deni-
que virorum doctorum erroribus modestia
atque ingenuitas! ut haud inmerito dicas,
Junium, mellilegæ instar apis, ex Græcorum
Latinorumque hortis omnium disciplinarum
ac scientiarum flores delibatos huc contulisse.
Plura quæ addam impræsentiarum non ha-
beo: nisi quod mirum forte quibusdam vi-
debitur, egregium istud additamentum, quod
libri tertii caput undecimum subsequitur,
non conlocatum esse ad finem totius operis,
utpote nihil cum antecedentibus habens com-
mune. Verum, quum autor ipse eo loco istud
inseruerit, nefas duxi mea autoritate alio
loco istud reponere. Porro velim sciat lector,
omne, quod primum huic editioni accessit, un-
cinulis ad marginem paginarum adpositis
distingui. Binum rerum, & autorum, quos
Junius adlegat, emendat aut refellit, indi-
cem adcuratissimum addidi. Viro

Viro Reverendo & Clarissimo

CORNELIO ARKELIO,

HADRIANI JUNII ANIMADVERSA

ET COMMENTARIUM DE COMA

Cum luculentis accessionibus recentanti.

ARkeli, Latiae non inficiande Minervae,
Nec minus Actaeo pectora plene favo;
Obene, quod luci magni meletemata JunI
Restituis, cultu divitiora novo!
Istos (nec fallor) mirabitur ipsa libellos
Roma vetus, linguae dote superba suae.
Nec Batavas quisquam temere deriserit aures,
Hornanae si quem gustum habeat Veneris.
Talia Varronis fuerunt, & talia VerrI
Scripta, nec a longo tota peresa die.
Maeste operae, Arkeli, jucundi maeste laboris:
Te vocat in Clarium Fama benigna nemus.
Et tibi, qua Valacram Tethys circumsonat urbem,
Et tumulo plaudit Junius ipse suo.

JANUS BROUKHUSIUS.

IN

I N

HADRIANI JUNII
ANIMADVERSORUM LIBROS,
EJUSQUE COMMENTARIUM DE COMA

a

viro celebri ac disertio

CORNELIO ARKELIO

cum multis accessionibus denno edita in lucem.

SI quae librorum fuit olim gratia vivo,
Et labor in doctis nomen habere choris;
Nunc idem, Juni, sequitur tellure repostum:
Hoc tibi de superis, quo recreeris, habe.
Doctrinae monumenta tuae, quae sparsit inique,
Harlemum quando diriperetur, Iber;
Undique conquirens merito dignatur honore
Non parcus cultor Pieridum Arkelius;
Cujus flexanimo vox Nestoris effluit ore,
Quem dos ingenii plurima nobilitat.
Et vos scriptores, quos & Libitina sacrauit,
Et crescens comitat gloria lausque recens;

Vos

Vos Graji veteres , vos Romulidae mea cura
Eja agite , umbroso plaudite in Elyfio :
Plaudite , uti fas est , benefactaque dicite rurfus
Junia , & Arkeliam ne reticete fidem.
Ecce viri hic praeceunt nobifcum Mercuriales ,
Qui fua certatim gaudia fignificant.
Jam licet antiquos melius pernofcere mores ,
Veftra quibus longum res ftegit ac vigit.
Tonfuram imprimis variam pofitumque capilli ,
Qualis , quum terras incoleretis , erat :
Seu vobis coma longa & decurtata placeret ;
Seu matrona fuum comeret arte caput ;
Seu veftrae , o vates teneri , ornarentur amicae ,
Atque illis formam fcita miniftra daret.
Jam magis ornato procedere crine videtur
Cynthia delictum , Sexte canore , tuum ;
Perque Napen folito formofior efle Corinna ,
Nafio Cupidineae dux bone militiae :
Ut Venus Idaliis amat in convallibus ire ,
Postquam dilecta ficta manu Charitum eft ;
Quarum haec nectareos infpergere callida rores
Humectavit herae tempora dia fuae ,
Illa Cytoriacio deduxit peetine longam
Caefariem , nodum tertia fecit acu.
At tu Corneli , quem fata fub aethere noftra
Efle finunt , cui me jungit amicitia ;
Quum tua fedulitas doctorum rara virorum
Serinia ab indigno vindicet interitu ,

(❧)

Quas ea promeruit , non tetricus accipe laudes :
Hoc stimulo virtus altius ire solet.
Et patere , ut sciat haec aetas aetasque futura ,
Me dotes animi saepe probasse tui :
Dum Rotae in ripis interpres numinis alti
Ad populum faceres verba tibi proprium ;
Aut homines inter lepidos , nec naris obesae
Vitam transigeres suaviter & facile ;
Aut prisca excuteris pretiosa volumina sacri ,
Et nummi quidquid restitit ac lapidis ;
Aut cuperes versus Afri illustrare Corippi ,
Legiferique potens Principis imperium.
Scilicet ante omnes consultus juris & aequi
Laudat , & hortatu comprobat illud opus :
Quod tu si nequeas praesens committere famae ,
Quandoquidem possunt nectere multa moras ;
Tunc in te pietas aliis sit tanta , precamur ,
In Juno manes quanta tibi fuerat.

FRANCISCUS HESSELIUS.

Rever

Reverendo doctissimoque Viro

CORNELIO ARKELIO,
HADRIANI JUNII
ANIMADVERSA

denuo edenti.

ARkeli, cui Suada potens sua verba ministrat,
Romanam Arkeli docte ferire chelyni,
Gratia magna tibi. Per te post funera vivit
Junius, & spolium temporis esse negat.
Per te quae quondam ingenii monumenta reliquit
Redduntur luci, sed meliora, novae.
Apparent veterum ritus, &, nocte remota,
Multa patent, umbris ante sepulta suis.
Apparent veteres perfusi luce poëtae,
Romula quos tellus, quosve Pelasga tulit.
Quicquid & in dubiis panxerunt saecula chartis
Nudatur variis detegiturque modis.
Crede mihi Arkeli: doctorum turba virorum
Cum tota obstricta est posteritate tibi.
Praemia digna feres isto, Vir docte, labore:
Te vehet auratis candida Fama rotis.
Juniadaeque comes caelestia sidera adibis,
Et vivet nomen tempus in omne tuum.

DAVID HOOGSTRATANUS.

* *

IN

(✠)

I N

HADRIANI JUNII
ANIMADVERSORUM LIBROS,
AC DE COMA COMMENTARIUM,
à CORNELIO ARKELIO,
Roterodamensi apud Remonstrantes Ministro,
Novo cum augmento ac Appendice in lucem editos.

SI requies animae , *Juni* , mortalia campis
Sentit in Elysiis.

Si juvat in pratis Doctorum carpere lauros,
Debita ferta tibi.

En Flores , *Hadriane* , tuos , quos rore recenti
Colligit *Arkelius*.

Laurea Musarum manibus connexa perennis
Cingat utrique *Comam*.

I. BREMERUS.

R E.

REVERENDISSIMO
Amplissimoque Atrebatium præfuli D.
Antonio Perrenotto, Cæsareæ Majesta-
tis primo Consiliario, literarum incom-
parabili patrono, Hadrianus Ju-
nius Medicus S. P.

Næ illi juxta Hyperidem, αἰθέριους τὴν
ὑπέραν, τὸν πόδα δῖον mihi videntur,
Antistes amplissime, qui posthabita me-
liorum autorum lectione, ad barbara,
modo lucrosa nomina, animum toti adjiciunt, ma-
jore (uti sibi persuadent) compendio quæ ad farinam
faciunt, quod dicitur, quærentes, ac facultatum
quomodocunque partarum cumulum eruditionis pa-
bulo animique saginæ præferentes. Nimirum isti
quibus in tenebris erroris atque inscitæ versentur,
non vident, maluntque cum multis errare, quàm
cum paucioribus mentis consilii que sanioris rectè sa-
pere, & gloriam utilitatemque publicam privato
censui posthabere. Quibus frustra sacer ille Pytha-
goræorum cætus occinuerit, Regia via ne incedant,
eo dicto non pedibus laborem præscribens, non præ-
cipitia sectari nos præcipiens, sed symbolicè animum
ad res neque vulgares neque tritas appellere nos vo-
lens, uti scitè aureus ille Philon in oratione, ὅτι
πᾶς ὁ ἀσεῖς ἐλεύθερος, interpretatur. Quod ip-
sum ut mirificè stomacho meo semper fecit satis, ita
illos

illos secutus, qui dulci utile commiscent, nihil habui
jam olim antiquius, quam ita mea comparare stu-
dia, ut vetustorum ac præsertim classicorum scripto-
rum lectione animi penum instruerem, & inde
communia studia pro viribus adjuvare satagerem.
Nam quid turpius, & literato homine indignius,
quam perceptos literarum fructus pomorum instar pu-
trilagine consumi atque interire potius sinere, ne di-
cam invidere, quam publica rei illos ipsos commu-
nicare? quid contra liberalius, & omni seculorum
memoria dignius, quam æditis libris Mercuriali
aliquo sale tinctis, rem literariam qua parte manca
est, juvare, labantem confirmare atque erigere, hoc
est, immortalis beneficio non posteritatem modò, sed
præsentem etiam ætatem demereri? Proinde ne in
me quoque Pausaniæ illud distringi posset, Βῆσ' ἐν
αὐλεῖω κἀδύτῳ, nolui inutili maleque feriato otio
tempus transigere videri, sed ubicunque liceret, stu-
dia non parco laboris conatu ac honesta in primis qua-
dam naturæ ingeniique contentione sedulò adjuvare.
Quam ad rem cum idoneum apprimè argumentum
naactus essem, hortatu maximè Antonii Morillonii tui,
hominis incomparabili doctrina & omnigena lectione
ad miraculum usque instructissimi, illud tui, Am-
plissime Præsul, nominis auspicio in publicum exire
volui, utpote qui præter eximiam utriusque litera-
turæ cognitionem, & Musarum assiduus cultor, &
literatorum liberalis patronus, imò pater, ubique &
audias & prædiceris: cujus accurata diligentia &

incredibili sumptu comparata operosa illa atque inexhausta vetustatis omnis inscriptionum, numismatum, picturarum, symbolorum cognitio, ejusdem Morillon industria propè divina, lucem accipiat, & inæstimandus orbi thesaurus aliquando futurus sit. Nostro huic labori Animadversorum ex re nomen indidi, affectationis tituli parum curiosus, quanquam ea in re plerique superbiant. Tyro Ciceronis libertus Pandectas velut opus omnia complexum invulgavit. Africani librum de re militari inscripsit κέσξς, à varietate rerum, instar cinguli Veneris: quam inscriptionem usurpavit & Celsus, in quem sylum distinxit Origenes. Aristoteles commentario suo in Homeri catalogum Pepli nomen dedit, à laborioso illius pepli Minervæ, toto quinquennio contexti soliti, similitudine. Clemens opus suum σεωματέα inscripsit, ut & Origenes σεώματα, ab argumento texture picturatorum stragulorum. Diodorus historiam suam Bibliothecen appellat, ceu librariæ officina materiam omnem continentem. Phavorinus Copia cornu ab omnium rerum fecundissimo ubere nuncupavit: Herodotus Musas: omnigenam historiam Ælianus: πειρηγεγονέντας commentaria sua dixit Diogenianus, quod pauperibus, nedum pecuniosis, pro magisterio ea esse possent. Noctes Atticas Aul. Gellius scripta sua nominat, glorioso nocturnæ lucubrationis argumento. Apud Græcos plures σύνμικτα conscripsere, materiæ omnifariæ indicio, inter quos Callistratus apud Athenæum, Phi-

lemon apud Porphyrium, Seleucus & Simonides apud Tarrhæum, Ister historicus apud Lycopbronis enarratorem Zezen: quos secuti politissimus Politianus, & nuper doctissimus Nannius, Miscellanea inscripserunt. Cælius similiter lectiones antiquas, Floridus succisas, Victorius varias, Robortellus annotationes, alius denique aliud in librorum suorum nomenclaturam traxerunt, ut quisque minimè vulgata via sibi insistendum putavit. Ego Animadversorum titulum non sine autore prætuli, quòd ab aliis aut non animadversa, aut perperam annotata, in sex libros digesserim, infinitos autorum omnis generis locos reddita luce illustrarim, nodos inexplicabiles dissolverim, lectionem corruptam & depravatam magna cura interpolarim. Quas difficultates omnes inexhaustis laboribus, & multijugæ lectionis beneficio superavimus. Porrò ad superiorem causam, cur tuæ Amplitudini factum non nuperum consecratum voluerim, accedit vetustatis consensus, quæ semper ad principes viros laborum suorum inscriptiones retulit, tum ut magno liberalique patrocinio adversum vitilitigatores & lividorum unguis armatus insisteret atque inniteretur: tum ut lectoribus eo nomine probaretur magis, quòd excelsæ fortune hominibus non nisi elaborata fermè & undequaque absoluta deberi noverim. Itaque, Præsul amplissime, qui soles ἀκλείστῃς Δύρας πᾶρέχειν σοφοῖς ἀνδράσι (quod de se apud Philostratum Vespasianus profitetur) si minus apertis foribus, quo voles tamen modo venientem ad te librum benignè
su-

*suscipito hospitem, sub magna tui patrocinii umbra
tutum: qui Caesaris rebus, indubitato ipsius iudicio,
certissimoque Nestoreæ cujusdam prudentiæ testimo-
nio, feliciter humeros, velut alter Hercules, sub-
jecisti, Atlanti genitori tuo Prætorii præfecto succe-
dens: idem labores hosce nostros, non omnino (nisi
fallimur) tuis eruditis auribus indignos, qua potes
ope plurimum foveto atque suffulcio. Possem hîc in
tuas laudes latius digredi, ac cum multis te supra
humanam fortunam collocare: sed Lysippum platen
imitari præopto, qui, quum Apelles Alexandro à se
depicto fulmen in manum addidisset, dixerat, se
hastam (cujus gloriam ut veram & propriam nulla
unquam deletura foret ætas) maluisse, Apellem as-
sentationis insimulans. Vale incomparabile litera-
rum & studiorum ornamentum, tibi que addictissi-
mum Junium in clientelam recipito.*

Harlemi, Idibus Martiis, anno 1556.

ΚΑΡΟΛΟΥ ΤΟΥ ΟΥΘΕΝΩΒΙΟΥ Ν. Γ.

ἔἰς Ἀδριανῆ Ἰβνίς συμπαιλιώτα συμμίκτην βιβλίῳ

ἔξ πρὸς Ἰωάννην Οἰθῶνα Επίγραμμα:

Εἰς φύσιν εὐφύεων ὅθ' ἔρῳ πολυπάνσοφον ἀνδρῶν εἰ
 Στήθεσ' ἐξ ἑφάμην πολλάκι τοῖον ἔπεσ'.

Ὡς γένεσ' ἔσσι βροτῶν πολυδαίδαλον, ὡς ἀκίχητον:

Ὅσσα δύνῃ βροτέῃ χεῖρ, πρᾶπις ὄσσα δύνῃ:

Νῦν γὰρ, ἐνὶ ζοφεροῖς ἀτιν' ἐκλελάθοντο βερέθροις

Πρόσθεν ἔην, αἰδοῦ ἐξεπέρησε πύλαις.

Εἶσιδε γὰρ τυπικὴν (ὡς θαυμάσσεις μέγα) τέχνην,

Τὴν κάματ' τέχνην πρῶτον ἀνευρε βροτῶν.

Ὡνῶν, (ἀλευγαλεσ', καμάτοις, σχεδὸν ἄλεσεν αἰῶν)

Ἡελίοιο φάσ' βιβλία πάντ' ἔσορξ'.

Ἦν ἡ χάριν μεγάλην ἔν, ἦντε γέρας τίκεν ἔσθλόν

Τοῖσι δόμεν τοῖαν ἢ πρέπον ἀντὶ πῆνων:

Καὶ γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ καὶ τοῖσιν ἰσόρροπον ἄθλον

Τινέμεν, οἱ τέτων φροντίδι σὺν μεγάλῃ

Ἠγαγον ἀρχαίων συνάγματα πρὸς φάσ' ἀνδρῶν,

Πρῶτα μὲν αἰσχίσοις σφάλμασιν ὄντα βάρη.

Λάμβανε γῆν χερσὶν χαρίτων πεπονημένα τεισσῶν

Βιβλία, παντοδαπῶν ἰλιάδ' ὡσε καλῶν.

Ταῦτα σὺ ἐργοπόνῳ πεποίηκας Ἰβνίε τέχνη,

Ὡς ἀνερ ἡμετέρης πάνσοφε φῶς πατρίδ'.

Οἷσεῖ τῶδε χάριν νεαροὶ, κεφαλῇ δότε δάφνην

Λονίδων μύσαις νηὸν ὅσοις μέλεται:

Ἀῦθις Ἰσιγγελνίῳ, (τῆ πᾶρ τάδε πάντ' ἐτυπώθη)

Τίνετε μὴ πολλῶ μείονα δ' εἶτα χάριν,

Σὺν δ' εὐηγορίᾳ, σὺν ἐπαίνῳ, σὺντε γέρασσιν,

Τῆτο οἱ ἐξ ἀρετῆς τέλθ' ὀφείλομενον.

ἔρρωσο καὶ ἐντύχει.

HADRIANI JUNII

ANIMADVERSORUM

LIBER PRIMUS.

Ritus apud priscos in nuptiis observari solitus. Ori Apollinis locus emaculatus, & Scholiastæ Pindari. Item Cælii error indicatus.

CAPUT I.

ORNICUM concordiam Satyrographi versiculo testatam, alicubi in miscellaneis arbitratur contra Grammaticos nonnullos Politianus homo literatissimus, cujus ego judicium & eruditionem plurimi feci semper, neque gravatim ego illius sententiæ accedo: siquidem præter Aeliani, quem adducit, testimonium, fidem ejus rei Greg. Nazianzenus facit, & Orus Apollo, Nilous in Hieroglyphicarum notarum interpretamentis, attestans Cornices ad mortem usque pertinaciter observare legem conjugii: atque inde in omen abiisse sinistrum, solitariae cornicis occursum, velut viduam portendentis vitam: eaque de causa in nuptiis auspicato concordiae societatisque præfagio accinere identidem consue-

A

vissè

viffē veteres , ἐκκόρει κορὴ κορώνην , hoc est , E-
 verre virgo cornicem atque elimina. quæ ver-
 ba non intellecta omisit interpres conniven-
 ter ea præteriens. Græcè autem ita leguntur :
 τῆς δὲ τοιαύτης αὐτῶν ὁμοιοίας χάριν , μέχρη νῦν οἱ
 ἔλληνες ἐν τοῖς γάμοις , ἐκκορεῖ κορὴ , κορώνην , λέγουσιν
 ἀγνοῶντες , sed perperam & vitiose , proin-
 deque ad præscriptam normam corrigenda.
 „ Si non potius inverfo casu legas , ἐκκόρει
 „ κόρην κορώνη , ut sensum hunc elicias , De-
 „ virgine virgunculam cornix : in quam sen-
 „ tenciam annotasse videtur Hesychius κορ-
 „ εἰζομένην dici nuptam & hymenæi carmine
 „ copulatam , eo quod pueri permisti puellis
 „ hunc in modum novæ nuptæ accinerent ,
 „ quod nunc corruptè , inquit , ἐκκόρειν dici-
 „ mus. ” Succinit Ælianus de animalibus
 tertio , veteres , inquiens , in nuptiis post
 Hymenæum Cornicis nomen invocant , sig-
 numque illud concordia dare consueverunt ,
 qui liberum quærendorum gratia convenis-
 sent. Apud Pindari scholiasten in Pythiis in
 eandem sententiam legitur scriptum , παρο-
 τρένοντες δ' ἐνιοὶ φασιν , ἐκκορεῖ κόρην κορώνης , αἰσ-
 χύνην ἐξευτελίζων. Id est : Nonnulli animando
 instigandoque dictitant , elimina puer corni-
 ces , abolito pudore. Quo in loco fortasse
 rectius legas κόρην vel κόρευξ pro κόρην. Locum
 illum Ori , more suo , non addito autoris
 nomi-

nomine , transcripsit in suas antiquarum lectionum farragines Cœlius Rhodiginus multæ lectionis homo , lib. 29. cap. 18. in hanc formulam. Et in nuptiis Græci cornicem ἐκκοει, κοει dicebant , etiamsi nescientes. Quo quidem loco (dicam enim quod sentio liberè) dispeream , si se ipse intellexerit , tantum abest ut Ori sententiam peruidissè illum putem.

CAPUT II.

Statii Papinii ex Achilleide locus nitore pristino restitutus.

LEgenti mihi apud Diodorum Siculum bibliothecæ sexto Balearicis funditoribus , quomodo pueros à primo annorum rudimento in rotandis fundis utiliter exercerent , quod ipsum & Strabo , ut pleraque alia , in suæ Cosmographiæ tertium librum retulit , & attigit Plinius lib. 3. Baleares funda bellicosas nominans , venit in mentem , recente adhuc memoria , apud Statium Papinium idem legisse videri : itaque adeo librum , ut autorum inter se loca committerem , invenio scriptum in codice Lugdunensi , hunc in modum , ubi Achilles gloriatur didicissè se sub Chirone :

*Quo Mageta sua gesta citent , quo turbine castum
Sauromates , falcemque Getes arcumque Gesonus.*

Tenderet, & flexæ Balearicus autor habenæ.

Quo suspensa trahens libaret vulnera tractu,

Inclusum quoties dstringeret aëra gyro.

Vix memorem cunctos (etsi modò gessimus) actus

Nunc docet ingenti saltu me jungere fossas,

Nunc caput aërii scandentem pondere montis

Quo fugitur per plana gradu.

Qui locus quum haberetur mihi suspectus *ἡγή*
ἵπυλα, visum est eum expendere atque examinare ad fidem manuscripti codicis, quem fortè ex Anglia cum nonnullis aliis asportaram, disturbatis illic jam tum bibliothecis cœnobiorum, quò si eveniret quod speraram, remedium loco adferrem: neque spe falsus omnino fui, inveni nanque multò aliam lectionem, eamque meo quidem iudicio faniolem, & quæ videbatur operæ aliquo precio annotanda, & iudicio doctiorum subiicienda, Ea sic habet inter cætera:

Falcemque Getes, arcumque Gelonus

Tenderet, & flexæ Balearicus actor habenæ,

Quo suspensa trahens libaret vulnera tortu.

Ubi librare vulnera poëtico more eleganter dixit, pro rotare eiacularique tela factura vulnera. Et deinde:

Nunc caput aërii scandentem prendere montis

Quo fugitur per plana gradu.

hoc est, libero cursu, quali in plano campi æquo-

æquore curritur, in cacumen ardui montis evadere scandendo. Cæterùm quòd de Gelonis Scythiæ gente loquatur, non dubium est: nam Gefonos legas nusquam: de Gelonis verò, Plinius, Strabo, Dionysius, Stephanus, Virgilius, Mela, autores omnes. Deinde actorem accipio peritum torquendæ fundæ, potiore lectione, quàm si autorem & inventorem ejus accipias, præfertim quum legamus fundæ inventionis gloriam penes alios fuisse: Plinius enim lib. 7. Phœnicas invenisse cum balista fundam, commemorat. Strabo verò Ætolos in hanc gloriam vocat: cui consentire videtur Pollux lib. 1. Ubi enumerans præstantissima apud quaque gentem arma, σφενδόνην ἀκαρνάνων, fundam Acarnaniam commendat: Acarnanas autem Ætolis esse contiguos, quis est qui ignorat? „quaque Dolopas gentem Thesaliæ vicinam testatur. Pindarus θερσὶν ὀμιλον σφενδονάσαι, tanquam dextrimi isti fuerint funditores.” Ita ut actor significet tortorem eo loco, quomodo Virgilius alicubi dixit:

Stuppea torquentem balearis verbera fundæ.

Reliqua obvia sunt poëtarum lectioni vel leviter assuetis.

CAPUT III.

Pausania locus pensiculatius examinatus, de binis reorum & accusatorum lapidibus.

A Reopagitici senatus, noctu, ne quid gratiæ daretur, judicare consueti, incorrupta severitas nulli non audita est. Illud verò observatu dignissimum fuerit, cur in eorum confessu lapides duo argentei, unus reo, alter accusatori, in quibus consisterent, positi fuerint, iique propriis nominibus cognitionem jucundam insinuantes: de quibus Pausanias in Atticis hunc in modum scribit, ἀρεῖ & πώγῃ, id est, Martius vicus nomen fortitus est, quoniam Mars ibi primus iudicio stetit, interfecto Halirrhotio. Ibidem & Oresten absolutum fuisse à cæde matris ferunt: estque illic Minervæ Martiæ ara, quam ille iudicum sententiis exolutus vovit posuitque. Lapidēs verò argenteos, quibus insunt & rei qui iudicio sistuntur, & accusatores, nominant unum injuriæ contumeliæ vè, alterum impudentiæ. Græcè sonant postrema ita: τὰς δὲ ἀργυρῆς λίθους, ἐφ' ὧν ἐστῶσιν ὅσοι δίκας ὑπέχουσι, καὶ οἱ διώκοντες, τὸν μὲν ἕβρεως, τὸν δὲ ἀναιδείας αὐτῶς ὀνομάζουσι. Equidem injuriæ lapidem accusatoribus dicatum fuisse autumo, certa ratione, quam mox dicam. Cur verò impudentiæ nomine alter donatus

natus fuerit, ignorare me fateor ingenuè, neque subsidium alicunde video, nihil enim Cœlius (qui disertè hæc verba transcripsit lib. 12. cap. 19.) nihil alii, qui istud commemorant, in medium adferunt, unde istius Atheniensium facti ratio exculpi elicive queat. Sed si syllabam unam immutes molliter, & loco ἀναιδείας reponas ἀναυτίας, cadente æqualiter vocis tractu & syllabarum numero, sonoque propè eodem, clarissima elucescet illorum facti ratio, ut ostendam. Nolim tamen in temeritatis scopulum impingere, certò hanc lectionem asserendo: quin potius doctiorum oculos aperire, iudiciumque acuere est animus ut mecum expendant, an non veritati magis consentanea sit hæc nostra, quàm quæ in impressis extat codicibus. Nam quum intèr se opponantur οἱ διώκοντες, accusatores qui postulant, & οἱ δίκας ὑπέχοντες, rei causam sustinentes, quos hîc Pausanias nominat, quorum utrisque suus sit positus lapis: postulat etiam ratio, ut injuriæ contumeliæve accusatorum (qui tametsi veras causas defendant, ad opprimendos tamen reos eas persequuntur) opposita sit & reorum qui in iudicio postulantur, innocentia: nam ut accusatoris antitheton est reus, ita & injuriæ innocentia, non impudentia. Quid enim hîc commune habeat cum miserorum,

qui capite & fortunis oppugnantur, sorte, impudentia? Quin & ipse Pausanias ἀναϊτίας lectionem videtur confirmare, quum paulo post subiungit, ἐνταῦθα θύσαι μὲν ὅσοις ἐν ἀρείῳ πάγῳ τὴν αἰτίαν ἐξεγένετο ἀπολύσασθαι, hoc est, isthic sacrificant quotquot in Areopago cædis absolvi contigerit: ubi in Græcis verbis magis elucet vocis necessitudo. Ex argento autem conflatos (quod ab ærugine immune est) lapides fuisse existimo propterea, ut innuerent integritatem utrobique tam in accusando, quam in defendendo, spectari debere, nihil affectibus illic tribuendo, crimenque gravando, hic verò nihil dissimulando: nam ut neque negare solùm sufficit, ita neque accusasse solùm fatis est: quod lepidè regeffit Cephidio cuidam noto accusatori Julianus Imp. Porò quod apud Zenobium legitur ex autoritate Theophrasti, Athenis aras extitisse ὑβρεως καὶ ἀναϊδείας, & apud Ciceronem, contumeliæ fanum & impudentiæ factum fuisse Athenis, suadente Epimenide Cretenfi, aliò spectare arbitror: nimirum illi vitiis ea potuerunt, ut Romæ Pallori, Febri, Pauori, templa sacrata legimus: neque verò Pausanias aras templave nominat, sed lapides. Hinc etiam patet corrigendum esse codicem Alexandri in dierum Genialium lib. 1. cap. 13. ubi legitur Athenienses contumeliæ & impudici-
citæ

citæ aras sacrasse , corrupta librariorum vitio voce Impudentiæ , & deformata in Impudicitæ.

CAPUT IV.

Agathii historici locus unus & item alter prodigiose peruersus, integritati sue restituitur.

Qui græcas literas Vatiniano quodam odio persequuntur, peruicaci improbitate fuggillant, earum cognitionem ut superuacaneam temerariis linguis traducunt, istorum vecordiam flagellare, quid attinet? aut è diverso, ostendere summam ejus linguæ, imò aqua & igne magis necessariam, utilitatem, ne ab interpretum fide dubia pendere semper tibi necessum sit, quid præstantis operæ contulerit? præsertim quum tot ante me, iique doctissimi homines, ea in re penè ad tædium usque desudarint: non possum tamen, quin unico exemplo testatum faciam, quantopere illi hallucinent, & clara quodammodo in luce cæcutiant, ut ex eo tanquam in speculo errorem suum discant agnoscere. Locus est apud Agathium Smyrnæum historicum, libro historiarum secundo, circa calcem, de Chosroem Persarum rege, quem percalluisse atque in memoriam trajecisse cuncta Aristotelis Stagiritæ scripta commemorat ut non fidelius Thucydidis nitidissimi scri-

ptoris historias Demosthenes orator memoria continuerit: quod interpretes ita conuertit, ut dicat illum stagireten, id est, vini amphoram perpotasse longè melius, quàm rhetor pæanicus olori perscripserit fabulam. Quæ quidem prodigiosa versio inde nata fuit potissimum, quòd trium celebriorum autorum epitheta non intellexerit, suppressis studio nominibus propriis ab Agathio aut expolitione rhetorica obscuratis. Quanquam à latæ culpæ crimine excusari possit interpretes: cui enim vel mediocriter literato ignotum est, Aristotelem Stagyris ignobili Græciæ oppidulo Andriorum colonia secundum Thucydidem natum: Demosthenem è tribu Pæaniensi oriundum: & Thucydidem patrem habuisse Oloram? Sed adscribam totum loci illius tractum ordine longè corruptissimum, ex mea interpretatione primo loco, quæ ita habet. Chosroem laudibus vehunt atque suspiciunt præter modum non Persæ soli, sed & ex Romanis nonnulli, velut eloquentiæ amatorem, & qui ad nostratis philosophiæ fastigium pervenerit, transfusus illi in Persicam linguam, opera cuiusdam, Græcorum scriptis. Quo circa dictitant quod totum Stagiriten melius devorarit, quam Olori filium Pæaniensis orator: quodque Platonis, qui Aristonem patrem habuit, dogmatibus imbutus

butus fuerit, ita ut ne in Timæo quicquam illum fugerit, tametsi hic dialogus præcipue variegatus sit lineari speculatione, & operosa cumprimis subtilitate, ac naturæ motus scrutetur: neque etiam Phædon, aut Gorgias, aliusue quispiam ex dialogorum illorum numero, qui & elegantes & obscuri habentur, illius cognitionem subterfugerint, cujusmodi est Parmenides. At ego nunquam adduci possim, ut credam ipsum tam præstanti fuisse doctrina, ut eam summam fuerit affecutus. Qui item fieri potuit, ut pura illa veterum nominum libertas, quæ, omitto rerum naturam, cumprimis est proficua & opportuna, in agresti quapiam & barbarâ lingua conservetur? Quâ ratione homo regio fastu à puero educatus, multa adulatione delinitus, vivendi genus parum civile secutus, quod ad bella & instruendas acies semper spectet, quomodo inquam is qui ita vitam exegit suam, magnum aliquem & memoratu dignum percipere fructum, exercereque utiliter in iis disciplinis potuit? Si quis igitur laudaret eum, quod quum rex esset, & Persa, ac tantarum gentium pariter & rerum cura illi incumberet, nihilominus degustare has artes concupierit, eaque gloria efferri, certe & ego quoque ejusmodi virum collaudarem, cæterisque barbaris omnibus
ante-

anteferrem. Quotquot vero sapientem admodum illum appellant, & tantum non antesignanum omnium, qui usquam gentium philosophiæ operam navarunt, usqueadeo ut cujusvis artis atque disciplinæ principia & causas pernoverit, illi deprehendentur in primis à vero exorbitare, solamque vulgi famam esse secuti. Vranius quidam nomine, gente Syrus, in regia urbe vagabatur, artis medicæ professione sese venditans, qui quum nullum Aristotelis dogma exacte calleret, plurima tamen scire se jactitabat gloriosus miles, eo quod in concionibus palmam in altercando facilè obtineret. Crebro nanque ad imperatoriam porticum ventitans, aut in librariis officinis sedens, cum hominibus eo confluentibus disceptabat, & magnifica crepabat, usitata quædam de summo bono verbum identidem ingeminans, cujusmodi illi natura esset & substantia, an ne affectibus sit obnoxium, an vero simplex & impermixta natura: idque apud eos quorum tamen bona pars nunquam literatoris ludum, ut arbitror, frequentarat, nedum elegantiore vita educta fuerat. Hactenus Agathii historiam ex nostra interpretatione pertexuimus, cum qua ut conferatur paratius Christophori Personæ translatio, subjiciam eam, cum ut consulam tenuioribus, quibus libri copia non est, tum

ut

ut *μισέδωνες* isti cæcitatem pervideant suam. Ea talis est: Non enim hunc Perſæ solum ultra quam decet laudibus ferunt & demirantur, sed Romanorum plerique, ut eloquentiæ studiosum, & qui ad nostræ philosophiæ summam pervenerit notionem, & græca opera in Perſicam linguam nonnulla transtulerit: addunt tamen & Stagiretem, id est, vini amphoram longè melius perpotasse, quàm rhetor pæanicus olori perſcripserit fabulam. Quinetiam Platonicis imbutum dogmatibus tradunt, atque adeo ut ne Timæus hunc quidem prætereant, tametsi lineari speculatione divarietur, & naturæ rimetur motus, nec Phædon ipse, neque Gorgias, vel dialogorum autor alius quisquam, ut Parmenides, & cæteri item, quibus varia sententiarum profunditate sunt multa conscripta. Ipse vero non egregie adeo hunc eruditum fuisse existimaverim, ut summam disciplinarum teneret. Qui enim fieri id poterat, veram illam & liberam ut veterum nominum pronuntiationem, ita & rebus ipsis maxime congruentem, lingua quædam ut agrestis & rudior & à Musis penitus aliena servaret? quo inquam pacto vir regio fastu ex immodicis adulationibus ab ineunte ætate illectus, ac vivendi consuetudinem nactus supra modum barbaricam, & qui bella semper & acies animo agitarit, exer-

exerceri in his poterat disciplinis, ex hisque fructus aliquid sibi vindicare? Quod si quis idcirco hunc laudet, quia quum rex esset & Persa, tantarumque gentium & maximarum rerum curam haberet, utcunque tamen degustare artes literarias voluisse, ex eaque ut gloriam, ita & animi capere voluptatem, profecto & ipse hunc laudarem, perinde præ cæteris barbaris admirandum. Sed qui hunc nimium sapientem appellant, & quasi philosophos cæteros præstitisset, omnium artium disciplinarumque causas nosse affirmant, & qualem fortasse Peripatetici maxime eruditum præfiniunt, deprehendetur is haud dubie nihil prorsus ea quæ vera sunt pervidisse, sed vulgi duntaxat famam sectari. Vir quidam genere Syrus Vranius vocitatus, dum Byzantii versaretur, artem quidem medicam profitebatur, sed Aristotelicæ disciplinæ prorsus ignarus, nil denique vera cognitione tenebat, fremebundus tamen & insolens quam multa se percallere jactabat: & quum fortè inter cœtus hominum versaretur, ut erat suapte natura contentiosior, sæpe etiam pro regniis porticibus ipsis astabat, plerunque in librariorum tabernis venalitiis assidebat, & ad hominum turmas se eodem cogentium, verba magnifica perinde mirabundus & stupidus factitabat, consueta quædam de deo longis verbo-

borum ambagibus, his qui se circumfisterent
 postulantibus, qualis nam scilicet illi esset natu-
 ra, quænam substantia, utrum afficiatur, utrum
 curæ sit expers, & alia quædam ejusmodi. qui
 vero ista profitebatur, ne grammaticum qui-
 dem adiisse unquam crediderim, nec vitam for-
 te rectiorem egisse. At tempus est autorem ip-
 sum audire græce loquentem hunc in modum:

ὕμνεσιν αὐτὸν (χοσρόην) ἢ ἀγανταί πέρα τῆς ἀξί-
 ας, μὴ ὅτι σὶ πέρασαι, ἀλλὰ καὶ ἐνιοὶ τῶν Ῥωμαίων, ὡς
 λόγων ἐραστὴν καὶ φιλοσοφίας τῆς παρ' ἡμῖν εἰς ἄκρον
 ἐλθόντων, μεταβεβλημένων αὐτῶ ὑπὸ τῆ εἰς τὴν περσί-
 δια φωνὴν τῶν ἐλληνικῶν συγγραμμάτων. καὶ τοίνυν
 φασὶν, ὅλον τὸν σαγείτην κατὰ πινῶν εἶη μάλλον ἢ ὁ ῥή-
 τωρ παιανιεὺς τὸν ὀλόρη. τῶν τε πλάτωνος τῆ ἀρί-
 στωνος ἀναπέπλησαι διογμάτων. καὶ ἔτε ὁ τίμαιος
 αὐτὸν ἀποδρασεῖεν ἂν, εἰ ἢ σφόδρα γραμμικῆ θεω-
 ρία πεποίκιλται, καὶ τὰς τῆς φύσεως ἀνιχνεύει κινή-
 σεις, ἔτε ὁ Φαίδων, ἔτε ὁ γοργίας. ἔμενεν ἔδδὲ ἄλ-
 λός τις τῶν γλαφυρῶν καὶ ἀγκυλοτέρων διαλόγων,
 ὁποῖος ὁ παρμενίδης. ἐγὼ δὲ ἔτως αὐτὸν ἄριστα ἔχειν
 παιδείας ἢ ταῦτα τῆς ἀκροάτης, ἔκ ἂν ποτε οἰηθείην,
 πῶς γὰρ οἶόν τε ἦν τὸ ἀκροφνὲς ἐκεῖνο τῶν παλαιῶν
 ὀνομάτων ἐλευθέριον, καὶ πρὸς γε τῆ τῶν πραγμά-
 των φύσει πρὸς φορὸν τε καὶ ἐπικαιρότατον, ἀργία
 τινὶ γλώττῃ καὶ ἀμυστότητι ἀποσωθῆναι. πῶς δὲ ἀνὴρ
 βασιλείῳ τύφῳ ἐκ παίδων ἢ κολακείᾳ πολλῇ γεγαν-
 νυμένος, διακίαν τε λαχὼν εἰς ὅτι βαρυάτην, καὶ
 πρὸς πολέμους αἰεὶ καὶ παρσιάζεις ὀρώσαν, πῶς δὲ ἢ

ἔν ὧδε βίῃς ἔμελλε μέγα τι καὶ λόγῳ ἄξιον. ἐν τοῖσδε
 ἀπόνασθαι τοῖς διδάσμασι καὶ ἐνασκηθῆναι. εἰ μὲν
 ἔν ἐπαινοῖη τις αὐτὸν, ὅτι διή βασιλεύς γε ὢν καὶ
 πάσης, ἐθνῶν τοσούτων καὶ πράξεων μέλλον αὐτῷ, ὃ
 δὲ ἐφίετο γῆν ὁμῶς ἀμηγέπη ἀπογεύεσθαι λόγων,
 καὶ τῇ περὶ ταῦτα γάνυσθαι δόξῃ, ξυνεπαινέσαιμι ἂν
 καὶ ἐγώ γε, τὸν ἄνδρα, καὶ μείζονα θείην τῶν ἄλλων
 βαρβάρων. ὅσοι δὲ λίαν αὐτὸν σοφὸν ἀποκαλῶσι, καὶ
 μονονυχίτας ὅποι ποτὲ πεφιλοσοφηκότας ὑπερβαλλό-
 μενον, ὡς καὶ ἀπάσης τέχνης τε καὶ ἐπισήμης τὰς
 ἀρχὰς καὶ αἰτίας διαγινώσκειν, ἐκείνοι ἂν μάλιστα
 φρασεῖεν ἔ τὸν ἀληθῶν ἐσοχασμένοι, μόνη δὲ τῇ
 τῶν πολλῶν ἐπόμενοι φήμῃ. Ἄνὴρ δὲ τις Οὐράνιου
 ὄνομα, σύρῃ τὸ γένῃ, καὶ ἀ τὴν βασιλέως πόλιν
 ἦλθε, τέχνην ἐπαγγελλόμενῃ τὴν ἰατρικὴν μετῆ-
 ναι. τῶν Ἀριστοτέλους διλογμάτων ἔδεν μὲν εἰς τὸ ἀκρι-
 βές ἐγίνωσκεν, ἐκομφεύετο ἢ ὡς πλεῖστα εἰδέναι βρεν-
 θυόμενῃ, τῷ Διουσερῆς εἶναι περὶ τὰς συλλόγους πολ-
 λάκις γὰρ ἰὼν περὶ τῆς βασιλεῖς στοᾶς, καὶ ἐν τοῖς
 τῶν βιβλίων ἡμενῃ πωλητήρισι, διεπληκτίζετο καὶ
 ἐμεγαληγόρει πρὸς τὰς αὐτόθι ἀγειρομένους, καὶ ταῦτα
 δὴ τὰ εἰδισμένα ῥημάτια τῷ κρείττονῃ περὶ ἀνακνυ-
 κλῶν, ὅποιον δὴ τι αὐτῷ ἦτε φύσις ἐστὶ καὶ ἡ εἴσα,
 καὶ τὸ παθητὸν, καὶ τὸ ἀξύγχιλον, ὧν οἱ πλεῖστοι ἔδὲ
 εἰς γραμματισθῶ οἶμαι φοιτήσαντες, ἔμην βίῳ ἀείσω
 ἐκδεδιημένοι. Venio nunc postliminio ad lo-
 cum illum in quo præcipua incuriæ nota ver-
 titur, de Stagirite, quem esse Aristotelem
 nemo jure dubitabit, si vel illud Laërtii le-
 gerit,

gerit, *Αριστοτέλης νικομάχης καὶ Φαισιάδου*, *σθαγαιεύτης*. Id est, Aristoteles Nicomachi & Phæstiadis filius, Stagirita. Deque Pæanico oratore, quem Demosth. esse dixi, res est nota ex Suida, Harpocrate, & Plut. in vitis x. rhet. *Δημοσθένης*, inquit iste, *Δημοσθένης ἢ κλεοβέλης τῆς γυναικὸς τῆς θυγατρὸς, τὸν δὲ δῆμον παιανιεύς*. Rursus per Oloræ sive Olori filium designari Thucydidem, quis est qui nesciat? Marcellinus patrem habuisse eum Olorum dicit cognominem Oloro Thraciæ regi: sic enim habet: *Θακυδίδης ὁ συγγραφεὺς, ὀλόρα μὲν προήλθε πατρὸς τὴν ἐπωνυμίαν ἔχοντος ἀπὸ ὀλόρα τῆς θρακῶν βασιλέως*. ita & Suidas. Legit & Herodotus, perspecto Thucydidis ingenio. gratulatus fuisse patri de filio, *μακαρίζω σε*, inquit *τῆς εὐτεκνίας ὀλορε*. id est: Beatum te prædico Olore, qui talem genueris filium. Cur autem dicat Cosroën accuratius imbibisse Aristotelem, quam Demosthenes Thucydidem, ex historia petendum, quæ ex Luciano nota est, qui ad illiteratum, sed librorum copia stultè gloriosum scribens, ait Demosthenem octies descripsisse sua manu Thucydidis historias, non aliam ob causam, quam ut fideliter ejus scripta memoria complexus, dictionem floridam imbiberet, familiaremque sibi redderet. Sed de his abundè multa. Non possum autem quin & unius atque alterius loci corrigendi indicium faciam, qui in capite lib. 2.

historiarum ejusdem autoris extat, ubi de Naretis eunuchi industria in exercendo & ad militares labores affuefaciendo milite loquitur, ubi interpretis hunc in modum locum ulceravit. Nam & decurrere eos cogebat, & in equum agiliter desilire, armatosque tripudiis agitari, & tuba clasticum personante, obtundi. Græcè ita legitur: τροχάζειν ἀνασκευάζων, καὶ ὑπὲρ τῶν ἵππων ἐν κόσμῳ ἀναπάλασθαι, ἔσε πυρρίχην τινὰ ἐνόπλιον πεδινεῖσθαι, καὶ θαμὰ τῆ σάλπιγγι κατὰ βομβεῖσθαι τὸ ἐνυάλιον ἠχέσει. hoc est faciens eos in orbem decurrere, & in equis decenter velitari, & in speciem armatæ cujusdam pyrrichæ circumvehi, & confestim tuba clasticum canente ad signa turmatim cogi: id enim est meo quidem judicio κατὰ βομβεῖσθαι, instar apum examinis condensari, vel apum more convolare. Erat autem barbarici agminis species triangularis, & Δ literæ similis: frons ipsa anterior, quæ in acutum claudebatur, frequens quidem & densior erat, quia circumquaque scutis obstruebatur, dixeris sanè suis hos caput ex ea instructi agminis serie figurasse. Alæ autem utrinque per turmas & agmina condensatæ, & quam maximè introrsus protensæ, placidè ab invicem dirimebantur, in progressuque in vastam terminabantur latitudinem, ita ut in medio vacuus locus relinqueretur, e quo terga nudata ex ordine comparerent, nam terga tergis
invi-

invicem verterant, ut facie versi in hostem essent, e tutoque & scutis prælatis certarent, posteriora verò opposita erant, ut se acrius tuerentur. Subjiciam nunc Græca verba, è quibus ceu speculo certa habeatur cognitio: ἦν ἡ αὐτοῖς ἡ ἰδέα τῆς παραλάξεως, οἷον εἰς ἔμβολον, δελταῖω γὰρ ἑώκει, ἢ τὸ μὲν ἐμπρόσθιον ὅσον εἰς ὄξυ ἔληγε, στεγανόν τε ἦν καὶ πεπυκνωμένον τῷ πάνλοθεν ταῖς ἀσπίσι περιπεφραχθαι, φάιης τε ἀν' αὐτὰς, συδὸς κεφαλὴν τῇ συνθέσει ἀποτυπώσασθαι. τὰ ἡ σκέλη ἐκατέρωθεν κατὰ στίχους τὲ καὶ λόχους εἰς βάθος ξυγκείμενα καὶ ἐπιπλείσον εἰς τὸ ἐγκάρσιον ἀτρατελαμένα, δλίσταλο ἀλλήλων ἡρέμα καὶ διεκέκελλο. καὶ προίοντα εἰς μέγιστον εὐρύθ' ἀπετελεύτα, ὡς ἢ τὸ μεταξύ χωρίον κενὸν καθεσθάναι, καὶ τὰ νῶτα γυμνά τῶν ἀνδρῶν σοιχηδὸν διαφαίνεσθαι. ἀπεστραμμένοι γὰρ σφᾶς αὐτὰς ἐτύγχανον, ὅπως τοῖς μὲν πολεμίοις ἀντιπρόσωποι εἶεν, καὶ ἐκ τῆ ἀσφαλῆς ἀγωνίζοντο τὰς ἀσπίδας προβεβλημένοι, τὰ ἡ ὀπίσθια διὰ τὸ ἀλλήλοις ἀντίετάχθαι, διαφυλάττοντο. id est: Erat illis agminis species velut in cuneum conformata, Δ Græcæ literæ affimilis, cujus frons in acutum desinens, impenetrabilis erat, & prædensitate solida, eò quòd undequaque clypeis obsepta erat: dixisses eos aprugni capitis effigiem structura agminis referre. Alæ utrinque in longum excurrentes seriatim catervatimve, longissimeque in transversum protentæ, paululum à se invicem diffidebant ac disjungeban-

tur, & paulatim in longissimum jugum definebant, sic ut intermedium spacium vacuum relinqueretur, & per singulos ordines terga viris nuda interlucere: etenim averſi ſibi invicem conſtiterant, ut adverſa fronte hoſtem exciperent, & tutò præliari poſſent objectis clypeis, ſimulque caudam exercitus tuerentur mutuo oppoſitu. Cæterùm libri materiam naſci mihi video, ſi cunctas quæ in eo autore latent mendas fanare, vel ſaltem ſtibio inducere velim.

C A P U T. V.

De Sirio ſtella, inibi locus apud Hyginum emendatus: & alter apud Pollucem: item apud Orum Apollinem & Plutarchum.

Sirii apud autores multa paſſim eſt mentio, tum pro ſtella ipſa, tum pro ſole quoque. Utroque modo exponi poteſt apud Virgil. in tertio Æneidos, ibi:

Tum ſteriles exurere Sirius agros.

Sed ut de ſtella minimè dubium eſt, ita in controverſiam vocari poteſt, an pro ſole uſurpata vox legatur. At enimvero iſtam ambiguitatem eximit Suidas grammaticus, diſertè annotans σείριον à quibuſdam exponi τὸν ἥλιον, hoc eſt, Sirium ſolem: cujus teſtimonium confirmat Archilochi autoritas, naturali ratione illud de ſole efferentis: Πολλὰς μὲν αὐτῶν σείριον καὶ

κατανανῆ ὄξυς ἐκλάμπων. id est: Multos ex illis sol siccabit, æstuque suo durabiles reddet: id nanque solis proprium est, vi sua ignea corporum humorem rapere atque depascere. Similiter usus est & Lycophron in Alexandra, de Ajacis corpore in littus ἐ mari ejecto loquens, ibi: ἐκβεβηρισμένον νέκυν ἀντὶς σείρις κατανανῆ. id est: Cadaver expulsum arefaciet solis radius. Vides manifestè Sirium utrobique pro sole accipi. ” Quid, quod Plutarchus libro de Iside, „ Osirin quem Ægyptii solem intelligunt, eum „ esse dicit, quem Græci σείριον Sirium nomi- „ nant, quum apud illos articulus præpositus „ nomen obscurarit.” Accedit quòd Ibycus poëta Rhegynus σείρια astra universa vocaret, testante Suida, vel quod sint quasi τείρεα quædam, & navigantibus signorum sint loco, vel διὰ τὸ τείρειν τὸ δαμάζειν. Porro admonendus es lector obiter de immutata à nobis nonnihil lectione in versu Archilochi modò citato, in quo apud Plutarchum in Sympotiacis legitur κ' ἀθανανῆς, quam vocem haud dubiè corruptam molli- ter mutavi in κατανανῆ ex Lycophrone, qui ad illum versum parodicè allussisse videtur. Cæterùm uti consentiunt autores in Sirio, quòd sit stella fulgida in lingua Canis ardens, ita tamen variant cujus sit: nam sunt qui Orionis canem faciant, nonnulli Isidis, rursus alii Cephalii: Timosthenes proprium nomen esse vo-
luit:

luit: non desunt qui Icarii canem fuisse prodi-
derunt, qui filiæ ejus Erigone cadaver patris
indicarit ab agricolis interempti, ut ex Pollu-
ce lib. 5. cap. 5. discas, ubi malè *σύει* & legi-
tur pro *σειει*. Quam fabulam latius enarrat
Germanicus Cæsar, & item Hyginus in fabu-
lis & astronomicôn secundo, edito etiam ca-
nis proprio nomine, quem Neæram vocat Ger-
manicus Cæsar probatiore (ut equidem existi-
mo) lectione, quàm apud Hyginum legas Me-
ram. Neque minor pugna est de vocis ety-
mo, contendentibus grammaticis Sirium dictum
quasi *ζείριον* propter fervorem, *ἠδὲ τὴν ζέσιν*:
vel quia nos diffuentes sudore exinanit, *ἠδὲ*
τὸ σειρεῖν, quod significat vacuare atque inani-
re: vel quòd faciat canes rictu & aperto ore
hiscere, *αἴτι* & *τῶ σεσηρέναι*, ut annotat Luci-
lius Tarrhæus. Hyginus ex Arato à *σειραίω* ori-
ginem nominis derivat, quod lucere & ficcare
notat: is enim in Phænomenis ita fermè descri-
bit Sirium: *ἢ ἢ οἱ ἄκρα*

Ἀστέρα βέληται δεινῷ γένυς, ὃς ῥὰ μάλιστα
Ὀξεία σειραίη, ἢ μιν καλέουσ' ἄνθρωποι Σείριον. id est:
Ora canis summa accendit grave sidus, & acri
igne micat splendens, quo nomine Sirius audit.

Præterea sunt qui nomen deducant *ἀπὸ τῶ σει-
ρεῖν*, quòd immodico æstu cuncta rapiat atque
desiccet, unde rapidi epitheton apud Vergi-
lium, ibi:

fam

*Jam rapidus torrens sitientes Sirius Indos
Ardebat cælo. & item apud Lucanum in x.
Pharf.*

Rapidos quæ Sirius ignes Exerit.

Quid, quod & τὸ σείεσθαι, quod scintillare & tremulo motu vibrari denotat, nominis ansam præbuisse putant quidam? Feruoris hujus stellæ singularis meminit apud Græcos & Euripides in Hecuba, ubi ait:

ἢ σείεσθαι ἐνθα πυρὸς φλογέας ἀφίησιν ὀσσων αὐγὰς.
id est: *Aut ubi Sirius flammantes ignis radios oculis expuit.* & Valerius Flaccus Argonaut. lib. 1.

Et Calabri populator Sirius arvi. Statius quoque Sylvarum lib. 2. *Implacido letalis Sirius igni.* At enimvero ut ad Critolai libram expensius rem revochemus, observandum est, fidus integrum (quod Latini minus rectè canis stellam nominant) à Græcis ἀσροκύων dictum, præcipuas habere duas stellas, in capite unam, quæ Isis vocetur, & alteram in lingua, quæ propriè & Canis nuncupetur. unde apud Diodorum biblioth. 1. locus illucescit, ubi inter reliquos titulos columnæ Ifidis insculptum fuisse memoratur, *Ego sum in astro canis refulgens.* Hinc etiam melius intelligi poterit Orus Apollo, cujus in Hieroglyphicis hæc verba leguntur: *Ἴσις ἢ παρ' αὐτοῖς ἐστίν, ἀστὴρ αἰγυπτίσι καλεῖται σῶθις, ἑλληνισὶ ἢ ἀσροκύων.* id est: Isis illis est stella, quæ Ægyptia lingua Sothis, Græ-

ea Astrocyon nominatur, ita enim apud illum legendum est, non ἀστρομύων: ut perperam in codicibus impressis legitur. atque ea lectio etiam apud Germanicum Cæsarem reponenda est, Astrocyon legendo, non Astricyon. Fidem facit & Porphyrius in libello de antro Nympharum, ubi inquit: πρὸς γὰρ τῶν καρμίνων ἡ σωθὶς, ἢ κυνὸς ἀσέρεα Ἕλληνες φασί.

CAPUT VI.

Locus Claudiani sensu non vulgari expositus. Inibi de miraculis quibusdam ad visum spectantibus.

Nemo est in literis versatus qui ignoret, haud dubitandum, pro certo, miniméque ambiguo, ab autoribus usurpari, ut in illo Virgiliti Æneidos tertio:

Longævo dicta parenti Haud dubitanda refer.

Sed quia reconditum miniméque vulgarem ejus usum observasse mihi videor apud Claudianum, quòd eo genere impensius gaudeat is autor, lubebit adscribere autoris locum ex septima panegyri, ut obnixum nostrum studium in adjuvanda re literaria, quacunque licet, probem. Locus ita habet:

*Visa etiam medio populis mirantibus audax,
Stella die, dubitanda nihil, nec crine retuso
Languida. Ubi dubitanda nihil, pro, non
parva aut exigua accipitur: siquidem exilia,
quæque oculorum aciem propè subterfugiunt,
præ*

præ nimia exilitate dubitationem nobis adferre solent. Memini ante annos aliquot spectasse me non sine magna animi voluptate Mechliniæ, nobili Brabantia oppido, cerasi calculum in modum quasilli exculptum, quo continebantur quindecim alearum paria, suis punctis affabre distincta, ita ut acie oculorum dignosci poterint clarè, cui tamen non dubia aut tenebrosa erat illa oculorum lux, ne discedam longius à proposito: istud mecum oculata fide testari plures possunt. Fuerat autem emptus is calculus ab Hagano quopiam apud Confluentes Rheni & Mosellæ. Memorat Plinius lib. 7. ejusque plagiarius Solinus, de Iliade Homeri, quam nucis putamini inclusam vidisse se testetur Cicero. Idem Plinius Callicratem quendam formicas ejusque generis alia animalcula tam minuta ex ebore fabricasse scribit, ut earum partes à cæteris discerni nequirent. Rursum Myrmeciden in eo genere clarum, qui ex eadem materia quadrigam fecerit, quam musca alis integeret: item navem, quæ pennis apiculæ absconderetur. „ Refert Plutarchus eodem celatores in semine sesami, quod exiguum admodum est, expressisse celo versus integros Homeri per characteres. ” Nostra hac ætate ad miraculum usque insignem in describendis minutissimis characteribus Franciscum Alumnum commemorat Petrus Aretinus

in epistolarum opere, quod homo Italus sua lingua scriptum edidit, quem ait sine notis (quas abbreviaturas vocant barbari) descripsisse integrum symbolum Apostolicum, & principium Evangelii Joannis, quod à sacro recitant sacrifici: atque hæc ambo in spatio minore quam sit semiobolus, stupentibus Imperatore Carolo & Clemente Pontifice, reique novitate vix oculos satiare potentibus.

CAPUT VII.

Ex D. Cypriano locus emendatus.

INiquum mihi fore spero neminem, si præter artis meæ & bonarum literarum professionem, emendandis etiam sacris scriptoribus manum admoveam, modò res extra dubium poni probarique queat. Locus est apud D. Cyprianum lib. de Idolorum vanitate, ubi de præstigiis & impostura dæmonum, qui vulgus veritatis prodigum seducunt, agens ita inquit: Et magis inde est ad perniciofa vel ludicra potentatus, quorum tamen præcipuus Sosthenes formam Dei veri negat conspici posse, & angelos veros sedi ejus dicit assistere. Qui locus ita est à macula vindicandus, hoc pacto scribendo: Et magis inde (à dæmonibus videlicet) est ad perniciofa vel ludicra potentatus, quorum tamen præcipuus Hofthanes, &c. Quam interpolaturam ne quis ut arrogantem
dam-

damnet, aut in culpam vocet, convinci potest Minutii Felicis verbis eadem de re & eadem fermè lege cadentibus, libro adversus gentes ultimo: Eorum, inquit, Magorum & eloquio & negotio primus Hosthanes, & verum deum merita majestate prosequitur, & angelos, id est, ministros & nuncios dei. Sed veri, ejusque venerationi novit assistere. Quòd verò Hosthanes verior sit lectio & magis germana, sive, ut apud Plinium est, Osthanes, docebit iste libro 30 capite 1. Primus, inquit, ut equidem invenio, de Magia commentatus Osthanes. & iterum: Hic maximè Osthanes ad rabiem, non aviditatem modò scientiæ ejus, Græcorum populos egit. & rursus capite sequenti: Ut narravit Osthanes, species Magiæ plures sunt. Suidas Hostanes, ὠσάνης, scribit: Astrorum, inquiens, cursus autore Zoroastre primi Babylonii excogitarunt, post quem & Hostanes. Idem alibi commemorat Magos in Persarum gente Hostanas per successionem generis cognominatos fuisse. „ Scripsisse autem „ Ostanes legitur commentarium seu volumen „ in octo libros dispartitum, quod ὀκτώτευχον „ inscripsit: quod apud Eusebium Pamphilum „ lectum est his verbis, ὠσάνης ἐν τῇ ἐπιγραφῇ „ μένῃ ὀκτώτεύχῳ.

CAPUT VIII.

D. Cyrilli locus emendatus, vitio interpretis corruptus.

CYrilli opus extat adversus Julianum, doctum cumprimis, in cujus libro primo Orphei versus leguntur hi:

Φθέγξομαι οἷς θεῖς ἐστὶ, θύρας δ' ἐπίθεο θεβεήλοισ
πᾶσιν ὁμῶς, σὺ δ' ἄκχε φαεσφόρος ἐκγονε μήνης
μυσᾶι, ἔξερῶ γὰρ ἀληθέα.

*Quas fas est audire, loquar: munite profanis
Ostia & obstruite: ast aurem Musæ nitentis
Progenies Lunæ obvertas mihi vera canenti.*

In his versibus Oecolampadius interpres, pro luna, memoriam vertit, visus legisse μνήμης pro μήνης, sed manifesto errore, ut ostendam, si prius indicaro discrimen lectionis horum versuum. Eos enim ita legas apud Justinum martyrem in parænetica oratione ad Græcos, aliter apud Eusebium lib. 13. evang. demonstr. ubi ita citantur:

Φθ. οἷς θε. ἐ. θ. δ' ἐπι. βέβηλοι
φεύγοντες δικαίων θεσμῶς, θείοιο τεθέντ
πᾶσι νόμῳ, σὺ δ' ἄ. φ. ἐκγονε μήνης &c.

Illic procul absistere & excludi à mysteriis audiendis profanos vult: hîc eosdem deterret ne ad ea accedant, quandò justitiæ divinæ gravis ultio illis impendeat. Quòd autem μήνης, ut apud utrunque autorem extat, legendum fit, com-
pro-

probat Hermesianax Colophonius in tertio elegiacorum libro, ubi de Musæi amasia loquitur:

ἔ μὴν ἔδ' ὑὸς μῆνης, ἀγέραςον ἔθηκεν
 μεταῖ⊗ χαρίτων ἤραν⊗ ἀντιόπην.

*Delitiæ Charitum, soboles Musæe micantis
 Lunæ, non tacitam liqueris Antiopen.*

& Proclus Diadochus lib. 1. comment. in Platonis Timæum, ἐπεὶπερ ἡ ἀπὸ μασαίης τῆς σεληνιακῆς τὸ γέν⊗ τοῖς ἐν ἐλευσίῃ τῶν μυσηρίων ἡγαμένοις εἶναι φησί. quandoquidem & sacerdotibus Eleusinorum sacrorum præfectis genus esse à Musæo illo Lunari asserit. Vides clarè illic lunæ filium, hîc verò lunarem, velut lunæ progeniem, dici. „ Accedit & Platonis testimonium lib. 2. de repub. Βίβλων δὲ ὀμαδὸν παρέχονται Μασαίης καὶ ὀρφείως, σελήνης τε καὶ μουσῶν ἑγγόνων, ὡς φασί. id est: Librorum confectam copiam præbent Musæi & Orphei, è Luna & Musis prognatorum, ut vulgaris fert opinio.” Addendum est & illud, interpretem etiam alium versum sua interpretatione corrupisse illic:

καὶ ποταμοὶ πολιῆς τε βάθ⊗ χαροποῖο θαλάσσης.
Fluminaque, & cani spuma maris alta vorago.

ubi interpres loco πολιῆς, id est, cani, legisse videtur πόλιες, urbes, sic nanque convertit: Et flumina, civitates, profundumque jucundi maris.

CAPUT IX.

Cur Herculeum Tarentum dixerit in tertio Aeneidos Virgilius.

Cur Herculeum Tarentum epitheto vocarit antiquitatis altissimus gurgis Virgilius, in eo versu,

*Hinc sinus Herculei (si vera est fama) Tarenti
Cernitur:*

altiore indagine perquirendum esse duxi: quando minimè omnium placuerit Servii annotamentum, quo Herculeum dici vult, à Phalantho auctum, octava generatione ad Herculem genus suum referente. Equidem existimo poëtam respexisse (id quod non semel alias fecisse deprehenditur) ad locum Aristotelis in libro *περὶ θαυμασίων ἀκρομάτων*, de mirabilibus fama cognitis, qui sic habet: λέγεται ἢ μὲν τὸ πρῶτα λαβεῖν τῆς Ταραντίνης, ἢ Ἡρακλείαν τὸν τόπον καλεῖσθαι, ὃν νῦν καλοῦμεν, ἐν δὲ τοῖς ἀνω χρόνοις τῶν ἰόνων κατεχόντων, πλεῖον, ἔτι ἢ ἐκείνων ἔμπροσθεν ὑπὸ τῶν πρώτων κατὰσχόντων αὐτῆν, σίγειον ὀνομασθαι. Quæ verba hoc sonant: Fertur nomen loco, quem nunc habitant, Heracleæ (quasi Herculeam dicas) fuisse, postquam Tarentinos sibi adjunxerat bello superatos: superioribus temporibus ab Jonibus Plium à navigandi argumento: ante illos verò ab incolis primis Sigæum fuisse appellatam urbem. Ad quem locum quòd poëta respexe-

spexerit, ut credam, faciunt Virgiliti verba illa, Si vera est fama: ut Aristotelis fide non plane stare se ostenderet: quippe è fama cognita pleraque illic referentis, id quod & libri titulus facile indicat. Herculeum ergo ab Hercule bello devictum, vel ab Hercule illic diversato infessum, quippe quum ille pleraque Italiae loca adierit, non dissimulante hoc & Aristotele. Potest videri Herculeum quoque appellasse ea ratione, qua poetæ locis propinquis aut ejusdem nominis, diversis tamen, quippiam uni tantum peculiare attribuunt promiscue: qua in re multus est Pindarus: ut epitheton quod urbi vicinæ in eodem sinu Tarentino sitæ Thurio debebatur, Tarento adscripserit, quippe ubi sagittæ Herculis, Trojæ fatales, à Philoctete fuerint repositæ & dedicatæ, ut in libello modò citato scribit Aristoteles, & libro vicesimo Trogus Pompejus: quemadmodum Pellæum Canopum appellat in quarto Georg. Virgilius, non ab Alexandro positum è Pella Macedonia oriundo, sed vicinum Alexandriae à Pellæo Alexandro conditæ. Artexenda est huc & tertia hujus epitheti ratio, ut Herculeum dixerit Herculis numini sacratum. Tarras nanque urbis conditor, Neptuni filius, Herculi pariter & patri bina sacravit templa, quo favorem utriusque numinis coloniae novæ conciliaret, ut nimirum Herculis præsidio fortiter
ageret

ageret ditesceretque, Neptuni verò ope mare haberet propitium, & feliciter degeret, veluti ex Helenii Acronis in Horatium commentariis discere est. Utrumque occultè designat numisma Tarentinum, in quo visitur Taras Delphino insidens, lævaque Copiæ cornu præferens cum Græca inscriptione *Ταεγς*. Fuerit & illud precium operæ adscribere hoc loco, cur similiter Herculeos Baulos vocarit Silius Italicus lib. Punicorum duodecimo, ibi:

Herculeos videt ipso in littore Baulos.

Ubi Herculeos vocat ab Hercule ibi diversato, quum eò ex Erithya Geryonis armentum egisset: id quod Symmachus testatur his verbis: Herculem armenta Geryonis agentem pervenisse Baulos, ut nunc dicimus, antè *βοαύλια*: at inde Gaudos in Phlegræo sinu abegisse gigantes, & regionem liberasse, memorant. Certè & oppido nomen fuit Baulis, quasi *βοαύλοις*, id est, bubilibus, quòd boves Herculis à Geryone abacti eo loco fuerint stabulati: mentionem hujus oppidi facit Mar. Coelius Rufus lib. epist. famil. 8. Ego, inquit, qui scirem Q. Pompejum Baulis schænobaticam facere, &c. De eo & Servius in 6. Æneidos meminit.

CAPUT X.

Quid Ciborium apud Horatium.

A Pud Horatium Flaccum lib. carminum secundo, oda septima, ibi:

Oblivioso lævia Massico Ciboria exple.

Porphyrion grammaticus Ciboria propriè dici folia colocasiorum annotat, & pocula in eorum similitudinem facta: rectius quidem quàm Acron, qui Alexandrina poma ea exponit. „ Quamquam rectius ibi pocula legi „ posse putarim. ” Verùm quia parum isti mihi satisfaciunt, plenius aliquanto de his perscribenda videtur ratio. Dioscorides lib. 2. cap. 97. bifariam enunciari ciborium & cibotion dicit, à scrinioli arculæve similitudine, ostenditque fabæ Ægyptiæ caulem ubi defloruerit folliculos quasillorum similes producere, in quibus faba operculum excedens, protuberat ampullæ in morem. Quo loco dissentire videtur Dioscorides ab aliis autoribus: nam Nicander, cujus versus mox subjiciam, Ciboria propriè folia fabæ Ægyptiæ accipere videtur. Athenæus in 3. etiam herbam ipsam, vel potius flores ejus, quum ait; γίνεται ἢ ἐκ τῶν κισσῶν ἢ ἀνθῶν σεφανωτικόν. id est: E ciboriis concinnatur & flos ad coronas expetitus. Alii, inter quos Hermolaus Barb. Ciborium fructum esse fabæ Ægyptiæ

ptiæ & colocasiæ ait. ubi rursus observa à Di-
philo Siphnio medico, Colocasiam peculi-
riter vocari fabæ Ægyptiæ radicem. Cum
Nicandro sentire Plinium autumo, cujus hæc
sunt lib. 21. cap. 15. verba: In Ægypto no-
bilissima est colocasia, quam cyamon aliqui
vocant, hanc è Nilo metunt. Deinde sub-
dit: at Ægyptii adco Nili sui dotibus gau-
dent, ut implexis colocasiæ foliis in variam
speciem vasorum, potare gratissimum habe-
ant: ubi per implexa folia colocasiæ, ciboria
periphraesticè circumscribi arbitror. Versus au-
tem Nicandri in γεωργικῶ, quibus colocasiæ
partes omnes, earumque usus ad amussim de-
scripsit, hi sunt:

Σπείρης κύαμον Αἰγύπτιον, ὄφρα θερίσης,
 Ἀνθεα μὲν σεφάνης ἀνύη, τὰ ἢ πεπληῶτα
 Ἀκμάϊς κάρποιο κιβώρια δαινυμένοισι
 Ἐς χέρας ἠϊθέοισι πάλαι ποθέουσιν ὀρέξης,
 Ρίζας δ' ἐν θονήσιν ἀφεψήσας περτίθηνι.

quos versus ita obiter pedibus adstrinxi:

* Demessaque faba Pharia, quam severis, hinc tu
 Communes fertis flores, protentaque latè
 Maturo fructu plenoque ciboria, in usum
 Poclorum, manibus verset lasciva juventus,
 Dum curat genium: at coctis radicibus utor.
 In cœnam appositis. Quòd autem ciboria in

usum

* Tute fabam serito Phariam, quam demete ad
 usum: At flores in ferta voces:

usum poculotum vocarint, factum puto pro-
 pter insignem foliorum amplitudinem, quæ
 petaso affimilat Dioscorides, pileo Theffalico
 Theophrastus: ille enim huic herbæ tribuit
 folium μέγα ὡς πέλτασον, galeri instar prægran-
 de: hic verò lib. de plantarum historia quar-
 to, τὰ μεγέθη πέλτω Θετταλικῆ εἰοικέναι scribit.
 Hinc etiam natum, quod Ciborii vocabu-
 lum pro capaciore poculo acceperint autores,
 quo in significato extulit hîc Horatius & He-
 gefander Delphus de Euphorione loquens:
 τῆ ἢ κώθωνⓄ εὖ μάλα περιβεβηκότⓄ, λαβὼν ἐν
 τῶν κιβωρίων ὡς ἰξοινῶν καὶ μεθύων ἐνέρρησε. id est:
 Dum acriter certatur poculis, arrepto è ci-
 boriiis uno velut temulentus imminxit. Di-
 dymus etiam annotat Ciborium esse poculi
 genus: & addit Athenæus in undecimo, for-
 tassîs, inquiring, fuerit scyphium quod dicitur,
 eo quod à fundo sursum versus in angustam
 cervicem contrahatur, ciborii Ægyptii instar,
 διὰ τὸ κάτωθεν εἰς σενὸν συνῆχθαι ὡς τὰ αἰγύπια κι-
 βώρια. Meminit hujus & Strabo lib. ultimo
 in hæc verba, de quibusdam rebus Ægypto
 peculiaribus loquens, οἷον ὁ αἰγύπτιⓄ λεγόμενος
 κύαμⓄ, ἐξ ἧ τὸ κιβώριον. id est, quale est Æ-
 gyptia, quam vocant, faba, è qua ciborium
 fit. ,, Plenissime rem omnem è Claudii Ju-
 ,, lii historia de rebus Phænicum tradit Ste-
 ,, phanus, quod Herculi, cum inter omnia ab

„ Euristheo dictata certamina gravissime ex
 „ Hydræ Lernææ virulento morfu afflige-
 „ retur, Delphicum oraculum consuluerit,
 „ iter esse illi capesendum, Solis exortum
 „ versus, donec incideret in fluvium, qui her-
 „ bam Hydræ affimilem gigneret, qua ca-
 „ taplasmatis vice imposita, præsens ulceri-
 „ bus remedium inveniret: tandem post lon-
 „ gos errores ad Nilum amnem quum venis-
 „ set, stetur herbam a Pythia præscriptam
 „ reperisse, cujus & radix ob macularum va-
 „ rietatem & fructus anginum quid repræ-
 „ sentaret, aliis atque aliis capitibus in de-
 „ messorum locum identidem succrescentibus
 „ ac repullulantibus: ejus autem radicem
 „ Colocastam (male enim illic *κολοσάϊον* scri-
 „ bitur) dici, Ciborium verò peculiari voce
 „ & figura esse quod supernè crescat, & e-
 „ dules fabas (*φάβας* enim Romanam dictio-
 „ nem repono pro *φλέβας*) Ægyptiis pro-
 „ ferre idem affirmat, herbam, quæ cum ra-
 „ dice tufam, lacteo, quem reddit succo, ul-
 „ ceribus malignis circa plantam pedis me-
 „ deri. Hactenus ille. porrò Colocasix ipsius
 „ s, folia, quæ Ciboria nominantur, affimilia
 „ sunt Nymphææ foliis, nisi quòd rotun-
 „ diora magisque circinata sint, ac majora
 „ etiam, caulæ similia, ut ex Dioscoride dis-
 „ cas in Nymphæa.

CAPUT XI.

Qui dicatur Saturnius versus.

Saturnius versus vocatur jambicus trimeter hypercatalecticus, hoc est, unica syllaba senarii legem superans, quem ab Hipponactis virulenti poëtæ notissima maledicentia Hipponactium quoque dictum ex Honorati Servii Centimetro liquet. Terentianus Maurus originem huic versui Græcam astruit, quum vetustas, ut inquit, crediderit Saturnium vocandum, tanquam Italis repertum, neque tamen ille hoc probat. „Marius Victorinus falli illos diserte ait, qui „priscos Latinos putant Saturnio sive Faunio versui nomen indidisse, tanquam Italo „& indigenæ, quum tamen varie & multiformiter Græcis fuerit usurpatus, tum Comi- „cis, tum Tragicis.” Sextus Pompejus Saturnios appellatos ait, versus antiquissimos, quibus Faunus fata hominibus cecinisse videtur: quo genere versuum etiam Nævius poëta bellum Punicum perscripserit. Ego quid hac in re certi dicam non habeo, nisi quod putem Saturnii nomenclaturam referendam esse acceptam diritati ac malitiæ ejus dei: quippe quum doceri possit, minarum plenum & contumeliosum fuisse hoc genus versuum,

iratisque congruum. Testatum hoc facit auctor jam dictus lib. de metris, quum ait:

*Et Nævio poëtæ sic ferunt Metellos
Cum sæpe læderentur, esse comminatos,
Dabunt malum Metelli Nævio poëta.*

Idem docet Patavinus Pedianus Ciceronis interpretis vetustissimus sic inquit: Antiquum Nævii est:

Fato Metelli Roma fiunt Consules. Cui tunc Metellus consul iratus versu responderat senario hypercatalecto, qui & Saturnius dicitur: *Dabunt malum Metelli Nævio poëtæ.* Hinc tolli poterit obscuritas omnis in versu à me in Oda quadam conscripto: *Non placet irati Saturnia lima Metelli,* quum significatum vellem, non probari mihi mordacitatem & amarulentiam in carmine. Meminit & Varro lib. de lat. lin. 6. ubi ait: Ita ut Faunus & Fauna sint in his versibus, quos vocant Saturnios. Porro elegans est & non expers salis in Metellos parodia sive allusio ad Nævianum illum versum, in Ciceronis Verrina secunda, in iis verbis: Nam hoc Verrem dicere aiebat, te (Metellum designans) non fato, ut cæteros ex vestra familia, sed opera sua Consulem factum.

CAPUT XII.

Euripidis versus explicatus.

TYrannos, qui primi Sicyonem Achaiae urbem copiosissimam tenuere, albis mulis invecos fuisse lego in commentariis Demosthenicis: quo nomine Midiam velut ad tyrannidem aspirantem, aut saltem illorum tyrannidis imitatore[m] incessit amaro morfu Demosthenes, quum ait: καὶν ἄλλοσέ πη βέληται, ἐπὶ τῷ λευκῷ ζεύγῳ τῷ ἐκ σικυῶν. id est: Quod si alio quopiam paret, albo illo Sicyoniorum jugo vehatur. Ad hunc tyrannorum morem candidos mulos curribus suis jungentium, allusisse crediderim Euripidem in tragœdia, cui Herculi furenti nomen est, ubi sub λευκοπόλων, quasi albis pullis jumentisve utentium, nomine, tyrannos designat. ita enim ait:

τὸ λευκοπόλῳ πρὶν τυραννῆσαι χθονὸς
ἀμφίων ἠδὲ ζήθον, ἐκγόνα Διός. id est: Priusquam Amphion & Zethus Jovis liberi, albis mulis invecos, tyrannidem hujus urbis invaserant. Narrat enim illic Amphitryon è vetusta fama Lycum primum obtinuisse imperium Thebarum Bœotiae (quas à septem portarum numero ἐπὶ ἑπτὰ πύργων πόλιν nominat) antequam urbs in dominatum Amphionis & Zethi Tyrannorum inciderit. Tyrannicum hunc

morem perstringit in Hieronymo nepote Hieronis Syracusanorum regis, quem à morte avi quadrigis alborum equorum ex regia procedere solitum, more Dionysii tyranni scribit, Titus Livius decad. 3. lib. 4. "Certe Plinius Dionysium tyrannum quadrigis albis excepisse Platonem navi egredientem, refert." Non abludit hinc fortassis vetus triumphantium apud Rom. mos, qui curru à quatuor albis equis propter Clitumnum amnem passis protracto Capitolium ascendebant, veluti digni qui propter fortitudinem rerum potirentur. Quin & Hieronicæ, sacrorum certaminum victores, albis equis invehebantur, ut ex Suetonio liquet in Nerone Claudio, Neapolim ejusmodi equis ingresso, more Hieronicarum. Adde huc, quod Jason apud Pindarum de stirpe regia Crethei & Athamantis ferens, eos λευκίππες πάλλεργς nominat: & alibi in tragœdia Agamemnonis, & Menelai regum Mycenis oriundorum vates compellantur, λευκίππων μυκηναίων θεοφῆται.

CAPUT XIII.

De pictis vestibus, & quadratis, quedam scita ex antiquitate eruta.

VEstes pictas, ἀνθινὰς & ἀνθηγάς à Græcis dictas, veluti floribus sparsas, antiquitus

tus in usu fuisse promiscuo cùm matronis, tum scortis, invenio, ut de variis gentibus taceam. Illud docet lib. 2. *ὄνειροκρ.* cap. 3. Artemidorus Daldianus his verbis: *γυναικὶ ἢ ποικίλη καὶ ἀνθηρῶν ἐσθῆς συμφέρει. μάλιστα ἢ ἐταῖρας καὶ πλεσσία, ἢ μὲν γὰρ διὰ τὴν ἐργασίαν; ἢ ἢ διὰ τὴν τρυφήν, ἀνθηρῶν ἐσθῆσι χρῶνται.* id est: Fœminam variegata vestis & picta decet, potissime autem meretrici & opulentæ matronæ talis convenit: illa siquidem propter questum quem corpore facit, hæc verò propter luxum, pictis vestimentis utuntur. Suidas in dictione *ἐταῖρων* refert legem fuisse apud Athenienses, ut pictas vestes gestarent scorta, *ταῖς ἐταῖρας ἀνθινὰ φορεῖν*. Earum usus apud Syracusios interdictus fuerat, ut in vicesimoquinto historiarum Phylarchus refert, scribens lege fuisse cautum, ne aut auro redimerentur mulieres, aut pictis uterentur vestibus (Græcè est, *ἀνθινὰ φορεῖν*) nisi prostare publice, sui que copiam facere vellent. Scribit & Diodorus Siculus bibliothecæ libro quinto, Liberum patrem, quavis fœmina molliorem, *ἀνθινῶν*, id est, pictis vestibus fuisse usum. „ Unde Ovidius habitum Bacchi „ describens, tribuit illi pictis intextum vestibus aurum. „ Jam vero & Siritas, Sirtios Italiae fluvii accolæ, promiscue *ἀνθινῶν χιτῶνας*, hoc est, pictas tunicas gestasse, ex

Timæo commemorat Athenæus, & ex eo repetit Eustathius Iliados decimosexto. Et Strabo in 15. refert duces Persarum æstate amiculum gestare purpureum, pictumve, πορφυρῆν ἢ ἀνθινόν. Ejusmodi vestes etiam κατάσικτοι Polluci dicuntur, & ζωωτοὶ sive ζωδιωτοὶ, ab animantium formis floribusque intextis: ita enim ait, ὁ δὲ κατάσικτος χιτῶν ἐστίν, ὁ ἔχων ζωὰ ἢ ἀνθη ἐνυφασμένα, καὶ ζωωτὸς δὲ χιτῶν ἐκαλεῖτο, καὶ ζωδιωτὸς. Quia vero de vestibus facta est mentio, non omnino operam lusisse me putaverim, si addidero, quod vestes sacræ, quibus nostræ religionis diaconi, in templis sacrificanti operam præstantes, quadrangulis utuntur, affimiles fuerint (non enim dicam occasionem inde sumpsisse) regiis vestibus Persarum & Lydorum, quas fuisse antiquitus tales ex Halicarnassæo intelligere mihi videor, qui Romanarum antiquitatum libro tertio, inter cætera regia insignia Tarquinio Prisco ab Hetruscis missa enumerat, χιτῶνατε πορφυρῆν χρυσόσημον καὶ πειβόλαιον πορφυρῆν ποικίλον, οἷα λυδῶν τε καὶ περσῶν ἐφόρουσιν οἱ βασιλεῖς, πλὴν ἔτετραγώνον γε τῷ σχήματι, καθάπερ ἐκεῖνα ἦν, ἀλλ' ἡμικύκλιον. Id sonat Latinè . tunicam purpuream lati clavi, & amiculum purpureum pictum, cujusmodi Lydorum reges & Persarum gestare olim solebant, non quadratum quidem illud, istorum ad modum, sed semicir-

circulari forma. Ubi clarè videre licet, quadrangula fuisse regum Persarum indumenta, non in semicirculum fracta, qualia sacris operantium cernimus. Talem fuisse & Græcorum stolam invenio, quod confirmat apud Athenæum Posidonius Apamensis, de philosopho Athenione loquens, qui posito supercilio philosophico, arrepta occasione temporum belli Mithridatici, quod Asiaticorum animos ad defectionem à Romanis alienaret, in concione quam ad Athenienses habuit, professus fuit Romanorum civium multos ad deorum statuas confugisse, alios mutato habitu quadrangulas vestes assumfisse, ut se Græcos (nisi mavis Lydos Persasve) mentirentur, quod suspicor: ita enim sonant ejus verba, οἱ ἤ λοιποὶ μεταμφιεσάμενοι τετραγώναις ἱμάτια. Quòd autem Græcis quoque in usu fuerit quadrata vestis, testatur Appianus bellorum civilium lib. 5. ubi de M. Antonio agens, dicit, eum curis exutum, valedictis imperii ministeriis, quadrangulam stolam, Græco more, loco patriæ vestis, sumpsisse.

CAPUT XIV.

Locus Senecæ illustratus præter mentem Cælii antiquarii.

A Pud Senecam Controversiarum lib. 6. locus extat vel maximè lucis egens, sed non

non ejus, quam Cœlius illi addere contendit, undecimi lib. cap. 13. Verba autoris sunt de Osco rhetore, qui natus ad inurendas omnium ingeniis contumelias, nulli non impressit aliquid, quod effugere non posset. Ille, inquit, Passieno, prima ejus syllaba in Græcum mutata, obscœnum nomen imposuit, declamatori subtili, sed arido. Quibus verbis quid innuatur, perobscurum esse non inficiatur Cœlius: sed conjectura duci se ait, ut Physienum putet appellatum, veluti esset mentulatus follis, à φύσσα, quod follem significat à spirandi argumento, & σῆϞ, quæ vox Aristophani mentulam sonet: quod nimis longe petitum, imò extortum verius, cui non suboleat? nam ut omittam compositionis jus, quod reclamatione, quis nescit non vulgati ista esse usus vocabula in eo sensu? sed Comici peculiare alterum in obscœni membri significatione, quando proprium penè sit illius, obliquis interdum verborum involucris potius quàm recto sensu prolatis uti. Ego verò simplicius venustiusque Passienum oratorem (cujus & apud Tacitum fit mentio) calumnioso nomine Paschænum ab Osco audisse affirmaverim: πάσχαινον nimirum, quod velut pathicum & muliebria patientem designare illum voluerit, spurci nominis aspergine, ἠδὲ τὸ πάσχαινον αἰνὰ, quòd infanda pate-

retur: à quo verbo & πασχητίας, Latino vocabulo non ignotiores pathici & cinædi nominantur.

CAPUT XV.

Conciliatur autorum discordia de Leda fabulosa, & Nemesei Helena matribus. Loci item corriguntur Plutar. & Theonis. Inibi qua ratione Helene dicatur ex ovo prodiisse.

INter dubitationis Symplegadas jactabitur fortassis ultro citroque, qui Castorem & Pollucem, quos Dioscuros vocitant, cum sorore Helenæ, aliàs è Leda prognatos, aliàs Nemesis filios leget. Tarasinus nanque, si-ve, ut alii scribunt, Stasius, qui res Cypriacas Heroico carmine profecutus est, Nemesein eorum matrem facit, in iis versibus:

Τοῖς ἤ μετὰ τελευτήν ἑλένην τέκε θαῦμα βροτοῖσι,
 Τὴν ποτε καλλίκομ' ἔνεμεις φιλότῃ μιγείσα
 Ζῆνι θεῶν βασιλῆϊ τέκεν κρεττερῆς ὑπ' ἀνάγκης.
 Φεύγε γὰρ, εἴδ' ἔθελεν μιχθήμεναι ἐν φιλότῃ
 Πατρὶ δὲ κρονίῳ. ἐτείρετο γὰρ φρένας αἰδοῖ.
 Καὶ νέμεις κατὰ γῆν τε καὶ ἀτρύγετον μέλαν ὕδωρ
 Φεύγειν. Ζεὺς δ' ἐδίωκε, λαβεῖν δ' ἐλιλάϊετο θυμῷ,
 Ἄλλοτε μὲν κατὰ κύμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης
 Ἰχθυῖ εἰδομένη, πόντον πόλυν ἐξορόθουνεν,
 Ἄλλοτ' ἀν' ὠκεανὸν ποταμὸν, καὶ πείρατα γαίης,
 Ἄλλοτ' ἀν' ἤπειρον πολυβάλακα. γίνετο δ' αἰεὶ
 Θηρία ὅσσ' ἤπειρα ἀνατρέφει, ὄφρα φύγοι νιν.

Quos

Quos, ut possum cunque in Græce nescientium gratiam, vertam.

Tertia post illos Helene pulcherrima prodit:

Auricoma hanc Nemesis peperit compressa Tonante

Ab Jove vi: nec enim ipsa dei consortium amabat,

Incestum fugiens. Atenim mentem agra pudore

Carpitur ingenio, terraque marique volucrum

Molitur furtiva fugam: quin Juppiter instat,

Prendere eam satagens gliscente incendio amoris.

Nunc illa arva subit reflui Neptunia ponti,

Æquoreo similis pisci, & vada cerula verrit.

Hesperium nunc Oceanum, & terra ultima visit.

Nunc habitata petit gravida confinia terra.

Utque Jovem effugiat formas & mille ferarum

Assumit species. Vides ut Helenes matrem

Nemefin, licet invitam, nunc in piscium

formam mutatam, nunc ferarum speciem as-

sumentem, quo amatorem eludat, fabulose

describat. Istud & in Græcis commentariis

legitur ad Cypriorum autorem relatam, in

hæc verba: Διοσκύρεος καὶ ἑλένην ἢ νέμεσις ἔτεκεν,

ἢ Διωκομένη ὑπὸ Διὸς μετεμορφῆτο. id est: Dioscu-

ros pariter & Helenen peperit Nemesis, quæ

Jove persequente aliam formam induit. Con-

sentit & Aufonius poëta de Castore & Polluce

loquens:

Hos genuit Nemesis, sed Leda puerpera fovit.

Similiter & Pausanias ex Græcorum opinio-

ne Nemefin Helenes matrem tradit, nutri-

cem

cem Ledam. Ita enim ait in Atticis : Affirmant Græci Helenæ matrem fuisse Nemefin, at Ledam ubera illi porrexiffe & educasse : patrem vero extitiffe Jovem , haud Tyndareum. Ex qua opinione Phidias statuarius effingit Helenam à Leda ad Nemefin deduci. Callimachi quoque interpres annotat Nemefin apud Rhamnuntem Atticæ ex Jovis congressu peperiffe ovum , quod inventum Leda fovit, unde enati postea fuerint Dioscuri cum Helena : quo nomine Helena à Callimacho Rhamnufis vocetur epitheto. Neque diversum prodidit in Astronomicis Hyginus , scribens Nemefin somno sopitam ab Jove in cygnum mutato fuisse compressam , & actis mensibus è congressu illo cum volucris ovum produxiffe, quod ablatum Mercurius Spartam detulerit , ac sedenti Ledæ ingremium projecerit , e quo nata sit Helena , quam cum cæteris foeminis formæ præstantia antecelleret , filiam suam nominavit Leda. Subdit deinde , alios dixisse , quòd in olorem conversus Juppiter cum Leda concubuerit : sed illud se in medio relinquere ait. Hi omnes fere , Nemefin matrem , Ledam alumnam geminorum & Helenæ faciunt. Pugnare videtur Theon Alexandrinus in Aratæis commentariis ita scribens : Juppiter olori assimilatus secundum multorum opinionem cum Nemefi congressus est ,
se.

secundum alios vero cum Leda: atque e Leda quidem Helenam & Dioscuros in ovo exitisse memorant. ubi obiter emaculandus est græcus codex, legendumque pro *νεμέσση* est *νεμέσει*. Dissentire videtur & Isocrates in Helenes encomio, geminum congressum Jovis in oloris specie cum utraque describens: Cygnus, inquit, factus Juppiter in Nemesis sinum confugit: iterumque cygno assimilatus Ledam devirginavit. Et Euripides in Oreste Helenam Ledæ filiam aperte nominat, insigniens eam epithetis *ὄρνιθογόνα*, quod ab ave fuerit fata: & *κυκνοπέλας*, quod e volucris ore prodierit. Quin & Pausanias in Laconicis scribit, Amyclis (id Laconiae oppidum est) è laqueato templi fastigio visi suspensum ovum, tæniisque obvinctum, quod Ledam peperisse fabulantur: quod ipsum ovum Plutarchus in symposiacis *τυνδάρειον ὠὸν ἔργνοπέλης* vocat, hoc est, Tyndareum ovum de cælo lapsum. Ovidius quoque Ledam recubantem facit sub olorinis alis. Hanc autorum litem discussum iri puto, si intelligamus Ledam transnominatam fuisse Nemesis: quod ex Lactantio Firmiano, Germanico Cæsare, autoritate Cratetis, & Euripidis scholiaste manifestum fit. Ille nanque lib. de falsa religione 1. cap. 21. disertè ait, mortuis consecratis apud Ethnicos nomina immutari consuevisse: nam & Ro-

mulus, inquit, post mortem Quirinus dictus est, & Leda Nemesis, & Circe Marica, & Ino postquam se præcipitavit, Leucothea, materque Matura: & Melicertes filius ejus Palæmon atque Portunus. E quibus verbis patet Ledam mortalitate exutam. Nemesis appellationem accepisse: quomodo & Ariadnen immortalitate donatam, Liberam fuisse dictam annotat Probus grammaticus: & Melicertem à morte Glaucum transnominatum fuisse scribit Nicanor Cyrenæus. Neque verò mortuis solis id tributum fuisse, sed vivorum quoque nomina mutata, & cognomentis obscurata legimus. siquidem constat Alexandri Macedonis matrem Polyxenam, postea Myrtalen & Olympiada, item Stratonicen fuisse appellatam. Ita Mnesarete, nobilissimum Græciæ scortum, Phrynes nomine notior est, à lurido colore sic nominata. Herophile Erythræa nomine impositio fuit dicta: Achæus Orestis nomine, Podarces Priami, multò illustrior est. Nunc audi & Germanici Cæsaris verba, quibus indubitatus nihil esse potest. Cygnum, inquit, dicunt inter astra constitutum, eo quòd Jupiter in cygnum transfiguratus evolaverit in Rhamnunte Atticæ regionis, ibique compresferit (ita enim cum doctissimo Morillono legendum censeo, non ramum) Nemefin, quæ & Leda dicitur, ut refert Crates tragœdiarum

scriptor, quæ enixa est ovum, unde nata est Helena. Ex hoc loco pariter & ex Lactantio mutanda constanter est lectio apud Plutarchum in libello quod Pythia desierit oracula carmine reddere, ubi perperam inter cætera, quæ immutata modò enumeravimus nomina, legitur Ledam Mnesinoën fuisse transnominatam, ubi tu Nemefin repone pro *μνησινόην*. Adscribenda sunt huc & Euripidis glossematarii verba in Oresten, quæ ita sonant: Ledam perhibent in Nemefin mutatam, sic cum cygno concubuisse. Græcè ita. *Φασὶ γὰρ τὴν ἡῆδαν εἰς νέμεσιν μεταβλήθεισαν, ἔτω συνελθεῖν τῷ κύκνῳ*. Causam verò cur ex ovo prognata dicatur Helena, reddere conatur Clearchus in amatoriiis, scribens *ὠτα*, hoc est, ova antiquitus dictum fuisse cœnaculum locumque æditiorem tabulati in ædibus, seu contignationem; posterior ætas *ὑπεργῶον*, quasi superum ovum dixit: in qua ædium parte educata quum esset Helena, opinione sinistra implevit vulgus hominum, ut ex ovo prodiiſſe eam crediderint: nam fabula mera est, quam Neocles Crotoniata scripto prodidit, ovum videlicet illud Helenæ parens, è luna fuisse delapsum; & lunares foeminas ova parere: denique ibi natos decies & quinquies antecellere nobis.

CAPUT. XVI.

De Bupalo locus Horatii in Epodis restitutus : & ab eo factæ paræmiæ. Item Sulpitiæ poëtriæ locus enodatus.

A Pud Horatium Epodôn carmine sexto legitur :

Aut acer hostis Bubalo. Sic enim habent codices omnes, quos mihi videre licuit, simul cum interpretibus, qui locum maculosum conniventibus oculis prætereunt, quum ibi non Bubalo, quod quadrupedis genus est, sed Bupalo, manifestissimè legendum sit : de quo tametsi dissentiant autores qui fuerit, certum est tamen patria Chium fuisse, Anthermi filium, inventivis Hipponactis & amarulentis jambis nobilitatum, qui Poëtæ istius, acerrimi sibi hostis deformitatem oculis spectantium ad risum exposuisse videtur : erat nanque Hipponax poëta, non pumilæ modò staturæ homuncio, & fœdo vultu, sed gracili quoque corpusculo, ut omnigenæ historiæ libro duodecimo refert Ælianus, & apud Athenæum Metrodorus Scepsius. Dixi autem, in eo qui fuerit non consentire autores : siquidem Plinitis marmarium fuisse multis ante inventam picturam statuariamque seculis scribit. Suidas ἀγαλματοποιόν, id est, statuarium nominat : Plaster, qui è luto vultus fingere solet, Pausanias non

uno in loco : Acron pictorem eum facit. Sed Plinii verba, quia utriusque tam Hipponactis quam Bupalii historiam graphicè adumbrent, non gravabor adscribere, explicandæ Horatii in hoc loco sententiæ maximè convenientem. Anthermi, inquit, Chii filii Bupalus & Anthermus clarissimi ea scientia (sculpturæ videlicet) fuere, Hipponactis poëtæ ætate. deinde subdit : Hipponacti notabilis fœditas vultus erat, quamobrem imaginem ejus lascivia jocularum ii proposuere ridentium oculis. (Erasmus circulis videtur legisse.) Quod Hipponax indignatus, amaritudinem carminum dittrinxit in tantum, ut credatur aliquibus ad laqueum eos compulisse, quod falsum est. Pausanias verò in Messeniæ ita de eo scribit : Bupalus homo miræ industriæ in ædificandis templis, & in plattice insignis (*ζῶα ἀνὴρ ἀγαθὸς πλάσαι*) primus omnium quos novimus apud Smyrnæos fortunæ simulacrum fecit, capite præferentis cœlum, &c. Idem in Bœoticis meminit Charitum à Bupalo sculptarum in Attali conclavi, quas ob artificii præstantiam Pergameni ostendent. Celebrat idem autor & Charitas apud Smyrnæos positas ex auro. Suidas verò hunc in modum de eo memoriæ prodidit. Hipponax patre Pytheo & matre Protide natus, Ephesius fuit, sed expulsus à tyranis Athenagora & Coma, Clazomenas habitatum concessit:

cessit : scripsit in Bupalum & Athenin statuarios, quod ipsius imagines ad ludibrium expressissent. Ubi observa Athenin dici, quem Plinius paulò antè citatus Anthermum nominat. Suidam sequitur in Nutricia sua Politianus, ibi :

*Nec ferus Hipponax, atro qui felle cruentus
Bupalon & stratum morsu laniavit Athenin.*

„ Atque ita etiam Aristoph. comment. in A-
„ ves, Athenin nominant, ut fratres Germanos,
„ καὶ βεπάλα καὶ ἀθηνίδος πατέρα.”) Quia au-
tem extorris patria Clazomenas Joniæ urbem
commigravit, à Sulpitia poëtria epitheto Clazomenius vocatur in versibus quos super querela reipublicæ de infelicibus sub Domitiano temporibus conquerentis edidit, ibi :

Nec qui pede fractus eodem

Fortiter irasci discit duce Clazomenio.

In quem locum non satis explicitum, & illud adnotare precium est operæ, quod fractum versum vocet Scazontem Hipponactium, siquidem testimonio Halicarnassæi constat Hipponactem infregisse trimetrum Archilochium in Scazontem, quo inimicos pungeret acerbius.

σκάζουσι μέτροις ὀρθὰ τοξεύσας ἔπη, ut ait Epigrammat. A Bupalò specie proverbiali dictum est à Juliano apostata, βεπάλι & μαχή, pugna Bupalia, pro maledica virulentaque insectatione, in epistola qua Alypio Cæsarii fra-

tri gratias agit ob missam ad se Geographi-
cam pinacæ, diligentia magna elaboratam: ita
nanque ait: καὶ καλεμέσως αὐτὸ προσθεῖς τῆς
ἰάμβου, ἔ μάχην αἰείδοντας τὴν βυπαλίον καὶ τὴν κυ-
ρηναῖον ποιητὴν, ἀπὸ οἷς ἢ καλὴ σαπφῶ βέλεται τοῖς
ὑμνοῖς ἀρμόττειν. id est: Magna industria illud
elaborasti, additis & jambis, non pugnam ca-
nentibus Bupaliam, ut cum Callimacho Cy-
renæo poëta dicam, sed quales venusta Sappho
vult hymnis congruere. Ab eodem nomine
effictum est & alterum proverbium à Leonide
Epigrammatario, βυπαλεῖον σύγγραμμα, Bupalium
odium, pro inexpiabili; cuiusmodi apud Ci-
ceronem audit Vatinianum odium. Versus ejus
sunt hi:

ὦ ξεῖνε φεύγε τὸν χαλαζεπῆ τάφον
τὸν φρικτὸν ἰππώνακτ' ἕτε χ' ἀτέφρα
ἰαμβιάζει βυπάλειον εἰς σύγγραμμα.

Dicam & latinè:

Hospes sepulchrum grandinans diras, fuge;

Ubi ferus Hipponax jacet, cujus cinis

Etiamnum in odium Bupalii jambos jacit.

Maledicentiæ Hipponactis in Bupalum testes
sunt illi versus ex ipsius jamborum libris apud
autores citati:

ὡς οἱ μὲν ἀγεῖ βυπάλω καὶ ηρώνα.

id est:

*Sic illi scelerato Bupalio diras imprecabantur
& ille:*

λάβετέ

λάβετε μὲν θοιμαίον, κόψω βεπάλης τὸν ὀφθαλμόν.
Auferte vestem meam, ut Bupalii excindam oculum.
 Ad quem versum allusit alicubi Aristophanes,
 sic inquit:

εἰ νῆ δὲ διὰ τις τὰς γνάθους τέτων δις ἢ τρίς ἐκοψεν,
 ὡσπερ βεπάλης, φωνὴν ἔκ ἀν εἶχον. id est: Per
 Jovem si quis illorum maxillas bis terve depal-
 masset, quemadmodum Bupalii, obmutuissent
 facilè. Meminit ejus in Bupalum jamborum &
 Zezes Itacius ibi, καὶ ὁ ἱππώναξ ἐν τῷ κατὰ βε-
 πάλης πρώτῳ ἰάμβῳ ἐβόησε. Neque illud silentio
 prætereundum est, Hipponacteum præconium,
 pro morfu amaro & felleo usurpari apud Cice-
 ronem: quandoquidem & in parentes suos Jam-
 bis debacchatum fuisse Leonidas suprâ à nobis
 nominatus testatur, quando de eo ita canit: ὁ
 καὶ τοκέων ἔο βαύξας. id est: Qui in parentes etiam
 suos delatrat.

CAPUT XVII.

De titulo libelli Senecæ, de morte Claudii inscripti.

Libellus extat typis invulgatus Annei Sene-
 cæ à Beato Rhenano viro in juvenanda reli-
 teraria sanè strenuo, primùm (nisi fallor) &
 inventus & in lucem emissus, cui titulus est,
 Ludus de morte Claudii Cæsaris, festivus qui-
 dem ille & salibus jocosque refertus, in quo
 Claudium Cæs. in cœlum refert per ludum.
 Eum ego libellum esse censeo, cui ab autore

Αποκολοκύντωσιν nomen inditum scribit Dion Coccejus historiarum 58. voce (ut equidem existimo) ad apotheosin alludente, qua constat ex Herodiano lib. 4. in deos referri solere imperatores fato functos. Verba Dionis sunt, συνέθηκε μὲν γὰρ καὶ ὁ σενέκας σύγγραμμα, ἀποκολοκύντωσιν αὐτὸ, ὡσπέρ τινα ἀπάθανάτισιν, ὀνομάσας. id est: Composuit enim & Seneca scriptum, quod Apocolocyntosin, veluti quandam inter indigetes referendi rationem, inscripsit. Apocolocyntosin autem nuncupavit Seneca, eò quòd Claudius medicato boleto, quasi pharmaco purgatorio, quod olim frequens è colocythide concinnabatur (quam agrestem cucurbitam vocare licet) periit. Infusum autem delectabili cibo boletorum virus, Locustæ nobilis veneficæ ingenio paratum, Agrippinam Claudio porrexisse scribunt Plin. lib. 22. Corn. Tacitus lib. 12. Suetonius & Dion lib. antea dicto. quod attigit & Satyrographus Juvenalis, inquiens:

Boletus domino, sed qualem Claudius edit.

& Martialis eo versu:

Boletum qualem Claudius edit, edas.

Huc pertinet & Neronis dictum memoratu non indignum, dicentis: Boletos (fungorum id genus est) esse βρώμα θεῶν, id est, deorum cibum: velut innuentis, per boleti esum ad Deos excessisse Claudium.

CAPUT XVIII.

Qui fuerint interpretandorum somniorum primi artifices, quique de ea scientia scripserint. Item onirocriticon incerti auctoris.

TAmetsi Cicero lib. de divinat. 2. somniorum conjectores, quos *ὄνειρονεῖτας* Græci vocant, ex levissimo & indoctissimo hominum, imò fagarum, genere constare dicat, antiquissimum tamen ejus peritiæ inventum, & inde laudem arrogasse suis hominibus gentiles lego, & ejus scientiæ præstantiam haud dissimulanter in sacris literis laudari invenio, idque in Josepho Jacobi filio, quem ob eximiam in hac arte industriam præ cæteris maximum nomen & præcipuos honores adeptum fuisse clarissimum est, „ quapropter à Pharaone indito cognominè *ψανθεοφάνηχος* nuncupatus fuisse legitur, hoc est, arcanorum inventor: quanquam apud Joan. Zonaram *τοβομφάνηχος* scriptum inveniatur eadem adjecta expositione. usque adeo, Trogo Pompejo ignotum non fuit.”

Qui Justinus verbis dicit illum primum somniorum intelligentiam condidisse: quanquam Philon Byblius Abrahamo illius proavo laudem istam attribuat. Plinius lib 7. Amphictyoni Deucalionis filio somniorum & ostentorum interpretationem assignat. Pausanias Amphiarum *ὄνειρογίων διακρίσει* in dijudicandis somniorum eventis excelluisse scribit in Atticis. Clemens

ὁ *σημαλεύς* refert *Telmisseos* excogitasse primos τὴν δι' ὀνείρων μαντικὴν, futurorum per somnia prænotationem. quod repetit & *Tatianus* *Affyrus*, qui pro Christiana fide mortem oppetiit, his verbis: *τελμισσέων μὲν γὰρ οἱ δοκιμώτατοι, τὴν δι' ὀνείρων ἐξεῦρον μαντικὴν.* Fuit autem *Telmifus* *Lyciæ* oppidulum *Strabone* teste, non *Cariæ*, ut opinatur *Cicero*, deceptus *Poëtarum*, præsertim *Tragicorum*, qui regiones plerumque confundunt, autoritate, in qua urbe *aruspicum* disciplinam excelluisse fatetur idem *Cicero*. Et *Arrianus* lib. 2. de rebus gestis *Alexandri Macedonis*, commemorat *Telmisseos* vates à natura explicandis divinis rebus & enunciandis futuris esse deditos. Complures autem de hac cognitione scripsisse reperio, inter quos commemorantur hi fermè: *Geminus Pyrius* tribus ea de re editis libris: *Panyasis Halicarnassæus*, *Alexander Myndius*, *Phœbus Antiochenus*, *Demetrius Phaleræus*, cujus de eadem scientia quinque commentarii extitisse leguntur: *Artemon Milesius*, qui ad *xxii. onirocriticôn* lib. conscripsit: *Nicostratus Ephesius*, *Astrampsychus*, *Artemidorus Daldianus* è *Lydia*, cujus unius extant libri tres Græcè scripti ad *Cassium Maximum*, & duo ad *Artemidorum* filium cognominem, tametsi *Suidas* quatuor tantum ejus autoris esse prædicet: & *Antipho Atheniensis* ætate prior *Artemido-*

midoro. Cui verò autori arrogari debeant ver-
sus Onirocritici „(qui & λύσεις ὀνείρων , veluti
„ somniorum explicationes inscribuntur”) qui
singulis senariis somnii conjectiōnem absolvunt,
haud faciliè dixerim : eos tamen , quod nusquam
extent seriatim typis expressi, libuit hic in gra-
tiam studiosorum ordine subjicere Græcè.

ὄναρ καθ' ὕπνου νητρεκὲς λέγειν τόδε.

ἀργῶς κινεῖσθαι , δυσυχεῖς ποιεῖ τρίβους.

τρέχειν καθ' ὕπνου , εὐσθενεῖς ποιεῖ τύχας.

ἀνθραξι βαίνειν , ἐχθρικήν δηλοῖ βλάβην.

„ βαίνων κεράμους , δυσμενῶν Βλάβας φύγοις.

„ Testas pede offendens, noxam hostilem

„ fuge.

„ Νενησμένα κεράτων δὲ προσδόκα λύπας.

„ Malum imminebit, pensa si manu tenes.

βότρυς καλέσθαι , ὀμβρικήν δηλοῖ κλύσιν.

βρώσις σύκων , δλείκνυσι φληνάφων φύγους.

τρώγων γλυκηρά , πικρίας ἔξεις τρόπους.

θρίδακας ἔσθαι , σωμαίων δηλοῖ νόσον.

ὦα κρεταῖν , ἔσθεινε , σημαίνει λύπας.

γελῶν καθ' ὕπνου , παγχαρῆς πάντως ἔση.

εἰ θυμῶ σε τίς , πικρὸν τ' ὄναρ πέλει.

πέτρα καθεσθεις , ἐλπίδας χρησαῖς ἔχε.

τείχει καθεσθεις , εὐτυχῆς πέλει δόκει.

κόπρω καθεσθεις , ζημίας ἔξεις τρόπους.

δυσωδίαν , νόμιζε τὴν ἀηδίαν.

„ μητεὶ πλακῆναι , καλὸν εἰς ὄναρ τόδε.

ἔκδηλός ἐστὶ βόρεος⊙ , ψυχῆς ρύπ⊙.

- ἰλὴν πεπλευκῶς, τῆ νόϑ νόει βλάβην.
 πηγὴ διαυγῆς, τὰς νόϑ λύει λύπας.
 „ ὄφεις παλῆιν, τὰ κέτρα τῶν ἐχθρῶν λύει.
 ὕδωρ διαυγῆς ἐκπίνειν, χρῆσθον τόδε.
 ὕδωρ πίνων πηλῶδες, ἐν λύπαις ἔση.
 ὕδωρ βλύζον κάτωθεν, ἐχθρὸς μινύει.
 οἶνϑ ῥυπώδης, ἐκτρανοῖ ποικίλας λύπας.
 οἶνϑ κενωθεὶς ἀγγείων, παύει λύπας.
 οἶνϑ μετασχῶν, περσοδόκα δεινὰς μάχας.
 χύσις ἢ ποταμῶ, δυσμενῆ δηλοῖ κάραν.
 νῆξις θαλάσσης ἡμέρας, τῆναρ καλόν.
 νῆξις θαλάσσης ἀγρίας, δηλοῖ λόπας.
 χρυσὸν κρατῶν, ἀπρακίϑ, ὧν θέλεις, ἔση.
 ἦλκς κρατῶν, τὰ κέντρα τῶν ἐχθρῶν βλέπε.
 σραθον κρατῶν φεύγοντα, περσοδόκα βλάβην.
 σύλον κρατῶν, ἔλπιζε τὴν θεῖαν χάριν.
 κίρκης κατῶσχων, ἔ θέλεις πάντως τύχοις.
 χειρὸς πετῶσθεις κίρκϑ, ἀρχοσιν βλάβην.
 κλείδας κρατεῖν ἢ, σύνθεσιν δηλοῖ τρόπων.
 κλήμα κρατήσας, ἐγκαλεῖσθαι περσοδόκα.
 „ παῖδας κρατῶν, κίνδυνον ἐλθεῖν περσοδόκα.
 „ Ἀπίον κρατῶν τις, ἀσοχεῖ τῶν ἐλπίδων.
 „ κλασθεῖσα ῥάβδος, ἔ καλὸν φέρει πέρας.
 „ *Confracta virga, non bonum adfert exitum.*
 „ Βενὸς περσέρπων πραγμάτων δηλοῖ βίαν.
 „ *Negotii vim adrepens collis indicat.*
 ὄλον καθαίρειν, φροντίδων δηλοῖ λύσιν.
 χεῖρας καθαίρειν, φροντίδων δηλοῖ λύσιν.
 πόδας καθαίρειν, φροντίδων δηλοῖ λύσιν.

πόδας πλάτεις ἔχοντα, σημαίνει λύπας.
 ποδῶν κοπέντων, μηδύλως ἄρχα τρίβον.
 πρηθῶν τὸ σῶμα, δυσκλεῆς ἔση λίαν.
 θανῶν καθ' ὑπνος, φροντίδων ἔση δίχα.
 καλὸν πέτεσθαι, πράξεως καλῆς τόδε.
 φίλειν, ἐγείρει δυσμενῶν μακρὰς μάχας.
 κρημνῆ πεσόντα, δυσυχῆ δηλοῖ τύχην.
 „ Ἄσρα βλέπειν κάκισον ἀνθρώποις πέλει.
 „ Ὀρῶν ἐλαίην, ἐκφύγης πᾶσαν ἐλάβην.
 „ Γάλα σκεδάζει δυσμενῶν συμβουλίας.
 „ Γάλα γαληνῶν πρόξενον πέλει τρόπων.
 „ περιπλακῆναι, καλὸν εἰς ὄναρ τόδε,
 „ ἔυχρησον ἀνδρὶ συμπλακῆναι φιλιότητι,
 „ πᾶσαι τε μίξεις πρόξενοι μακρῶν πόθων.
 „ γυμνὸς καθεσθεις, σῶν ὑπεκτῆς πραγμάτων.
 „ ἐχθροῖς συνέσθειν, εἰς καὶ ἀπαγῆν φέρει.
 λάκκῳ καθεῖναι σαυτὸν, ἔ καλὸν τόδε.
 πολὸν βλέπειν θεόντα, μουσικὸν τόδε. *alīās πῶλον.*
 πεισερῆς βλέπειν τε, προξενεῖ βλαβήν.
 βόας θεωρεῖν, εἰς καλὴν προξίν φέρει.
 νεκροὶ βόες δηλοῦσι τὰς λιμῆ χρόνους.
 νέκρους ὀρῶν, νέκρωσιν ἔξεις πραγμάτων.
 ἵππων ἢ λευκῶν ὄψις, ἀγγέλων φάσις.
 σφῆκες φανέντες, δυσμενῶν εἰσὶν ἐλάβαι.
 φωστῆρας ἰδεῖν, πραγμάτων δηλοῖ φάσις.
 θαλάτταν ἰδεῖν μειδιῶσαν, εὐθελον.
 φλοῖσβος θαλάσσης, πραγμάτων δηλοῖ κλόναν.
 λευκὰς ὀρεῖν τὰς σαρκὰς, εὐθελον λίαν.
 σαρκὰς μελάνειν, ἔ καλὸν πᾶσιν τόδε.

κυνῶν ὕλαγμαθ, ἐχθρικὴν δηλοῖ βλάβην.
 χιῶν φανείσα, δυσμενῶν ἐχθρας λύει.
 λευκὴν σολὴν κάλλισαν ἐν ὕπνῳ φέρει.
 σολὴν φορεῖν μέλαιναν, ἐκ ἀληθείας.
 σολὴν δι' αἰκρῶν, εἰς μακρὰν νόσον φέρει.
 σολὴν εὐρυθραὴν, εἰς καλὴν περῶξιν φέρει.
 σολὴν φορεῖν ἀνακλιθ, ἐλπίδων λύσις.
 χιτῶν ῥαγεῖς, ἐρρήξε φροντίδων βάρθ.
 ζωνὴ κοπέισα, τὴν ὁδὸν λύει τάχθ.
 τρίχας καρῆναι, πραγμάτων δηλοῖ βλάβην.
 τρίχας πεσεῖν ἧ, κίνδυνον φέρει μέγαν.
 μάχην μάχαρα ζωγραφεῖ κεαῖκμένη.
 συνθλαῖν μαχαίρας, δυσμενῶν δηλοῖ λύσιν.
 βροταῖ κατ' ὕπνου, ἀγγέλων εἰσὶν λόγοι.
 γέροντα σαυτὸν εἰ βλέπεις, ἔξεις γέρας.

Conabor pro virili eosdem versus totidem fenariis includere.

Celare noli somnium quando liquidum est.

Pigrè moveri fausta signat itinera.

Aētus secundat, somnies si currere.

Calcere prunas, noxiam signat gravem.

Botros edere, notat madores imbrium.

Ficus edere, cavilla scurrarum notat.

Molestias signat vorare dulcia.

Comesa lactuca indicat morbum gravem.

Ova edere continereque, ostendit mala.

Si somnians ridebis, angor te premet.

Sed si fleas, repleberis tunc gaudiis.

Succendi ad iras, hoc acerbum est somnium.

Petræ insidens stabili, bonam spem contine.
 Muro insidentem sors secunda te manet.
 Mulcta gravaberis, super stercore sedens.
 Putoris omen esse crede molestias.
 Animæ inquinamentum notat, cæno infici.
 Cænosa peragrans, sentiet vitium ingeni.
 Fons limpidus, mentem serenam denotat.
 Potare limpidam, bonum omen prædicat.
 Cænosam aquam bibens, agit in angustiis.
 Ebulliens aqua, perduelles nunciat.
 Serenat animum vappidi potus meri.
 Sopit dolores, dolio exhaustum merum.
 Vinum bibentem pugna te manet gravis.
 Fluvius inundans, hostilem incursum notat.
 Equor serenum nare, faustum est somnium.
 Equor natate turbidum, angores notat.
 Aurum tenere somnians, voto excides.
 Clavos tenens, ab hoste periculum cave.
 Factura certa est, passer evolans manu.
 Tenens columnam, numinis speres opem.
 Votum obtinebis, si manu accipitrem premas.
 Accipiter evolans malum adfert principi.
 Claves tenere, stabile fædus indicat.
 Remoram notant flagella torta vitium.
 Se eluere totum, exterminat curas graves.
 Abluere dextram, curarum fascem fugat.
 Eluere plantas, diluit curas graves.
 Latos pedes habere, portendit malum.
 Viam ingredi nolito, succiso pede.

Inglorius eris, te ustulatum somnians.
Curis eris liber, necem si somnies.
Volare, successum rei latum notat.
Præjagiunt pugnas hostiles, basia.
Adversa sors portenditur præcipitio.
Se jacere pronum in fossam, signat tristia.
† Est mysticum cælum videre volvier. † Aliter:
Currentem equi pullum videre, mysticum est.
Damnum ominare, si columbas videris.
Visi boves, sinistra portendunt mala.
Diram augurantur mortui pestem boves.
Visum cadaver indicat necem gravem.
Est ominosa res atros videre equos.
Albos equos videre, faustus nuncius.
Signant periculum ab hoste, vesparum agmina.
Videre lumen, res loco in claro notat.
Pelagus quietum cernere, est omen bonum.
Fremitus maris, negotiis turbas notat.
Albens caro, res auspicata est admodum.
Nigratio cutis, bonum nulli notat.
Canum latratus hostium insultus notat.
Hostile conamen cadet, visa nive.
Omen bonum in somno est, amictus candidus.
At pulla vestis, curæ inanem non facit.
Purpurea vestis, non gravem morbum notat.
Rubens stola, eventus rerum felicitat.
Magnam fove spem, regia indutus stola.
Disrupta vestis, curarum fascem eximit.
Præcisa zona celeriter expedit viam.

Damnum in negociis coma obrasa indicat.

Discrimen ingens crinium casus notat.

Tentus manu ensis auguratur praelium.

Confringere enses, hostium stragis nota est.

Tonitrua somni, nunciorum dicta sunt.

Qui se senem videt, manet eum dignitas.

CAPUT XIX.

Observationes Latinae de anni temporum discrimine.

QUOD in ætatibus, idem & in anni temporibus discrimen observatum apud autores video: ut quemadmodum dicunt, ineunte, vel prima juventa, & sic deinceps, ita & ineunte vel primo vere, quod Virgilius etiam, novò, dixit in Georg. pro veris initio, ad imitationem Græcorum, qui dicunt, *πρωτῆς καὶ νῆς ἔαρ*. „ aut *ισαμέ-* „ *vs* five ut Hesiodus: *νέον ἰσαμένος.*” Similiter Latini, medio, vel adulto vere (quo postremo non semel utitur Marcellinus) efferrunt pro eo quod est, in medio veris, quod Græci non absimili ecphrasi, *ἀνμιάζοντες*, ἢ *μεσῶντες* τῆς ἔαρ dicunt: quanquam Corn. Tacitus æstatem adultam quodam loco usurpasse videatur, pro, sub finem æstatis, ubi ait: *Æstate jam adulta legionum aliæ in hybernacula remissæ.* Solent namque autumnii tempore, aut, si maturius, æstate desinente, in hyberna dimitti milites. Cicero etiam

summam hyemem dixit, pro media bruma, in oratione pro lege Manilia: Nunquam nisi summa hyeme transmiserint. Idem lib. de nat. deorum secundo, senescentem hyemem vocavit, ubi solstitium circumscribens dicit, Solis inflectentis cursum tempus adjunctum esse senescenti hyemi. Sic Ammianus lib. 21. Autumno jam senescente profectus. pro quo & provectum dicere non ineptè poterimus, uti Tacitus provectam noctem dixit. Denique & extremo, pronò, & præcipiti vere Latini dicunt, loco ejus quod vulgariter, in fine veris, dicimus: Græci *πανομένε ή λήγονε*, teste Polluce: præterea & *φθίνονε* & *ἀπίονε*, ex Proclo. Cicero pro Pompejo: Tantum bellum Cn. Pompejus extrema hyeme apparavit, ineunte vere suscepit, mèdia æstate confecit. „ Ita & præcipitem diem vocavit, qui in „ occasum vergit, Livius lib. 4. Præcipiti „ jam die curare milites corpora jubet. „

CAPUT XX.

Cur Cupressus feralis arbor fuerit ab antiquis habitata, rationes.

CUPRESSUS arbor quod funebri signo ad domos funestas poni antiquitus consueverat, & prope rogam depangi, nemo est in literis vel tenuiter versatus, qui ignorat: quam verò id ob causam, nondum liquidò ap-

apparet. multiplex enim adducitur à variis scriptoribus ratio, quæ cum gente variat: siquidem Latini naturam & ingenium arboris magis intuiti videntur, Græci verò fabulosa potius sectari. Varroni nanque placuit adhiberi rogis cupressos, propter gravem ustrinæ nidorem: quod ita interpretatur Isidorus, ut odorem cadaverum, dum urerentur, cupressi juxtà positæ comprimerent jucunditate odoris sui. Plinius lib. 16. cap. 33: causam geminat, cum quòd ea arbor Diti sit sacra, tum quod resecto ejus vertice intermori, & succisa non regerminare credatur. quod tenet quoque Sex. Pompejus: Cupressi, inquit, mortuorum domibus ponebantur ideo, quia hujus generis arbor excisa non renascitur, sicut ex mortuo nihil jam est sperandum. quam ob causam in tutela Ditis patris esse putabatur. Servius cupressum Proserpinæ dicatam ait, propter morientium luctus. At Asclepiades ex ea causa lugubrem habitam prodidit, quod Boream Celtarum regem commemorant primùm in amissæ filiæ Cyparissæ tumulo consecuisse novum genus arboris hujus. Autor Græcus τῶν γεωπονικῶν, sive de agricultura, Cassianus Basilius Scholasticus (is enim eorum collector fuit, non Constantinus) lib. 2. rationem refert ad lugubrem casum Cyparissarum Eteoclis filiarum, quæ quum in fo-

lenni dearum tripudio in puteum prolapsæ interiissent, miserta flebilem sortem Tellus plantas proceritate puellis similes (uti fabulatur) produxit, desiderium quoddam earum & monumentum rei in arborum illis cognominum aspectu volens extare. Nec defuerunt qui ad tristem eventum Cyparissi cujusdam id transferunt, qui Telephi filius quum in Chio insula cervum mansuetem delicias suas fortuito jaculo ipse (ut refert Probus) Sylvanusve pueri amafius (quod Servio placet) trajecisset in sylvis pascentem, inedia vitam finivit, præ mœrore contabescens, quem Apollo (nam hunc ejus amatorem narrat Ovidius Transform. decimo, & Servius parum sui constans in Æneidos tertio) nec medica ope, nec consilio ab instituto revocare quum non posset, in Cupressum luctuosam arborem convertit; de amafii nomine dictam. quamquam alii Græcam originem illi tribuunt, ut Cyparissus vocata sit, *Ἀπὸ τὸ κύνειν ἢ φέρειν παρίσσει κλάδους τε καὶ καρπὸς*, ab æqualitate fructuum pariter & ramorum quos producat: unde natus ille senarius ab Eustathio adductus, *κύνει παρίσσει ἢ κυπάρισσος κλάδους*. Illud obiter adjecero, quod Jovis sceptrum è Cyparissio fabulentur fuisse factum veteres, ut Hermippus autor est: quæ res deterruit Pythagoræos ab usu Cupressinarum arcularum, quod

quod commemorat Laërtius. Fuit & Cyparissus oppidum in Parnasso monte situm juxta Delphos, à Cyparisso Minyæ Orchomeniorum regis filio nomen habens, Eustath. teste.

CAPUT XXI.

Virgilii locus illustratus ex tertio Æneidos. Julianus Aurelius cum Laërtii interprete notatus.

Virgilius haud vulgari sensu illud in tertio Æneidos extulit:

Da pater augurium, atque animis illabere nostris.
 tectè nanque respicit ad cognomen Apollinis Genitoris, cujus in Delo extabat ara hoc conomento, quem Cato in oratione de educandis liberis Genitivum dixit. Hujus meminit in Argonauticôn quinto Valerius Flaccus:

Phæbi Genitoris ad aras Ventum ait.

Cloatus Verus, Deli, inquit, ara est Apollinis γενέτωρ, in qua nullum animal sacrificatur, quam Pythagoram velut inviolatam adorasse produnt. Idem scribit, Aristotelis in Deliorum republica testimonio, Laërtius Diogenes lib. 8. βωμὸν θεοσκυνησάμιν μόνον ἐν δήλῳ τῆ ἀπόλων τῆ γενέτωρ, ὅς ἐστιν ὀπισθεν τῆ κεράτιν, διὰ τὸ πυρὸς καὶ κελθὰς, καὶ τὰ πόπανα μόνον τίθεσθαι ἐπ' αὐτῆ ἄνευ πυρὸς, ἱερεῖον ἢ μηδέν. id est: Adorasse modo Pythagoram Apollinis Genitoris aram in Delo, quæ retro Corneam est posita, quoniam farra, hordeum, placen-

tasque solas citra ignem apponere illic moris fit, victimas vero nullas. quem locum interpres commaculavit quidem. Sed majoris erroris in luto hærere deprehenditur Julianus Aurelius, autoris verba exponens in libris, quem de Deorum cognominibus scripsit: nam illud, ὀπισθεν τῆ κερατίνε, vertit, quæ post Ceramicum posita erat, qui locus fuit Athenis celebris. Huc respexisse & Ciceronem certum est in tertio de natura Deorum, scribens, ne Apollini quidem Delio hostiam immolare voluisse Pythagoram, ne aram sanguine aspergeret. Quam aram, quia in ea nullum animal immolabatur, εὐσεβῶν βωμὸν, id est, piorum seu ritè venerantium aram, sua etiamnum ætate dictam extitisse refert Cyrillus lib. 9. adversus Julianum. „ (Ejusdem „ & D. Clemens lib. 7. Stromatum meminit, „ his verbis, τὸν μὲν ἀρχαίωτατον βωμὸν ἐν Δήλῳ „ ἀγνόν εἶναι τεθρυλλήκασιν, πρὸς τὸν δὲ μόνον καὶ „ Πυθαγόρην προσελθεῖν φασὶ φόνω καὶ θανάτῳ μὴ „ μιανθέντα. Antiquissimam in Delo aram pu- „ ram extitisse proditum est, ad quam solam „ accessisse dicitur Pythagoras cæde & animalium cruore haud inquinatus. „) Ex his „ liquere etiam potest, cur Venerandi vocabulo usus poëta, non hostias mactantem, sed solenni tantum precatatione usum Æneam facit, in eo versu:

Templa Dei saxo venerabar structa vetusto.

Neque enim dubium mihi est, quin doctissimus poëta sciverit istud, & accuratissimè observarit. Porro corneam aram vocat Laërtius eam, quæ ex dextris (sic enim lib. ultra animantia sapientiora sint, aquaticane an terrestria, Plutarchus habet. Idem secum pugnans in Theseo, lævis, non dextris, ait) cornibus omnibus ibi posita fuit, quam *κερατώνα βωμόν* in Theseo appellat, inter septem orbis miracula habitam vel Martiale teste.

„ ibi: Diffimuletque Deum cornibus ara fre-
 „ quens. hujus & Callimachus meminit in
 „ hymnis. ”

CAPUT XXII.

Italiam variis nominibus appellatam esse, & unde quodque nomen illi accreverit.

Varia apud Poëtas Italiæ nomenclatura extat, quam libet in hoc unum caput, ceu unam Myconum, congerere, ut non omnibus cognita, una eademque opera tradantur. Eam regionem primò Argessam fuisse nominatam, aut secundum alios Margeffam, à Margetum gente, quos Halicarnassæus per quartam vocalem Morgetas appellat ex Antiocho Syracusano, constat: deinde à Jano Janiculam, quod in Originibus scripsit Cato: rursus à Saturno, cui sacrata fuit, Saturniam,

niam, teste Halicarnassæo & Trogo: postea Ausoniam, ab Ausone Vlyffis è Circe filio, uti Zezes, aut ut alii, ab Ausone Itali & Leutarix filio: Stephanus ab Ausone genito ex Atlante & Calypso: nam Ausoniam proprie dictum fuisse tractum maritimum Auruncorum inter Campanos & Volscos autor est Dion Coccejus. at Portius Cato Calabros prius Ausones nuncupatos ait. Jam verò & Hesperia audiit ab Hespero Atlantis fratre, ab ipso in exilium acto, secundum Servium, & huc appulso. Quin & („ *Βετλία* fuisse Italiam „ memorat Antiochi testimonio Stephanus: „ quum pars ea sit potius nominanda Italiae, „ quam Brutii incolunt. Veteribus quoque „ *Χώνη* eandem dictam ex Antiocho Xenophanis annotat Hesychius. ”) Oenotria eadem terra fuit dicta; in quo nomine ingens est pugna: siquidem ab Oenotro Arcade Lycaonis filio, qui primus transfretato sinu Jonio Italiam incoluit, ita appellatam scribit Halicarnassæus: cui fermè consentit Myrsilus Lesbicus, & Pausanias, qui in Arcadicis sic ait: Oenotrus filiorum Lycaonis natu minimus, à Nyctimo fratre pecuniis virisque impetratis in Italiam trajicit primus omnium, qui è Græcia coloniam navigio deportavit: imo ne barbarus quidem ullus ante Oenotrum alienam terram invasisse, ei, qui diligenter om-

nia excusserit, invenietur. Hæc ille. Antiochus quoque Syracusanus Oenotrium ducem Arcadum in Calabriam appulisse, ibique in ora maritima colonias posuisse memorat. Sed hæc ut mendacia refellit in Originibus Cato, nomen istud fortitam Italiam dictitans ab Oenotro vetustissimo rege Sabinorum & Hetruscorum, penes quem imperium erat. Idem ex quorundam opinione Oenotrium cum Jano eundem facit, qui primus Italis vinum & far ostenderit. Varro Oenotrum Latino- rum regem nomen creasse regioni existimat. Servius à vino optimo nomen sumpsisse Oenotriæ annotat, quod οἴνον Græci vocant, ridicula nominis derivatione, tametsi in eandem, rationem consentiat Pisander historicus, teste Stephano. Postremo Italiæ nomen indidisse Italum quendam Arcadum regulum Thucydides in sexto refert. Hyginus Italum ducem ex Penelope & Telegono natum comminiscitur. Halicarnassæus Italum Sicularum regem, qui primus agricolationis opera in Italiam invexerit, regionem à se transfeminasse scribit. Timæus fabulatur dici ab Italo bove uno ex armento Geryonis, qui abactus ab Hercule Siculi freti angustias transaverat, Tyrrhena lingua Italum taurum nominante. Hellanicus vero, quoniam opimos boves gignat ea regio, ejusdem vocabuli oc-

casione nuncupatam voluit. Recenset etiam in Originibus Cato Italum Hesperii fratrem, unde gemina Italiae nomina creverint. Hæc ferè de Italiae appellationibus omnium propè terrarum alumnae annotare visum est, quæ tot populorum discordes ferasque linguas Latini sermonis commercio ad colloquia contraxit, ut Plinii verbis dicam.

HADRIANI JUNII ANIMADVERSORUM LIBER SECUNDUS.

Septimii Tertulliani locus unus & item alter, & D. Clementis, restituntur genuinae lectioni.

CAPUT I.

Rerurrenti mihi nuper annotamenta Beati Rhenani in Tertullianum secundæ editionis, multa bene retractata probeque interpolata sunt visa: in nonnullis visus est parum favente, ne dicam invita, Delia venari vir ille alioqui extra omnem aleam doctissimus, quique in restituendis autoribus sedulam navavit operam, è quibus unum atque alterum locum sub-

subjiciam à me observatum. Scribit in libro de Velandis virginibus Septimius Florens his verbis: Debebunt, inquit, etiam & ipsi aliqua sibi defendere insignia, aut pennas Garamantum, aut crobylos barbarorum, aut cicadas Atheniensium, aut cirros Germanorum, aut stigmata Britonum. Hic pro crobylis, scrobulos legit atque exponit in prior editione Beatus, ut scrobuli, voce à diminutivo scrobe, foramina sint aurium, per quæ barbari trajiciant gemmas & annulos. Deinde in altera, de qua loquor, editione, bis in eundem impingens lapidem, dictionem reponit conjecturæ solùm obsidem, strobulos legens, adjecta annotatione ista: Strobulus Græcis pineam nucem significat, gestamen ex auro barbarorum quorundam &c. Speciosa quidem videtur hæc elusio, qua imperitoribus judicio defectis velut offusa nebula fatissiat: quibus tamen obtrudere, quod nunquam lectum est, à latæ culpæ crimine non multum abhorret. Est autem crobylus crinium plexus in acumen desinens: de quo & cicadis Thucydides in primo, & Lucianus in Navigio: ἀναδυσμένως κρώβυλον ὑπὸ τέτλιγι χρυσῶ ἀνειλημμένον. & præter Plutarchum Theophylactus, κρωβύλω ἢ τέτλιγι ὁ γοργίας σεμνύνεται. id est: Crobylo & cicada superbit Gorgias: qua de re plura in commentario de Coma.

Est

Est & alter ejusdem lapsus in libello de foeminarum cultu commissus, ubi pro, *Scrupulosa* deus auribus vulnera intulit, *scrobulosa* maluit legere, ut ad scrobulos illos barbarorum commentitios allusum sit scilicet, quum ludat ironice in temerariam & pervicacem nostram libidinem foramenta auribus sponte impingentium. Porro verisimile mihi fit *Tertullianum* antiquitatis omnis scientissimum virum, *Græcam* vocem *Crobylos*, non suppetente *Latina*, in *Romanam* coloniam adoptare, vel usitata tum temporis uti maluisse: alioqui ætas illa quæ *Plinium*, *Martialem*, *Suetonium*, magisque etiam posteriores tulit, *Græcis* libenter dictionibus usâ videtur, ad proterviæ usque vitium. In quorum numero miror, cur *Ruffinus Aquilejensis* studio interdum obscurare suam dictionem *Græcis* vocibus velut *Latinis* gestierit, ubi discrete *Romanas* usurpare majore cum luce pariter & gratia potuerit. Adferam è multis unum, quod apud *Clementem* in sexto extat, in hæc verba: Quod etsi lex de his non admonuisset, nos ut canthari libenter volveremur in stercore? Potuisset hîc purè puteque *Latina* voce *Scarabæos* dixisse, maluit tamen merè *Græcam* aspergere. quid verò eum moverit, dicere non habeo: certe caliginem multorum oculis offudit, & *judicio Jo. Sichardi,*
yiri

viri non indocti, qui editionem procuravit, imposuit, qui parum cogitans κένταυρον sonare Græce Scarabæum, multoque minus, quod infectum istud stercoreas pilas volutet (quod de eo scribunt Plinius lib. 30. cap. 2. Orus, Porphyrius lib 4. περι ἀποχῆς ἐμψύχων. Plutarch. lib. de Iside & Osyride, alii) suspicionem sinistram admodum margini illeivit inter scholia :nam pro cantaris, canterios, fortassis votis ejus melius responsuros, quàm exiguum infectum istud, substituit. Atenim demus humanum esse interdum errare, quando & bono Homero nonnunquam somnus obrepere possit, attamen majore religione opus est.

CAPUT II.

De tribus vestium purpurearum generibus distinctius paulò perscripta ratio. Inibi quid αἰλεργὸν propriè.

TRia ferme purpurearum vestium genera ab autoribus enumerata lego, αἰλεργίδα, πορφυρίδα, & φοινικίδα, quæ tamen ab iis, qui hac de re ex professo scripsere, pro colorum discrimine non satis distincta, mirari fat nequeo, ac ne à diligentissimo quidem Bayfio, præterquam in voce φοινικίδος, quam phœnicæum colorem potius, quàm purpuram designare, recte annotat. Certe singulis diversum fuisse colorem autumo, ut dicam

cam postea : quando & Artemidorus in Oni-
 rocriticis lib. 2. cap. 3. clare eas discrimi-
 net , quum πορφυρῶν ἐσθῆτων τὰ αὐτὰ τῇ ἀλκυ-
 γίδι σημαίνειν , hoc est , purpuream vestem idem
 portendere in Baccho operatis dicat , quod
 cæruleam. & iterum , ἀλκυγίδα ἔχειν ἱερεῦσι
 μὲν καὶ θυμελικοῖς &c. mox , πορφυρῶν δὲ ἐσθῆ-
 δόλοις ἀγαθὴ καὶ πλεσίους. Enimvero vocabu-
 lorum etyma intuenti mihi atque expensius
 rimanti , ἀλκυγίς videtur cœruleum paluda-
 mentum , sive mavis , trabea exponi posse :
 nam colorem cœruleum ἀλκυγόν à maris co-
 lore dici puto , ἀπὸ τῆς ἀλός : quo modo acci-
 pitur quod legimus Odyssæam Homericam ο-
 lim ἐν ἀλκυγῶν ἐσθῆμασιν , ut Iliada ἐρυθροβαφεῖσιν ,
 agi consueviffe : cœruleis quidem illam , pro-
 pter Vlyssis per mare errores : hanc vero ru-
 beis , propter cædes & cruenta bellorum vul-
 nera. Deinde φοινικίδα interpretor , quæ pal-
 meum colorem mentiretur , illis φοινίκα pal-
 mam nuncupantibus. Postremo πορφυρίδα re-
 cte purpuream à cruore saniem piscis purpu-
 ræ dici posse censeo , nigricantem videlicet
 magis , à cuius similitudine πορφύρεον κῦμα ,
 & πορφύρεον θάνατον Homerus extulit. Cete-
 rum ad istius rei discrimen adferunt mo-
 menti nonnihil Appiani verba , ex quinto bel-
 lorum civilium , ubi Sextus Pompejus glo-
 riabundus ob geminum naufragium adversæ
 partis,

partis , phœnicium paludamentum , quo Imperatores utebantur , in cœruleum convertit , adinstar Neptuni , cujus filius haberi ambiebat , ob felicem in navigatione successum (quam rem obiter attingit & Porphyrio in Horatii Epodôn lib.) Ea sic Græce leguntur : καὶ τὴν συνήθη τοῖς αὐτοκράτορσιν χλαμύδα ἐκ Φοινικῆς εἰς κυανὴν μεταλλάξαι Φασί.

CAPUT III.

Locus ex quinto Aeneïdos Virgilii accuratius expensus & explicatus.

LEgenti mihi locum Virgilii , quo certaminum in parentalibus ab Aenea (ut putatur) primum institutis editorum præmia enumerat , nescio quid scrupi animum perculit , quod sacros tripodes inter brabeia ponit. sic enim ait :

Circoque locantur

In medio sacri tripodes , viridesque coronæ.

Placuit itaque Servium , cujus inter grammaticos non postrema est autoritas , consulere , quid in medium ille adferret , ratus illum meæ expectationi facturum satis. qua spe falsus , altius rem examinandam duxi. Ad Græcos igitur fontes , quorum latices pleno ore hausit poëta noster , qui illum à profano vulgo excludunt , confugio , ac primum ad ingeniorum parentem Homerum , apud quem

in

in funebribus ludis Patrocli præmia victori-
 bus proponit Achilles *τρίποδι ὠτώέντα δύο: &
 ἄπυρον κατέθηκε λέβητα*. Sciendum itaque tri-
 podas hîc accipi pro lebetibus vel cacabis tri-
 bus pedibus innixis: sic enim interpretor il-
 lud Eustathii in Iliad. 9. *διὰ τὸ τρίποδα τὴν
 ὑπόβασιν ἔχειν*: quæ verba transcribens Pha-
 vorinus, *ὑπόφασιν* male legit, nisi chalcogra-
 phi vitio irrepsit mendum. Sed repetam rem
 à principio omnem latius. Constat ex Athe-
 næo in Dipnosoph: 2. & Eustathio in nono
 Iliados, duo antiquitus tripodum fuisse ge-
 nera, sive lebetum: alterum *ἐμπυρβήτην*, qui
 igni imponitur (,, & communiore voce *πυροσά-
 ,, τήν*, servata utrobique etymi ratione, quem
 ,, à prehensione ansata *λόβανον* etiam dici an-
 ,, notat Demetrius Triclinius in Sophocleis
 ,, commentariis, nisi potius illic mavis legere
 ,, cum vetustis incerti auctoris scholiis *λάσανον*
 ,, ab ollæ similitudine, dictione illa ollam si-
 ,, gnificante etiam in Epigrammatibus.”) di-
 ctum quoque *λοετροχόον*, quod eo ad balnea ute-
 rentur: eundem & ab Homero *ἄθωνα*, velut
 ab igne candentem nominatum, in quo aqua
 calefiebat: cujus apud Aeschylum est usus:

*τὸν μὲν τρίπυρξ ἐδέξατ' οἰκῆσθαι λέβητος
 αἰεὶ φυλάττων τὴν ὑπὲρ πυρὸς σάσιν.*

Et apud Sophoclem in Ajace:

*τοῖδ' ὑψίβατον τρίποδ' ἀμφίπυρον λατρῶν ὀσίων
 θέσθ' ἐπικαιρον.* Vos

Vos tempori arduum lavando funeri

Imponite igni tripodas.

Alterum ἀπυρον ignis expertem, in quo vinum dilui solebat, à diluendi ejus argumento κρητήρα etiam dictum, quem etiam ἀναθεματικὸν vetus Homeri scholiastes exponit, quod inter templorum donaria, & in ædium supellectile ad ornatum reponeretur, propterea extritus & albicans è stanno affuso, ut Iliados 23. annotat Eustath. λευκὸς ἀπὸ χεύματ' ὅ δηλαδὴ κασιτέρας. Quòd verò tripus & lebes idem sint, ostendit Homerus: nam quem vocat in ψ. ἀπυρον λέβητα, in nono ἀπυρον τρίποδα dixit. Sed præstat ipsius verba citare, quibus Agamemnon pollicetur se Achilli pro injuria ademptæ Briseidis daturum præter alia multa.

ἔπ' ἀπύρας τρίποδας, δέκα ἢ χρυσοῖο τάλαντα,
αἰθωνας ἢ λέβητας εἴκοσι.

Ignem haud expertos tripodas septem, atque talenta

Dena auri & bis tot candentes igne lebetes.

In vicesimo tertio Achilles victori tertio præmium decernens,

Αὐτὰρ τῷ τρίτῳ ἀπυρον παρέθηκε λέβητα, καλόν &c.

*Tertio item expertem flammæ nitidumque lebetem
Constituit.*

Tales autem tripodes, qui ignis injuriam nunquam sentiunt, temperandoque vino addicti, Libero patri sacri erant ob veritatem in e-

brie-

brietate fitam, juxta illud, οἶνον καὶ ἀλήθεια,
 Vinum & veritas. Unde & victoriæ præmium
 in Liberalibus proponi solebat tripus, quando
 & veriloquos ex Tripode locutos proverbio
 dicimus. Duas igitur ob causas poëtam sacros
 tripodas dixisse putarim, tum ἀπίρως, ac pro-
 inde Libero sacratos: tum ut ἀναθεματικὸς, qui
 vel ad ædium sacrarum ornatum converti pos-
 sent. Nam Servii interpretatio frigidior vi-
 detur; sic enim exponit: Sacri tripodes, sic
 pulchri, ut sacros putares; nec enim sacrile-
 gus erat, ut sacra donaret. Porro & illud si-
 lentio præteriri non debet hoc in loco, Jo-
 nem poëtam in Agamemnone, ἐκπωμα δακτυ-
 λωτὸν ἀχραντὸν πυρὶ dixisse, poculum ansatum
 ab ignis injuria immune, alludendo ad Ho-
 mericam vocem ἀπυρον, nimirum accipiendæ
 frigidæ accommodum, vel ad hauriendam bi-
 bendamque frigidam appositum. Fuit & lebes
 navigii genus (unde fortassis per paronoma-
 sian lebus dictus est) quo ad Erythiam His-
 panix insulam mare trajecisse Herculem ferunt
 apud Alexandrum Aetolum, de Hercule sic
 dicentem:

χαλκείῳ ἢ λέβητι μέγαν διενήξατο πόντον.

Trajecit vastum pelagus ex ære lebere.

Euphorion lebetem æneum, cymbam æneam,
 hoc est, rostris æneis munitam vocavit, ibi:

χαλκείῃ ἀκρότῳ βεπληθέει ἐξ ἐρυθρίας.

abnavigasse Herculem scapha ænea ex opima boum Erythia scribens. Theoclytus etiam lebetæ navigasse illum ait. Panyasis & Pherecydes Græci scriptores phiala vectum prodiderunt; qua de re plura Athenæus lib. 2. & Macrobius lib. 5. cap. 21.

CAPUT IV.

De talorum & tesserarum jactu multa ab aliis non dicta, nonnulla etiam animadversa.

QUM viderem non infeliciter tentasse quosdam Erasmi dictis attexere aliqua de talorum tesserarumque ratione, usque adeo ut gloriari etiam hoc nomine institerint, qui tamen vix tria quatuorque autorum testimonia assuerint, putavi & ego me rem studiosis non ingrati facturum, si non parum multa ab aliis tacita, quædam etiam animadversionem & limam promerita, collectaneis hinc nostris infererem: quare candori nostro favebunt studiosi. *Ἀσεργαλῶ* itaque, quem talum Latini nominant, Jonibus etiam *ἀσεργάλη*, ut ex autoritate rhetorici lexici citat Eustathius, sic dictus est, quasi *ἀσεργαλῶ*, enalage literæ β, διὲ ἀσεργαβῶς ἐστὶ βαίνειν, quòd ad incessus firmitatem faciat. hinc *ἀσεργαλωταὶ μάστιγες* celebratæ sunt veteribus, scuticæ talis insertis constantes, ut idem Iliad. 23. an-

notat, quarum „ apud Cratetem Comicum in „ fabula, cui *ἑορταῖς* nomen, & ” apud Plutarchum in libello adversus Coloten fit mentio, quibus cædi flagellarique solebant in Matris Deorum templis Galli ejus deæ ministri, si quid deliquissent. Ejus verba sunt, *μάσιγ* & *δεόμεν* & *τῆς ἀστραγαλωτῆς ἐκείνης, ἣ τὰς γὰλλας πλημμελῶντας ἐν τοῖς μητρώοις κολάζουσιν.* „ Posidonius quoque commemorat apud Parthorum „ reges sæpenumero eum, quem illi amicū „ vocent, postquam canum mōre objecta frustra „ comederit, abreptum virgis & *ἰμάσιν ἀστραγαλώτοις μασιγοῦσθαι*, hoc est, scuticis, quæ „ connexis talis constent, flagellari jamque cruciatum adorare suum regem veluti pro beneficio accepto. ” Hinc & *ἀστραγαλομάντις* ab Artemidoro libro secundo recensentur, qui è talorum jactu, futurorum eventuum sortem prædivinabant. Talos *ἀσείχους* dixit Aristophanes, alii poëtæ *ἀσειας*, Callimachus *ἀσειας*, ubi donatos cuidam fuisse memorat *ζορκὸς πέντε νεοσμῆκλις ἀσειας*, dorcadis talos quinos recenti rasura expolitos „ & iterum: *δέκα δ' ἀσειας ἀίνυτο λάτρων.* ” Unde & talis ludere *ἀσειζειν* dicebatur & *ἀστραγαλίζειν*. Hic ludus quaternis fiebat talis, quorum unusquisque casus habebat quatuor, non senos, cubi ad modum: dyas nanque & pemptas hîc deerant, hoc est, binarius quinariusque numeri ociosi erant, neque

in talis recensebantur : sed positus ipse , sive ratio lapsus , vicem obtinebat numeri , testante Polluce. unde apparet status positusque talorum diversos , nominibus unionis , ternionis , quaternionis , & senionis fuisse censitos. Cupidinem & Ganymedem talis ludentes puerili more inducit Apollonius Rhodius libro tertio his verbis :

Ἀμφ' ἀστραγάλωισι ἢ τώγε
 Χρυσείοις , ἅτε κῆροι ὀμηθεές , ἐψιόωντο.
*Ut pueri aequales ex auro ludere talis
 Sunt deprensi ambo.*

„ Puerilem autem fuisse ludum astragalorum ,
 „ ostendit scomma Arcesilai in adolescentulum
 „ in differendo paulo ferociorem , οὐ λήψεται
 „ τις τοῦτον ἀστραγάλω , non capiet quis istum
 „ astragalo. Indicat & Heracliti factum , qui
 „ Ephesiis deprecantibus eum , ut leges scribe-
 „ ret ipsis , detrectavit munus , & indigna-
 „ bundus in Dianæ templo cum pueris astraga-
 „ galis lusit , fatius illud esse dictitans , quam
 „ cum illis in corrupta repub. degere , quod
 „ de illo scriptum reliquit Laertius , cuius ver-
 „ ba sunt , μετὰ τῶν παίδων ἤστραγάλιζε .”

Calvus poëta Curium Romanum talis pereruditum describit , teste Asconio „ cuius est hen-
 „ decasyllabus elegans , *Et talis Curius pere-*
 „ *rutidus.*” Pausanias Arcadicis in Herculis specu cognomento Buraici , divinationis genus

exercitum fuisse scribit, quod astragalus quaternis in pinaca coniectis fiebat, post fufas prius ad divum preces. Pindari quoque scholiastes in Pythiis annotat, in facris deorum mensis repositos fuisse talos astragalosve, quibus projectis futura augurabantur. Verbi gratia, ejusmodi si jactus obtigerit, tale quid eveniet: si minus, non continget. Celebris est apud auctores Siphnius talus, *σίφνιου ἀστράγαλου*, ob exiguitatem, ut arbitror, *δι' εὐτέλειαν*, sicuti refert Eustathius. „ corrupti codicis errore „ persuasus, quem indicavi in adagiorum notis „ storum farragine. ” A talorum ludo diversus est tesserarius, quem *ἔπειαν* & *κυβείαν* illi dixerunt, licet Athenæus confudisse videatur libro 10. ex Theopompo Rhodiorum insolentiam describens, talorum ludo, vel tesserarum de foeminis liberis ad stuprum sollicitandis contententium: cujus verba non gravabor adscribere: *ὥστε καὶ κυβεύειν ἠξίωσαν πρὸς ἀπλήλως πρὸς γυναικῶν τῶν ἐλευθέρων, καὶ διωμολογῶντο τὰς ἐλάττω τοῖς ἀστραγάλαις βάλλοντες, ἢν τινα χρὴ τῶν πολιτῶν τῶν νικῶντι εἰς συνουσίαν ἀγαγεῖν* &c. & paulo post, *καὶ ταύτην τὴν κυβείαν ἐπαιζον*. id est: Pacti inter se, ut qui minimum talis jecisset, victori quancunque oppidanarum jussus produceret. & mox: atque hunc tesserarum ludum exercebant. Vides uti & *κυβεύειν* & *κυβείαν* confundat cum astragalus. „ Herodotus in Clio

„ κύβους & πεσσούς diversis lusibus attribuit, ubi
 „ ait Atyς Lydorum regis tempore in magna
 „ annonæ frumentariæ inopia famis solatia
 „ varios lusus excogitados fuisse ab ea gen-
 „ te, nimirum astragalorum, cuborum, pi-
 „ larum, & id genus alios, exceptis tessæris,
 „ quarum inventum sibi non vendicant Lydi.
 „ verba ejus huc facientia sunt ista. ἐξευ-
 „ ρεθήναι δὴ τότε καὶ τῶν κύβων καὶ τῶν ἀστραγά-
 „ λων καὶ τῆς σφαίρης καὶ ἄλλων πασέων παιγνιέων τὰ
 „ εἶδεα, πλὴν πεσσέων. Olympiodorus quoque
 „ in Platonis Gorgiam commentario, πετρίευ-
 „ τικὴν inquit, διαφέρει τῆς κυβικῆς κατὰ τὸ σχῆ-
 „ μα. ὁ γὰρ πεσσός, διεστηκίος κύβος ἐστὶν ἐκ τρι-
 „ ῶν τριγόνων περιεχόμενος. ” Πετρίαν, hoc est,
 „ tesserarium ludum invenisse in Aulide Bœotie,
 „ ἔραθυμον παιδιάν, ἀλλ’ ἀγχίνην τε ἢ εἰσὼ σπερδῆς,
 „ non segnem ludum, sed ingeniosum atque in-
 „ dustrium, Palamedes Euboicus à Philostrato in
 „ Heroicis traditur: cui eam gloriam tribuit &
 „ Gregorius Nazianzenus in prima invectiva ση-
 „ λιτευλικῆ: item Pausanias in Argolicis, dicens,
 „ Palamedem cubos ab se inventos consecrasse in
 „ fano Fortunæ. Sophocles quoque in Palame-
 „ de fabula hanc inventionem illius ita prose-
 „ quitur:

ἔ λιμὸν ἔτ’ ἄ τόνδ’ ἀπῶσε σὺν θεῶ

Εἰπεῖν, χρόνυτε διατριβὰς σοφωτάτας

Ἐφεῦρε , φλοίσβος μετὰ κοπὴν καθημένοις
Πεσσοῦς , κύβους τε τερπνὸν ἀργίας ἀκθῆ ;

Latine sonant :

*Non ille (dicam enim) procul famem Deo
Juvante abegit , ociumque fallere
Docuit sedentes littore in sicco , mare
Ubi murmurat , ludo reperto tesseræ ,
Vitæ jucundo desidis solatio ?*

” Hinc Palamedes ipse apud Gorgiam Leonti-
” num vitæ actæ rationem reddens, & ab se in-
” venta enumerans, inter cetera reperisse se
” ait, πεσσοῦς σχολῆς ἀλυπον διατριβὴν. id est :
” tesseras, quibus otium jucundissime fallitur.”
Imò Polemon autor est, sua ætate monstra-
tum fuisse saxum apud Ilium, super quo pes-
sos Græci jaciebant. Quin & παλαμήδειον ἀβά-
κιον, Palamedis abaculus celebratur ab autori-
bus. Plato tamen in Phædro Aegyptios ait in-
venisse præter numerandi & subducendorum
calculorum rationem, etiam πετρίαν atque κυ-
βείαν. Proci apud Homerum πεσσοῖσι προπά-
ροιθε θυράων θυμὸν ἔτερπον, tesseras ante fores sese
oblectabant. Ludum hunc in carmine de Vir-
ginitate describit Nazianzenus:

ἀλλ' ὡς τις στρεπτοῖσιν ἰαινόμενος φρένα πεσσοῖς,
Πεσσοῦς μὲν πρόεικε, τό δ' ἄρτιον ἢ περιπλόν
Οὐ χέρρες, αὐτομάται δὲ λίθων σροφάλιγγες
ἔνεικαν. id est:

Qualis, cui mentem versatilis alea pascit,

Ille

Ille quidem jacet, at par impar non manus ipsa

Fingit, fortuita at præbet versura lapilli.

Phanias Comicus Mithylenæum quendam Leonem ἀήτλητον καὶ ἀ τὴν πετλευτικὴν, in aleatorio ludo insuperabilem nominatim celebrat. Atenim quæ fuerit procorum in jactu tesserarum ludendi ratio, ex Ctesonis Ithacensis fide recenset Appion Alexandrinus apud Athenæum in Di-
 pnosoph. 1. Porro in hoc ludo quinque utebantur tessera, unde & nomen fortasse πετλείας, quasi πεντείας τινός fluxit, ut ex Eustathio citavit Phavorinus: (nam ἀπὸ τῆ πίπτειν, à casu eorum etymon derivat Hom. scholiastes. Ali-
 ter tamen Zenobius, tribus veteres lusisse dicit, quod & adagium videtur innuere, ἡ τρεῖς, sive (ut in Zenobio legitur) τρεῖς ἕξ, ἢ τρεῖς κύβοι. Sed quia in hujus adagionis mentionem incidimus, paulò latius explicanda erunt quædam, & restituenda nonnulla in Erasmi annotatione. Cubus, Græcè κύβος, effertur tam de tessera, quæ jacitur, quam de puncto ipso & nota insculpta, numerum jactorum reddente, ac præcipuè unione, qui ὄνκος quoque asini nomine dicitur. ubi observa obiter, apud Pollucem lib. 9. cap. de convivalibus lusibus, κοιλότητος legendum esse, non κυλότητος. Priore modo accipitur illud è Tragœdia, αἰεὶ γὰρ εὖ πίπτουσιν οἱ Διὸς κύβοι. id est: Feliciter semper cadunt cubi Jovis. at posteriore accipiendum Eu-

ripidis illud in Myrmidonibus, ubi tesseris ludentes facit Heroas.

βέβληκ' ἀχιλλεύς δύο κύβω καὶ τέτταρα.

Duas Achilles uniones jecit & quatuor.

Quem versum in Ranas transtulit Aristoph. Item illud Eupolidis : ἀποφθαρεῖς δὲ δύο κύβω καὶ τέτταρα. Sic accipienda sunt quæ paulò obscurius scripsit Zenobius in hæc verba : κύβον γὰρ ἔλεγον ἰδίως αὐτὸν τὸν ριπλιόμενον, ὅτε πλήρης ἐστὶ, καὶ μὴ. quæ sic reddidit Erasmus : Tesseram etiam jactum ipsum appellant, qui nonnunquam plenus est, interdum inanis : itaque jactus tertium inanis. Hæc ille : sed falsus est ; nam ter sex plenam victoriam apportabant, tres verò cubi, hoc est, uniones, succumbere jacentem loquebantur : id quod & Zenobius non inficiatur, qui Jönas appellasse tales cubos monadasve etiam ὄνας testatur, ubi in exemplaria Græca non vulgare mendum irrepsit, loco ὄνας habentia οἴνοις, tametsi apud Pollucem alibi etiam οἶνὸν & οἴνην scriptum inveniam. ” nihilominus lego apud Suidam ὄνας ab Jönibus vocari κύβους, id est, uniones : & confirmat Hesy chius, apud quem sic lego præter condicis fidem, οἶνη κυβευλικὸς βόλος ὁ κενὸς καὶ ἀντικείμενος τῷ ἔξ, ὁ καὶ χῖος. id est : Oene, tesseræ jactus inanis & fenioni contrarius, qui & Chius dicitur : pro quo vulgo legitur, ἀντικείμενος τὴν ἔξω ἀχαιῶς. ” Quod verò non tertium

trium jactus felicissimus fuerit, quod voluit Erasmus, sed ter senum, clarè ostendit Æschylus in Agamemnone, ubi excubitor conspecta per tenebras face captæ Trojæ indice, eam ter sex jecisse, hoc est, fausta lætaque portendere omnia gaudet: itaque fit ait:

Τὰ δεσποτῶν γὰρ εὖ πεσόντα θήσομαι,
Τεῖς ἐξ βαλίσσης τῆς δέ μοι Φρυγίωείας.
id est,

*Cecidisse res heriles prosperè dabo,
Nocturna quando hac fax mihi ter sex jacit.*

Unioni quoque nomen fuit apud illos κύων, cui canicula respondet voce Latina: præterea & κῖϙ & χῖϙ; quò spectat Leonidæ epigramma in Pisistratum:

Τί σοχασώμεθά σε Πεισίσερατε, χῖον ὀρῶντες.
γλυπτόν ὑπὲρ τύμβου κείμενον ἀστράγαλον.

*Quid commentabor de te Pisistrate, Chium
Insculptum tumulo quòd videam astragalum?*

Ex quo loco apparet Chium etiam in talis, non modò in tesseriis observari solere. Adde, quòd Eubulus Comicus in Aleonibus, κύκλωπα, nī fallor, dixit ab uno oculo monadi respondente. At senio, ἐξίτης dicebatur, & κῶϙ, atque etiam συνωρικός; de quo fluxit parœmia, χῖος πάρεστι, κῶον ἐκ εἰσῶ. quomodo Strattis Comicus illud extulit:

Χῖϙ παρασταῖς, κῶον ἐκ εἰσῶ λέγειν.
id est:

Hic

Hic Chius astans, non sinit Coum loqui.

Quo alludit Aristophanes in Ranis, ibi: & χῖος αἰὲν κῶος. Jam verò Cubi vocabulum (quod etiam ad amphoram, juxta Rhemnium Fannium, & quadrantam, à quatuor quadris dictum, extenditur, de quo & Gellius lib. 1. cap. 20.) apud Græcos panem etiam quadratum notat, anetho conditum & oleo, ut Dipnosophistis tradit Athenæus: præterea & lumborum concavitate utrinque subsidentem κύβον dici in Synonymis à Simmaristo proditum est. Arrianus etiam pro verticulo spinæ cubi vocabulum usurpasse legitur:

ἀνχένθ' ἐξ ὑπᾶτοις κύβοις ἐπιλέπεται ἰξύς.

Cervicis summa conjungit vertebra spinam.

In eadem significatione Astragali voce usus est Tryphiodorus, ἐπαυχενίοις δὲ λυθέντες ἀστραγάλαις ἐάγησαν, collapsos altrinsecus Trojanos per fractis colli verticulis expirasse scribens. Quin & pro ancipiti eventu κύβος, ut alea Latinis, ponitur: unde proverbiale illud apud Æschylum in 7. ad Thebas, ἔργον δὲ ἐν κύβοις ἄρης κενεῖ. id est: Mars belli incertus rem judicabit. Non est prætereundum silentio quod apud Menodotum, sive ejus metaphrasten Galenum in oratione ad artes parænetica legitur, Mercurium orationis deum à veteribus plastis pictoribusque κύβω insistentem fingi pingique, quòd cubica figura sit minimè instabilis; qua ratione
cubis

cubis comparavit Socratis rationes Hierocles Alexandrinus philosophus, quòd quancunque tandem in partem caderent, stabiles semper καὶ ἀπλῶτες manerent. quodque Plato in Repub. Archytam Tarentinum geometram primum invenisse cubum refert. Solebant autem pro numero punctorum sive cujuslibet monadis drachmam aut staterem deponere ludendo, præcipue in eo lusus genere, quod πλειστοβολίνδα nuncupabant ab eventu, quòd qui plura jactu numerasset puncta, appositam argenti summam auferret. Unde in Amipsiæ Comici Pala, vel funda (σφενδόνην inscripsit) τριμναῖον apponitur trium minarum precium, in trium cuborum jactu, nimirum pro quolibet unione mina. Porro à punctis tesserarum ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς κύβοις τρημάτων, aleones dicti sunt τρηματίαι, ut in Iliad. 16. annotat Eustathius, quos & σκισφίτας Amphiphis Comicus dixit: at pergulæ vel tabernæ, ubi tesseris ludebatur, κυβευτήρια à cubis, & σκισφία à peculiari Athenis ei rei dedicato loco, nominabantur, quas & πεσσεία dixit Sophocles. Refertur ab Eustath. in Iliad. 6. tesslerarii ludi genus διαγραμμισμός dictum, quo calculis sexaginta albis pariter & atris, in fritilli alveo ludebatur: ita enim ejus verba interpretor, διὰ τῶν ἐν πλινθίοις ψηφῶν ἐξήκοντα, λευκῶν τὲ ἅμα καὶ μελανῶν. Cujus usus est apud Philemonem, μεθύει, διαγραμμίζει, κυβεύει. Redeamus postli-
minio

minio ad talos. Ut cubus sex habet casus ἐξ ἑξομάδος κατ' ἀντίθετον συγχειμέναις, ita ut tetrenarium cum accessione oppositæ partis: nam monadi hexas opposita erat, triadi tetras, & dyadi pemptas, quæ in folis cubis senas habentibus superficies, extant: ita astragalorum quilibet quaternos habet casus, uti diximus; qui si in excidendo diversas ostendissent facies, Veneris jactus is nominabatur. Porphyrius grammaticus annotat Veneris jactum supremum habuisse numerum in talis, quippe qui tricenarium expleret, quo jactu ἀρχιποσίαν fortiebantur, à quo bibendi ordo inciperet: ubi pro tricenario legendum esse judico ter senarium, de quo antè in Senione diximus, & in commentariis nostris in Horatium. Eustathius Iliad. 23. talorum casus universos scribit fuisse numero λε, id est, trigintaquinque (nisi vitiosus fuerit codex manuscriptus, quem Bononiæ utendum mihi impetrarat Comitum Pepolorum, principis in ea civitate familiæ, benignitas) quorum aliqui à diis, ab Heroibus alii & viris illustribus, aut amafis, nonnulli à fortuitis eventis, vel ad honorem & lucrum, vel ad ignominiam dispendiumque facientibus, nomen sumpserunt: inter quos Stesichorus octadem significabat, quoniam ejus poëtæ tumulus apud Himeram Siciliæ oppidum octonis constabat angulis. Postea à fracto triginta tyrannorum

dominatu, quadraginta, qui Reipubl. Athenien-
 sis summam tenuerunt, in gratiam Euripidis
 poëtae, qui cum iis vivebat familiariter, exco-
 gitarunt quendam talorum jactum, quem poë-
 tae nomine donatum Euripidium dixere. Erat
 in talorum lusu felix jactus *πρανής* dictus quasi
 pronus, cui *ὑπιάζων*, id est, supinus adversa-
 batur, apud Eubulum. „ Recenset Hesychius
 & *δαρεῖον* astragalorum jactum.” Item *αἴγλη* à
 splendore fortunatus jactus erat. In felicium
 numero censebantur & *καλλίβολος*, & *εὐδαίμων*,
 & *ιερός*, & *λάμπων*, *συνωρίς*, *ἀρμαλίας*, *κεντρωτός*,
ἐπακονίστης, *ἐπίθετος*, & quæ alia recenset ex
 Eubulo Pollux. inter infauftos erant *γραῦς*,
ἀβολα, *μάνης*, *ἀθέλος*, *πάτραйна*. at *μίδας* é me-
 diis jactibus erat, nec infelicissimus, nec item
 fortunatissimus testante Polluce, tametsi Cœ-
 lius felicissimum scribat. Addit Eustathius lo-
 co supradicto, quod huic loco non est disso-
 num, quod *κύων*, de quo memini, *δηλοῖ ἀντα-
 νάίρεσιν τινὰ ψήφῳ*, *ἐν χώραις γάρ τισι διαγεγραμ-
 μέναις πεπλευτικῶς*, *πολλῶν κειμένων ψήφων ἃς ἐχρῆν
 ἀνταναιρεῖν*, *αἱ μὲν χώραι*, *πόλεις ἐλέγοντο νόμοις
 κυβευτικῶ*, *κύνεις ἢ αἱ ἀλλήλαις ἐπιβλεύσαι ψήφοι*.
 Ad talos illud quoque spectat, quod Diogenes
 in sua repub. censuit astragalos nomismatis vi-
 cem obtinere, damnato prorsus pecuniæ usu:
 quodque Antiochus ille cognomento *ἐπιφανής*,
 id est, illustris, imò *ἐπιμανής* potius & insanus,
 cum

cum Polybio dicendus, promiscuè nullius habita ratione, his talos dorcadam, illis palmæfructus, aliis aurum elargiretur. Memoratur Lyfandri Lacedæmonii dictum non incelebre, viros jurejurando, pueros talis fallendos esse: nam apud Jul: Pollucem, ut id obiter dicam, lib. 6 cap. 32. ὄρκοις legi debet, non ὄκοις. & apud Plutarchum nono segmento problematum, cap. 6. desiderantur hæc verba: *παῖδας μὲν ἀστραγάλοις, ὄρκοις δὲ ἄνδρας ἑξαπατήλεον.* legitur & Demetrius ex fuga bis infeliciter suscepta retractus secundò, talis aureis donatus fuisse à Phraarte Persarum rege ad exprobrationem puerilis levitatis, quod commemorat ex Trogo Pompejo Justinus. Est & illud observatu dignum, quòd Xenophon equis talos tribuit, præter Aristotelis hoc in genere diligentissimi mentem, negantis animalia *μόνυχα*, solidam habentia unguam, talis esse prædita, excepto Asino Indico, cui & cornu in fronte produxit natura. Hæc habui, quæ de talis transferisque aliis indicta, de myrothecio nostro supplere libuit, rem literariam promovendi studio.

CAPUT. V.

De sortiendi rationibus variis.

Locus Horatii in Odarum primo prælegatur à me, ubi negat à morte nos regna vini

vini fortituros talis: ibi quum veniret in mentem mihi pluribus in rebus observatam fuisse olim sortiendi rationem, videremque pleraque fortitiones ab eo loco esse alienas, visum est eam cognitionem huc esse rejiciendam, hincque plusculum verborum super ea re esse faciendum, id quod nunc exequi stat animus, si prius Mercurio suum quoddam ἔρμαιον apprehendero, nempe quod omnis sortitio Mercurio fuerit attributa, ut in Iliad. septimum annotat Eustath. unde ἐρμῶ κληρῶ, id est, Mercurii fors quædam dicta fuit apud veteres: ea erat secundum Suidam oleæ folium, quod in urnam conjiciebant, primumque educebant in honorem hujus dei: cujus consuetudinis meminit in Aeolo Euripides. „ Unde Hesychius ἐρμοῦ κληρῶν exponit sortem, quæ prima educebatur.” Sors autem sive signum fortitionis, quod urnæ immittitur, calculus videlicet, aut concha, aut ascia, aut annuli nota, aut etiam cespes vivus juxta Sophoclem, vel simile quid, κληρῶ dicitur, alio nomine πάλῶ, ἀπὸ τῆς πάλλειν, à movendo: κληρῶ verò ab eventu, quo educta forte ad muneris alicujus administrationem quis vocatur, à κλώ, quod est, voco: aut potius ex Herodiani grammatici sententia à καλὸν, id est, lignum, quod lignorum usus fuerit potissimus ad sortes faciendas, in quibus sym-

G

bolum

bolum suum tesseramque incidebant : quomodo Homerus Iliad. 7. ea voce usus est. ibi :

οἱ δὲ κλῆρον ἐσημῆναντο ἕκαστος ,
ἐν δὲ ἔβαλον κυνέη.

*Pro se quisque duces sortem obsignare, cavamque
Injicere in galeam.*

Ab hac voce descendunt κληρέχοι : ita coloni nominantur apud Græcos, velut forte nacti loca inhabitanda. sic Isocrates in Panegyri. sic usus est Appianus : βολῆσκοι δὲ τοῖς πλείοσι τῶν γειτόνων ἔκαταπλαγέστες ἐστράτευον ἐπὶ Ῥωμαίοις, ἢ ἐπολιόρχην τῶν αὐτῶν κληρέχων. id est : Volsci nihil perculsi finitimorum cladibus, expeditionem in Romanos movebant, eorumque colonos bello affligebant. Quibus prælibatis, sortiendi modos subjiciam. 1. Primùm igitur omnium in eo reipub. statu, qui penes populum est, quem δημοκρατίαν nominant, magistratus forte eligebantur. 2. Deinde judices principio conscribi de curia senatoria, deinceps in urnam sortitò mitti, ut è pluribus necessarius numerus confici posset, consuevisse autor est Asconius Pædianus : ita ut primò delecti, mox sortirentur : quod ex orationibus Ciceronis sæpe discere est. Ea ratione apud Virgilium :

Quæstor Minos urnam movet.

& apud Statium :

Arbi-

Arbiter hos dura versat Gortynius urna.

Servius in 6. Aen. negat auditas fuisse causas, nisi per sortem ordinatas. Ordo autem ex sorte dierum petebatur, quo post tricesimum diem causas suas exequi poterant. Judicium autem nomina tabellis insculpta, inque urnam jacta, per sortem promebantur. „ Quin & „ Athenis iudices è decem numero tribubus „ singuli sortitò per literas ducebantur, ut „ cui α obtigisset, primas in iudicando par- „ tes obtineret, cui β , secundas, atque ita „ deinceps: ut annotavit Aristophanis Scho- „ liastes: quod & in oratoribus observatum „ fuisse scribit idem, ut soli orarent, quo- „ rum fors exisset: sic enim ait, *οἱ γὰρ λα- „ χόντες μόνον ῥητορεύουσι.*” 3. Præterea Con- sules, Proconsules, & Prætores provincias fortiebantur: vetabatque lex Curiata provin- ciam extra sortem cuiquam cedere, hoc est, ne alter alterius provinciam invaderet, sed missis sortibus eas ducerent, præcipiebat. Ci- cero in familiar. epist. Appius (inquit) di- xit sese, si licitum esset legem Curiatam fer- re, fortiturum cum collega esse provinciam. 4. Insuper ducendis legatis urnam & sortem veteri exemplo positas fuisse, ne ambitioni aut inimicitii locus foret, contendit Marcellus apud Corn. Tacitum lib. vicesimo. 5. Ad- de quòd brabeutæ sorte ducebant eos, qui cur-

riculo certamina obituri forent, ut in Electra testatur Sophocles, ubi ait:

ὄθ' αὐτὰς οἱ τετραγμένοι βραβεῖς
κλήροις ἐπηλαν καὶ κατέσῃσαν δίφρους.

6. Luctaturi quoque in circo fortiebantur, & forte ducti manus conferebant: unde & palæstræ nomen ἀπὸ τῆς πάλλειν, ab urnæ motu, juxta Servium. In quo fortitionis genere illud observatum legimus apud Lucianum, ut binæ literæ pares eductæ binos athletas committerent. 7. Apud Homerum Heroës, obfignatis signaculo cujusque fortibus & in galeam dimissis, fortiuntur, quis cum Hectore sit congressurus. Sortiuntur item Paris & Menelaus, utri cederent priores jaculandi vices. „ Et apud Æschylum

„ duces Argivi ad Thebas portarum stationes fortiuntur. Sic enim nuncius loquitur.

„ Κληρουμένους δὲ ἔλειπον, ὡς πάλω λαχῶν

„ Ἐκαστος αὐτῶν πρὸς πύλας ἄγοι λόχον.

„ Sortem trahentes jam reliqueram modò,

„ Quas quisque portas obsepiret milite.

„ Apud eundem Eteoclo ductori Argivo tertia fors obtigit,

„ Τρίτος πάλος

„ Ἐξ ὑπτίης πήδησεν εὐχάλιος κράνους.

„ Sortem tertiam

„ Effuderat resupina cassis ænea.

8. Jam verò & apud Virgilium in quinto duces

ces

ees in navali certamine loca forte legunt.
 9. Apud eundem in tertio fortiuntur remos,
 id est, remigandi vices. 10. Miles quoque
 fortitò excubabat: quapropter in Theodosio
 laudat illud Latinus Pacatus, quòd ipse ex-
 cubias cum primis forte ageret. 11. Anno-
 tat in diebus genialibus Alexander Neapoli-
 tanus, Syracusanis in usu fuisse, ut per lite-
 rarum elementa forte legerent, qui in con-
 cione sententiam suam exponerent: unde ca-
 villum Dionysii manavit, monarchiam sibi
 augurantis, quum literam M. esset fortitus.
 Talis autem fortitio propterea indicta fuisse
 videtur, ne contentio quæpiam in ordinatio-
 ne oriretur, aut ne in gratiam alicujus judi-
 cium humanum transversum ferretur. 12. Ta-
 citus lib. 13. refert præfectos quoque, penes
 quos cura publicarum tabularum esset, forte
 duci solere è prætorum numero. 14. Ari-
 stophanis interpretes in Vespis adscribit & il-
 lud, quod Aegyptii fortitò partirentur, quos
 quisque agros coleret. 14. Neque silentio
 prætereundem est, studiosos antiquitus in
 Museis ludisque literariis fortiri consuevisse,
 ut bini, quos fortes commisissent, alter alteri
 eruditas quæstiunculas intentarent: qua de
 re lubet Plutarchi ex symposiacôn nono, cap.
 3. verba subjicere: ἔθως ἢ ὄντως ἐν τοῖς μουσείοις
 κλήρας περιφέρουσι, ἢ τὰς συλλαχόντας ἀλλήλοις

προτείνειν Φιλόλογα ζητήματα. 15. Super hæc omnia fortitionis usus in symposiis non est incelebris, quando talis astragalisque forte missis symposiarchen, seu modiperatorem à Nonio Marcello sic nuncupatum, ducebant, qui convivii præses convivales leges præfigebat: quem nos morem observamus mordicus veluti per manus traditum pridie ejus diei, quem Epiphania Græca voce indigitamus, patriaque lingua, quem fors præsidem dederit, Regem nominamus cum Græcis, qui eundem quoque βασιλέα vocitant. Cujus moris in Tacito fit mentio lib. 13. ubi inquit. Festis Saturno diebus inter alia æqualium ludicra regnum lusu fortientium evenerat ea fors Neroni. & Arrianus in Epicteto his verbis: ἐν σατυραλίοις ἀέλογχε βασιλεύς, προστάσσει, σὺ πίε, σὺ κέρρασον, σὺ ἀπέλθε, σὺ ἔλθε. Apud Laërtium Diogenem lib. 8. symposiarchus tyrannice jubet, πίνειν, ἢ καταχεῖσται τῆς κεφαλῆς, præcipiens ebibendum esse poculum, aut in caput affundendum. Hactenus ferè de fortienti generibus perscripsimus: nunc quædam ab hoc argumento non aliena adjicienda sunt, nimirum quòd fortium decæ appellatæ fuerint olim Teniræ à tenendi argumento: quodque aliquando receptum fuerit, fortes capitales foliis inscribi à judicibus, unde ἐκφυλλοφόρησις condemnatio dicta est. Item quòd

testulis in urnam conjectis, si sex millium numerum explerent, reus solum vertere cogebatur, non tam facinoris convictus, quàm reipub. gravis, ac virtutis nomine odiosus, quod ὄστρακισμόν appellabant, ab Hippia tyranno invecum, ut in lib. de politiis scribit Heraclides: nam Suidas ex autoritate Theophrasti, tradit omnium primum Athenis ostracismo ejectum fuisse Thesea multò ante Hippiaë tempora. Neque iilud reticendum est, veteres loco calculorum judiciariorum usos fuisse conchulis marinis, quas χοιρίνας vocabant, ut testantur Pollux lib. 8. & Aristoph. interpres. ad quarum modum fabricatæ fuerunt postea æneæ, quas σπονδύλας & φρυκτῆς nominarunt. Porro judicum calculi duplices fuerant, ut ex Ulpiani annotationibus in Demosthenem constat, quidam pertusi perforative & nigri, qui condemnabant: alii qui absolvebant, albi & integri: illi τετραήμεναι ψηφοὶ ἢ μέλαιναι, & ἀναιρῆσαι, & τετραπημέναι dicuntur ab autoribus: at hi ἄτρητοι, λευκαὶ, σώζουσαι, ἐλεῖσαι, & apud Aeschinem πλήρεις. Sitella vero, quæ & urna, Græcis καθίσκη, vas erat, in quod immittebantur calculi: cuius operculum, per quod injiciebantur, κημὸς dicebatur. Duas vero fuisse urnas, priorem mortis, posteriorem misericordiæ nuncupatam, annotatur ab Aristophanis scholiaste in Vespis.

CAPUT VI.

*Locus ex annotationibus Budæi in Pandectas
expensus.*

BUdæus renascentis Græcæ literaturæ al-
ter quasi Camillus in annotationibus,
quas in Pandectas scripsit doctissimas, anno-
tat *πιλίδιον* apud Demosthenem in oratione
περὶ παραπροσβείας, hoc est, de legatione ma-
le obita, significare *ἐπιτηδευτὴν κόμην*, comam
ascititiam. Equidem si à tantæ in re literaria
autoritatis viro dissentire fas est, *πιλίδιον* tia-
ram aut pilei genus ad defendendum æstum
& imbres aliasque aëris injurias comparatum
intelligo, præsertim quum Grammatici di-
cant id esse, quod vulgo *καυμελάχιον* ab arcen-
dis folis fervoribus diceretur *ὡς τὸ ἐλαύνειν
τὸ καῦμα*, ea enim lectio restituenda est in Sui-
da pro *καμιλάχιον*. in quem usum hodie fel-
tra dicta, è caprarum aut hircorum villis ru-
dioribusque lanis coagmentantur concinnan-
turque. Facit huc quod nonnulli eam vo-
cem *σκιάδιον* sive umbellam exponunt. extat
apud Aristophanem Telephi *πιλίδιον*. alioqui
& *πιλῶ* cum voce diminutiva idem signat
Thucydidis scholiastæ & Suidæ: qua voce &
significatione usus est Dion libro 58. de C.
Caligula loquens, *καὶ σφίσι πύλας τὸν θερταλικὸν
τρόπον*

τρόπον ἐν τὰ θεάτρα φορεῖν , ἵνα μὴ τῇ ἡλιάσει ται-
 λαιπωρῶνται , ἐπετρέπη. id est : Senatoribus con-
 cessit fultos è lanis coactis galeros ad specta-
 cula adferre , Theffalico more , ne solis fer-
 vore molestarentur. Hephæstion grammaticus
 annotat , Theffalicos illos galeros infi-
 gnes fuisse , his verbis : ἢ γὰρ περὶ σσοὶ ἦσαν οἱ
 θεσσαλικοὶ πῖλοι. Theffalici galeri seu petasi, ut
 præmagni , meminit & Theophrastus libro
 quarto de plantarum historia , ubi de faba
 Aegyptia loquitur , quam dicit proferre folia
 ingentia , ὧν τὰ μεγέθη πῖλω θετταλικῇ ἔοικεν , id
 est , magnitudine Theffalicum pileum æquan-
 tia : ubi notandum venit , quod iste πῖλον vo-
 cat , à Dioscoride πέτρασον nominari , quum de
 eadem herba libro secundo in hæc verba scri-
 bit : ἔχει δὲ φύλλον μέγα ὡς πέτρασον. id est , folium
 habet intar petasi magnum. „ quæ verba
 „ mirari satis nequeo cur Ruellius studiose
 „ præterierit , nimis anxie , ut videtur , Pli-
 „ nianæ lectionis vestigiis inhærens : lauda-
 „ tus quoque à Matthiolo Senensi sed imme-
 „ rito ac citra laudem in ea parte.” Sopho-
 cles in Oedipo Colonæo , ἡλιοσερῆ κυνὴν θεσσα-
 λίδα vocat talem galerum , velut galeam Theff-
 falicam solem arcentem. Usus istiusmodi ga-
 leri indicat & Callimachus , ubi ait :

Εἶδεος ἀμφὶ δὲ οἱ κεφαλῆ νέον αἰμονίηθεν
 Μεμβλωκὸς πῖλημά τι πέτρῃ ἀλκαρ ἔκειτο.

id est:

- „ *Pileus Amonia non pridem allatus obibat*
 „ *Tempora, qui rapidos Phæbi defenderet igneis.*
 πέτρον enim solem ex Anaxagoræ opinione di-
 ci hîc puto. „ Aristophanes Acharnensibus
 „ ex Euripide detorsit. ”
 „ *Καὶ κείνά μοι δός τ' ἀκόλυστα τῶν ῥακῶν*
 „ *Τὸ πιλίδιον πρὸς τὴν κεφαλὴν τὸ μύσιον.* id est:
 „ *Huc adde consentanea pannis vilibus,*
 „ *è Mysia pileolum, qui caput tegat.*
 „ Plato reipub. tertio huc alluisse vide-
 „ tur, ubi ait; εἰάν τις ἀυλῶ μακρὰν διάλειαν
 „ προστάτη πιλιδιά τε πρὸς τὴν κεφαλὴν πεπιθεῖς,
 „ καὶ τὰ τοῦτοιοις ἐπόμενα. id est: At si quispiam
 „ illi victus rationem tenuem in longum tem-
 „ pus imperet; capiti imponens pileolos, &
 „ consentaneum his vestitum reliquum. ”
 Dionysius Halicarnassæus lib. 2. apices inter-
 pretatur Saliorum gestamina, *πίλος ὑψηλὸς εἰς*
σχῆμα συναγομένους κωνοειδῆς. hoc est, pileos ga-
 lerosque præaltos in coniformam fastigiatos,
 quos Græci *κυρβάσιος* appellant. Talis fuit
 & causiæ usus, ex Eustath. Iliad. 2. *καυσία ἦν*
κόλυμμα κεφαλῆς μακεδονικὸν ἐκ πίλου ὡς τιάρα, σκέ-
πασα ἀπὸ καύσων. id est: Causia tegmen erat
 capitis Macedonicum è lanis coactis, ut tiara,
 æstum defendens. quod & in Epigrammati-
 bus lectum est. Neque aliorum accipienda
 sunt Demosthenis verba, quæ Budæus ad-
 ducit,

ducit, quibus Aeschinis mollities perstringitur: Tu, inquit, in meditandis infelicibus verbulis & exercendis lateribus ocium consumens securus esse de reddenda tantorum criminum ratione putas, si vel imposito capiti galero obambules, mihi que convicia facias: καὶ πιλίδιον λαβὼν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν περινοσῆς, καὶ ἐμοὶ λοιδορῆ.

CAPUT VII.

Locus obscurus apud Ciceronem in oratione pro Roscio explicatus.

NEscio quomodo mihi placuerit semper impensius vetus illud proverbium ab omnibus decantatum, Difficilia quæ pulchra: ita semper adversus ardua, quæque plusculum difficultatis primore fronte obtenderent, enitendum mihi esse duxi: itaque quum apud Ciceronem in oratione pro Sex. Roscio Amerino inter legendum occurrisset dignus vindice nodus, quem nemo hæctenus, quod equidem sciam, explicare adnixus est, invenisse me ratus sum quod quærebam. Saxoni-
nius, cujus præ cæteris eruditus in eam orationem extat commentarius, ad ejus loci allegoriam, aut ænigma potius perfecte intelligendum, Delio natatore putat esse opus. Neque Sylvius aut Latomus momenti quicquam ad loci explicationem adferunt. Accin-
gar

gar igitur ego, & quoad ejus fieri potest, senticetum difficultatis omne tollam: quod si in re obscurissima fallar opinione, conatus tamen in parte laudis ponetur. Ciceronis verba sunt: Te pugna Cannensis accusatorem sat bonum facit: multos cæsos non ad Thrasimenum lacum, sed ad Servilium vidimus: quis ibi non est vulneratus ferro Phrygio? Incessit hîc Erucium notæ improbitatis accusatorem, qui Syllanæ proscriptionis tempore in calamitoso reipub. statu, occasionem bene gerendæ rei nactus, clarum accusatoris nomen acquisierit. Vocat ergò hic allegoricè Cannensem pugnam Syllanam proscriptionem: quod ita esse, perspicuum fit ex Arnobio Lactantii illius magni præceptore, cujus ex lib. quinto adversum gentes verba huc adscribenda sunt. Nunquid, inquit, bellum Iliacum in Socraticam verti condemnationem potest? aut pugna illa Cannensis proscriptio fieri crudelitasque Syllana? Potest quidem proscriptio (quemadmodum Tullius ludit) pugna dici & appellari Cannensis, sed quæ gesta est dudum pugna, esse non potest, eademque proscriptio &c. Vides clarè Cannensis pugnae appellatione venire & intelligi proscriptionem Syllanam. Sed quæ sequuntur plus habent difficultatis. Multos cæsos non ad Thrasimenum lacum, sed ad Ser-

Servilium. Correctio est, de lacu autem Thrasimeno in agro Perusino notum est, periisse illic cæsa ingenti clade unà cum Flaminio Cos. vicena Romanorum millia præter captivorum non parcum numerum. Lacum verò Servilium, quem Sylvius negat se legisse ubi sit, Sex. Pompejus Romæ ab auctore nominatum refert in principio vici Jugarii, basilicæ Juliæ continentem, ubi Hydræ effigies extiterint à M. Agrippa positæ: quod forum hoc nomine fuisse asserit antiquitatis omnis scientissimus Morillonus. Certè Cicero illic Servilium lacum appellat tribunal C. Servilii Glauciæ, longè post homines natos improbissimi, optimorum quorumque civium & senatorum sanguine madens atque restagnans. de quo intellexit & Julius Firmicus libro primo matheseon, ubi ait: Vis ne aliquid tibi, quia in Syllanis temporibus immoramur, de lacu Servilio referam? in quo multorum senatorum capita ad ostentationem immanissimi facinoris sectis cervicibus pependerit. Et Seneca lib. de divina providentia: Videant largum in foro sanguinem, & supra Servilianum lacum (id enim proscriptionis ipoliarium est) senatorum capita. Quod ut dilucidum fiat & probabile, repetenda est altius paulò historia. Constat enim ob factiones Syllanam & Marianam, sine jure quum esset

esset & sine ulla dignitate respub. C. Servilium Glauciam cum Saturnino Apulejo gladiis cædibusque omnia commiscuisse, & ad libidinem Saturnini in cunctos mortales seditiosissimis suis conatibus obsistentes grassatum fuisse, tandem à Mario in sexto consulatu occisum: quod autorum testimonia confirmant. primum nanque Vellejus Paterculus rem omnem satis enodat, ubi de C. Mario loquitur: Non tamen, inquit, hujus consulatus fraudetur gloria, quo Servilii Glauciæ Saturninique Apuleii furorem continuatis honoribus repub. lacerantium, & gladiis quoque ac cæde comitia discutientium, Cos. armis conpescuit, hominesque exitiabiles in Hostilia Curia morte multavit. Ex Valerio quoque Maximo lib. 3. cap. 2. liquet Servilium Glauciam maximos seditionum motus excitasse, prætoremque ipsum à Mario jam tum sene oppressum fuisse. Plin. lib. de viris illustr. describit Servilium istum seditiosissimum L. Saturnini satellitem, ab eoque prætorem creatum. quod & L. Florus lib. epitomes tertio cap. 16. commemorat, in uno tamen falsus, quod Consulem eum faciat, quum constet ex Cicerone lib. de claris oratoribus, ad eam dignitatem non emerfisse: quanquam non negat eum in prætura consulem potuisse evadere, si rationem ejus haberi licere judicatum fuisset:

fuiſſet: ita enim ait; Is ex ſummis & fortunæ & vitæ fordibus in prætura Cos. factus eſſet, ſi rationem ejus haberi licere judicatum eſſet: nam & plebem tenebat, & equeſtrem ordinem beneficio legis devinxerat. Is prætor eodem die, quo Saturninus Trib. pl. Mario & Flacco Cos. publicè eſt interfectus, homo ſimillimus Hyperboli Athenienſis, cujus improbitatem veteres Atticorum comœdiæ notaverunt. Hunc Servilium ob vitæ turpitudinem & ſpurcitiam ſenatoria dignitate ſummovere conatus fuit Q. Cæcilius Metellus, teſte Appiano lib. 1. bell. civil. cui ille tantum non aqua & igni interdendum ſtatuit & proſcribendum. De hujus ergo Servilii Glauciæ cædibus loqui Ciceronem, hinc manifeſtum fieri poteſt. Quod ſequitur de ferro Phrygio, non eſt quod Romanum gladium cum Sylvio exponamus, quod à Phrygibus originem ducant Romani: ſed argutius feſtiviuſque ferrum Phrygium putandus eſt vocare ſervilis generis arma in rempubl. expedita: quippe quum Phryges ignominioſe ut ſervi nominentur juxta parœmiam, Phryx plagis emendatur: quande & Servilii nomen inde non abludit, & apparet ſex verbis Ciceronis modo citatis, è ſummis & fortunæ & vitæ fordibus emerſiſſe: quibus deſignari puto & ſervilem hominis conditionem, & contamina-

tam

tam libidinibus, vel saltem egestate insigni affectam vitam. Hæc habui; quibus lucem dare loco per se admodum obscuro me posse speravi. Porro Saturninum, cujus meminimus, ut turbatorem plebis, nominatim memorat Corn. Tacitus lib. annalium tertio.

CAPUT VIII.

Locus ex Martiale pristino nitori redditus.

EPigramma est elegans apud Martialem lib. epigr. I. quo notat insignem avaritiam & fordes Nævoli cujusdam, qui cum arcam haberet innumeris synthesibus differtam, nihil tamen in tenuioris fortunæ amiculos erogaret, passurus eas à tineis exedi citius, quàm earum usu commodaret quicquam, aut succurreret egestati amicorum. Hujus epigrammatis postremus versus ita ut in vulgatis codicibus legitur, *venere omni & sale carere mihi videtur. Is talis est:*

Non metuas mortem Nævole, sed tineas.

At si manuscripti codicis lectionem sequamur, quo vetustissimo emaculatissimoque ab amico quodam Anglo donatus olim fui, fordebit prior & vulgatio lectio statim, & posterior expeditior erit & argutior longe, ac festivo Martialis ingenio dignior, quæ talis est:

Quod rennis, non te Nævole, sed tineas.

Nam

Nam quum Nævulus iste , ut dixi , infinitis abundaret vestium generibus , atque æquis oculis amicos spectaret pannosos , nihil interim largiens : ah miser , inquit , quantulum tandem foret , si detraheres , non tibi , id quod facere recusas , sed tineis duos pannos : nam multiplex synthesis pascendis modò tineis asservabatur à Nævolo , ut pote qua ipse non fruere-
tur. Culpandus igitur jure summo , qui re-
nuebat fraudare non seipsum , sed tineas , bi-
nis pannis , quos potius quàm amico utendos
largiretur , arcæ inclusos à tineis corrumpi at-
que erodi sineret. Proinde sic ait , & per quàm
lepidè :

Quantum erat , infelix , pannis fraudare duobus ,

Quod renuis , non te Nævole , sed tineas.

Usque adeo iste Nævulus ad κλῆσιον , quàm χρῆσι-
σιον , amicus esse maluit , Simonidem aliquate-
nus exprimens , qui in extremo senio cur ad
rem esset attentior , interrogatus , si Stobæo
credimus , respondit , malle se inimicos à mor-
te ditare , quam vivum egentem amicorum
fidem experiri. Quod dictum hoc seculo multi
mordicus tenent. In eodem epigrammate , ut
& illud obiter dicatur , tertius quoque versus
paulò aliter in manuscripto legitur : impressi
enim codices ita habent ,

Sic tua suppositis perlucet præla lacernis.

At meus ,

H

Sic

Sic tua compositis collucent prata lacernis,
 Ubi tamen præla magis probem : nisi si dica-
 mus , in prætis illum interdum explicare solere
 vestes intolandas , quemadmodum nos lineas
 consuevimus.

CAPUT IX.

Locus in Epigrammatibus Græcis emendatus.

Immiscere juvat subinde Latinis Græca : ita-
 que è collectaneis Epigrammatum , libro pri-
 mo , titulo εἰς εὐχὴν , subjiciam hîc unum , in
 quo vitium est non leve , interpreti Opsopæo
 ignoratum , quod tamen facilè sanari queat.
 Epigramma Philippo tribuitur , è senariis con-
 stans , estque tale :

ὄτ' ἐκ ζαήτης λίβυϑ , ἐκ ζαῆς νότῃ
 συνεζοφώθη πόντῳ , ἐκ ἧ νειάτων
 μυχῶν βυθίτις ψάμμϑ ἐξηρεύγετο ,
 ἰςϑ ἧ πᾶς ὤλισθεν εἰς ἄλλα πλύσας.
 Φορλῖς δ' ἐσύρετ' εἰς αἰθῆραν πλανώμενϑ ,
 ἄρωγὸν αὐτᾶ δίαμονας Δυσίσρατϑ
 ἐλιπάρησεν , οἱ ἧ τῶ νεκκόρω
 μὲνω θάλασσαν ἀγέλιαν ἐκοίμισαν.

Ubi in sexto versu pro ἄρωγὸν αὐτᾶ , quod Op-
 sopæus ad navim referens exponit , auxiliato-
 rem ipsi , scilicet navi , legendum est ἄρωγο-
 ναύτας unica dictione , epitheton Dioscurorum
 & Pollucis , velut deorum tutelarium & opem
 ferentium in discrimine nautis , quemadmo-
 dum

dum ex Statio in tertio Sylvarum, Theocrito in Idyllio Dioscuris nuncupato, & Horatio in Odarum primo liquet. Itaque hic autor dicit Lysistratum in summo versantem periculo confugisse ad vota, & Geminorum præsentem opem implorasse, eamque precibus impetrasse. est ergo ridicula Opsopœi expositio, & locus ita interpolandus, ut à me factum est. Sed quid moror carmen carmine reddere?

*Stridens procellis Africus caligine
Involverat densa mare, & furens notus,
Volvebat æstus imo arenas è sinu:
Rugosa præceps carbasa in mare abierant,
Manesque ad imos jam ferebatur ratis,
Nautarum opiferos quum Lysistratus deos
Supplex precatur, qui mare insanum nimis
Stravere, naucleri unius victi prece.*

CAPUT X.

Locus ex Ciceronis libro de repub. 6. & simul ex Nonio Marcello integræ lectioni restitutus. Item de sympinio, sympuvio, & sympulo nonnulla. Inibi quid Samium, Capedo, & Culullus.

VEteres in sacris suis fictili vase neutiquam operoso, quo libabant, usi fuere: quod trifariam efferri invenio: nam & sympullum, & Sympuvium, & Sympinium diversimodè apud autores veteres lego, ut mirum sit cur

Bayfius magnæ proculdubio eruditionis vir, sympinium planè rejiciat, contra lectionem doctiffimorum etiam virorum, quod ait, à quibus nusquam probari posse hanc lectionem contendit. Ego verò, bona ejus viri pace, apud Ciceronem & Arnobium sympina dici ostendam. Locus est Ciceronis in sexto de repub. monstrosè depravatus, etiam apud Nonium Marcellum, in quo clarè sympina, ex vetustissimi codicis ejusque emaculatissimi fide, legendum est. Sed adscribam primò lectionem vulgatam, ut corrupta est, omnem ex Nonio Marcello. Samium, inquit, est testa. Lucillius satyr. lib. 14. Et non pauper me uti samio certoque catino. Mar. Tullius lib. 6. de rep. Læli quam omnes habemus in manibus, quàm si imperia pontificum diis immortalibus grata sine samio, quæ ut his scribit, capedines. Quisquis es diligens lector & æquus, observa lectionis discrimen, & in utriusque autoris codice hucus prorsus Chironium sana, ex ea quam subjiciam lectione ita scripturus: Samium est & testem. Lucillius satyr. lib. 13.

Et non pauper uti Samio certoque catino.

M. Tull. lib. 6. de rep. Extat oratio Lælii, quam omnes habemus in manibus, quàm sympina pontificum diis immortalibus grata sint, Samiæque, ut is scribit, capedines. Quid hac sententia dilucidius? quid illa prodigiosius?

in

in qua sympini aut sympinii voce appositissimè esse usum Ciceronem vides. Arnobius quoque lib. adversus gentes quarto: Piaculis, inquit, dicitur contracta esse commissio, si per imprudentiæ lapsus aut in verbo quispiam, aut sympinio decerrarit. Et iterum lib. 7. Date quæso diis immortalibus bibant, scyphos, brias, pateras, sympiniaque depromite.

Quæ verò est ista ratio, ne dicam stultitia, negare sympinium etymi sui originem à com-bibendi argumento, ὡς τὸ συμπίνειν, trahere, quum sympinium aut sympullum admittas per y literam Latinis auribus aviam (ut Terentiani Mauri verbo utar) scriptum? Quænam est ista præpostera sapientia, iteratis editionibus ita ludere, nihilque certi adferre, quo destruas quod probabilius tuo videatur? Nam ut de Cicerone taceam, certum est Arnobium in iis, quos adversus gentes scripsit, octo libris omnigena eruditione refertis, retexisse abdita sacrorum gentilium mysteria, eamque solenni-bus ipsorum vocibus expressisse, itaque recep-tum verbum non fuisse corrupturum, si aliter se habuisset: qua in re subscribent mihi omnes, quotquot emunctioris esse naris in autoribus le-gendis decet. Venio ad Sympuvium, si non potius Sympinium scribendum est, cujus usus est apud Juvenalem sat. 6. *Aut quis*

Sympuvium videre Numæpriscumque catinum.

Ubi pro priscum codices nonnulli nigrum legunt. Nonius Marcellus sympuvium vas dicit esse ligneum : diversum ergo à fictili. Utitur & Varro : Non vides , inquit , ipsos deos , si quando volunt gustare vinum , deripere ad hominum fana , & tamen tum ipsi illi libero sympuvio vinitari ? Idem lib 1. de vita populi Rom. Item erant vasa vinaria , fini (ita manuscriptum exemplar habet , loco sicut , quod in Nonio legitur , cujus vocis usus etiam alibi extat) cymbia , aquilinæ , pateræ , gutti , sextarii , sympuvium. Et Gelenius vir extra controversiam doctissimus , apud Plinium lib. 35. cap. 12. sympuviis legit ex antiquorum codicum fide , ubi sic loquitur Plinius : In sacris quidem etiam inter hæc opes non murrhinis crystallinisque , sed fictilibus prolibatur sympullis. Jam verò Simpulum à simplicitate operis fortasse dictum , sive sympullum , ut legit Bayfius , apud Festum legitur , ita describentem : Simpulum vas parvum non dissimile cyatho , quo vinum in sacrificiis libabatur. Apulejus quoque utitur : In hodiernum , inquit , populus Rom. diis immortalibus simpulo & catino fictili sacrificat. Hermolaus Barbarus citat etiam Varronis exemplum , Deos ipsos vili simpulo invitari : detortum fortassis ex iis quæ paulò antè adduxi verbis ejusdem auctoris , libero sympuvio vinitari. Hæc ferè de tribus vocibus ,
unum

unum tamen idemque significantibus , annotare inter disceptantes grammaticos visum est. Porro superiorem M. Ciceronis ex 6. de repub. sententiam expressit non semel , sed variato dictionis colore , idem autor , quæ loca lubebit in medium adducere , ut lectionem illam nostram confirmet , ne judiciorum morositas temeritatis crimen in nos distringere queat. ac primum ex tertio de natura deorum exemplum proferam , ubi sic ait : Docebo meliora me didicisse de colendis diis immortalibus , jure pontificio & more majorum , capedunculis quas Numa nobis reliquit , de quibus in illa aureola oratiuncula dicit Lælius , quàm rationibus Stoicorum. Rursus in libello , quem Græco titulo præter morem suum *παρὰ δόξα* inscripsit ad Brutum cap. 1. Quid Numa Pompilius , minusne gratas diis immortalibus capedines ac fictiles urnulas fuisse , quam delicatas aliorum pateras arbitramur ? quo loco Deliacas cum Bayfio legero potius , quam filicatas cum Camera-rio. Eodem respexisse & Q. Septimium Tertullianum in apologetico adversus gentes putarim , cap. 25. quando sic dicit : Nam etsi à Numa concepta est curiositas superstitiosa , nondum tamen aut simulacris aut templis res divina apud Romanos constabat , frugi religio , & pauperes ritus , & nulla Capitolia certantia cælo , sed temeraria de cespite altaria , &

vasa adhuc Samia, & nidor ex illis. Iste vasa
 Samia vocat, quæ Lælius Samias capedines:
 ac Samia quidem in genere dicuntur figlina,
 à luto ejus insulæ fictilibus convenientissimo.
 Unde apud Aufonium legitur Agathocles rex
 abacum onerasse Samio luto, fictiles lances in-
 telligi quum vellet. Et Galli Matris deum sa-
 cerdotes samia testa virilitatem amputabant,
 ut ait libro trigesimoquinto Plinius. Capedi-
 nes verò à capacitate fortassis, nisi à capiendo
 mavis, quòd essent ansatæ, atque ita facilè
 prehendi possent, ut & capidula usitato vete-
 ribus vocabulo vinarium vas ansatum legitur:
 atque hæ etiam erant fictiles, cujusmodi vasa
 κέρφια appellat Athenæus, aut κύλικας, quos
 idem figulina vasa exponit, ὡς τὸ κύλισθαι
 τῷ τροχῷ, quòd rotæ circumactu fingerentur.
 Notandus ergò oscitantia Morisotus, qui in-
 convertendis in Græcam linguam Paradoxis,
 exemplo Gazæ & Maximi Planudæ, multum
 operæ posuisse vult videri, quòd capedines
 reddiderit εὐρυχωρίας, qua voce significantur
 latifundia, & ampla spaciosaque loca: pro-
 cul extrâ sententiam Ciceronis. Adeò non est
 proclive Latina in Græcam coloniam adoptare
 cuivis, aut è diverso, ut neque cujuslibet Co-
 rinthum navigare. Xystus Betulejus hoc per-
 vidit, admonens πλημοχόην substitui posse ex
 Athenæi & Pollucis lib. 10. cap. 20. descriptio-
 ne,

ne, propterea quòd ejus in mysteriis solennis erat usus. Huc pertinet quod Maurusius Juba scriptum reliquit, ad Macedonum usque dominatus tempora vasis fictilibus Samiisque usos fuisse veteres, quod in Athenæi dipnosoph. sexto lectum est. Addendum est & illud corollarii loco, cullos fictiles fuisse calices, in sacris pontificum ac Vestalium virginum adhiberi solitos.

CAPUT. XI.

De supplicandi modis variè apud diversas gentes observatis.

Ritus præcipuus & irrefragabilis supplicandi apud Persas is habebatur, si supplex sumpto igne flumen ingressus, minatus fuisset, se ignem aquæ immissurum, nisi voti fieret compos, ut refert Plutarchus in commentario de primo frigido. hoc eò spectat, quòd apud eos sacro sancto in honore ignis habebatur. Scribit enim lib. 3. Q. Curtius, ignem, quem Persæ sacrum & æternum vocabant, argenteis altaribus præferri consuevisse ante Persicum agmen, de quo & Agathius lib. 2. hist. & Procopius lib. 2. belli Persici, & Ammianus Marcellinus lib. 23. ignem coelitus lapsum apud Persas sempiternis foculis custodiri narrat, cujus portionem exiguam, ut faustam, præisse quondam Asiaticis regibus, ex aliorum fide com-

memorat. Apud Assyrios supplicans incurvatis membris humum penè vultu contingebat, manibus post tergum rejectis connexisque, uti scribit lib. 18. Ammianus idem. Apud Scythas maximum supplicandi genus habebatur, si quis extenso humi corio bubulo, rejectis in dorsum manibus, desidèret, teste Suida. Apud Judæos, supplex manum subjiciebat femori ejus cui supplicabat. Apud Græcos oleaginas virgas ore manueque præferabant supplices, lana candida circumdatas: unde *κλήραιοι κλάδοι* apud Æschylum supplices rami, & *ικετηρίαν* olivæ ramum à supplicando Græci nominant, quem *εἰρησιώνην* cæteri. Istud non fugit Virgilium, ubi ait:

*Jamque oratores aderant ex urbe Latina,
Velati ramis oleæ, veniamque rogantes.*

Hinc est quòd Valerius Flaccus & Papinius supplicem olivam appellant, quippe per quam Lutatius pacem supplicando fieri dicit. Æneas item apud Virgil. lib. 8. supplex Euandro vitæ comptos prætere ramos legitur. Ita Plautus velatas manus dixisse videtur, ramis oleaginis inumbratas, ceu velamento quopiam, ubi inquit: Postridie in castra ex urbe ad nos veniunt flentes principes, Velatis manibus orant, ignoscamus peccatum suum. Nisi intelligamus manus velatas, quæ obtenderent atque sponderent fidem, cui manu ad digitos usque

usque involuta & intacta divina res fiebat: quod Livius, Horatius, & Servius innuunt. Ita Livius prodidit Locrenses obtendisse ramos oleaginos supplicum velamenta, lib. 5. quartæ decadis: cum sordida, inquit, veste tenentes velamenta supplicum. Apud Lucanum idem faciunt & Massilienses obsessa urbe, ubi ait:

Orant Cecropia prælata fronde Minerva.

Legati quoque Rhodiorum deprecati peccatum, ramos oleæ supplices jactantes procidisse leguntur, Livianæ decadis quintæ lib. 5. Commentarii Euripidis id fieri quoque lauri foliis annotant in Orestem: unde ἄφυλλον σόμα Euripidi in Oreste. Jam verò & Macedones ἐχέρσασιν tunica, quam subuculam dicimus, sola induti, supplicasse leguntur. Antiquæ Græciæ in supplicando mentum ejus, quem deprecabantur, attingere mos erat: unde objicit Hecuba Ulyssi ut inexorabili & duro, quòd vultum averterat, ὡς μὴ προσδίγειν γενειάδῳ, ne mentum ejus mulcere contactu posset, reflexo capite, ut ne supplicem admittere cogereetur. Apud Homerum, & mentum & dextram & genua contingunt supplices: ac mentum quidem ut annueret, aut pro deprecante intercederet, si quid faciendum foret ex usu: dextram verò, ut faceret: genua verò, ut ne cessaret, sed pergeret. Hecuba Euripidis etiam illud Ulyssi præfractò objicit, quòd dextram
occul-

occuluerat, præcisa spe veniæ omnis. De genibus quòd ea supplices attrectabant, multifit apud autores utriusque linguæ mentio: certè misericordiæ sedem in genibus consecratam fuisse à vetustate memorat Servius. quod discretissimè his verbis extulit lib. 11. cap. 45. Plinius: Hominis, inquit, genibus inest & quædam religio, observatione gentium: hæc supplices attingunt, ad hæc manus tendunt, hæc ut aras adorant, fortassis quia inest iis vitalitas, quippe quorum inanitate perfossa, ceu jugulo, spiritus fugiat. Priamus Iliad. ultimo jubetur à Mercurio itineris duce, Hectoris corpus redempturus, advolvi supplex ad Achillis genua:

γένων ἀψάμενοι λίανεύσομεν, αἰκ' ἐλεήση.
Idem alibi Iliad. 6. λαβὼν εἰλέσσετο γένων.

Sic & Virgilius:

Et genua amplexus, genibusque volutans.

Et iterum:

Et genua amplectens effatur talia supplex.

Sic apud Tryphiodorum Sinon periurus ἰκεταῖς παλαμῆσιν ἤψατο γένων, Priamo advolutus. Similiter apud Euripidem Orestes supplex Menelai genua contingit, τῶν σῶν γονάτων, inquit, πρωτόλεια θιγγάνω. Synesius: πρηνῆς καὶ γονυπετῆς ἰκέτης γενόμενος: Pronus atque in genua procidens supplex factus. Livius lib. 5. quartæ decadis, ubi de Perseo agit: Sum-

mit-

mittentemque se ad pedes sustulit, nec attingere genua passus. Claudianus de raptu Proserp. Genibusque suas cum supplice fletu Admovere manus. Apud Q. Curtium mater & conjunx Darii provolutæ ad pedes Alexandri, orant, ut liceat sibi patrio ritu sepelire Darium, quem rebantur in acie cecidisse. Huc spectat quòd Homerus Iliad. nono, Litas deas supplices fingit esse claudas, eò quòd γονυκλινεῖς, id est, flexis genibus supplicent qui priores offenderint. Prometheus apud Æschylum vinc-tus negat se supinas muliebri ritu manus ad Jovem extensurum, supplicum more, γυναικομίμοις ὑπὸ τῶν χερῶν. Fuit & iste mos supplicum, quod Lucillius Tarrhæus refert, ut in foco sedentes verbum nullum facerent, silentio animi demissionem contestati: id quod canit Argonaut. 4. Apollonius:

τὼ δ' ἄνεω καὶ ἀναυδοὶ ἐφ' ἐσίῃ ἀΐξαντες,
ἴζανον, ἥτε δίκη λυγροῖς ἰκέτησι τέτυκται. id est:
*At tacitus mutusque focus consedit uterque,
Supplicibus quæ lex impendet dura misellis.*

Istud mutuatus ab Homero, apud quem in Odyssææ 7. Ulysses advena in Alcinoi ædibus, κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπ' ἐσχάτην ἐν κονίῃσι. hoc est, humi in lare sedit. Apud Plutarchum Themistocles rebus accisis, & jam conclamatis, ad Molossiorum regem Admetum fugiens, novo quodam modo, cum regio juvene, ἐπὶ τὴν ἐσίαν καθίσαι,
ad

ad larem confedisse legitur, quod sanctissimum & irrefragabile supplicii genus apud eam gentem habebatur. Scribit Parthenius de Neæra Hypsicreontis Milesii conjuge, quod *ἰκέτις προσκαθίζετο ἐπὶ τῆς ἐσίας τῆς ἐν τῷ πυρῶνείῳ*, quod supplex in foculo Prytanæi defederit. quod interpres malè convertit in hanc faciem: Invenit sedentem in templo Vestæ in Prytanæo, ignarus, ut arbitror, istius moris. Ea nanque fœmina, quoniam mariti thorum violarat sibi metuens confugit ad Naxios, & supplex in foco confedit, veluti asylo certissimo & inviolabili: neque maritus dei in se iram provocare fuit ausus, vi allata illam deripiendo. Huc faciunt verba Cicer. in oratione pro domo sua: Nihil sanctius, nihil omni religione munitius, quàm domus uniuscujusquam civium: hîc aræ sunt, hîc foci, hîc dii penates, hîc sacræ religionis cerimonix continentur: hoc perfugium est ita sanctum omnibus, ut inde arripi neminem fas sit.

C A P U T XII.

De Zytho & Cervisia, quid differant, quibusque nominibus olim appellabantur.

Nemo est vel mediocriter literis tinctus, cui dubium sit priscis hominibus usurpata fuisse vini factitii, sive conficiendi è frugibus potus rationem, iis præsertim regionibus,

bus, quæ ob soli vitium vineas non produunt; cujus inventionem Libero patri ascribit Diodorus in fine lib. 4. ubi ita ait: Dionysius eos quorum regio à vinearum usu aliena esset, potum hordeaceum conficere docuit, paulò deteriorem vini suavitate. Sic idem lib. 6. à Gallis potum ex hordeo parari scribit ob vitium inopiam, quem zythum appellant. Sed hoc in genere varia lego usitata fuisse nomina: nam Zythum dixisse Ægyptum invenio, Celiã & Ceriã Hispanos, Cervisiã Gallos, Sabajã Illyrios, Parabiã Pæonas, Curmi barbaros nescio quos, & Alam Anglos, detorta non nihil voce (ut equidem existimo) Danica, qua Oela appellatur: ea nanque gens olim Angliã immigravit: nam ab alica appellationem derivare cum Ruellio, incertum est. De quibus ita loquitur Plinius lib. 14. cap. 22. Est, inquit, & occidentis populis sua ebrietas, fruge madida, pluribus modis per Gallias Hispaniasque, nominibus aliis, sed ratione eadem. Hispaniã jam & vetustatem ferre ea genera docuerunt. Ægyptus quoque è fruge sibi potus similes excogitavit. Idem autor lib. 22. cap. ultimo, è frugibus fieri potus commemorat, in Ægypto Zythum, Celiã & Ceriã in Hispania, Cervisiã & plura genera in Gallia aliisque provinciis. His omnibus, tametsi diversa videantur nominum tenus, vis tamen inebriandi com-

mu-

munis est. ita Leontius apud Constantinum in Geoponicis lib. 6. inter cætera poculenta, quibus inebriandi vis insit, refert barbaricum potum è tritico & hordeo: item ex avena & olyris. Confirmat istud & Dioscorides, qui quum de Zytho & Curmi loquens, cerebrum ista tentare & capitis dolores excitare dicit, vim sine dubio inebriandi illis assignat. Huc accedit & Dion Academicus, scribens excogitatam primum apud Ægyptios fuisse rationem qua inopes vini indigi, hordeaceo potu sese explerent, quo ita exhilarascerent, ut in cantiones & tripudia solverentur omnes. Virgilius in tertio georgicôn de cervisia (quod & Servius agnoscit) sentiens, hilaritatem conciliare vini modo canit, ubi de septentrionalibus populis loquitur:

*Hic (inquit) noctem ludo ducunt, & pocula lati
Fermento atque acidis imitantur vitea sorbis.*

Aristoteles in libello de ebrietate scribit, vini potu inebriatos in faciem pronos deferri: at qui hordeaceum hauserint affatim, resupinare capita: quòd merum capitis gravedinem conciliet, at vinum ex hordeo factitium, καρωλικόν sit, & profundo sopore hominem obruat. Supinos autem sterni eo potu temulentos, his verbis ostendit: *μόνοι ἢ οἱ τῷ πίνῳ μεθύσθοντες, εἰς τὰ πίσω καὶ ὑπὲρ κλίνονται.* id est: soli illi qui cervisia inebriantur, in dorsum & supini cubant. Quibus testimoniis clarum fit, hordeaceo potui vim

vim inebriandi assignare omnes , quam in Cervisia nostra agnoscimus quoque : de qua sensit Corn. Tacitus in libello de moribus Germanorum , quum ait : Potui est humor ex hordeo aut frumento in quandam similitudinem vini corruptus. Constat autem hac ætate cervisiam fieri ex hordeo , quod prius madescit , deinde torretur resiccaturque (Βύνην appellat Aëtius medicus , maltam nostrates) addita tritici farina , adjectis & lupi salictarii floribus , cum fece cervisiæ , quæ fermenti vicem obtinet. Quem conficiendi modum videtur & Isidorus propemodum agnovisse , ubi ita scribit : Est , inquiens , potio ex succo tritici per artem confecta : suscitatur enim igne vis illa germinis madefactæ frugis , ac deinde siccat , & post in farinam redacta molli succo admiscetur , quo fermentato sapor austeritatis & calor ebrietatis adjicitur , quæ fit in iis partibus Hispaniæ , cujus ferax vini locus non est. Hactenus ille. Sed operæ præcium est , & locus id postulat , annotare discrimen , quo à Cervisia nostri sæculi Zythum veterum discrepare volunt recentiores , eo præsertim nomine , quod Aëtius Zythum pravi succi dicat esse , quippe è putrilagine factum : quod ex Galeno lib. 6. de simplicium facultat. transtulit , ubi is addit , etiam flatulentum esse Zythum , partimque acrem
I esse

esse & calidum, partim frigidum aqueum & acidum. Neque silentio præteriit hoc & Paul. Ægineta, qui illi acrimoniam ex putredine attribuit, & frigiditatem ratione acidæ qualitatis: quum è diverso Cervisiæ salubritatem adscribant sanioris iudicii homines, inter quos Manardus medicus insignis, septentrionalibus nationibus vix alio quàm cervisiæ potu utentibus, & formam & salubritatem & roboris præstantiam ex cervisia ferè contingere autumat. Differentiam verò hanc esse volunt, quòd Zythum ex hordeo computrescente atque acescente fiat: at Cervisia ex eodem, sed post macerationem tosto atque arefacto, ac proinde etiam putredinis omnis experte. Mirum tamen mihi videtur, quòd conficiendi Zythi ratio à veteribus clarè non sit prodita: nam Dioscorides simpliciter ex hordeo fieri scribit. Suidas non aliter interpretatur, solummodo exponens zython, vinum ex hordeo factitium. Et Galenus in commentario in lib. de morbis acutis, sive de ptisana (quomodo à Cælio Aureliano & Athenæo inscribitur) reprehendens Hippocratem, quòd prætermisisset parandi cremoris hordei modum, duas enumerat obiter conficiendi ejus rationes, sed non explicat, cujus verba hæc sunt: Satius fuerat docere quem in modum apparandum esset hordeum, simplici-

pliciterne madefieri oporteret, an ex eo zy-
thum hujus temporis conficere &c. Aequè
clarè explicuit hoc, non tamen ex professo,
Diodorus Siculus de Baccho zythi inventore
loquens: εὐρεῖν ἢ καὶ τὸ ἐκ τῆς κελθῆς κατασκευ
αζόμενον πόμα, τὸ καλέμενον ζύθον. id est: Inve-
nisse illum perhibent & potum ex hordeo
confectum, quem zythum appellent. Me-
minit & Strabo lib. 17. zythi, apud quem
tamen perperam scribitur per κζῆθον, ubi ait:
τὸ ἢ ζύθον ἰδίως μὲν σκευάζεται παρ' ἐκείνοις, καὶ
παρ' ἑκάστοις ἢ αἱ σκευασίαι διάφοροι. id est: Zy-
thum privatim apud illos conficitur, cujus
parandi diversæ per familias rationes. Item
in aphorismorum secundo Galenus zythum
Alexandrinorum potum nominat, quomodo
Junius Columella lib. agriculturæ nono Pelu-
siacum illum vocat, eo versu:

Ut Pelusiaci proritet pocula zythi.

Qui versus admonet me oscitantia summæ Ba-
ptistæ Pii, annotantis zythum hîc esse com-
positionem factam ex gith, quod melanthium
ab aliquibus appellari, ab aliis melaspermum
scribit Plinius. quod illius indoctum com-
mentum non potuit à me sine cachinno legi.
Quicquid sit, non obstabit leve illud discrimen,
ut verear cervisiam nostram etiam zy-
thi nomine compellare. Reliquum est ut va-
ria, quibus appellatur diversimodè, nomi-

na subjiciam & explicem. De zytho abundè multa. Cerevisiam à Cerere, id est, fruge nomen habere scribit Isidorus: alii à Ceria Hispani idiomatis olim vocabulo nominis appellationem derivant: nisi potius à cereo colore fluxisse nomen dicamus. Celiam à calefaciendo deducit, sed absurdus, ut mihi quidem videtur, Isidorus, cujus in Numantino bello meminit L. Florus, his verbis: Quum sese prius epulis, quasi inferiis, implevisset carnis semicrudæ, & Celiæ, sic vocant indigenæ ex frumento potionem. De Sabaja ita Marcellinus lib. 26. Est autem Sabaja, inquit, ex hordeo vel frumento in liquorem conversus paupertinus in Illyrico potus: unde injuriosum Sabajarii nomen, quo in obsidione Chalcedonis appellatus fuit Valens Imperator. Aristoteles eundem potum *πίνον* dixit verbis superius citatis, vel à communi bibendi vocabulo, vel à fordibus fæculentis fortasse. Nonnulli Græcorum *βρύτον* vocarunt, ut Hellenicus: *πίνονσι ἢ βρύτον ἐκ τῶν ῥιζῶν, καθάπερ οἱ θράκες ἐκ τῶν κριθῶν.* hoc est: Potus fit illis è radicibus herbarum, quem admodum Thracibus ex hordeo. Hecatæus in Europæ descriptione scribit Pæonas bibere *βρύτον ἀπὸ τῶν κριθῶν.* Sic usus est & Archilochus poëta, *ὡσπερ αἰλῶ βρύτον, ἢ θράξ ἀνήρ, ἢ φρύξ ἔβρυζε.* Cervisiam veluti tibia for-
be-

bebat, quasi Thrax aut Phryx. Citatur & Æschyli autoritas in Lycurgo dicentis, καὶ τῶνδ' ἐπινεν βρύτον ἰσχυράινων χρόνῳ. id est, hinc bibisti cervisiam ævo fractus. Azotæus Cappadox τὸ τῶν βρυλέων πόμα vocavit in acutorum morborum primo libro. Porro Ala Anglorum, de qua diximus, hoc differt à cervisia, quam Bieram nominamus, quòd illa ætatem non perinde ferat, ut cervisia. causam referendam puto ad lupum salictarium, cujus flos cervisix additus ἀντιτύπιαν quandam conciliat, qua senio renitatur: nam suavitas, quæ Alæ inest major, tritici floris ampliori copix accepta referenda est. Hinc fit quòd Angli, majoris discriminis gratia, cernisiam per n literam pro Ala efferunt, at per u cervisiam pronunciantes, Bieriam intelligunt. Cæterum appendicis loco & illud adjicere libet, non vini modò aut cervisix potu caput tentari atque ebrietate percelli, quando lectum fit mel quoque inebriare: apud Orpheum nanque vetustissimum theologum Saturnus ab Jove filio per mellis poculum insidiis capitur, quo saturatus inebriatur, & actò in vertiginem quandam capite, qualem vini copia excitat, obdormiscit: ita enim apud illum loquitur Nox, quæ Jovi hunc de melle dolum suggestit:

Εὖτ' ἂν δὴ μιν ἴδῃαι ὑπὸ δρυσὶ ὑψικόροισιν,
 ἔργοισι μεθύοντα μελισσῶν ἐρβόμβων, Δῆσον.
 id est :

*Postquam illum cernes succo, quem Dædala tectis
 Ponit apes, saturum, contende tenacia vincla.*
 Quod & factum est: nam comprehensus vin-
 ctusque virilibus privatur. Ita & apud Pla-
 tonem πῶρ & calamitatis Deus nectare ad sa-
 tietatem hausto inebriatur.

C A P U T XIII.

De voce Pistrix & Pristis.

A Pud Virgilium Æneidos tertio, ubi
 monstrosa Scyllæ forma describitur,
 duplicem lectionem observavi, legentibus
 nonnullis, Postrema immani corpore Pistrix:
 aliis Pristis: sed utramque approbo apud pro-
 batos autores receptam. Est autem Pistrix
 sive Pristis cetus marinus, quomodo ibi apud
 Virgil. accipitur, & lib. 10.

Frons hominem præfert, in pristin desinit alvus.
 Sed de pistrice dicam primo loco, sic enim
 Sex. Pompejus: Balenam belluam marinam
 ipsam dicunt esse Pistricem & cetum. Cicero
 ipse non semel pistricem reddidit, quem κῆτ &
 vocavit Aratus, ex quo ita ille vertit:

Tum verò fugit Andromeda & Neptunia Pistrix:
 id quod iste sic extulerat:

ὃ ἴ μὲν ἀνδρομέδης, καὶ κῆτε ὅσσ' ἐλέλειπτο.

Ad

Ad verbum ita sonat versu redditum :

Nec vel tantillum Andromedæ ceti ve relictum est.

Utitur hac voce & Lū. Florus lib. 3. cap. 5. de Lucullo loquens. Videntibus, inquit, procul, quasi marina pistrix evaserat. De Pristi verò pro ceto loquitur Plinius lib. 9. cap. 4. ubi maximum animal in Indico mari pristin esse dicit & balænam. Et cap. 13. inter ea quæ pilo vestiuntur, animalque pariunt, enumerat pristin, balænam, & vitulum. Idem lib. 36. inter Scopæ opera recenset, Chorum Phorci, & Pristes, ac multa alia marina: pluribusque aliis locis pristium meminit. Quin & ita apud Græcos nuncupantur. Epicharmus in Hebes nuptiis, in reliquo apparatu & mensarum delitiis enumerat quoque pristes: ἦν ᾗ, inquit, ζύγαινας, πρίστεις, ῥίνας τε τραχυδέρμονες, id est, nec deerant libellæ, pristes, nec asperipelles squatinæ. Et Polycharmus in Lyciæ rerum commentariis scribit, vati è piscibus futurorum eventus auguranti in littore apparere orphos, glaucos, interdum etiam balænas & pristes, ἐνίοτε ᾗ φάλαινας, ἢ πρίστεις. Videtur autem nomen deductum ἀπὸ τῆς πρίζειν, à findendo, quòd fluctus longo tenuis corporis tractu mirè persulcat. Invenio tamen in eadem significatione & per η scriptum πρῆσιν, ut apud Oppianum primo Halieuticῶν: ἐν ᾗ δαφοινῆ

πρήσις, Truculentaque priftis. quo loco Op-
 pianis scholiaſtes, πρήσις εἶδος κήτεθ θαλασσίη,
 Preſtis ſpecies ceti marini. Derivantque gram-
 matici ἀπὸ τῆς πρήσαι, ab incendendo, fortas-
 ſis quia motu & longo ſyrmate mare criſpari
 & quodammodo ardere faciat. Invenio &
 Piſtris ſcriptum, non modò Priſtis, pro ce-
 to, ut apud Pedonem, quem citat Seneca:

*Qui ferat Oceanum, qui ſevas undique Piſtreis,
 Equoreosque canes ratibus conſurgere paſſis.*

Niſi vitium ſit in codicibus impreſſis. Porrò
 à forma priſtium marinarum, inquit Nonius
 Marcellus, quæ longi corporis ſunt, ſed
 anguſti, Priſtis navigii genus nomen habet.
 Claudius Quadrigarius rerum Romanarum
 lib. 12. Quin quòd navigium ea forma à ma-
 rina bellua dicta eſt Priſtis. ita enim lego ex
 vetuſtiſſimo exemplari, pro eo quod in vul-
 gatis extat, Quique. Priſtis pro navi etiam
 apud T. Livium lib. 4. quintæ decadis poni-
 tur. Adjectæ ad hunc numerum quinque
 priſtes erant. Sic accipit & Virgil. in 5. ibi:

Velocem Mneſtheus agit acri remige priſtin.

Utitur & Polybius Græcus hiftoricus, πέντε
 λέμβους ἔχων καὶ μίαν πρείσιν, id eſt: Quinque
 lembis inſtructus & unica priſti. Servius ori-
 ginem deducit vel à tutela depicta, vel à ſe-
 candis fluctibus, ἀπὸ τῆς πείζειν τὰ κύματα. Eſt
 & πείσις poculi genus oblongi apud Diphilum
 & Athenæum in undecimo. H A.

HADRIANI JUNII
ANIMADVERSORUM
LIBER TERTIUS.

*Plinii locus vindicatus de Orbona Dea. Item cur
Quartanæ Saturni filiæ dicantur.*

CAPUT I.

Erdinandus Pintianus homo Hispanus, post omnes omnium in Plinium annotationes præclare de eo autore meritis, Orbonæ deæ mentionem apud Plinium lib. 2. cap. 7. exterminandam putat, veluti spuriam & adulterinam, ut quam scriptor nullus celebravit, nullibique omnino, ut ipse ait, compareat. At enim ego, ut haud temerè mutandum quicquam in autoribus, aut veteramentariorum more statim interpolandum, vel etiam inducendum eradendumque censeo, ita Orbonæ lectionem defendo constanter & servandam autumo, quum eam agnoscat doctissimus pariter & antiquitatis omnis callentissimus Arnobius, magni illius Lactantii præceptor libro adversus gentes quarto, ubi in

reliqua fictitiorum & putatitiorum deorum turba, quam enumerat, hanc quoque deam non dissimulanter nominat, his verbis: Ab erroribus viarum dea Vibilia liberat: in tutela sunt Orbonæ orbatu liberis parentes: in Næniæ, quibus extrema tempora. Hic apparet & Orbonæ nomen Romanis sacris templisque non fuisse ignotum, & ipsam orbitatis esse deam, cui quod matronæ olim sacra fecerint, memoriæ proditum legisse aliquando memini: nam quod Antonius Sabellicus suis in annotationib. scribit, ex Macrobbii autoritate, matronas ad arcendam orbitatem Orbonam propitiassè, ubi infando sacrorum instituto orbari consueverint, nusquam in eo autore legi existimo. Proinde retinendam esse vetustam lectionem iudico in Plinianis codicibus, transposito tantum conjunctionis vinculo hunc in modum: Ideoque etiam publicè Febri fanum in palatio dicatum est, Orbonæ ad ædem Larium, & ara malæ fortunæ Exquiliis. quem locum Pintrianus ex Cicerone interpolare hoc pacto voluit: Ideoque etiam publicè Febri fanum in palatio dicatum est ad ædem Larium, & ara malæ fortunæ Æsquliis: propterea quod apud Ciceronem libro de natura deorum tertio perperam legisset, codicis, ut opinari lubet, vitio deceptus, Febri enim fanum in
pala-

palatio ad ædem Larium , & aram malæ fortunæ Æsquiliis consecratam videmus : ubi melioris notæ codices rectius legunt : Febris enim fanum in palatio , & ædem Larum , & aram malæ fortunæ Exquiliis consecratam videmus. Dispersenda sunt igitur vocum spacia conjunctione copulante apud Ciceronem , qua occasione Plinio vetus lectio manebit integra. aut pro , Orbonæ ad ædem , legendum erit ex Cicerone , & ædes larium , id quod nemo , nisi impudentissimus is fit & prævaricator maximus , tentabit. Quia verò de febris fano facta mentio est , & illud ex Minutio Felice in Octavio (is enim autor est octavi libri Arnobio ascripti , quod Morillonus admonuit juvenis extra omnem aleam ingenii positus) addendum est ; Pavorem , inquit , Hostilius atque Pallorem coluit , mox à nescio quo Febris dedicata. quæ verba repetuntur & apud Cyprianum libro de idolorum vanitate. Quin & illud appendicis vice adjiciendum est , quòd Quartanæ Saturni filix ab Octavio Horatiano medico pervetere dicuntur , ob morbi videlicet cum tarditatem tum malitiam insignem , ut equidem existimo : in quarum curatione Democritus censuit pollutione esse opus , ut sunt cædes , culpæ , menstrua , sanguinis potus , sacrarum avium vel vetitorum animalium carnes cibo datæ.

CAPUT II.

*De Aquila in Romano exercitu portari solita
paradoxon.*

Mirum valde mihi, atque adeo paradoxon
visum est quod apud Dionem Cocce-
jum de Aquila scriptum repperi, quam non
militare signum, sed fanulum quoddam fuisse
prodit, aureum aquilæ simulacrum effigia-
tum habens, hastæ præpilatæ suffixum, quod
ita à milite ferebatur, quem cum Cæsare
aquiliferum dicere licebit. Autoris verba
sunt ex quadragesimo historiarum libro, ὁ γὰρ
αἰετὸς ὠνομασμένον, ἔστι ἢ νεὼς μικρὸς, καὶ ἐν αὐτῷ
αἰετὸς χρυσοῦς ἐνίδρυται, καθίσταί τε ἐν παῖσι τοῖς ἐκ τῆς
καταλόγου στρατοπέδοις, καὶ ἔδαμόσε ἐκ τῶν χειμαδίων,
πλὴν εἰ ποῖ σύμπας ὁ στρατὸς ἐξίει, κινεῖται, καὶ
αὐτὸν εἰς ἀνῆρ ἐπὶ δόρατὸν μικρὸν ἐν ὄξυ τὸν σύρακα
ἀπηγμένον, ὡς καὶ ἐν τῷ δάπεδον καταπήγνυσθαι,
φέρει. id est: In omni exercitu per delectum
conscripto apud Romanos collocatur Aquila
(id erat fani exigui nomen, in quo aurea ja-
cebat aquila) quæ non movetur ex hybernis,
nisi totus prodeat exercitus. fanum illud par-
væ suffixum hastæ aquilifer portat, cujus in-
ferior cuspis acuminata erat, ut humi depan-
gi posset. „ Similiter fere aquilas describit
„ Arrianus his verbis; τὰ σημεῖα τῆς ἐπιλέκτου
„ στρατιᾶς αἰετοὶ, εἰκόντες βασιλοὶ, σέμματα πάντα
„ χρυσοῦ

„ χρυσᾶ ἀνάλεκτα μέγα ἐπὶ ζυγῶν ἠεὶ γυρωμένων. I. e. A-
 „ quilæ signa imperialia indicant conscrip-
 „ tum esse exercitum, sunt autem insignia
 „ omnia aurea in hastilibus deargentatis suf-
 „ fixa. ” Appianus bellorum civilium lib. 2.
 Aquilæ potissimam dignitatem inter militaria
 signa attribuit, quum ait Cæsarem stitisse
 sua manu signiferum aquilam ferentem, quæ
 præcipuum in bellis signum erat. Cæsar lib.
 belli civilis 3. spectatæ virtutis aquiliferum
 tantisper aquilam defendisse pugnando scri-
 bit, dum deficientibus jam viribus, equiti-
 bus suis accedentibus aquilam multos per an-
 nos defensam moribundus tradidit. Certè
 idem Cæsar à signis militaribus aquilas discrimi-
 nat, ubi inquit de pugna cum Pompejo
 commissâ : Signa militaria ex prælio ad Cæ-
 sarem sunt relata centum octoginta, & aqui-
 læ novem. Plinius refert C. Marium secun-
 do consulatu suo propriè dicavisse Romanis
 legionibus aquilam, abdicatis reliquis signis,
 quæ quatuor erant, lupus nimirum, mino-
 taurus, equus, & aper. A quo tempore ob-
 servatum scribit idem, rarò legionis castra
 hybernasse, ubi non esset aquilarum par seu
 jugum : quæ res in omen fortassis rapta est,
 ut aquilæ signum non velleretur aut loco tol-
 leretur, nisi in aciem descenderent universæ
 legiones, id quod ait Dion.

CAPUT III.

Que dicantur dextræ aut sinistrae mundi partes.

IN siderum cursu orientem nominari dextram cœli partem, occiduam verò plagam, lævam sinistramque, ex Higyni observatione annotandum est. Unde & Plinius lib. 2. cap. 8. Naturalis historiæ, errantia sidera lævum cursum mundi vertigini contrarium scribit, illo semper in dexteram præcipiti: cui consentit & Ptolemæus. Eodem spectat & Orphei vetustissimi poëtæ dictum, solem dextrum auroram producere, lævum noctem, dicentis: hoc est, in oriente diem proferre, in occasu noctem. Quid, quòd apud Græcos *αναία*, id est, læva dici *τὰ δύτιμα* sive occidua annotat diligentissimus Eustathius? Quin & ex Aristotelis sententia Chalcidius Timæi Platonici interpretes, orientem dextram mundi partem statuit. Attestatur item Plutarch. lib. 2. de philosophorum placitis, in hæc verba: Pythagoras, Plato, Aristoteles, dextram mundi plagam orientalem esse dixerunt, unde motus initium existat: occiduam verò lævam. At Empedocles dextram statuit ab ea parte, qua solstitium æstivum est: sinistram, qua brumale. Similiter & Cleomedes Græcus autor, cujus opus

opus nuper in lucem exiit , septentrionem pro dextra ponit. Similiter Hetrusci aruspices dextram nominabant septentrioni subiectam , sinistram meridiei expositam , quomodo & poëtæ accipiunt. Contrà apud T. Livium in Numa , augur regiones ab oriente ad occasum determinans , dextras ad meridiem partes , lævas ad septentrionem esse dixit. Sed hanc distinctionem ridet Arnobius libro aduersus gentes quarto , scribitque pro ratione situs corporis , variare mundi partes , vel lævas , vel dextras : nam quicquid teres est , & ex omni parte rotunditate solida convexum , definiri aliqua finis aut initii portione non potest. Itaque cùm dicimus , inquit , hæc regio dextera est , illa læva , non ad mundi habitum dicimus , qui sui simillimus totus est , sed ad positionem nostram , situmque revocamus.

CAPUT IV.

De similitudine mundi cum ovo , & cum littera ω mega.

NON dubium est quin plerique scriptores omnes globosam seu sphæricam figuram mundo attribuerint , ut & Aristoteles , & cum Stoicorum schola Homerus quasi princeps sensisse videtur , qui terram ἀπέριον , id est , infinitam dixit , propter orbicularem
figu-

figuram circularemq̄, initio pariter & fine carentem, uti Heraclides, Eufstathius, & Johannes grammaticus Aristotelis enodator exponunt. Et Numa Pompilius terram pilæ forma esse credens, quod à Sex. Pompejo annotatur, ædem Vestæ rotundam consecrasse perhibetur, quum intelligeret Vestam eandem esse cum terra vitæ hominum altrice. At tamen invenio & qui *ὠοειδῆ*, hoc est, ovali figura mundum esse prædicarunt, id quod apud Plutarchum de placitis philosophorum secundo, iisdemque verbis in libello Galeno falso attributo legitur: qua in opinione fuit & Sanchuniathon Berytius antiquissimus rerum Phœniciaë scriptor, à Philone Byblio translatus in Græcam linguam, qui omnem hanc rerum faciem *ὁμοίως ὡς σχήματι*, id est, ovi instar effigiatam fuisse prodidit scripto, ut ex eo refert Philon Byblius. Eadem est ratio cur initiati orgiis Liberi patris Ovum in sacris suis coluerint venerabundi, ut nimirum è terete forma, ac penè sphærali, undequaque clausa, & intra se vitam includente, mundi simulachrum cognosceretur, ut à Macrobio Saturnaliorum septimo, cap. 16. proditum est. aut potius translatum è Plutarchi symposiacis, ubi in hæc verba disserit: *ὅθεν ἔκ ἀπὸ τρέπυ τοῖς περὶ τὸν Διόνυσον ὀργιασμοῖς, ὡς μίμημα τῶν πάντων γεννῶνται καὶ περιέχονται*

ἐν ἑαυτῷ , συγκαθοσίωται τὸ ὄν. id est : Quare non abs re in Bacchi orgiis ovum sacratum est, veluti simulachrum mundi, è quo cuncta nata sunt, cujusque complexu universa tenentur. Quin & Varro in Logistorico, qui inscribitur Tubero de origine humana, mundum ovo comparavit, cujus hæc verba adducit Probus grammaticus : Cœlum est testa, item vitellum ut terra, inter illa duo humor quasi in sinum (sic lege, non ilcinus) clusus aëri, in quo calor. quanquamvis autôr non de mundi forma ovali id extulisse, sed habita quatuor elementorum ratione, mundum ovo assimilasse mihi videtur : atque ita accipere illud videtur & Proclus in Timæum, ut Orphicum ovum sit idem, quod Platonis ens, τὸ πλάτων & ἔν, καὶ τὸ ὄρφικὸν ὄν. Fuerunt & qui terrarum orbem in formam literæ Græcæ ω effigiarunt, ut extremum lineamentum, quod ο literam ambit, oceanum referat designetque quem ζωστῆρος κόσμος, id est, mundi baltheum, quidam appellarunt Probi testimonio. Quò respexisse videtur Cyrillus, ibi:

ὠκεανὸς δ' ὧ πάσα περιρρέουσι ἐνδέεται χθάν.

Tellurem Oceanus circumfluit illigat omnem.

Non possum non appendicis vice adjicere ex Varrone mundi definitionem, operosam quidem illam, sed raro lectam, qui in Cynicis Satyra, quæ inscribitur Dolium, sive Seria, sic

scribit : Mundus , inquit , domus est maxima homuli , quam quinque altitonæ flammeæ zonæ cingunt , per quam limbus pictus bis sex signis stellimicantibus altus in obliquo æthere Lunæ bigas acceptat , & appellatur à cælatura cælum , græcè ab ornatu κόσμος , latinè à puritie mundus.

CAPUT V.

Virgilii versus ex Eratosthene translati : ejus item locus expensus accuratius.

QUoniam de zonis præcedente capite mentionem fecimus , locus poscere videtur , ut Virgilianos de zonarum descriptione versus auctori suo vindicemus. Is est Eratosthenes Cyrenæus , qui versibus Heroicis librum conscripsit , cui Mercurio titulum indidit. Sed audiamus primùm Virgilium in Agricultura primo ita canentem :

*Quinque tenent cælum zona , quarum una corusco
Semper sole rubens & torrida semper ab igni ,
Quam circum extrema dextra levaque trahuntur
Cærulea glacie concreta , atque imbribus atris.
Has inter mediamque duæ mortalibus agris
Munere concessæ divùm.*

Nunc penè eosdem , sed Eratosthenicos , ex Heraclide Pontico subjiciamus libro de allegoriis Homericis , qui ita sonant :

Πέντε ἢ οἱ ζῶναι περιηγέες ἐσπείρηνται,
 Αἰ δύο μὲν γλαυκοῖο κελαινότεραι κυάνοιο,
 ἢ ἢ μία φαφαρή τε καὶ ἔκπυροϛ, οἷον ἐρυθρῆ,
 Τυπλομένη φλογμοῖσιν, ἐπεὶ ῥα ἐμοῖραν ἐπ' αὐτὴν
 Κεκλιμένην ἀκλίνας ἀειθερέες πυρῶσιν.
 Αἰ ἢ δύο ἐκάτερθε πόλοιο περιπεπηγῆαι,
 Αἰεὶ κρυμαλέαι, αἰεὶ δὲ ὕδατι μογέσσαι.

Quos obiter adstricta numeris oratione reddere
 non pigebit.

Circum hunc funduntur zonæ quincuplicis orbes :

Glaucum ex his superant cyanum nigredine bini,

Torrida zona una est, sabulosaque tota, rubentem

Quam radii flammis feriunt Hyperionis acres

Continuis recto ἔ subjectam tramite torrent.

At geminæ cælo diductæ utrinque recliui,

Imbribus usque madent, glaciali aut frigore torpent.

Sed enimvero poetam nostrum mutuatum esse suam descriptionem ex autore, quem dixi, mecum sentit Probus Grammaticus, id quod deprehendi lectione postea, quanquam versus ipsos non profert: hæc enim ejus sunt verba in locum Virg. prædictum. Hanc tamen, inquit, universam disputationem certum est Virgilium transfuisse ab Eratosthene, cujus liber est hexametris versibus scriptus, qui Hermes inscribitur. Porrò zonarum (quas eleganti carmine descripsit Claudianus lib. de raptu Proserpinæ primo, & Transformationum principio Ovidius) naturam fabulose expressit in Achillis cly-

peo Homerus, plicarum nomine πλύχας eas nominas, duas è plumbo albo fingens, australem innuendo & septentrionalem zonas, frigidam perpetuisque nivibus obsitas: totidem æneas, æstivam significando & hybernã, mediæ inter candorem & rutilum colorem temperiei: quintam, eamque mediam, auream, hoc est, igneam. Homeri versus est iste:

Τὰς δύο χαλκείας, δύο δ' ἔνδοθι κασσιτέροιο,
τὴν ἤ μίαν χρυσοῦν. Media autem est ἰσημερινή,
id est, æquinoctialis: proximæ duæ τροπικαί,
id est, solstitiales, à nobis habitata altera, Antichthones alteram incolunt, ita dicti, ὡς τὴν
ἐναντίον χθόνα οἰκῶντες, teste Probo: extremæ
duæ inhabitabiles, borealis quidem ob assiduos
nimiosque rigores: antarctica verò, quæ &
νοτιή, sive australis, propter immodicas imbrium
humiditates, quibus austrina plaga est obnoxia,
unde & nomen habet. Istud est quod Virgilius
illo versu ' Cœrulea glacie concretæ &c.
innuere & sentire voluit: ut verba illa, im-
bribus atris, ad austrinam plagam: at illa,
cœrulea glacie, ad borealem referenda sint &
applicanda; ut respondeant Eratosthenicis,
κρυμαλέαι propter gelu, & ὕδατι μογέεσαι pro-
pter imbres: „ id quod & Papinius sensit primo
„ Thebaïdos, ibi;

„ *Quasque procul terras obliquo sidere tangit*
„ *Avius, aut borea gelidas, madidive tepentes*
„ *Ignem noti.*

CAPUT VI.

De significatione ebrii non vulgari.

EBrium præter notam significationem pro pleno & ad saturitatem usque referto accipi, Latinis auribus notum est. Similiter μεθύειν (quod inebriari propriè sonat) pro πληρῆσθαι & compleri efferunt Græci: quomodo in Dioscuris Theocritus de Amyco Bebrycum rege loquens illud extulit; Εση ἢ πληγαῖς μεθύων, id est, Constitit offertus & ebrius plagis. „ Homerus Iliad. v. βοείην μεθύσαν ἀλοιφῇ „ tergus bubulum adipè ebrium dixit, quod „ differtum sit pinguedine. Sic Philippus Epi- „ grammatarius Κώπην ἔτι μεθύουσαν ἄλμης, re- „ mum falsugine adhuc ebrium dixit, qui re- „ center immaduerit salo. Philostratus de Dio- „ nysio Milesio dixit, ἐκ ἐμέθυε πρὶ τὰς ἡδονὰς, „ id est, parce, non ad fastidium usque, dili- „ tias aurium admittebat. Eumathius Macrem- „ bolita de Itmene δακρυοῖς μεθύσα, lachrymis „ ebria, quum vellet innuere. ” Apud nostros Plautus Comicus ebriam cœnam dixit pro opi- para & adjiciali copiosaque. Quid, quod Nonius Marcellus ebrios dici posse qualibet re expletos, confirmat autoritate Varronis, qui in Eumenidibus dixit, scholasticas aures scholica dape ebrias? Quin & veltis ostro ebria legitur, quæ purpuræ florem ebiberit: quæ simili me-

taphora, saturata murice à Martiali dicitur.
 „ Apud Philonem Judæum sapientia, quæ
 „ suos latices sitientibus recludit, veræ doctri-
 „ næ fontes aperiens, piorum mentes μεθύειν
 „ τὴν νηφάλιον μέθην ἀναπείθει, inebriari sobria
 „ ebrietate suadet, hoc est, ad satietatem us-
 „ que imbibere. & anima hominis deo dicata,
 „ μηδὲν θνητὸν ἔχουσα, ὅλη θεόθεν μεμέθυσαι Ἀρ-
 „ μονίαν, ut Zoroastris oracula loquuntur,
 „ hoc est, nihil caducum amans, tota divi-
 „ nitus imbibit harmoniam inebriata & ex-
 „ pleta.” Deinde, quia ebrietas mentem alie-
 „ nat, & (ut Enniano utar verbo) expectorat,
 „ ob immodicum potum, etiam pro dementato,
 „ & mentis haud compote, accipitur ebrium:
 „ qua in significatione sumitur apud Horatium
 „ Odarum lib. 1. de Cleopatra Ægypti regina,
 „ quam dicit fuisse fortuna dulci ebriam, hoc est,
 „ dementatam, nimiumque secundis rebus elatam,
 „ ad exemplum Anacreontis Teii, qui amantem
 „ sine modo, & amoris cæstro velut extra se po-
 „ situm, μεθύοντα ἔρωτι dixit, id est, amore
 „ ebrium, quod apud Philostratum in Apollonio
 „ & in Icone Ariadnes lectum est. „ Versus Ana-
 „ creontis tales sunt ab Hephæstione citati.

- „ ἀρθεῖς δὲ ἦντ' ἀπὸ λευκάδος πέτρης,
 „ ἐς πολὺν κῦμα κολυμβῶ μεθύων ἔρωτι.
 „ *Sublatus veluti de Leucade rive*
 „ *In silio canum ebrius æquor amore.* ”

Quam

Quam significationem ebrii agnoscas etiam in
Petronii Arbitri illo versu ,

Vilis adulator picto jacet ebrius ostro.

Quo innuit parasitos & adultores ad amplissi-
mas fortunas Principum stoliditate evectos ,
priorum vitæ sordium non amplius memores ,
reliquos præ se despiciere , rerum successu ela-
tos. ,, Eadem significatio est apud Hermiam
,, in libello, quo exoticam philosophiam tradu-
,, cit ; ubi ait , *κάν ἤδη μεθύω ταῖς τοσαύταις ἀρ-*
,, *χαῖς* , hoc est , & jam planè ebrius sum tot
,, principiis. Nam postquam enumerasset or-
,, dine philosophorum de rerum principiis sen-
,, tentias , quæ animum ejus suspenderant &
,, in diversas opiniones transversum egerant ,
,, ostendit se tot opinionum ambagibus omnino
,, dementatum fuisse. Elegantissime usus &
,, Halicarnass. lib. 4. antiquitatum Romana-
,, rum , *τὸ ἐν μέρει τὸν αὐτὸν ἀρχειν τὲ καὶ ἀρχε-*
,, *σθαι* , *συσέλλει τὰς αὐθάδεις φύσεις* , *καὶ οὐκ ἐᾷ*
,, *μεθύσκεσθαι ταῖε ἐξουσίαις τὰ ἤθη*. 1. Per vices
,, eundem hominem & obtinere imperium &
,, illud deponere , ingenii superbiam domat ,
,, neque patitur nimia licentia inebriari mores.
,, Clemens in epistola ad Jacobum *ψυχὴν ἔσχον*
,, *τοῖς τῆς λύπης κύμασιν ἤδη μεμεθυσμένην*. Ani-
,, mus fuit mœroris fluctibus ebrius. ”

CAPUT VII.

De scolii, sive obliqui carminis ratione quædam lectu & observatu dignissima.

DE carminis convivalis, quod græci Scōlion, nos obliquum dicere possumus, origine magna est apud autores pugna: in uno solo consensus est omnium, quod asseverent convivale esse carmen, & inter pocula concini solitum; cujus etymon tradit Orus grammaticus inde derivatum, quod à temulentis, quibus sensuum organa turbata sunt, & obliquè se quodam modo habent, cantari soleat. Suidas aliique à contrario sensu ita dictum annotant, quod simplex ac facile sit, minimeque ambagiosum aut obscurum, quippe quum fuerit μέλι & ὀλιγόσιχον, paucis versibus contexta cantilena. quam rationem ut falsam rejicit Aristophanis interpres. Aliter Hesychius, pro erudito & neutiquam vulgari, quodquam non à quibusvis, sed à doctis tantum caneretur, exponit: quod attingit & Plutarchus in symposiacis. Dicæarchus in commentario de re Musica triplex odarum genus enumerat: unum quod omnes pariter unico concentu, alterum quod viritim singuli per ordinem canebant, & tertium hoc quod à peritissimo & ingeniosissimo quoque, ut res in ordine cadebat, succinebatur, unde & nomen.

Ari-

Aristoxenus & Phyllis musicus scriptorum monumentis prodidere, in nuptiis, dispositis variis circa mensam unam lectis, accumbentes convivas myrteis per vices fertis redimitos, sententias amatoriasque cantilenas cantillare solere: & canendi vices ob lectorum positum obliquo modo peractas fuisse. Proximè omnium ad rem accedere videtur interpret Aristoph. cujus sententiam quam possum lucidissimè in Latinum sermonem convertam. Vetus, inquit, mos fuit convivas canere, ordine sequentes eum, qui desierat: qui nanque cantum auspicabatur, laurum myrtumque manu tenens Simonidis Stefichorive odas cantabat quandiu lubitum erat: deinde pro arbitrio suo, cui-cunque placitum illi erat, tradebat, non secundum accumbentium ordinem: itaque ille deinceps cantillabat: qui rursus tertio, cui visum erat, canendi vices tradebat: in de factum est, ut ob implexum ordinem scolia dicerentur carmina, quæ ex improviso & recitare & fidi-bus canere quilibet solitus esset. Parum discordat ab hac ratione Plutarch. lib. i. symposiacôn, in hæc verba scribens: Sunt qui myrtum in ordinem ire negent, sed figillatim de lecto in lectum differri, eumque qui prius cecinerit, alterius lecti primo cantori transmittere, hunc rursus tertii primo: deinde eodem pacto illum qui in primo lecto secundas vices

tenuerit , alterius lecti secundo permittere : ac proinde à variato implexoque circuitus ordine obliqui nomen fluxisse verisimile est *διὰ τὸ πολυκαμπὲς τῆς κλίμας*. Certiora tradi possent, si extarent vel Tyrannionis grammatici lib. C. Cæsaris mandato conscriptus de scolio carmine : vel Didymi Chalcenteri symposiaca , in quorum tertio libro varias hujusce vocis etymologias explicuisse ab Etymologici autore annotatum est. Ego tamen , ut in caput rem conferam , ita teneo , quum olim in conviviis post cœnam lyra circumferri fuerit solita , vel Quintiliano hoc attestante , ad quam fidibus canebatur , lyram illam obliquo & sinuoso circuitu in mensa obambulare consuevisse autumo , ut *ἐναλλάξ* , hoc est , pectinatim quodammodo , non *ἐφεξῆς* , id est , seriatim & per ordinem ac cubitus , convivis tradita fuerit , atque inde carmina illa , quæ ad lyram canebantur , scolorum appellationem meruisse. Porro ex professio inter cætera poëmata etiam *σκολιά* scripsisse commemoratur Jon Chius poëta. Item Origenes scolia conscripsit , in quibus summam breviterque perstrinxit ea omnia , quæ sibi obscura & perplexa viderentur. Quod autem qui canebant , myrtum manu tenerent vel laurum , præter Plutarchum docet Dicæarchus lib. de musicis certaminibus , his verbis : *οἱ γὰρ ἄδοντες ἐν τοῖς συμποσίοις ἐκ παλαιᾶς ἰνῶς κλίμας κλάων*

κλῶνα δάφνης ἢ μυρρίνης λαβόντες ἄδουσιν. id est :
 Qui canunt in conviviis, ex veteri instituto
 sumpta lauri myrtive fronde canunt. Qua in
 re & illud discrimen observatum lego, ut qui
 versus Æschyli canerent, myrteum ramulum
 manu tenerent: qui verò Homericos, laureum
 termitem. Hinc liquet Zenobium in adagio-
 rum farragine lapsum esse, quum scribit, eum,
 qui in symposiis canere nescivisset, laurea myr-
 teave accepta virgula, ad eam canere. Quic-
 quid tandem constituere liceat, id observasse
 mihi videor, quod plerunque scoliis carmini-
 bus aut illustrium virorum & fortium laudes ca-
 nerentur, aut præclaras sententias illa conti-
 nerent, aut mixtim utrunque: quando ex Cice-
 rone, autoritate Catonis, & ex Fabio Quin-
 tiliano constat, epulis adhiberi solere tum fi-
 des, tum etiam tibias, ad quas clarorum vi-
 rorum laudes & facinora virtutesque caneren-
 tur: id quod exempla dilucidè docebunt, quo-
 rum aliquot non pigebit adscribere, ubi illud
 unum dixero, quòd Pindari autoritate Ter-
 pandro inventionem scolii carminis attribuit
 lib. de Musica Plutarchus. Scolion de Admeto
 Theffalo Athenis decantatum, ex Pausaniæ
 Lexico adnotat in Bœotia Eustathius diligen-
 tissimus Homeri interpres, de cujus autore mul-
 ta lis inter veteres fuit. ejus tale est initium :
 Ἀδμήτῃ λόγον ὦ ἑταῖρε μαθῶν, τὴν ἀγαθὴν φίλει,

τῶν δειλῶν δ' ἀπέχεσθαι, γνῆς (perperam enim apud Aristoph. in Vespis ποιῆσθαι scriptum est) ὅτι δειλῶν ὀλίγα χάρις. id est: Fortes ama, cognita de Admeto historia, & ignavos fuge, id tibi persuasum habens, exiguam talium esse gratiam. Quod carmen & clari viri historiam delibat, & ad fortitudinem paræneticum est. Videtur autem per fortes innuere generosam & mariti amantem Alcestin: per degeneres verò Admeti patrem, qui pro filio mortem oppetere tergiversatus fuerat. atque ea verior est ratio, fabulosam enim judico quam Aristophanis interpretes & Zenobius adducunt, quòd, quum diem obiisset Alcestis pro marito Admeto, scolia ac lugubria carmina in illam fuerint decantata, tantisper dum miserta ejus Proserpina, ipsam ad superos sospitem remisit: aut, quod fabulatur Euripides, Hercules expugnatis inferis eam reduxit: alioqui Phænodemus refert Admetum Pheris oppido Thesaliæ profugum, hospitium delegisse apud Theseum, Alcestidis & Hippasi liberorum natu minimum, ibique sedem fixisse. Meminit hujus scoli Aristophanes Comicus in Vespis, item in πελάργοις five gruibus, his verbis:

ὁ μὲν ἦδεν Ἀδμήτην λόγον πρὸς μυρρίνην,

ὁ δ' αὐτὸν ἠνάγκαζεν ἁρμόδιον μέλῳ. id est:

Canebat ille myrtum tenens Admeti historiam, at alter illum cogebat Harmodii cantilenam.

Me-

Meminit & Cratinus Comicus, ὅταν Ἀδμήτης μέλῳ αὐλῇ, id est, ubi ad tibiam cecinerit Admeti carmen. Jam verò Scolion de Harmodio scriptis autorum celebre est, qui communicatis cum Aristogitone operis tyrannidem Pisistratidarum convellit interfecto Hipparcho, cujus initium erat, φίλῳ αἰε ἀρμόδιε ἔτοι πᾶ τέθνηκας, quod negat Harmodium mori posse, qui sublato tyranno immortalis adeptus sit gloriam, sempiterna fama victurus. Huc allusit in Acharnensibus Aristophanes, ubi ait:

ἔδ' ἐπαρ' ἐμοί ποτε τὸν ἀρμόδιον ἄσεται Συγκατακλινεῖς. hoc est:

Nunquam tecum accumbens Harmodium canet.

Refertur & aliud ab Eustathio Iliados quarto, quo canitur fortitudo exulum, qui se fortiter in obsidione Lipsydrii oppiduli gesserunt, quod ita habet: αἱ αἶ λειψύδριον προδασέταιρον, οἷς ἀνδρας ἀπώλεσας, μάχεσθαι τε ἀγαθὰς καὶ εὐπατρίδας, ὅποτε ἔδειξαν οἷων πατέρων ἔσαν. Heu heu Lipsydrium, fociorum proditrix, cujusmodi viros exitio dedisti, in prælio fortes, generososque, quando sui specimen ediderunt è quibus fuerint orti majoribus. Fuit autem Lipsydrium locus in Spartæ confiniis, quem Atheniensium exules à tyrannis expulsi muro clauferant, inter quos Alcmaeonidæ principatum tenebant, quibus à Pisistrato debellatis cani cœpta est obliqua ista cantio inter pocula. Non sum

sum immemor hunc locum aliter conversum ab Erasmo, à cujus sententia diffilio: tu si placet, eum lege in adagio, in Lipsydrio pugnas. Commemorat Eustathius & in Ajacem Scolion, quod in prædicanda fortissimi viri virtute consumitur, cujus tale exordium est: Πᾶι τελαμῶν
 Ὁ Διᾶν αἰχμητῆν, λέγουσι σ' εἰς τροίαν ἄριστον ἔλθειν
 αἰχαιῶν, μετ' ἀχιλλέα. id est: Bellator Ajax Telamoniade, te post Achillem Græcorum fortissimum ad Trojan venisse fama est. Sed exemplorum satis de claris viris, nunc subjiciamus unum aut alterum, quod sententias non dubias continet, quale est illud Simonidis poëtæ, quod Platonis verbis referam in Gorgia sic dicentis: οἶομαι γάρ σε ἀκηκοέναι ἐν τοῖς συμποσίοις ἀδόντων ἀνθρώπων τῆτο τὸ σκολιόν, ἐν ᾧ κατὰ δὲ μῦθον ἀδόντες, ὅτι ὑγιάνειν μὲν ἀριστόν ἐστι, τὸ δ' ἑ δεύτερον, καλὸν γενέσθαι, τρίτον δ' ὡς φησὶν ὁ ποιητῆς τῆ σκολιᾶ, τὸ πλεῖν ἀδόλως. hoc est: Arbitror audisse te canentes in symposiis obliquum illud carmen, in quo enumerant qui canunt, nihil esse in rebus præstantius, quàm integram habere valetudinem: secundum locum obtinere pulchram formam: tertias vices tenere, divitias non fraude partas, ut autor scolii inquit. Legitur apud Suidam & alterum Timocreontis Rhodii in opulentia detestationem, in hæc verba: ὠφελεν, ὦ τυφλὲ πλεῖτε, ἐν γῆ μῆτε ἐν θαλάττῃ μῆτ' ἐν ἠπείρῳ φανήμεναι,

ναι, ἀλλὰ τὰρ τάρων τε νάειν κ' ἀχέροντα, διὰ σὲ
 γὰρ πάντ' ἐν ἀνθρώποις κακά. id est: Par erat, ὁ
 cæce Plute, nec terra, nec mari, nec in
 continenti te usquam extare, sed tartareas se-
 des & Acherontem incolere; propter te nan-
 que nihil non malorum in vita mortalium est.
 Ad cujus scolii imitationem leges & plebiscita
 promulgasse Periclem annotatum est, & ab
 Aristophane in Acharnensibus fuggillatum,
 cujusmodi fuit illud: Μεγαρέας μήτ' ἀγορᾶς, μή-
 τε θαλάττης, μήτ' ἠπέρις μετέχειν, quo commu-
 nionem cum perduellibus Megarensibus om-
 nem præcisam voluit. Addamus & exempla
 duo, quæ utriusque rei meminerunt, inter quæ
 elegantissimum legitur Aristotelis Peripatetici
 scolion in Hermeam Atarnensem scriptum cum
 virtutis egregio encomio, quod plusculis licet
 versibus perscriptum, operæ est præcium huc
 annotare, quod sic habet: Ἀρεῖᾶ πολύμοχθε
 γένοι βροτέω, θήραμα κάλλισον βίω, σᾶς περὶ
 παρθένε μορφᾶς, καὶ θανεῖν ζηλωτὸς ἑλλάδι πότημῳ,
 καὶ πόνους τλήναι μαλερῶς ἀκάμαντας. τοῖον ἐπὶ φρέ-
 να βάλλεις καρποντ' ἀθάνατον, χρυσοῦτε κρέσσω καὶ
 γονέων, μαλακαυγητοῖο θ' ὕπνου. σεῦ θ' ἔνεκεν ὁ
 διὸς ἠρακλῆς, λήδας τε κοῦροι πολλὰ ἀνέτλασαν.
 ἔργοις σὰν ἀγρεύοντες δύναμιν. σοῖς δὲ πόθοις ἀχιλ-
 λεὺς αἴας τε αἰδάα δόμους ἦλθον. σᾶς δ' ἔνεκε Φιλίου
 μορφᾶς καὶ ἀταρνέῳ ἔντροφῳ ἠελις χύρωσεν αυ-
 γᾶς, τῷ γὰρ αἰοίδιμῳ ἔργοις, ἀθάνατόν τε μιν
 αὐ-

αὐξήσασσι μῦσαι μνημοσύνης θυγατέρες, διὸς ξενίης
 σέβας αὐξῆσαι, φίλιας τε γέρας βεβαΐας. Carmen
 elegantissimum totidem verbis quàm possum
 maximè conabor latinis auribus appendere.
 Virtus mortali generi laboriosa, cujus pulcher-
 rimum in vita studium, tuam unius, ô virgo,
 ob formam, etiam mortem obire Græciæ
 optandum est, durosque perferre & indefessos
 labores: talem animis eumque immortalem fru-
 ctum injicis, auro parentibusque præferendum,
 & molli somno. Propter te Jovis Hercules,
 Ledæque nati plurima perpeffi sunt, tuam ve-
 nantes factis potentiam. Tui desiderio Achil-
 les & Ajax ad inferos penetrarunt. Tuam ob
 desideratam formam Atarnensis alumnus solis
 splendori subduxit se, præclara ob facinora no-
 bilis: cujus gloriam sempiternam prorogabunt
 Musæ Memorix filix, Jovis hospitalis maje-
 statem augentes, firmæque amicitix pignus.
 Alterum quod loquitur, amore ad præclara
 audenda facinora animari homines, simulque
 historiam Cleomachi viri fortis tegit, qui in
 gratiam amasii præsentis invectus in confer-
 tas hostium in procinctu stantium turmas, di-
 sturbatis eorum ordinibus, victoriam Chalci-
 densibus peperit: quamvis alii Antonem quen-
 dam eadem fortuna usum significari autumant.
 utcunque sit, constat apud Eretrientes cantari
 fuisse solitum, ut in Erotico refert Plutarchus,
 quod

quod ita habet: ὦ παῖδες, οἱ χαρίτων τε καὶ πατέρων ἐλάχετε ἐσθλῶν, μὴ φθονεῖτε ὥρας ἀγαθοῖσιν ὀμιλίαν, σὺν γὰρ ἀνδρίᾳ καὶ ὀλυσιμελῆς ἔρως ἐπὶ χαλκιδέων θάλλει πόλεσιν. perperam enim legitur κάλλει pro θάλλει. quod de industria (ne quis imperitia factum infimulet) ita convertam: Puellæ vos, quibus contigit bonis nasci parentibus, nolite invidere viris fortibus vestri commercium: mollis nanque amor unâ cum fortitudine in Chalcidensium oppidis viget. Transiit verò & obliqui nomen ad Epigrammata ænigmaticè obscureque prolata, cujusmodi unum in Plutarchi symposiacôn quinto legitur, sed à me paululum emendatum, & in versus senarios distinctum:

ἡ παλλάδιος γῆ περὶ κατηθαλωμένη,

κεύθει κελαινὸν αἶμα διονύσου θεός,

ἔχουσα κλώνας ἰσθμικὰς ἀνὰ σόμα. id est:

Durata torrido igne terra Palladis,

Condit cruorem nigricantem Liberi,

Ac ramulos in ore præfert Isthmicos.

Innuit autem fictilem urnam, apii (quo in Isthmiis v. etores coronabantur) ramo circum os coronatam, musto plenam. Quin & ejus usus ad carmina adulatoria fuit detortus: tale est Praxillæ poëtriæ Sicyoniæ, quod inter ea, quæ παροίνια sive convivalia inscripsit, à veteribus recensetur:

ἐκ ἑστίν ἀλωπεκίζεν ,

ἔδ' ἀμφοτέροισ γίγνεσθαι φίλον. hoc est :

Vulpinari non decet , nec utrique parti illudere.

Quod in adulatorem competit , qui , ut tectius
versutiusque imponat , dissimulare se fingit
ex composito. Meminit Aristophanes in Vespis , & alterius cujusdam scolii , quod ita
incipit : χρήματα καὶ βίαν κλειταγόρατε καί μοι
μετὰ Θεσσαλῶν. quod de Clitagora Thessalica
poëtria canebatur , & Thessalis , qui Atheniensibus suppetias tulerunt in bello adversum tyrannos . meminit ejus & Cratinus in comœdia quadam , κλειταγόρατος ἄδειν. Refertur & ab Athenæo lib. 13. scolion quoddam , quod inter sacrificandum cantatum fuisse ait , à Pindaro in Xenophontis Corinthii gratiam conscriptum , cujus initium est , ὦ κύπρις δέσποινα , quod , quia mendosum est , huc adscribere supersedeo. Item alterum ejusdem poëtæ ad Hieronem Siculum lib. 14. Fit apud eundem lib. 10. mentio scolii Pindarici , quo cottabum delibat Agathonι amasio. Meminit & Aristophanes in Avibus :

ἔσθ' ἰμάτιον τὸ σκόλιον ἄδειν μοι δοκεῖ. id est :

Videtur mihi scolion canere vestimenti gratia.

Hactenus de scolio satis superque multa : cui opponi videtur , si vocis habeamus rationem , τὸ ὄρθιον μέλθ , cujus meminit in lib. de Musica Plutarchus , scribens Terpandrum Methym-

thymnæum invenisse modum τῆς ὀρθῆς μελω-
 δίας, quasi dicas, recti cantus. Herodotus
 in Clio refert Arionem citharcedum in navis
 tabulato (foros vocant) stantem concinuisse
 νόμον τὸν ὀρθιον, qui cantus erat fidicinis citha-
 roædive concitator, & sonora voce prolatus,
 quomodo apud Homerum Eris ὀρθία ἤυσε, al-
 ta voce exclamat, ut exponit Suidas. Ita
 legitur Timotheus nobilissimus fidicen, quum
 caneret τὸν ὀρθιον νόμον, Alexandrum Macedo-
 nem versibus usque eò impulisse concitasse-
 que, ut ad arma prorueret, lymphati in
 „ morem, ut refert Dion Chrysostomus :
 „ porrὸ τὸν ὀρθιον νόμον fuisse τὸν τῆς Ἀθηνᾶς ἐπι-
 „ καλούμενον νόμον idem dicit, hoc est, Palla-
 „ dis musicum modum, quo animi vigor
 „ concitaretur, nihil que habebat molle aut
 „ remissum, quod torporem ignaviamque
 „ promoveret.” Scribit Suidas, Terpan-
 drum τὸν ὀρθιον νόμον & τρόχαιον nominibus suis
 donasse, à numeris, quibus feruntur. Julia-
 nus in epistola ad Iamblichum, κιθαρωδῶ τὸν
 ὀρθιον ἀδοντι πρὸς τὸ ἐλλεῖπον τῆς χορδῆς ὑπὸ τῷ
 τέτλιγι, τὸ ἴσον ὁ πύθιϞ ἀντεφθέγγατο. Fidici-
 ni Orthium carmen canenti, ruptam chor-
 dam committente cicada, æqualibus modu-
 lis Pythius succinuit.

CAPUT VIII.

*Quo anni tempore conditus sit mundus, disceptatio:
& quòd in Libræ signo non absurdè statuatur
ejus nascentis origo.*

NON ita pridem nata fuit inter me & sacrificum Amsterodamum controversia non injucunda in symposiolo, in quòd anni tempus inciderit genitalis mundi dies: quem tametsi à concepta opinione (quam altissimè imbibitam mordicus tuebatur) dimovere non potui, quicquid tamen extemporanea illa contentio disceptanti tunc suggessit, haud prorsus ἀπροσδιόνυσον visum est in miscellanea ista materia non abs re admiscere. Nam ille quum ver defenderet, cui primam crescentis mundi originem acceptam esse referendam putabat, temperiem ejus temporis pro argumento quasi Achilleo minimeque dubio adducebat: advocans eòdem & astrologorum de Ariete rudimentum nescio quod: item scripturæ locum de primatu mensium Martio delato, qui in Exodo disertè sit perscriptus. Ego contrà, qui autumnali æquinoctio deferri eam gloriam debere volebam, absolutam perfectionem καὶ τελειότητα rerum creaturarum esse spectandam institi. Ut enim, inquam, animantium omne genus, sive gradiatur reptetve, sive volucre sit aut aquis in-

innatans , non inchoatum aut nascens , ac veluti ex ovo prodiens , finxit Deus , sed justo ætatis generationisque libramento robustum : ita & plantas arboresque cum suo quanque foetu grandes atque perfectas , & generando sibi simili aptas , produxisse illum credibile est , quando & Adamum , è lutea terra & formatum & appellatum , absolutam virilis corporis firmitudinem jam tum ab ipso natali , quo creatus fuit , assumpsisse constat : similiter & ejus conjugem Hevam quomodo & lunam non gibberosam , non corniculatam , non dividuam , Deum finxisse opinatur Severianus (cujus in vetus instrumentum extant scripta) sed integro orbe plenam adultamque. Neque enim tyrocinium cœpisse , ac veluti ex informi imperfectoque rudimento adolevisse mundum verisimile est , in qua sententia fuerunt Ethnici , naturam suam à simplici & imperfecto paulatim ad sui perfectionem adjumento artis & temporis accessione pervenire somniantes. Alioqui nisi illud statuamus , in eadem navicula fluctuare videbimur cum illis , qui ambigunt , ovumque prius fuerit , an gallina. Quid , quòd revocare mundi ortum ad ver , quasi quo calor genitalis sit temperatus , ex quo animari cuncta & vegetari censent philosophi , est quadantenus negare , quòd Deus

ex nihilo pulcherrimum hunc mundi ornatum produxerit, sed quòd potius ex beneficio prolifici illius & æquabilis caloris extiterit? Neque verò communi illa autoritate opinionem nostram stabilire est animus, quæ Dei opera perfecta esse loquitur: nam illa, tametsi à quibusdam velut Ajacis clypeus defensionis loco objiciatur, nihil huc facit; est etenim aliorum dicta, nempe in Dei operibus nihil esse, quod in reprehensionem cadere culparive queat. Prætereo item autoritatem Isaaci Argyri hominis Græci, qui in illa monasticæ vitæ tranquillitate inter cæteras *θεωρίας*, quas altissimus fecessus & philosophicum ocium suppeditat, demonstrationibus asseverare contendit, Septembri mense conditum fuisse orbem, ac princeps anni initium verè existere pridie Calendarum Octobrium. Imò verò, inquam, quod tu modò pro te adduxti, eeu irrefragabile testimonium, è duodecimo Exodi capite petitum, pro me facit, tuamque opinionem convellit prorsus & jugulat: quum nanque præcipit Deus Mofi, ut Nisan mensẽ, qui Martio nostro nunc respondet, inter anni menses primum habeat, non ordinem hîc in annorum curriculo spectari ostendit (quem vel ipse Deus ab æterno à Septembri inchoavit, vel gens Judæa, cujus in Historiis antiquissima

lima fides est, talem semper tenuit) sed principatum & dignitatem inter menses immutat, mandans, ut primarii honoris prærogativa Martio mensi deferretur, quo videlicet constaret gentem Judaicam jugum Ægyptiorum gravissimum singulari Dei beneficio exuisse: quo item mense posteris temporibus à mundanarum potestatum tyrannide ereptum nos iri; certissimo præfagio & fatali significaretur, nempe teterrimo Christi cruciatu in istum mensem incurfuro expiandos. Denique quid evidentius indubitatusque usquam reperias, quodque mundi primordium (cum quo & annum verti necesse est) firmiter convincat ad Septembrem referri debere, quàm quod libri ejusdem tertio & vicefimo legitur; ubi mandat observari magna religione diem festum collectionis annuorum proventuum, quæ fiat in anni exitu, coactis in horrea & frugibus & pomis; quod festum & Tabernaculorum scenarumque nomine nuncupabatur. Quo ex loco manifestè liquet, sub æquinoctium autumnale exitum anni metiri Mosen ex Dei omnia illi dictantis oraculo: nam si eo mense finis anni, eodem proxime & initium ejus sequi par est: ita ut si collectio frugum pomorumque in anni finem incurrit (quam nemini dubium est Sole Libram tenente fieri solitam) extra

dubium cadet etiam initium anni in foribus
 adeste. „ Disertissimis verbis hanc litem tol-
 „ lit Philon Hebræus in libro, quem de mun-
 „ di fabricatione inscripsit, ubi ait; ἐπεβρίθει
 „ δὲ πάντα καρποῖς εὐθὺς ἅμα τῇ πρώτῃ γενεῇ κα-
 „ τὰ τὸν ἐναντίον τρόπον ἢ τὸν νῦν καθ' ἑσῶτα. i. Cun-
 „ cta jam tum in ipso ortu fructibus onusta
 „ scatebant, diversa longè ratione, quam
 „ nunc fit. ” Porro non absurdè omnino
 fingitur primigenia mundi à Deo creati ori-
 go extitisse in Libra (si vulgata ista signorum
 nomina velut ab æterno imposita feremus)
 ut nimirum quoniam à sicco in frigidum de-
 clinat signum istud (sunt enim duæ istæ qua-
 litates mortis, utpote aridæ & frigidæ, affi-
 nes ac consanguineæ) portenderet interitus
 legi obnoxium mundum fore, id quod indu-
 bitatum nobis cum Platonica schola habetur.

CAPUT IX.

*Rerum affluentiam communi mortalium usui à Deo
 concessam desinere sæpenumero ob quorundam
 malevolentiam, variis exemplis compro-
 batur.*

DEi omnium largitoris munificentiam,
 mortalibus ex æquo cunctis ad usum
 præbitam, tyrannicè flagellasse ingrati qui-
 dam & malevoli gratuitæ illius liberalitatis
 expensores leguntur, qui ad privatos usus,
 quod

quod publici-juris Deus esse voluit, pro libidine intervertisse videntur: qua vecordia quid aliud consecuti fuerint, quàm ut iratum numen largiffimos beneficentiæ suæ fontes clauferit, exemplis aliquot quum veteribus, tum recentioribus, testatum facere non pigebit: usqueadeo non malè nec citra numinis inspiratum cecinisse putandus est. Acræus ille vates, quando improbi hominis & scelesti in publicum consulentis pœnam dependere sæpenumero integras civitates ait. Sed ad rem. Salis Tragasæi celeberrimæ & ab autoribus omnibus decantatissimæ memorantur fodinæ, è quibus asportare cunctis in Troade volentibus quantum libuisset, licuisse scribit Athenæus: sed cessasse evanuisseque salêm illum fossitium illicò, postquam Lysimachus rex victigal imposuisset: qua re in miraculum conversa, declaratoque per regem loco à vectigalium exactiõne immuni, rursus auctam fuisse salis illam restibilem copiam. scribit. Refert idem autor simile quid in Eresso usu venisse, ubi non procul à mari subitò exiluerant fonticuli scatebræ frigidam profundentis, cùjus potu ægri mirum in modum recreabantur: quæ salubris aquæ fama attraxerat multos longinquis è locis medicatum fontem hausturos. Quapropter Antigoni regis præfecti dum rem suam privatam

promovere satagunt, diversam quandam aquam bibentibus propinandam imperarunt, ea ratione ægros ludificati: statimque ab eo tempore exaruit fontis scaturigo. Phylarchus item commemorat fabam Ægyptiam, Colocasiae nomine non ignotiorem, quæ nusquam locorum, præterquam in Ægypto, seminari, neque fata crescere solet, regnante Alexandro Epirota Pyrrhi regis filio, subito ad Thyramin Thesprotiæ Epiri amnem paludoso in solo erupisse, & adultam uberem edidisse fructum, perque biennium totum sparsim lateque excrevisse: sed quum ille adhibitis custodibus, interdicto insuper gravi addito cavisset, ne quis eò accederet propius, nedum fructus decerperet, in tantum exaruisse lacum, ut de cætero non modo non protulerit fructum, sed ut ne aquæ quidem vestigium ullum extitisse unquam apparuerit. Tribus vetusti seculi exemplis, totidem recentiorum temporum subjiciam. Locum accepi fuisse in regno Neapolitano, præstantissimi mellis aërii (quod ἀγερὸν μέλι Suidas, ἀερον Galenus, vulgus hominum Manna nominat à voce Hebræa Man, quæ genericè donum significat) proventu nobilem, quem Neapolitani reges perpetuo muro claudendum curaverant, incertam ob causam, sive uberior proventus atque inde opimus

mus reditus, five purior ejus collectio eos huc stimulavit: quacunq; tandem de causa denegato illius contactu, cœleste illud *ἄρα* *Διοκρῆς* donum in universum cadere desiit: mox quum jussu Regum interrupta fuisset muri series, denuò labi affluenter, & à pube rustica colligi passim cœpit. Repetitur iterum magno studio cingendi loci propositum, sed temerarium: siquidem circumquaque præclusa muri lorica, stetit melleus ille imber, neque manavit amplius, donec, dissipata disjectaque maceræ illius crate, libero ingressu potitus rusticus cœtus, avidissimè defluvium illud mannæ colligere permissu regum potuit. Alterum exemplum experta est Anglia, quod eo tempore, quum vitam ibi degerem, audissè memini, haud liquidò scio, an in Suffolkiensi ditione, ubi portus fuit aut statio littoralis, tanta ostreorum copia scatens, ut vicinæ regionis egestatem laxare haud dubio cœlestis affluentia ostento potuerit, donec imposito assis unius tributo (quod piscanti pro sporta qualibet ostreorum plena pendendum erat) desiit omnino ac distabuit fœcunda illa testacei generis captura. Tertio loco suggerit se haud quaquam silentio oblitterandum aut oscitanter prætereundum Hollandicæ reipub. turpe vectigal in similem conchyliorum (quos voce Pliniana

Mus-

Musculos appellat lingua vulgaris) affluentissimam piscationem in Bataviæ insularum una : nam simulatque subita illa & inaudita conchyliacei foetus abundantia crebris multorum sermonibus ad aulicæ turbæ aures dimanasset, illa, ut est ad ejusmodi aucupia quovis Argo oculatior, Harpyis rapacior, advolat confestim, & edicto vectigal, licet minutum, imperat. Sed quid isto locupletandi fisci (quem non abs re lienem appellare solebat Trajanus Imperator optimus, quòd augefcente eo cætera membra carpantur & distabescant) compendio profectum est? nempe ut dicto citius totum illud piscitii genus evanesceret, nunquam visum postea. quod eadem insula factum vidit & in anguillarum captura, sed quæ abolito tributo restituta fuerit postliminio, ut narravit mihi vir ornatissimus magnæque autoritatis D. Nicolaus Grudius, à commentariis ordini Velleris aurei, studioforum summus patronus. Nempe falsissimè itidem & verissimè Aulicos tineas, foricesque palatiorum appellabat Constantinus, ut apud Sex. Aurelium legitur. Quanto rectius Alexander Macedo idemque liberalius facturus fuisse putabitur, qui dicenti consiliario, quòd civitates illi vectigales majora imperatis tributa possent persolvere, respondit, se odisse hortulanum qui è radicibus

bus factitaret olera : idem reipſa ſentiens , quod eodem ſenſu Æmylio Recto Ægypti prætori , graviora ſolito victigalia imponenti , Tiberius Cæſar reſcripſit , Tonderi pecus velle feſe , non ad vivam uſque cutim deglubi. Nimirum ille , qui ſolaris luminis uſum tam improbis quàm bonis impartire ſe æqualiter profitetur , dona ſua non ad potentiorum libidinem diripienda diſpenſandaque elargitur , ſed ut mirificam illius bonitatem ac liberalitatem nulli clauſam nos intuentes , gratitudinis admoneamur , & ad illius unius constantem amorem accendamus. Laudatum eſt ab omnibus præclarum ſanctiſſimæ Laconum reipub. inſtitutum , quod ex æquo omnes , ἐπὶ τὰ ἴσα , καὶ τὰ ὅμοια , hoc eſt , ad paria ſimiliaque cuncta vocabat.

CAPUT X.

Quid Effata , & Carmen. Theodoriti quoque & Eusebii loci excuſſi accuratius.

Effatum , præter definitionem Ciceronis in Academicis , qua id eſſe dicitur , quod aut verum aut falſum eſt , ut ſit idem cum eo , quod Græci ἀξιωμα vocant , aliam quoque non vulgarem ſignificantiam habere videtur , ut Effata dicantur cùm oracula (vocem hanc propriè accipiendo) à fatidicis vatibusque edita : tum ſententiæ certa lege prolatae preca-
tio-

tionesque certis verbis conceptæ. Siquidem Varro lib. de Lat. ling. 5. & Servius in 6. *Æn.* effata propriè dici annotant augurum preces : unde & ager post pomerium, ubi captabantur auguria, Effatus vocabatur : quod & ex Aulo Gel. lib. 13. cap. 14. intelligi datur, Effatum esse agrum extra pomerium, qui determinat finem urbani auspicii. Prior illa significatio clarissimè elucet è Cicerone lib. de legib. 2. verba legis adducente, quæ ita habent : Eorum (loquitur de publicis sacerdotibus) autem duo genera funto, unum, quod præsit cærimoniis & sacris, alterum, quod interpretetur fatidicorum & vatum effata incognita. ubi effata ab effando ea dicuntur, quæ ἐκλεκτὰ & ἐκλόγια planè eadem etymi ratione à Græcis vocantur. siquidem Porphyrius acerbissimus sectæ Christianæ hostis libros conscripsit περὶ τῆς τῶν ἐκλεκτῶν φιλοσοφίας, quorum apud Eusebium & Theodoretum frequens est sparsim mentio : quem equidem librorum titulum de effatorum philosophia sive commentatione vertendum Latinius pariter & justius autumo, quam hætenus conversus sit ab omnibus, quos videre mihi licuit eorum autorum interpretibus, qui sine causa illud transtulerunt, De electorum philosophia, quos vocabuli ambiguitas, & materiæ, quæ in iis libris tractetur

tur ignorantia sefellisse videtur. „ Alioqui
 „ & apud Plinium Juniorem lib. epistol. ter-
 „ tio, perperam legas, Electorum com-
 „ mentarios pro eclectorum, quod rectè
 „ a doctissimo Budæo est innotatum.” Scien-
 dum itaque trifariam illorum titulum legi,
 περὶ τῆς ἐκλεκτῶν, & ἐκλογίων φιλοσοφίας, & δι-
 νισίμ ἐκ λογίων, de philosophia, quæ ex effa-
 tis sive responsis dæmonum vatumque peti
 possit: rimari namque & perscrutari Græcæ
 theologiæ arcana inde contendit. docet istud
 dilucidè Eusebius lib. 5. de præparat. Evan-
 gelica, de Porphyrio verba faciens hunc in
 modum: διὰ τῶν καὶ τῶν τέτοις ὁμοίων ὁ γεν-
 νᾷσι ἑλλήνων φιλόσοφοι, ὁ θαυμαστὸς θεολόγος,
 ὁ τῶν ἀπόρρητων μύσης, τὴν ἐκ λογίων φιλοσοφίαν,
 ὡς ἀπόρρητα θεῶν περιέχουσιν λόγια ἀπαφάνει. id
 est: Per hæc & his similia insignis ille Græ-
 corum philosophus, admirandus Theologus,
 ille arcanorum mystes, effatorum philoso-
 phiam, velut continentem deorum arcana,
 quæ in vulgus eliminanda non sunt, publi-
 cavit. Et lib. 4. εἶπε τοιγαρῶν ἐν οἷς ἐπέγραψε
 περὶ τῆς ἐκλογίων φιλοσοφίας, συναγωγὴν ἐποίησα-
 τό χρησμῶν τῶν τε ἀπόλλωνος &c. Iste igitur in
 libris, quos inscripsit de effatorum philoso-
 phia, collegit oracula Apollinis aliorumque
 Deorum & bonorum geniorum &c. Ex his
 abundè liquet, & quanto in errore versen-
 tur

tur interpretes, & quòd ἐκλόγια illis, effata Latinis, pro responsis deorum & fatidicorum accipiuntur: quancò & Ammianus Marcellinus lib. 19. effata Delphorum solennia vocet oracula. In altera veidò significatione extulit Livius, sed conjunctim cum voce id expressius signante, carmine videlicet, ubi ait: Quæ longo effata carmine non operæ est referre: loquitur de ritu contrahend. fœderis certo verborum contextu: nam istud Carmen quoque dicebatur, quod tametsi versibus poëticisque metris non constabat, certa tamen numerorum lege cadebat. quo sensu apud Livium in primo illud dictum est: Lex horrendi carminis erat. & rursus: Paucis verbis carminis mutatis. Et manifestissimè lib. 9. quartæ decadis, ubi sic ait: Concione advocata quum solenne carmen precatationis, quod præfari, priusquam populum alloquantur, magistratus solent, peregisset consul, ita cœpit. Et iterum: Ex carmine sacro, præeunte verba sacerdote, precatationes fecerant. Item ex Cicerone pro Rabirio: Crudelissimi regis ista sunt cruciatus carmina, quæ tu homo levis ac popularis libentissimè commemoras: Caput obnubito, infelici arbori suspendito. Tale quid videtur fuisse, quèμ πὸδα, hoc est, pedem appellat Galenus in sexti Epidemiorum commentariis,

& memorat Julius Pollux lib. 4. cap. 12.
 „ Nimirum carmen seu edictum ex præscrip-
 „ to recitatum à præcone vel feciali uno qua-
 „ si spiritu : atque hinc ortum habere puto
 „ verbum ἀναπρόδίζειν Æschini & Herodoto
 „ usurpatum pro revocare , & scribam præ-
 „ conemve identidem percunctari , ut carmen
 „ statamque senatusconsulti edictive legem re-
 „ petat : quod ipsum miror præteritum ab
 „ elegantissimo Budæo , dum tamen verbi ge-
 „ nuinam significationem adamussim explica-
 „ rit. Sed ita res sunt humanæ , nemo ut
 „ unus omnia pervidere potuerit. ”

CAPUT XI.

*De Campanis earumque usu, ad varia olim munia
 apud Gentiles recepto.*

PAulinus Episcopus Nolanus divi Hiero-
 nymi æqualis, vir sanctimonia vitæ specta-
 bilis, primus in suam ecclesiam campanæ
 usum invexisse proditur, quasi priori seculo
 ignotus fuerit ejus usus, id quod secus habet:
 verum sanctissimus vir ab usum gentilium sa-
 crorum correxit, & ad pia munia transtulit,
 ut nimirum ejus strepitu exciri possent semo-
 tius habitantes ad conciones precesque.
 Atque hinc fortasse tenuit consuetudo, ut
 Nolæ vocabulo censerentur tintinnabula ab hac
 Campaniæ Nola, cujus apud Polybium Li-
 M vium;

viumque fit mentio. Eisdem verò usibus deputatas fuisse priscis seculis campanas invenio, quibus hodie ferviunt. Olim si quis è vita excessisset, æra campanæque pulsabantur, ut pervetus Theocriti scholiastes annotat (qui mos in hunc usque diem perdurat) quòd is sonus credebatur esse καθαρός καὶ ἀπελαστικός τῶν μιάσμάτων, hoc est, avertere spectra & dæmonum ludibria. atque hinc receptum arbitror, cur tonante cœlo campanarum boatu persfirepatur. Non sum tamen nescius, subesse & aliam causam, nimirum ut illarum complosu aërem longè lateque diverberante, vis tonitruï infringatur. Legimus & Lacones rege defuncto lebetes vice campanarum complodere solere. Jam verò & Apollodorus in libro, quem de Diis inscripsit, Hierophantam, hoc est, Proserpinæ sacerdotem tintinnabulum sive nòlam, ἡχείων nominat, pulsare Athenis consuevisse scribit. Deinde campanæ sonitu apud Romanos populum in thermis statis horis vel advocari vel dimitti solere, ex Martiali constat, ubi ait: *Redde pilam, sonat es thermarum.* Præterea Græci in piscatorio foro sub cœnam pulsabant nolam, ut locuples est testis Plutarchus, adnotans symposiac. lib. 4. φιλόψυς, id est, helluones obsonatoresque dici, qui in foro piscatorio esitarent, celeriterque tintinnabuli pulsum exaudirent: Græcè est, καὶ

κώδω-

κώδων & ὀξέως ἀκρόντας. quod ipsum & Geographus lib. 14. docet de Jassis loquens, qui citharædo artem ostentanti tantisper aures præbuerunt, dum increpuisset nola, quæ in cupe-dinario erat foro; quo audito cuncti ad cœnam dilapsi solum illum destituerunt præter surdalstrum unum, qui & ipse, intellectu quòd cæteri simul cum nolæ crepitu diffluxissent, valere jussu citharædo, confestim abierit curriculo: ita enim habet, ὡς ἢ ὁ κώδων, ὁ κατὰ τὴν ὀψοπωλίαν ἐψόφησε, κατὰ λιπόντας ἀπελθεῖν ἐπὶ τὸ ὄψον. Strabo lib. 15. scribit Persas in unum locum cœtus cogere ante lucem nolæ sonitu, ψόφω χαλκῆ πρὸ ὄρθρου. Samanæi, quod post Brachmanas secundum Indiæ philosophorum genus est, cœlibem ducens vitam, ad pulsum campanæ (ὑποσημαίνοντι κώδωνι) cœnacula, ubi cibum capere solent, ingressi orant, à peractis precibus iterum διακωδωνίζειν, id est, campanulam pulsare, uti refert libro quarto περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων Porphyrius. Quin & excubitores nocturnis vigiliis nolam antiquitus pulsabant, ad cujus pulsum respondendum erat illicò, ut Suidas refert ex Aristophanis, ut puto, interprete: qui mos etiamnum apud Iccium portum (Caletum vocant) aliisque locis præsidiariis observatur. Antileon in gratiam amasii Hipparini, ut refert Parthenius, nolam, quæ in arce munitissima Heracleæ Italicæ

præsidii indicium erat, asportavit clàm, occiso custode per insidias. ita enim ait: λοχίσας τὸν φύλακα τῶ κώδων κατακάνει. Similiter si qua vis ingrueret, campani æris tinnitu indicium ejus rei dabatur olim. Unde Thebaidos sexto Papinius eleganter cecinit:

Procul auxiliantia gentes Æra crepant.

Et T. Livius: Campanorum, inquit, imbellis multitudo cum æris crepitu, qualis in defectu lunæ silenti nocte fieri solet, edidit clamorem. Dion Coccejus lib. 54. scribit Augustum Cæs. quum ei per somnum visus fuisset Juppiter dicere, ut præsidii loco Jovem tonantem, cui ædem voverat, haberet, postero die Jovis statuæ nolam appendi jussisse; cujus apud præsidiarios milites usus salutaris erat. Eòdem spectat illud Statii in Achilleide: *Paulumque exercita pulsu Æra tacent.* ubi loquitur de sacris Bacchi trietericis, quæ nocturno nolarum tintinnabulorumque pulsu perstrepebant. Huc refer & Corybantia æra ex Virgilio. nobilia sunt & Temesæa æra in succurrendo laboranti lunæ apud Ovidium. quin etiam æra Dodonæa multiplici percussu obstrepera leguntur, de quibus Aufonius:

Nec Dodonæi cessat tinnitus aheni.

Adde quòd qui ad consulendum oraculum proficiscebantur, χαλκωμάτων πατάχῃ περιψοφεῖσθαι, id est, ænearum nolarum crepitu undique

que peritrepentium circumsonari soliti fuerint, Plutarcho teste in capitum Romanorum enumeratione. Legimus & tintinnabulis explorari equos, an sint consternaces καὶ ψοφοδεῖς. Sophocles Tragicus tribuit alicubi Trojanis σάκθ' κωδωνοκρότον, hoc est, clypeum nolis quibusdam pulsatilibus sonorum.

Hesychii locus corrigitur de literis

Ephesus.

„ **H**esychius sacras quasdam voces com-
 „ memorat, ab impostoribus ad superstitionis
 „ laudem usurpatis, Ephesiarum literarum
 „ specioso titulo, sed à librariis in re obscura
 „ corruptas admodum, quæ sic apud illum
 „ leguntur, ἀσκι, κατ'ἀσκι, ἀιξ, τέτραξ, δαμ-
 „ ναμένεὺς, ἀισιον, quam lectionem valde fau-
 „ ciam ex Andocyde Pythagoræo fanes lice-
 „ bit, his enim ita habet: Ephesiæ literæ
 „ symbolorum vicem obtinent, in quibus
 „ ἀσκιον caliginem notat, quippe quum tene-
 „ bræ umbra careant. κατ'ἀσκιον lumen umbræ
 „ inimicum, quippe quod eam dispellat &
 „ illuminet: ἀιξ verò terra vetusta appellatio-
 „ ne nominatur: τέτραξ annus vocatur velut
 „ quaternio propter anni partes quatuor:
 „ δαμναμένεὺς sol dicitur, qui cuncta suo ju-
 „ bare edomet: ἀισια, vera vox, ut symbolo

„ isto significetur , res divinas ita se habere ,
 „ quemadmodum tenebræ ad lumen , sol ad
 „ annum , & terra ad naturæ foetus. D. Cle-
 „ mens Stromatum lib. 1. inventionem Ephe-
 „ siarum literarum referri ad Idæos Dactylos
 „ ait , sic inquiring de illis ; εἰς οὓς ἦτε τῶν ΕΦΕ-
 „ σίων λεγομένων γραμμάτων καὶ ἡ τῶν καλῶν μουσι-
 „ κῆν ἐνρῆσις ῥυθμῶν ἀναφέρεται.

*Martialis locus examinatur aliter in ve-
tusto codice lectus.*

„ **H**Aud temere unquam receptam lectio-
 „ nem immutandam esse placuit mihi semper,
 „ nisi aliud dicat ratio , aut veterum codi-
 „ cum consensus. itaque conferenti mihi Mar-
 „ tialis exemplaria non uno in loco typis evul-
 „ gata , cum pervetusto meo manu exarato ,
 „ inter alios observatu dignus mihi visus est
 „ esse versus ille Epigramm. libro decimo in
 „ convivii apparatus ; *Nec deest ructatrix men-
 „ ta , nec herba salax.* Siquidem diversa pla-
 „ nè lectio in meo codice , nec rationis ege-
 „ na , visitur hunc in modum.

„ *Et destupratrix menta , sed herba salax.*

„ quo vires propemodum repugnantes (uti quis
 „ prima fronte existimet) in eadem herba de-
 „ scripsisse videtur , ut destupratricem appel-
 „ let mentam , quæ feminalem vim cohibeat

„ & infringat, sed falacem eandem, quæ Ve-
 „ neris incentivum extimulet. Quam lectio-
 „ nem non illiberalem tolerabiliorem facit
 „ autorum in his, quas diximus, viribus, con-
 „ sentus, quorum testimonia dabo scripturam
 „ nostri codicis confirmantia, ne quis otiosè
 „ immutandam protinus censeat, aut damnet
 „ indefensam. Ordiam autem ab antiquissimo
 „ Hippocrate in secundo de victus ratione
 „ ita scribente. Mentha calfacit, lotium ciet,
 „ vomitus sistit, sæpius comesa semen geni-
 „ tale viri colliquat ita ut diffuat, arrigere
 „ prohibet, corpusque invalidum reddit. Sub-
 „ scribit Plinius lib. 20 cap. 14. immeritò à
 „ Matthæolo Senensi rei herbariæ, si quis alius,
 „ hac ætate peritissimo, accusatus, cujus hæc
 „ sunt verba: Eadem vi resistere & generatio-
 „ ni creditur, cohibendo genitalia densari.
 „ Neque vero absimile est hinc nasci, cur
 „ Dioscorides scribat mentam muliebribus ap-
 „ positam conceptionis spem abolere: nimi-
 „ rum fluido reddito femine, prohibitaque
 „ ejus condensatione: tametsi idem non infi-
 „ ciatur, Venerem ejus usu accendi. Cassianus
 „ Bassus Græcus librorum de agricultura col-
 „ lector in duodecimo libro propterea ἀνεπιή-
 „ δειαν πρὸς τὰ ἀφροδίσια, hoc est, ineptam Ve-
 „ nereæ rei testatur. Oppianus quoque non
 „ sine causa ἄτιδανήν, id est, inutilem, eò respici-

„ ciens, appellat. Neque aliorum admonuit
 „ Aristoteles belli tempore à menta (cujus præ-
 „ cipuus fuit inter embammatum delicias usus
 „ veteribus) abstinendum, nisi quæ existima-
 „ ret, nimio ejus esu vitari & corrumpi semen,
 „ unde virtus & robur omne elanguesceret,
 „ nativo calore paulatim absumpto: atque in-
 „ de emanasse proverbialem versiculum.

„ Μένην ἐν πολέμῳ μὴτ' ἔσθιε, μῆτε φύτενε. I. C.

„ *Mentam non serito, nec vescere, tempore belli.*

„ quem locum mirari satis nequeo tam perpe-
 „ ram, tamque supinè, ab eruditissimo, om-
 „ nesque eloquendi veneres affectato Jo. Ruel-
 „ lio, fuisse expositum. Quod verò libidinis
 „ proluvium concitet menta, uno ore prædi-
 „ cant omnes, Galenus, & ex eo Aëtius me-
 „ diocrem illi tribuant in extimulanda Venere
 „ potestatem. Paulus Ægineta coïtus appe-
 „ tentiam facere scribit beneficio flatuosæ &
 „ semiconcoctæ humiditatis. Simeon Ze-
 „ thus plenius ἀφροδισιαστικόν, hoc est, salacem
 „ & Veneream nuncupat.

*Horatiani loci unius atque alterius indi-
 cium è Græco scriptore.*

„ **E** Multis, quæ Horatius scitè mutuatur à
 „ Græcis, libet hic obiter loci unius atque
 „ alterius indicium facerè, eoque lubentius,
 „ quod

„ quod interpretum nullus hactenus quicquam
 „ de iis prodiderit aut commonstrarit . alter
 „ extat epistola sexta libri primi :

„ *Si (Mimnermus uti censet) sine amore jocisque*

„ *Nil est jucundum, vivas in amore jocisque.*

„ Haud dubiè respexit ad illos Mimnermi

„ versus quos citat Stobæus Sermonè primo

„ & sexagesimo :

„ *Τίς δὲ βίος, τί δὲ τερπνὸν ἄτερ χρυσῆς Ἀφροδίτης,*

„ *Τεθναίνην, ὅτε μοι μηκέτι ταῦτα μέλοι. I.*

„ *Quæ vita, aut quid dulce potest sine amore*

„ *videri?*

„ *Me postquam cura hæc deficit, emoriar.*

„ Alter verò penultima ejusdem libri epistola :

„ *Prisco si credis, Mæænas docte, Cratino,*

„ *Nulla placere diu, nec vivere carmina possunt,*

„ *Quæ scribuntur aquæ potoribus.*

„ expressit procul dubio senarium Cratini, qui

„ libro Epigrammatum Græcorum primo le-

„ gitur ;

„ *Ἵδωρ δὲ πίνων, καλὸν οὐ τέκοις ἔπος. I. e.*

„ *Nunquam elegans condes poëma, aquam bibens.*

Tertulliani locus emendatus, & alter ex-
plicatus. Item Tiberii Donati locus re-
stitutus & in Epigram.

„ **P** Leni sunt libri omnes opinionis à Pytha-
 „ gora invecæ de metempsychosi, quæ &

„ alio nomine μετενοματωσις dicta de inmigra-
 „ tione animæ in alia corpora agit, quam &
 „ Agrigentinus Empedocles confirmavit. Is
 „ autem ante Trojani belli tempora Æthali-
 „ den Mercurii filium se commentus est fuisse,
 „ deinde Euphorbum Panthi filium Trojano-
 „ rum facile formosissimum, mox in Home-
 „ rum atque in Hermotimum Samium tran-
 „ sisse, postea in Pythium Delium piscatorem,
 „ vel potius Pyrrhum. Invenio etiam in pavo-
 „ nem (nam apud Crinitum malè Paphonem
 „ legas) immutatum palingenesia fuisse, dein-
 „ de & Pyrandum bellicosum induisse, po-
 „ stea & Callideam, postremò & præstanti
 „ forma scortum Alcen. Pythagoræ istud fuit
 „ deliramentum, quo ut altius animos morta-
 „ lium imbueret, in subterraneo specu deli-
 „ tuit, septennium totum, iussa matre, quæ
 „ sola imposturæ fuerat conscia, de mortuo fa-
 „ mam disseminare, ut cum Tertulliano So-
 „ phoclis interpretes commemorat. Atque hæc
 „ quidem hæctenus: nunc exterendæ sunt men-
 „ dæ, ac primum quidem apud Septimium
 „ Tertullianum libro de anima, ubi ait: Quo-
 „ modo mihi persuadebit Ephalidem & Eu-
 „ phorbum & Pyrrhum piscatorem & Her-
 „ mippum, se retro ante Pythagoram fuisse.
 „ quo loco Æthalidem reponendum censeo,
 „ quemadmodum & postea, ibi. Ephalides
 „ au-

5, autem & Hermippus &c. quam lectionem
 6, confirmant Zezes, Laertius, Lucilius Tar-
 7, rhæus. fuit autem Æthalides Mercurii filius
 8, orator insignis, qui epitaphiorum & lugu-
 9, brium librum unum, hilarium jocorumque
 10, alterum scripsisse memoratur, quamobrem
 11, alternis apud superos inferosque degere di-
 12, ctus fuit, testibus Zeze & Tarrhæo, qui eum
 13, Argonautarum etiam præconem facit. Hera-
 14, clides Ponticus dixisse Pythagoram refert,
 15, ὡς ἐν πόλει γεγωνῶς αἰθαλίδης καὶ ἑρμοῦ υἱὸς νομι-
 16, σθειν. recte quoque scriptum hoc nomen inve-
 17, nias in veteribus Sophoclæis commentariis,
 18, quum in recentioribus, quæ Demetrii Tri-
 19, clinii nomine interpolata sunt Lutetiæ, per-
 20, peram θαλίδης scribatur. Eadem etiam
 21, Pythium nominant, quem omnes con-
 22, stantius Pyrrhum. Quod autem dixi in pa-
 23, vonem fuisse immutatum opinione sua Py-
 24, thagoram, in principio suorum Annalium
 25, non obscure innuit Ennius, quum in se Ho-
 26, meri animam transfusam somnians, memini,
 27, inquit, me tum fieri pavum, sic namque re-
 28, ponenda lectio est in Donati commentario
 29, in Andriam, pro, pavidum: qui locus in ejus-
 30, dem in Adelphos commentario usque adeo
 31, corruptus legitur, ut nisi ex illius lectionis
 32, vestigiis, velut Ariadnæi filii ductu, exquiri
 33, nequeat, sic enim habet Ennius; *minime no-*

33 *mine*

„ mine fieri pravum. eò namque allusit Perſius
 „ ſatyra ſexta, illis verſibus.
 „ Cor jubet hoc Enni, poſtquam deſtertuit eſſe
 „ Mæonides Quintus pavone ex Pythagoræo.
 „ Porrò Empedoclis mentio facit, ut obſcu-
 „ riorẽ Tertulliani eodem in libro locum
 „ elucidandum putarim, ubi ait: Sed & Em-
 „ pedocles, quia ſe Deum delirarat, idcirco
 „ opinor dedignatus aliquem ſe Heroum re-
 „ cordari, thamnus & piſcis fui, inquit. Qui-
 „ bus verbis alluſit ad Empedoclis verſus,
 „ quos memorat Athenæus & Laertius in ejus
 „ vita.

„ ἤδη γὰρ πρὸ ἐγὼ γενόμενῃ κοῦροσὶ ἐκόρηε
 „ θάμνος ἢ οἰωνόσῃ, καὶ ἐξ αἰλὸς ἔμπυρος ἰχθύς.
 „ Eſt quando fueram juvenis, virgoque, frutexque,
 „ Pennata & volucris, vivusque ſub equore piſcis.
 „ nam in Epigrammatibus Græcis titulo in
 „ philoſophos leguntur tanquam in Empedo-
 „ clem ſcripti, quum ipſius ſint autoris, qua
 „ in re hallucinatus fuit Maximus collectõr.
 „ quòd verò vocem thamnus conſervavit pro
 „ frutice, vitio illius ſæculi exoleti adſcriben-
 „ dum eſt, quod Græcas dictiones promiſcuè
 „ jaçtabat, eſtque familiare huic ſcriptori, ut
 „ in Crobylis etiam oſtendi.

*Verior ratio inscriptionis orationis Antio-
chicæ Juliani.*

„ **A** Scripsisse antea memini iudicium An-
 „ tonii Morilloni doctissimi juvenis (quem
 „ mors immatura terris ante diem nuper eripuit,
 „ dolenda haud dubie bonorum studiorum
 „ sorte, quibus ingens lumen attulisset vivus)
 „ super inscriptione orationis Juliani Cæsaris,
 „ meamque item sententiam, controversum-
 „ que id reliquisse: nunc verò annis lectio-
 „ nem variam multiplicantibus, & iudicii
 „ aciem paulatim elimantibus, certiora in
 „ medium allaturus, lectorem deprecaturum
 „ velim, ne supinæ temeritati tribuat, quod
 „ tunc minus accuratè aut plenè à nobis per-
 „ spectum, in literas tamen relatum est. Quis
 „ enim tam usquam Lynceus aut *ἀγχινοῦς* fuit,
 „ quem nihil unquam fefellerit? Licuit sæcu-
 „ lis omnibus, & licebit semper retractare ali-
 „ qua, dum non omnium autorum sensa in
 „ unum hominem se effundent, quod rerum
 „ natura non patitur. Sed ut ad rem veniam,
 „ dejerare sanctè nunc ausim, Antiochicum
 „ dictam esse sive *μισοπαύωνα* ab ea, quam di-
 „ cam, ratione, cujus januam aperuit mihi Jo.
 „ Zonaras Græcus Historicus. Nam Julianus,
 „ quum expeditionem in Persas moliens, An-

„ Antiochiam Syriae primariam urbem ingressus
 „ esset, barbatus philosophorum exemplo, ab
 „ oppidanis Hircus vulgari dictorio passim au-
 „ diit ob profundam, quam nutriebat, barbam,
 „ dictitantibus eam ad implexus funium esse
 „ accommodatissimam. Quod ille convitium,
 „ nihil in eos acerbius itatuens, ita regeffit,
 „ ut dictitaret nolle se Antiochenis barbam ad
 „ innectendos funes praebere, ne asperiore il-
 „ lorum tractatu manus illis attererentur cal-
 „ lumve ducerent: nimirum taxans civitatis
 „ mollitiem nimiam, & delicatum fastidium.
 „ Itaque postea per otium distrinxit stylum in
 „ eam urbem, orationemque ab ejus nomine
 „ inscripsit, addito & altero titulo, qui cau-
 „ sam inscriptionis insinuaret, cur Antiochico
 „ nomen illi dederit, nimirum quod ea civitas
 „ barbæ inimica barbam invisam haberet,
 „ barbatosque traduceret, ac propterea etiam
 „ philosophiæ eamque profitentium hostis
 „ esset.

*Virgilii locus in Bucolicis explicatus ab in-
 terpretibus non intellectus.*

„ **D**octissimam illam & ad heroïci carmi-
 „ nis majestatem assurgentem quartam Vir-
 „ giliï eclogam attentius legenti mihi operæ
 „ pretium visum fuit explicare nodum, in quo

„ in-

„ interpretes omnes, ceu alto in luto, hærent
 „ hæctenus, qui est in iis versibus, quibus fu-
 „ turam sæculi felicitatem præcinit ;

„ *Ipse sed in pratis aries jam suave rubenti*

„ *Murice, jam croceo mutabit vellera luto,*

„ *Sponte sua sandyx pascentes vestiet agnos.*

„ Quo in loco Servius putat hypallagen esse
 „ in croceo luto, pro croco luteo, eo quod
 „ lutei coloris sit crocus : id quod repetit &
 „ Willichius : Janus Parrhasius luteum colo-
 „ rem, qui idem sit & pallidus, lutum dici à
 „ Virgilio annotat minus verè. Miror equi-
 „ dem quid Nannio animi fuerit, cur in accu-
 „ ratissimis suis commentariis locum hunc
 „ sicco pede transmiserit. At ego luti asper-
 „ ginem non veritus per croceum lutum asse-
 „ vero intelligendum esse crocomagma, de
 „ quo mentio est apud Dioscoridem in primo
 „ materiæ herbariæ. est autem crocomagma
 „ nihil aliud quam crocei seu crocini pigmen-
 „ ti massa, sive dicam cum Celso recremen-
 „ tum, sive cum Plinio fæx, sive cum Virgi-
 „ lio lutum : id enim verè est magma *α μάτ-
 „ τειν*, id est, à subigendo ducto vocabulo.
 „ Quia verò istud madefactum *ικανῶς κροκῶδες*
 „ *τὴν χροιάν ἔσιν*, hoc est (ut Marcellus vertit)
 „ multo croci colore rubet, eoque valde per-
 „ tinace : hinc est quod pecorum vellera (re-
 „ novato jam aureo sæculo) & leni purpuræ &
 „ sa-

„ faturo croci rubore infectum iri sua sponte
 „ auguratur. Lutum autem aptissimè vertit
 „ poëta, quod illis est μάγμα, tum ob subigen-
 „ di significationem, quam indicavimus, tum
 „ à spissitudinis (qua videlicet lutum ex æquali
 „ humidi cum terra permissione constat) ar-
 „ gumento : nam pari ratione liquato per co-
 „ lum (id namque Dioscorides innuit eo quod
 „ dicit ἐν τῷ διηθῆναι) crocino oleo residuum
 „ quod relinquitur recrementum, luti non ab-
 „ simile est. Porro Sandyx color est, si Sui-
 „ dæ credimus, coccineus, χερῶμα κόκκινον. He-
 „ sychius fruticem arborescentem esse annotat,
 „ cujus flos cocco affimilem colorem reddat.
 „ Sandicem fieri tosta cerussa æquis portioni-
 „ bus admixta rubrica, tradit Plinius, in eo
 „ vanus (ut equidem opinor) quod putarit Vir-
 „ giliū existimasse sandicem hoc in loco her-
 „ bam esse, quum tamen è diverso cuivis pres-
 „ sius rem inspectanti manifestum futurum sit,
 „ non de herba, sed de colore poëtam sensisse.

*Quæ dicantur περὶ ῥανήερα. Item Hesychius
 emendatus.*

„ **B** Rodæus Gallus multijugæ lectionis ho-
 „ mo, περὶ ῥανήερα rectè scripsit pura esse in
 „ templis, vasa aqua lustrali plena, qua aut sa-
 „ cerdotes aut æditui ingredientiæ asperge-
 „ rent,

33 rēnt , sed tum ex iis , quæ citat , autorum
 33 testimoniis , tum quæ à me observata sunt,
 33 alias vocis istius significationes deprehen-
 33 disse mihi videor : nam non ad vasa modò
 33 lustralia , sed & ad lustricas , sive asperfo-
 33 ria vocabulum extendi certum est , quibus
 33 aquam lustralem aspergebant : præterea
 33 & ad locum pura aqua circumlata expia-
 33 tum. Nunc autoritatibus meam opinio-
 33 nem confirmare & approbare aggrediar ,
 33 si priùs admonuero falli Cælium , qui hac
 33 voce significari instrumenta abluendis ma-
 33 nibus comparata annotavit. Suidas ex in-
 33 certo autore , καὶ ἂν δὲ τὸ μέσον τοῦ ἐνδιαλήμα-
 33τος κάλπεισσε χρυσαῖ καὶ περὶ ῥάνθηλια , id est ,
 33 in media æde urnæ aureæ & lustralia va-
 33 sa. Pollux lib. primo , τὰ πρὸ τῶν ἱερῶν
 33 περὶ ῥάνθηλια , vasa aut capedines aquæ puræ
 33 vocat , qua ante ingressum in templum lu-
 33 strabant se. Nam quod Pausanias in Atti-
 33 cis ait , ὅς τὸ περὶ ῥάνθηλιον ἔχει , incertum
 33 me facit , an vas lustricum , an potius as-
 33 pergillum intelligat. & in illo Luciani de
 33 spura & profligatæ vitæ homine dicto ,
 33 πόσων περὶ ῥάνθηλιων , πόσων ποταμῶν δεῖ ; id est ,
 33 quot perirranteriis , quot vivis fluminibus
 33 opus habet ? videtur ipsius lustralis aquæ
 33 significatio includi. At pro asperforiis ma-
 33 nifestè Theodoritus extulit , ibi ; ἐκατέρωθεν

„ δὲ τῶν θυρῶν εἰσῆκεισαν νεωκόροι , περὶ ῥῥανθελίαις
 „ τὰς εἰσιόντας προκαθαίροντες. Utrunque ad ja-
 „ nuas stabant æditui , lustricis ingredien-
 „ tem multitudinem lustrantes , vel aqua cir-
 „ cumferentes : est enim hoc in ritu non
 „ pervulgati usus istud verbum , Plauto Vir-
 „ gilioque notum , quod περὶ ῥῥαίνειν Sozome-
 „ nus dixit. Quæ verò Æschines adversus
 „ Timarchum & Ctesiphontem ἀγορᾶς πε-
 „ ρὶ ῥῥανθελία nominat , puto designare fori
 „ sive tribunalis locum circumscriptum &
 „ sacrum , lustralis aquæ aspergine purum
 „ & sacrosanctum : quod ipsa hujus auctoris
 „ verba docebunt , ὁ μὲν τοίνυν νομοθέτης τὸν
 „ ἀσπείτερον καὶ τὸν δειλὸν καὶ τὸν λιπόντα τὴν τά-
 „ ξιν , ἔξω τῶν περὶ ῥῥανθελίων τῆς ἀγορᾶς ἐξείργει.
 „ id est. Proinde legislator caularios , mi-
 „ litiam detrectantes , timidos , & stationis
 „ desertores excludit & arcet fori perirranti-
 „ teriis. Addendum est hoc loco ritus cir-
 „ cumferendi ex Polluce ; qui namque lu-
 „ ctuosam funere domum ingressi fuerant ,
 „ dum exirent , aquæ aspersione lustraban-
 „ tur : sic enim ait ille lib. 8. οἱ ἐπὶ τὴν οἰκίαν
 „ πενθοῦντος ἀφικνέμενοι ἐξίοντες , ἐκαθαίροντο ὕδατι
 „ περὶ ῥῥαινόμενοι. Quod & Hesychius non
 „ prætermisit , scribens vasa lustrica aquæ
 „ plena apud atrii januam poni solere , un-
 „ de à mortuo egredientes , expiationis ergò,
 „ asper-

„ aspergebantur , quæ vasa à rigandi argu-
 „ mento ἀρδάνια etiam dicebantur, Suida quo-
 „ que attestante , & Doricè κύμβαλα : obiter
 „ enim emaculandus est Hesychii codex in
 „ quo legitur ἀδρανία , & quæ verba ibidem
 „ leguntur , οἱ πρὸς ἐμφανισμὸν ἐξίοντες περιέρρε-
 „ ωνται , ausim affirmare ab autore aliter pau-
 „ lo scripta , hunc in modum , οἱ πρὸς ἐνα-
 „ γισμὸν ἐξίοντες περιέρραίνωνται. Judicium penes
 „ doctiores esto.

*Catonis dictum expenditur , & Cælii lo-
 cus illustratur.*

„ **F**ORI tabem meritò sugillat Tacitus ;
 „ quippe quod ut tabes bonis plerisque pe-
 „ riculum capitis vitæque creabat , & civi-
 „ tatis opes carpebat & depascebatur ; ne-
 „ que injuria est quod Plutarchus lib. de fœ-
 „ nore forum appellat αἰσεβῶν χῶραν , id est ,
 „ sceleratorum & impiorum hominum contu-
 „ bernium. quòd Plutarchi dictum postquam
 „ recensuit Cælius Rhodiginus multæ lectio-
 „ nis homo , subjicit hæc verba : Ex quo ar-
 „ bitror M. Catonem censuisse forum muri-
 „ cibus sternendum ; quasi dicti argutia pe-
 „ tenda fuerit ex illo Plutarcho loco : sed
 „ inveniustè prorsus atque illepidè , bona viri
 „ pace dixerim, judicavit. Nam Catonis Cen-

„ forii dictum illud à Plinio inexhausto in-
 „ geniorum fonte memoratum eò spectavit,
 „ quod innuere voluerit, forum, ubi de fa-
 „ lute, de fortunis litigatur, proscriptionum
 „ armarium, cædium sectionumque
 „ officinam, propterea muricibus esse ster-
 „ nendum loco laterum aut filicum prop-
 „ ter asperitatem pedibus molestam, quo
 „ videlicet locum inauspicatum, calumniis
 „ exitialem, & diffidiis perpetuis funestum
 „ omnes vitarent. Est enim murex Græcè
 „ κήρυξ, de qua voce antea scripsisse memi-
 „ ni, & buccini genus turbinati, aculeis aspe-
 „ ri: & apud historicos tribulus ferreus te-
 „ tragonus, aculeis promicantibus in quam-
 „ cunque cadat partem pedibus præsertim
 „ equinis infestum, cujus magnus militiæ
 „ usus esse solet. Est item & prominentis
 „ saxi asperitas apud Virgilium, ibi: Inacu-
 „ to murice saxi. Itaque Plinius oblique su-
 „ gillat Marcelli Octavia Augusti sorore ge-
 „ niti factum prodigum, qui in sua ædili-
 „ tate forum Romanum velis innumbrarat,
 „ quo litigantes salubrius confisterent, ni-
 „ mirum illæsi a solis fervoribus, quos ve-
 „ la obtenta excludebant. Adjicit deinde
 „ memorabile istud Catonis dictorium, fo-
 „ rum damnantis execrantisque, in hæc ver-
 „ ba, Quantum mutatis moribus Catonis
 „ Cen-

„ Censorii , qui sternendum quoque forum
 „ muricibus censuerat. ”

CAPUT XII.

*An supplicium rotarium veteribus cognitum fuerit.
 Inibi Ammiani locus animadversus. Quod
 item tormenti genus Rota.*

AN dirissimi exempli supplicium apud Germanos nimis quàm usitatum , quo in latrones viarum infessores animadvertunt, rotarum radiis incussis membra diffringendo, quodque lentæ mortis ludibrio, si quod aliud, vel maximè infame est , an illud inquam veteribus etiam inter exquisita pœnarum genera fuerit cognitum , inciderat in convivio quæstio : cujus rei cognitio quum ad me esset rejecta , respondi illicò , videri mihi atrocissimi hujus tormenti genus apud Ammianum Marcellinum Palatinæ historiæ scriptorem extare , postulatoque codice locum ostendi ex vicesimo primo libro , ubi sic ait : Romulus post eum & Sabostius currus axi vincti , fuere dispicati , ut proni in studia senis : alii rotarum pœna consumpti sunt. Certè , quantum ego pervideo , non subolet mihi alterius supplicii mentionem hîc fieri , quàm ejus , de quo nata controversia est : duorum enim simul meminit acerbissimorum suppliciorum , unius , quod Metii exemplo qua-

drigis in diversa nitentibus corpus passim distrahit, quod iste dispicare vocat (nisi potius legendum sit voce Varroniana, displicati, à displicando, quod in diversum agi distendique significat) alterius verò, quod incussu rotæ diffractis cruribus cæterisque artubus, dirissimo cruciatu prorogatum mortis lentitudinem adfert, quod ipse rotarum poena consumi vocat, nonnulli crurifragium, quasi σκελοκάταξιν Græcè dicas, appellitant.

„ Ejus supplicii meminit & Polybius libro
 „ primo his verbis, κολοβώσαντες δὲ καὶ συν-
 „ τείψαντες τὰ σκέλη, ἔτι ζῶντας ἔρριψαν εἰς τινὰ
 „ τάφρον. id est, Mutilatos & confractis cruribus,
 „ vivos adhuc in altam quandam
 „ scrobem abjecerunt. De eodem putatur
 „ Theophrastus locutus esse, quum negat
 „ in rotam beatam vitam non ascendere,
 „ volens innuere beatitudinem cum supplicio
 „ nihil habere commune. ” Hujus etiam
 „ similisque supplicii exemplum in Mario
 „ juniore factum legitur apud Julium Firmicum
 „ lib. 1. cujus foeditatem operosam auctoris
 „ verbis adscribam. Prætorio, inquit, viro,
 „ minori scilicet Mario, qui iudicio omnium
 „ bene meritus de repub. videbatur, Syllana
 „ jussione elisa sunt prius crura: deinde de-
 „ jecta de statu corporis brachia humerum
 „ tenus dissoluta, ceciderunt: tertio amputata
 „ lin-

lingua necem reliquit in faucibus : ad postremum omni parte corporis mutilata , oculi , qui fuerant spectatores & superstites , egeruntur : & vix anima tantis vulneribus erogata est , cum hinc inde membris fluentibus minutatim spiritus carperetur. Alioqui olim in cruce suffixis effracta fuisse crura , etiam Euangelii præcones testantur. Diversum à rotaria hac lancinandi corporis ratione , tormenti genus fuit apud Græcos Rota sive τροχῶν , quo servi rotis illigati flagris proscindebantur : de quo Aristoph. ἐπὶ τροχῶν γ' ἑλκοίλο μασιγέμενον , id est , Flagellandus in rota trahatur. Suidas etiam Rotam exponit pro fidiculis eculeove , quo fontes extensi in quæstione habebantur : sic enim sonant ejus verba , τροχῶν , ὄργανον βασιανισικὸν καὶ διατῆνον τὰ σώματα. Aristoph. ἐνθὶ τῶν τροχῶν σρεβλέμενον δεῖσ' εἰπεῖν ἂν πεπανεργηκας. hoc est. Oportet te rota extortum flagitia tua profiteri.

CAPUT XIII.

Quid sit apud Synesium thiasotes , sive socius Cotyos.

A Pud Corinthum urbem Veneri operatam Cotys dea colebatur , quæ & Cotytto , turpitudinis & præposteræ libidinis præses : in cujus tutela obscœni infamium amorum sectatores & cinædi erant ,

quod ex Suida facile constat. Hinc apud Synefium Ptolemaidos episcopum, luculentum fanè autorem, molles & effœminati homines parumque viri, Διασῶται κότυϙ, id est, sodales aut affeclæ Cotyos, proverbiali specie dicuntur: quod ex ipsius verbis abundè clarè liquebit, ac primùm in epistola cujus initium tale est: ὡσπερ ἄλλοτε πολλαίκις ἐπὶ τῶν καιρῶν &c. Quemadmodum sæpe aliàs oblata occasione prodesse tibi studui &c. Sic inquit, ἀλλὰ κὰν σερεώτατϙ εἶναι δοκῆ, θαρρῶν ἀποφαίνε τὸν ἄνδρα ἡμίγυνον, αὐτόχρημα θιασώτην τῆς κότυϙ, hoc est: At tu hominem, tametsi integerimus videatur, audacter pronuncia femivirum esse, & re ipsa Cotyos sodalem. Alibi in epistola ad fratrem flagitiosæ vitæ hominem designans, ait illum κοτυτλοῖ νεωκορεῖν, hoc est, Cotyttûs æditimum esse. Clarissimè verò ostendit hoc in Calvitii encomio, ubi postquam dixit Clisthenes, Timarchos, aliosque omnes, qui lucro formam prostituunt, molles præterea & effœminatos universos esse τειχοπλάσας, hoc est, calamistraturæ studiosos, subinfert: Nunc, inquit, quòd quis fit Διασώτης τῆς κότυϙ, id est, Cotys sodalis, nullum aliud hujusce rei indicium fuerit, quam si cincinnos componat sæpius, & unguento delibutos præferat, hunc in promptu est dici & Cotyos deæ Chiorum & Ithyphal-

lis,

lis, hoc est, Priapi sacris operatum esse. quo loco sodalem Cotys nuncupat eum, qui fit; profligatæ pudicitiae. Apud Phavor. legitur Cotys esse *αἰσχροπραγίας ποιητικὴ*, apud Suidam τῶν αἰσχροῶν ἕφορος. Eupolis Comicus Corinthius, adversus quos Baptas scripsit, objicit Cotyn φοβητικὸν δαίμονα, gravem & improbam deam, quod apud Hesychium lectum est. Meminit hujus deæ & Æschylus in Edonis, fabulæ id nomen est, his verbis: *σεμνὰ κότυς ἐν τοῖς ἡδωνοῖς*, id est, Veneranda & sancta inter Edonos Cotys. Et libro decimo Strabo. Illud verò observa, Synesio Cotyn Chiorum divam esse, quam Suidas Corinthiacam faciat.

CAPUT XIV.

In Nicolao Alexandrino restituta vox perperam ab interprete interpolata.

IN ea semper sui opinione, quòd nunquam temerè reponendum sit aut immutandum quidquam ex recepta lectione apud autores sive Græcos sive Latinos, nisi aliud evincat vel ratio, vel melioris notæ codicum consensus & autoritas: eosque qui hanc in partem impingunt, latæ culpæ reos judicavi semper, qui temeritatis suæ conscientiam tueri nequeant. Istud quum Nicolao Alexandrino myrothecii medici auctori (quem Myrepsum

nominat Fuchsius) accidisse animadverterem, succurrere illi optimum fore ratus, luxatam particulam suoque loco emotam reponere medica ope, & rejecta supposititia, solidare sum aggressus: quod ipsum non ægrè laturum Fuchsiū, pro suo candore (qui germanæ eruditionis perpetuus comes esse debet) existimo. Locus est in descriptione unguenti Populnei, ubi meminit, adipis suilli recentis salis expertis, Græcè legitur ἀπάσς, ut ipse annotat: quam vocem, quia grammaticorum vulgus jejunum significare scribit, rejicit ille, & numero summovet, lectionem esse corruptam affirmans, ejusque vice legendum potius ἀνευ ἄλατῳ, arbitratur, sed sine sale. Est enim vox illa ἀπάσῳ longè elegantissimæ significationis, pro non salito, aut salis experte, composita ex α negandi particula, & πάσσειν, quod signat etiam condire sale, muriave conditanea salire. ita nanque apud Phavorinum legas, πάσσειν, τὸ τιθέναι ἄλας πρὸς ταριχεΐαν, ad condituram sallem adjicere: unde deductum est illud apud Aristophanem ἐπίπασσα λείχεν, salgama illingere. Proinde quicquid sale conditum non est, ἀπάσον eleganter dicitur, quomodo iste autor σέαλα ὕειον ἀπάσον τὸν πρόσφατον καὶ ἀναλον dixit. Cæterum ἀπάσῳ in priorē significatione non jejunum modò, sed eum, qui

ci-

cibum omnino non delibet , denotat , ἀπάσασθαι , quod ita apud Homerum capitur , ubi ad Achillem inquit Priamus , apposita mensa , νῦν δὴ καὶ σίτε πασάμην . nam verisimile est , in tanto animi angore positum Priamum , delibasse modò cibum , quem dolor ob amissum filium non patiebatur affatim explere se . tametsi ad implendi usque significationem extendatur quoque hoc verbum , ut apud Eratosthenem : Ὀπταλέα κρέα

Ἐκ τέφρης ἐπάσαντο , τὰτ' ἀγρώσσοντες ἔλοντο . id est :

Diripiunt verua , atque assis se carnibus explent .
Et apud Callimachum :

μύθε δὲ πασάμην ἠδίων . id est :

Me magis exatiarit fabula grata .

CAPUT XV:

Ammiani locus emendatus de insulis è profundo egeritis , & de terræmotuum generibus .

A Pud Ammianum hist. lib. 17. ubi terræmotuum genera , quibus terra aut egeritur , aut complanatur , aut in voragine dehiscit , enumerat , locus extat corruptiff. de terræmotib. & de insulis terræmotu sursum propulsis & enatis , ubi talis est lectio : Fiunt autem terrarum motus modis quatuor : aut enim Palmatiæ sunt , qui humum molestius suscitantes , sursum propellunt im-

maniffimas moles , ut in Asia Delos emerfit, & Hiera , & Anaperodus , Ophiufa & Pelagia prioribus feculis dictitata , aureo quondam imbri perfufa , & Eleufim in Bœotia , & apud Tyrrenos Vulcaniæ , infulæque plures : aut Schifmaticæ , qui limes ruentes & obliqui , urbes , ædificia , montesque complanant : aut Chafmaticæ , qui grandiori motu , patefactis fubitò voratrinis terrarum partes abforbent , ut in Atlantico mari , Europæo orbe potior infula , & in Chryfeo , Helice & Bura , „ Vide Stobæum Sermone „ 103. ” & in Ciminia Italiæ parte apud oppidum Succunium eflè profundos hiatus terræ , qui æternis tenebris occultantur. Inter hæc tria genera terræ motuum Mycrematicæ fonitu audiuntur minatorio &c. Tu fic castiga in meliorem formam : Delos emerfit, & Hiera , & Anaphe , & Rhodus , Ophiufa & Pelagia prioribus feculis dictitata , aureo quondam imbri perfufa , & Eleufim in Bœotia , & apud Tyrrenos Vulcaniæ , infulæque plures. Aut *σχισματίαι* „ (vel potius „ *σεισματίαι* ex Laërtio in Zenone.) ” qui limes ruentes : & fic deinceps. & iterum : aut *χασματίαι* , qui grandiori &c. & mox : & in Criffæo Helice & Bura : & in Ciminia Italiæ parte apud oppidum Flavinium eflè. Deinde : Inter hæc tria genera terræmotuum *μυκητίαι* fo-

sonitu audiuntur minatorio. Sed, ne quis temerarios nos existimet, lectionis fidem auctorum dictis fulciamus. Nam quod Delos è mari emerferit, præter nominis etymon *ἡ δὲ τὸ δηλοῦσθαι* confirmat Aristoteles, Plinius, & Eumenius rhetor. Quod in Ægeο, inquit, mari semel contigit, ut quæ operta fluctibus vagabatur, repenti insula Delos existeret. Quod autem divisim Anaphe & Rhodus legendum sit, ascribenda erunt propterea Plinii verba hunc locum confirmantia ex lib. 2. cap. 87. Claræ, inquit, jampridem insulæ Delos & Rhodos, memoriæ produntur enatæ, postea minores, ultra Melon Anaphe. & paulò post: Inter ejusdem Hiera, eademque Automate. E quibus verbis distinctionis veritas simul & lectionis elucet clarius, quam ut admoneri debeat. De Rhodo verò præter Philonem lib. de mundo, consentit & Heraclid. in lib. de Politis: *ῥόδιον τὴν νῆσον τὸ παλαιὸν κεκρύφθαι λέγουσιν ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἀναφανῆναι δὲ ὕστερον ξηρανθεῖσαν* id est: Rhodon insulam antiquitus mari operatam fuisse perhibent, postea arefactam emerfisse. quæ quod Ophiusa olim dicta fuerit, idem autor scribit, & Eustath. à multitudine serpentium ibi nascentium, quos tempestate eò delatus Phorbas Triopæ filius sustulit, quod Hyginus addit lib. 2. astro. An

verò eadem insula Pelagia appellata fuerit à
 priscis communi omnium maris insularum
 cognomine, quando *πυλλίαν*, id est, æquoream
 eam dixit Pindarus, haud scio: certè inter
 omnia hujus insulæ cognomenta, quæ varia à
 Pli. lib. 5. cap. 31. recensentur nullum tale
 invenio: ostendit enim vocitatam esse antea
 Ophiusam: Asteriam ab astri similitudine,
 ut suspicor: Æthræam à serenitate, quæ tan-
 ta illic est, ut nunquam tanta nubila obdu-
 cantur, ut non aliqua hora sol cernatur:
 Trinacriam à tribus eminentibus oppidis,
 Lindo, Camiro, & Jalyso: Corymbiam à
 racemorum hederæ specie: Pœëssam ab her-
 bido virore: & Atabyriam à rege. Addit
 Strabo lib. 14. Stadian quoque appellatam,
 & Telchinida, à Telchinibus fascinatoribus:
 quod repetit & Eustathius, Strabonis ver-
 bis libenter sua scripta exornans, nisi quòd
 Stadiæ nomen in commentariis Dionysii,
 sive quòd desideraretur in suo exemplari, si-
 ve quòd suspectum sibi nomen præterire ta-
 citum, quàm proferre maluerit, planè omi-
 fit. Quòd si divinationi locus conceditur,
 pro Pelagia, præcisa prima syllaba, La-
 gia, legero: siquidem certum est cognomi-
 na pleraque insularum aliis atque aliis esse
 communia: quandò & Ophiusa dicta sit
 Cythnus, & Tenos, Stephano Plinioque,
 &

& Colubraria in mari Iberico, testantibus Plinio & Solino. Similiter Asteriæ cognomen, quod Rhodo tribuit Plinius, etiam Delo cecit, si Callimacho, Solino, Stephano, aliis, credimus. & sic de cæteris. Proinde fieri potuit, ut à proventu venatuque leporum appellari Lagia meruerit ἀπὸ τῶν λαγῶν quod cognomen à simili eventu Delon obtinuisse refert Solinus. Quod ad aureum imbrem attinet, fabulæ assertores sunt Homerus in Bœotia, & in Olympiis Pindarus, his verbis:

ἐνθά ποτ' εὐρέχε θεῶν βασιλεὺς χρυσαῖς νιφάδεσσι
 πόλιν.

Ubi aureo imbri pluit Divum rex. de Rhodo loquitur. Quod sequitur, Eleusin in Bœotia, hoc aliquandiu suspensum animi me tenuit, quum scirem Eleusina ab autoribus omnibus in Attica poni, mysteriis Cereris nobilem: itaque suspicatus fui reponi posse loco Eleusinis Creusis, quod Bœotiæ oppidulum tradit esse Stephanus, & in Bœoticis Pausanias, Thespiensium navale, præfertim quum ea vox affinitatis plurimum habeat cum Eleusin: putarimque fieri potuisse, quòd scriptoris vitio Eleusin pro Creusis ut ignotiori nomine, illo celebriori, reposita fuisset. Sed ita fluctuantem reduxit in viam Plinius, cap. 92. secundi lib. αὐτοῖς ἀνόμαστα
 ἱερί-

scribens, similiter in Bœotia & Eleufina) quanquam is locus ex diametro pugnat cum isto: illic enim haustam à ma i Eleufina prædicat Plinius: hic eandem ponit inter enatarum exempla. quare hæc verba, & Eleufin in Bœotia, transponenda esse arbitror in tertium genus terræmotuum post illa, quæ sequuntur, hunc in modum: Et in Crissæo Helice & Bura, & Eleufin in Bœotia: quandoquidem in uno capite referuntur etiam à Plinio, titulo, quæ urbes haustæ sint à mari. Judicium ejus rei penes doctos esto. De Vulcaniis insulis certa quoque res est, affirmante idem & Plinio cap. 88. lib. 2. ubi Æolias eas nominat: eadem enim sunt Hephæstides, Vulcaniæ, Liparæorum, & Æoliæ, ejusdem autoritate lib. 3 cap. 8. Porro quòd limis ruentes legendum sit, non limes, ipse autor declarat, subdens, & obliqui, ut obscurius à se dictum explanet: aut ut Aristotelis verba reddat, qui inquit, *οἱ εἰς πλάγια σείοντες*. Illud verò majoris momenti est, quòd pro Chryseo Crissæum reposui: pro quo sciendum Buram & Helicen in sinu Corinthio collocari à Plinio cap. 92. in hæc verba: Pyrrham & Antissam circa Mæotin pontus abstulit, Helicen & Buram in sinu Corinthio, quarum in alto vestigia apparent. Constat autem Corinthium sinum

con-

confundi cum Crissæo, sic dicto à Crissâ Phocidis emporio, qui sinus hodie à Venetis appellatur il golfo de Patras. ita Strabo lib. 7. τῆτο ἢ καὶ τὸν ἀμβρακικὸν, καὶ κορινθιακὸν, καὶ κρισσαῖον ἐκπληροῖ κόλπον, quod mare implet Ambracium, & Corinthiacum, & Crissæum sinum. de quo & Procopius lib. 1. de bello Gothorum: Sinus, qui Crissæus dicitur, in Lechæum desinens, ubi & Corinthus civitas est. Buræ verò & Helices meminit Strabo lib. 8. Arist. lib. de mundo, & Callisthenes apud Senecam lib. 6. natur. quæst. Quale verò fuerit oppidum Succunium in Ciminia, nusquam invenio, pro quo Flavinium substitui, non valde devium à vocis Succunii literarum tractu, ductus autoritate Virgilii, qui in 7. Flavinia arva & Ciminium lacum montemque conjungit: nisi mavis Fescennium ex Portio Catone in Originibus, qui in secunda Thuscis gente ad Ciminia juga Fescennium enumerat: aut si quis Sutrium malit reponi, cujus ibidem fit mentio. alius aliud substituat, si videbitur; neque enim exploratum est mihi quicquam, ut dicam ingenuè: nam Plin. cap. 96. dicit simpliciter in sylva Ciminia loca esse, in quibus in terram depacta extrahi nequeant, non addito loci oppidive confinio. de cujus rei fabuloso ortu lege Servii annotata in 7. Æneid. Atenim & lacus Ciminii & jugorum Ciminio-

rum meminit Cato, uti sylvæ Plinius. Postremò μυκητίαι, quam vocem pro Mycrematicæ substituímus, apud Aristot. lib. de mundo, unde hæc per occasionem deflexa sunt, terræ motus ii dicuntur, qui mugitu quodam terræ viscera quatunt, ὡς τὸ μυκᾶν, à mugiendo. ita enim inquit: μυκητίαι σείοντες τὴν γῆν μετὰ βρόμῳ. unde subjicit postea Ammianus: Tunc enim necesse est velut taurinis reboare mugitibus fragores, fremitusque terrenos. Sed pro loci correctione video me penè justi commentarii vicem explevisse.

CAPUT XVI.

Galeni commentarius ex lib. I. de Articulis germanæ lectioni redditus.

A Pud Hippocratem sub finem lib. I. de articulis perperam legitur σενοχωρία, quum legendum ibi sit σενογροχωρία, ut ex Galeno discas; cujus tamen commentario vix quicquam depravatus inquinatusve invenias, quem, ut est mendis prodigiose deformatus, non pigebit subjicere, quo doctiores æqua judicii lance, re ad amissim expensa, suum adjiciant calculum: cujus verba ita leguntur ferè: ἐκ ἑστὶ σύνθετον ὄνομα τὸ ἐν ὑγρῷ χωρίῳ ἐκτε τῷ ὑγρῷ καὶ τῷ σενῷ καὶ τῆς χώρας γεγονὸς, ὡς τινες νομίζουσιν, ἀλλ' ἀπὸ τῷ σενόχωρον, ὅπερ ἔστι αὐτὸ πλέον σημαίνει τῷ σενῷ, κατὰ πᾶσαγωγὴν τινὰ γεγενημένης

SENO

σεννοχωρίας, μηδὲ πλεόν δηλῆσης τῆς σενότητος, εὐδηλον ἢ τῆτο καὶ ὦν σιμωνίδης εἶπε, ὡδέπως ἐχόντων, ἔπω τις ἔτω εἰ ἀσκίοις ἐν ἔρεσιν ἀνῆρ λέγονταίς δις ἐν ἔδεν παρδαλεῖν μὲν ἢ ἐν ὑγρῷ συντυχῶν ἐν ἀτράπῳ. Quid, deus bone, istis monstrosius? nunc germanam, meo quidem iudicio, lectionem habe: ἐκ ἐστὶ σύνθετον ὄνομα τὸ σεννοχωρία, ἐκτε τῆ σενῆ καὶ τῆ ὑγρῆ καὶ τῆς χώρας γεγονός, ὡς τινες νομίζουσιν, ἀλλ' ἀπὸ τῆ σεννογρῶν, ὅπερ ἔδεν αὐτὸ πλεόν σημαίνει τῆ σενῆ, κατὰ πῶραγωγὴν τινος γεγεννημένης σεννοχωρίας, μηδὲν πλεόν δηλῆσης, τῆς σενότητος. εὐδηλον δὲ τῆτο καὶ ὦν σιμωνίδης εἶπε ὡδέπως ἐχόντων,

Οὐκ ἂν τις ἔτω εἰ ἀσκίοις ἐν ἔρεσιν

Ἀνῆρ λέοντ' ἔδεισεν, ἔδεν παρδαλιν,

Μὲν ἢ στεννογρῆ συντυχῶν ἐν ἀτράπῳ.

In quibus senariis potest & δασκίοις legi, utraque lectione sensui accommodata, sive apricos, sive nemorosos montes dicas. Nostram lectionem defendit & Galenus lib. Epidem. 6. part. 2. ubi στεννογρῶσαι quid Hippocrati sit, declarat, & γὰρ ἔγκειται τὸ ὑγρὸν ἐν τῇ λέξει, inquit, καθάπερ ἂν τις οἰηθεῖη, μὴ γινώσκειν ὑπὸ τῶν ἰώνων τὸ στενὸν ὀνομάζεσθαι στεννογρῶν, & quæ sequuntur ex Simonide repetita. Hunc locum tametsi ante annos quatuordecim Bononiæ jam tum agenti mihi correctum, non potui non huc infarcire, ut emaculandi Græci codicis occasionem habeant medicæ rei studiosi.

HADRIANI JUNII

ANIMADVERSORUM

LIBER QUARTUS.

CAPUT I.

*Error Grammaticorum in etymo vocis
Euhyus.*

Mter varia Bacchi cognomenta nul-
lum est fermè frequentius, quàm
Evius, apud Horatium aliosque poë-
tas: quare mirari subit in voce trita
& quotidiana, ut ita dicam, cur Latini gram-
matici Euhyus scribant litera suis vocibus avia
(ut cum Terentiano dicam) y scilicet, quum
Græcorum more, à quorum ritibus tracta vox
est, Evius rectius scribi debeat. neque verò
hoc solum, sed & etymon ejus adjiciant ab
yos, quod cujus in hoc cognomine nullum extat
vestigium. siquidem Cornutus Persii interpres
vetustus Baccho cognomen istud additum pu-
tat, quòd, quum desideratus esset in prælio
Gigantæo, Juppiter exclamarit, εὖ υἱέ, heu
fili, ratus à Gigantibus interfectum. Neque
multò scitius fabulatur Acron, ita dictum an-

notans, quòd mutato in leonem Baccho quum concidisset gigas, Juppiter factum speculatus laudansque exclamarit, εὖ γέ, bone fili: quod ego verterem, macte virtute fili. Sed ille ineptius longè εὖ γέ interpretatur, heu fili, quasi legas dictum, φεῦ γέ. At enimverò valedicto illorum erroneo commento, Evium cum Græcis, qui εὐϊον, scribendum assero, nomen derivans ab εὐοῖ, quæ vox bacchantium propria est, ita in Orgiis suis Deo suo acclamantium: quam Demosthenes in oratione de Corona Æschini objicit in sacris illis identidem ab ipso acclamata, & repetit ex eo Strabo lib. 10. in hæc verba: τῶν ἢ Φρυγίων μέμνηται δημοσθένης, διαβάλλων τὴν αἰσχίναν μητέρα, καὶ αὐτὸν, ὡς τελέσῃ τῇ μητρὶ συνόντα καὶ συνθιασεύοντα, καὶ ἐπιφθεγγόμενον εὐοῖ σαβοῖ πολλάκις. id est, Phrygiorum sacrorum meminit Demosthenes, accusans Æschinem, quòd cum matre sacris illis operata consuetudinem habeat & commercium sodalitiis, acclametque identidem Evce Sabœ: quæ duæ voces transferunt in Bacchi Evii & Sabasii cognomina.

CAPUT II.

Quid sit apud Ammianum, Ut Pygmæi vel Thiodamas agrestis: ejusque locus correctus.

Ammianus lib. 22. ubi Juliani Imp. animi invictam constantiam, & susurrorum

contemptricem laudat, proverbiali schemate illud extulit: Frustra virum circumlatrabant immobilem occultis injuriis, ut Pygmæi vel Thiodamas agrestis homo Lindius cum Hercule. ita enim legendum autumo pro eo, quod connexa vocum serie Homolidius scriptum est. Innuit enim Julianum nihilo magis commotum fuisse blateronum aulicorum injuriis dicteriisque, quàm Hercules Pygmæorum assultibus exterritus fuerit: imo ea ipsa contempsisse risisque, veluti Thiodamantis Lindii probra conviciaque inultus neglexit Hercules. Ad illud de Pygmæis allusit Alciatus Jurisconsultus in Emblemate quodam in eos, qui majora viribus aggrediuntur, suæ imbecillitatis non conscii, quod hunc in modum habet:

*Dum dormit, dulci recreat dum corpora somno
 Sub picea, & clavam cæteraque arma tenet,
 Alcidem Pygmæa manus prosternere letho
 Possè putat, vireis non bene docta suas,
 Excitus ipse, velut pulices, sic proterit hostem,
 Et sevi implicitum pelle leonis agit.*

De Thiodamante verò ambiguum invenio historiam: nam Philostratus & Lactantius Lindium ex oppido Rhodi illum tradunt: Zezes & Callimachi interpretes Dryopem faciunt, quæ gens est furtis latrociniisque famosa. cum quibus sentit & Pherecydes in tertio historiarum apud Tarrhæum. Habet autem fabula ita. Quum

in Thiodamantem Lindium terram aratro profcindentem ex improvifo incidiffet famelicus Hercules, alterum ex jugo boum jugulat illo præfente & devorat; quam ille injuriam maledictis ulciffi fuit aggreffus: at ifte illum fibi amariffimè conviciantem cum rifu & cachinnis audiit. Exinde manfit apud Lindios ritus & confuetudo, ut bos arator Herculi cognomento Βεθδοίνα immoletur cum multa dirarum imprecatione. Iftud legas apud Philoftratum in imaginum lib. 2. apud Lactantium libro 1. cap. 21. & apud Nazianzenum *σηλιτευτικῆ* prima, cujus ifta funt verba: ὁ βεθδοίνας τὸν γεωργὸν τυραννήσας, καὶ τὸν ἀρότην βῆν λαφύξας, καὶ τὴν κλῆσιν λαβὼν ἐκ τῆς περάξεως. hoc eft: Bovimanduco ille, qui oppreffo vi agricola bovem aratorem abliguriit, è re ipfa nomen adeptus. & paulò poft:

Λινδίοις εὐσεβές, τὸ κατὰρᾶσθαι τῷ βεθδοίνα. id eft: Pium opus habebatur apud Lindios diras imprecarì Bovimanduconi Herculi, illique convicia facere, cultus loco erat. Huc fpectat illud ab eodem ad Nemefium obfcurius dictum, καὶ Λίνδῳ ἐφυβρίζουσ' ἱεροῖσι, Lindus, quæ facris conviciatur. Sunt qui Herculem bis integrum devoraffe bovem fcribunt, femel apud Lindum urbem, & iterum apud Dryopas Thiodamantis bovem. Callimachus hymno εἰς ἄρτεμιν fabulatur Herculem jam in Deos relatum ni-

hilominus inexplebilis edacitatis esse & gurgitem insignem ; ἡ γὰρ, inquit,

Παύσατ' ἀδηφάγῃς, ἔτι οἱ πάρα νηδὺς ἐκένη,

Τῇ πρὸτ' ἀροτελάοντι συνήντετο θεοδάμαντι.

Manserat ingluvies, necdum placata quierat,

Qua quondam occurrit sulcanti vomere terram

Thiodamanti. Ubi interpres in commentariis

Græcis annotat Thiodamantem fuisse Dryopum regem : cui subscribere videtur & Lucillius Tarrhæus ex Archilocho & Pherecyde scribens, Herculem, esuriente Hyla puero, relictoque à tergo pædagogo Licha, fortè obvium Thiodamanti, poposcisse aliquantum cibi ; cujus quum repulsam tulisset, ira succensum diripuisse è bobus alterum, eoque matato epulatum fuisse : qua accepta injuria Thiodamantem in urbem regressum compulisse oppidanos ad arma adversus Herculem : ibi tum necessitate extrema circumventum Herculem etiam uxorem Deianiram armasse, prælioque superiorem Thiodamantem neci dedisse, gentemque omnem in alias sedes transportasse. Hæc ille. Legitur autem non semel aliàs bovem totum absumpsisse helluo insignis Hercules : nam refert Pindarus illum Coroni ædes ingressum integrum bovem, ut ne reliquum quidem os ullum relinqueret, abligurivisse. quod & Philostratus repetit loco antea citato. Quin & Ælianus variæ historiæ lib. 1. & Athenæus lib.

10. scribunt illum in contentionem venisse cum Leprea Cauconi, vel ut Ælianus, Glauconis filio, uter prior taurum devoraret.

CAPUT III.

Locus apud Athenæum & apud Jo. Zezen lectioni genuinæ restitutus, de Lityerse gulone.

INexplebilis ista Herculis & prodigiosa voracitas admonet me quasi dedita occasione, ut sanare insistam verius Sosithei Tragici scriptoris de simili gulone Lityerse, qui nothus Midæ regis filius Celænis in Phrygia regnavit, homo vultu effero & truculento, sed bibo glutoque supra fidem maximus, qui totum vini dolium uno die ebibendo vacuabat, triumque cliteilariorum asinorum onus panes devorabat. Sed præstat autoris ipsius verba ex fabula Daphnis sive Lityerses inscripta referre: perperam enim apud Zezen Sositheus nominatur versusum autor, ut & fabulæ titulus Daphthis pro Daphnis. Adscribam autem prius lectionem, quæ videtur mihi sanior, emendaturus postea corruptam utrobique, apud Athenæum in decimo, & Zezen Chilia-de 2. Versus sunt senarii trimetri:

ἔτθ' ἢ ἐκείνῃ παῖς παρεξέλαστο νόθῳ,

μητρὸς δ' ὁποίας ἢ τεκῆσ' ἐπίσταται,

ἔσθει μὲν ἄρτις τρεῖς ὄλγῃ κανθηλίῃς

τρὶς τῆς βραχέιας ἡμέρας, πίνει δ' ἅμα

Ο 5.

κα-

καλὸν μετρητὴν , τὸν δεκάμφορον πίθον ,
ἐργάζεται δ' ἑλαφρῶς πρὸς τὰ φορτία.

Versum versu pro viribus conabor reddere:

*At filius Mida Celeræi nothus,
Qua matre, dubium est, ipsa noverit parens,
Tres quantum asellos prægravet, panes vorat,
Brevi die, simulque deterget bibens
Fustum cadum, decem amphorarum dolium,
Redditque jumentis onus portatile.*

Apud Athenæum loco præallegato tres soli jambici leguntur ad Polycletæam illam normam emendandi :

ἑσθαι μὲν αὐτὸς τρεῖς ὄλκας καινθηλίς,
τρὶς τῆς βραχίας ἡμέρας. πίνει δ' ἕνα
καλὸν μετρίτην ; τόνδε καρποφόρον πίθον.

Posteriores duo apud Zezen malè quoque scribuntur hoc modo :

τῆς ἢ βραχίας ἡμέρας πίνει δ' ἅμα
καλῶν μετρητὴν. In his pro τῆς ἢ lege τρὶς τῆς.

& loco καλῶν καλὸν, nisi velis ex Lityersæ æstimatione istud dici, quid dolium vini decem amphorarum capax cadi sive metretæ nomine extenuando, velut rem nihili & potatu facilem vocitarit, quum tamen in mensura ingens sit discrimen: nam metretes seu cadus (idem enim sunt) sextarios duos & septuaginta complet teste Nicandri interprete: tantundem enim continent amphoræ duæ, quod doctissimè collegit Georg. Agricola. At dolium de-

decem amphorarum qui epotavit, istrecentos sexaginta sextarios in inexhaustam alvi voraginem demerferit; cujus rei fidem penes autorem deposuero. Illud verò de hoc Lityerse proditum quoque memoriæ est, quòd viatores compellere consueverit ad refecandam falce colligendamve messem, quorum truncatis capitibus lacera corpora intra manipulos illigabat: occisus ab Hercule postea justissimas immanitatis suæ poenas, graviores meritis, dedit.

CAPUT IV.

Apud Galenum locus emendatus in Græcis codicibus.

Incredibilis illa & extra controversiam potentissima Romani Imperii majestas compellit meminisse me Polemonis Laodicæi rhetoris dicti, ne vitio scriptorum ut est corruptum latere possit. Ejus Polemonis complura memorantur à Philostrato in Sophistis egregiè dicta: at illud concinnum, & festiva brevitate memorabile est dicterium, quo Romam orbis compendium nominavit, quod à Galeno lib. 1. commentariorum *περι ἀρθρω* in scripta relatum est, sed corrupta Græcorum codicum fide, ubi de sua profectioe ita loquitur: Postquam diu multumque Smyrnæ egi, Romam absoluto secundo & tricesimo ætatis anno per-

rexī,

rexi, urbem tanta hominum copia inundantem, ut laborasse putandus sit rhetor Polemon, dum eam orbis compendium appellat. Græcè legendum est, ὡς ἐπέειπεν ὁ πολέμωνας τὸν ῥήτορα τῆς οἰκισμένης ἐπιτομὴν αὐτὴν εἰπὼν τῶν. perperam enim in expletivas voculas soluta est dictionis compages, in ἐπὶ τὸ μή. Huc adieribere libet elogium ejusdem urbis Dionysii Halicarnassæi vocantis eam ἡγεμόνα γῆς καὶ θαλάσσης ἀπάσης πόλιν, principem terra marique urbem. & alterum Julii Frontini ex libello de aquæductibus in hæc verba: Regina & domina orbis indies, quæ terrarum dea consistit, cui par nihil, & nihil secundum: quod postremum ex Martiali in epigram. 12. mutuatus est ille, ubi sic ait:

*Terrarum Dea gentiumque Roma,
Cui par est nihil, & nihil secundum.*

C A P U T V.

Juvenalis locus explicatus.

JUvenalis satyra duodecima inter cætera, quæ refert, Catullum naufragii metuentem in mare præcipitasse, enumerat,

Urna cratera capacem, Et dignum sitiente Pholo.
vastæ magnitudinis & ingentem designans: quod illum mutuatum esse ex Stesichoro Lyrico poëta arbitror, qui Centaurorum & Lapitharum convivium describens ait Pholum
(quem

(quem propterea hospitem Alcidae nuncupat Lucanus) implevisse Herculi craterem trium lagenarum capacem, quem prior ipse obbibisset: amplum autem fuisse oportuit, qui urnam, hoc est, quatuor & viginti sextarios caperet, ut & τετραάγυρον. Est autem lagena vinarium vas, sed fictile, in quo vinum asservabatur in conviviis deplendum. Verba autem Stesichori ista sunt:

Σκυφίον ἢ λαβῶν δέπας ἔμμετρον ὡς τετραάγυρον

Πῖεν ἐπισχόμεν⊙, τὸ ρά οἱ παρέθηκε φόλ⊙ κεράσας.

Hercules (de eo enim loquitur) acceptum in manus scyphum plenum, trium lagenarum capacem, ori admovens obbibit, quem Pholus ipsi infuderat. Meminit & Herculei crateris Statius, quem duo juvenes vix portabant.

CAPUT VI.

*Vox quassabundus interpolata apud Macro-
bium.*

QUatiendi vocabulum ad temulentiam largioremque potationem traduxisse Horatium in Odis, exemplo Menandri in Adelphis, qui κατὰσείειν eo sensu usurparit, & Philemonis Comici, annotatum est à me in commentariis, quos in eum autorem scripsi: atque ab ea voce quassabundum dici videri pro ebrio apud Macrobius in saturnal. 5. cap. 21. ubi ait, Herculem fictores veteres

non

non sine causa cum poculo fecerunt, & nonnunquam quassabundum & ebrium. sed locum majore cum retractatione diligentius examinans, non sectionis uestionisve illum indigere, sed molli tantum malagmate opus esse judicavi, uti sanaretur: quod futurum est, si pro quassabundum (quæ vox in prædicta significatione Latinis auribus satis peregrina est) reponas cassabundum, quod vocabulum crebro cadentem notat. Sex. Pompejo teste, apud quem tamen malè geminato s̄ scriptum invenio, deductum à verbo casare, ex iterativorum sive frequentativorum classe: pro quo receptius est aliud casitare.

CAPUT VII.

Locus Horatii expositus ex Sermonibus. Cur insani porcum Laribus immolarent.

DE eo, qui infania non vexetur, dictum est ab Horatio lib. 2. Sermo. sat. 3.

Immolet equis Hic porcum Laribus.

Cujus dicti rationem ab interpretibus non expendi demiror. Constat quidem ex Varrone de re rustica lib. 2. & ex aliis, porco immolato expiari insanos, quod vel ex joco Plautino in Menæchmis liquidò ostenditur, ubi ait: Quibus hîc preciis vaneunt porci synceri? nummum à me accipe, jube te piari de mea pecunia, nam equidem insanum te esse certò scio.

Et

Et iterum : Jube , si sapias , porculum afferri tibi : id quod dicitur homini insani cerebri & emotæ mentis. Cur verò id piaculi genus antiquis usitatum fuerit , dicam ego quod ex arcanis illorum sacris erutum opinor. Maniam Græci insipientiam insaniamve dicunt , sive , quòd mentem ultra modum laxet , à *μανὸν* , quod remissum & molle significat : sive , quòd pertinacius corpus teneat , & difficulter expellatur , quasi *μονίαν* dicas : sive , quòd ea capti solitudinem appetant , ὡς τὸ μόνος θαι , uti à Cælio Aureliano scriptis est proditum. At enim Maniam hanc , undecunque appellationem sortita sit , Larum matrem fuisse cognominatam pronunciavit Varro lib. de analogia 2. & ex eo repetiit Arnobius lib. adversus gentes tertio. quin & Sex. Pompejus Maniam Manium deorum , qui iidem & Lares dicuntur , aviam matremve fuisse scribit : utriusque enim opinionis esse autores. Hinc factum sanè puto , ut vecordes homines & insani Laribus sacrificarent , ut qui ejusdem cum matre potestatis essent participes , aut qui propitio numine Maniam genitricem *συμβωμὸν καὶ σύνταον* placarent , insanixque asperginem detergerent. Meritò autem videtur immolari porcus Laribus , qui & Grundiles à grunniendi appellatione denominantur.

CAPUT VIII.

*De nepotino luxu Chiesii cujusdam Romani
civis.*

Nepotinis sumptibus superasse prodigiorum omnium ingenia Cajus Caligula memoratur à Suetonio Tranquillo. Cleopatrarum luxum immanem coena unica refert Plinius. Sed reginarum potentissimarum & Imperatoris maximi ista exempla sunt, & quidem rara: at privatum hominem ad prodigiosi luxus enormem licitationem, non macelli unius, sed peregrini quoque orbis conturbatricem, aspirasse quis non merito maximo demiretur? Is fuit Augustinus quidam Chiesius Rom. trapezites, qui Leoni x. Pontifici Max. totique purpurei senatus coetui, exterorumque Regum Legatis ob filium ab illo baptismi lavacro tinctum splendidissima (ut ita dicam) repotia constituit; in quibus non satis fuit eduliorum omnis generis missuumque exquisitissimorum apparatus modum omnem ademisse, nisi etiam lances, pinaces, caeteraque cum escaria vasa, tum potus instrumenta ex argento affabre facta omnia in Tyberis praeterlabentis alveum, inani luxus ostento, praecipitarentur, idque non una modo, sed pluribus quoque vicibus, quotiescunque scenicum illud ferculorum & mensarum choragium mutandum foret: atque ista parvo
con-

constitisse æstimandum erat, nisi & alieno ex orbe petitarum immani precio avium (quas Psittacos nominamus) solæ linguæ variis in patinis conditæ, ultimo ferculo omnem luxus ostentationem longè superassent.

CAPUT IX.

De luxu temporum præpostero apud Rom. Item Pacati Drepani locus expensus.

FAmosus istius hominis luxus refricat mihi memoriam planè similis luxuriæ Romanorum, in qua describenda quasi ex condicto certasse duo magni nominis Panegyristæ, qui ex vetustate nobis reliqui sunt, videntur, Mamertinus Promertinus Juliani prætorio præfectus, & Latinus Pacatus Drepanus: ille in Panegyrico Juliano, hic Theodosio Imp. dicto. Prioris verba sunt: Quin etiam prandiorum ac cœnarum magnitudines R. P. fanciebat, cùm quæsitissimæ dapes non gustu, sed difficultatibus æstimarentur, miracula avium, longinqui maris pisces, alieni temporis poma, æstivæ nives, hybernæ rosæ. Hæc ille: quæ æmulatione quadam ductus alter exprimere voluisse videtur in hæc verba: Neminem unum inveniri, qui auderet ad penum regiam flagitare remotorum littorum piscem, peregrini aëris volucrem, alieni temporis florem. Nam de-

P

licati

licati illi ac fluentes, quales tulit sæpe respub. parum se lautos putabant, nisi luxuria vertisset annum, nisi hybernæ poculis rosæ innataissent, nisi æstivam in gemmis capacibus glaciem Falerna fregissent. horum gulæ angustus erat noster orbis, nanque appositæ dapes non sapore, sed sumptu. Illis demum cibus acquiescebant, quos extremus oriens, aut positus extra Rom. imperium Colchus, aut famosa naufragiis maria misissent, quos invitæ quodammodo reluctantiq̃ naturæ hominum pericla rapuissent. Quæ verbosius adscripsi propterea, ut studiosi loca committerent inter se atque conferrent, quanta brevitatis, quanta item exornatio utrinque hauriri queat ad scribendi usum. Illud verò, quod sequitur in eodem autore, expensu dignissimum puto, ubi ait: Nonne cognovimus, cujusdam retro principis non prandia sæpe, sed fercula sestertiûm millies æstimata patrimoniorum equestrium precia traxisse? Quis enim aut sestertium millies, hoc est, vicies quinquies centena Coronatorum millia, unico prandio, ne dicam nunc ferculo, absumi posse crediderit? aut ad eam summam ascendisse censum equestrem? fidem enim omnem transcendere magno discrimine videtur utrinque: siquidem lautitiæ magnificentiaque unicum exemplum, quod Cleopatra edidit,

cui

cui nihil astrui ulterius posset, centies festerium collegit, hoc est, ducenta quinquaginta aureorum millia: & censum equestrem sub Julio Cæs. quadringenta festeria, hoc est, decem coronatorum millia pependisse constat. Interpolandum igitur nonnihil locum dubiæ fidei autumo, & legendum *ἄξιονισοτέρας* festeriis mille, quæ summa etiamnum immanis est, quippe quæ ad viginti quinque aureorum Coronatorum millia ascendat, & propiore aliquanto confinio attingat equestris census limites, quos cum imperio excrevisse verisimile est: ut ita legatur, non prandia sæpe, sed fercula festeriis mille æstimata &c. Sentire autem illum puto de Vero Antonino Cæs. qui convivium opulentissimum dedit, quod æstimatum fuerit sexagies centenis millibus festeriorum, ut id verbis Julii Capitolini repetam, sive quod idem est, sexagies festerium: quæ taxatione audita M. Antoninus Imp. ingemuisse dicitur, & publicum fatum doluisse: quæ summa in caput collecta, centena quinquagena Coronatorum millia constituit: ut inde colligere liceat, fercula nonnulla ad mille festeria pervenisse, hoc est, viginti quinque millium aureorum summam. Equidem non detrecto, quin penes Budæum ejusmodi locorum *πυρδαίων* æstimatorem, aliosque

polyhistoras , æquum sit iudicium.

C A P U T X.

*Locus ex Vellejo Paterculo ad examen re-
vocatus.*

UTi Cæcias nubes , ferrum Adamas ,
succinum aceres , catena suos nexus
ducit , ita trahit loci unius occasio alterum :
controversia enim illa supputationis iniquio-
ris in apparatu cœnæ extrahit hanc , quæ
in rationem repetundarum cadere posse vide-
tur , quæ talis est. Nocte , quæ nefariam ne-
cem Julii Cæs. conjuratorum manibus inter-
fecti secuta est , constat ex Appiano lib. 2.
ejus pecunias cum imperii codicillis , sive
Antonii , sive Calphurniæ uxoris jussu , quo
à minus secura in tutiorem Antonii domum
deferrentur , fuisse transportatas , quarum
summa immensum discrepare invenitur , nisi,
immutata paululum codicis Vellejani fide ,
concilietur inter se autorum consensus mu-
tuus. Velleii verba sunt : H. s. septies mil-
lies depositum à C. Cæsare ad ædem Opis
occupatum ab Antonio , actorum ejusdem ,
infertis falsis , civitatibusque corruptis ,
commentariis. Quæ summa nimis quàm im-
mensa est , ut quæ ad Gallicanæ monetæ ra-
tionem rem revocando contineat centies
septuagies quinquies centena Coronatorum
millia.

millia. Cui tamen nihil derogandum putarem, quum longè majora coëgisse Tiberius dicatur, nisi obstaret Plutarchi autoritas non uno in loco, quæ ad *HS* millies hanc summam deducit: sic enim ait in Cicerone; Donec Cæsar Augustus ex Apollonia veniens hæreditatem C. Cæsarum accepit, & cum Antonio in contentionem descendit ob bis mille quingentas myriades, quas ille è substantia Cæsarum occupabat. Hæc summa, si Romano more loqui insistamus, efficit *HS* millies, hoc est, vicies & quinquies centena coronatorum millia, eademque fuerit cum Paterculi, si inducas expungasve vocem illam septies: inciditque fermè cum altera, quam idem Plut. in Antonio ad quatuor talenta deduxit, quæ vicies & quater centena Coronat. millia constituunt paululo minore summa, quam *HS* millies complectatur. sic enim sonant ejus verba: ἤτε γυνὴ καλπερνία πιεύσασα τῶν χρημάτων τὰ πλεῖστα κατέθετο πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς οἰκίας, εἰς λόγον τὰ σύμπαντα τετρακισχιλίων ταλάντων. id est: Uxor Cæs. Calphurnia maximam pecuniarum partem in ædes Antonii deposuit illius fidei eas credens ad summam in univèrsum quater mille talentorum. Consensus horum locorum efficit, ut apud Paterculum legendum contendam sestertium millies, non autem se-

pties millies , donec certiora edocear.

C A P U T X I.

*De Batavia locus in Panegyrista resti-
tutus.*

IN Panegyrico Maximiano Augusto dicto, de cujus autore dubia lis est , sive is Mamerlinus fuerit , sive Belga , ita scriptum de Batavorum insula invenio. Quanquam illa regio divinis expeditionibus tuis , Cæsar, vindicata atque purgata , quam obliquis meatibus callidis interfluit , quanquam divortio sui Rhenus amplectitur , penè , ut cum verbi periculo loquar , terra non est , ita penitus aquis imbuta permaduit , ut non solum qua manifestè plaustris est cedit ad nixum , & hauriat pressa vestigium , sed etiam ubi paulò videtur firmior pedum pulsu tentata quatitur , & sentire se procul mota pondus testetur , ita ut res est , subjacentibus innatat , & suspensa latè vacillat. Quibus verbis ita graphicè & ad amussim Bataviæ solum depinxit , ut nullus pictor melius , nullus rhetor ornatus magisve appositè dicendo assequi queat : nisi quòd subesse mendas suspicio est , ita ut restituendam hunc in modum lectionem existimem. Quanquam illa regio divinis expeditionibus tuis , Cæsar, vindicata atque purgata , quam obliquis meatibus Scaldis in-
ter

terfluit, quamque divortio sui Rhenus amplectitur, penè (ut cum verbi periculo loquar) terra non est, ita penitus aquis imbuta permaduit, ut non solum qua manifestè palustris est cedat ad nixum, & reliqua. Nam quòd pro callidis reposuerim Scaldis, non temerè nec sine autore facio. quid enim acervata bina epitheta præter Latinorum fermè autorum usum sibi volunt? quid callidi significatio huic loco aliena huc facit? Atenim ego facilem fuisse lapsum in duobus verbis non ita multum absimilis soni, ignorante scriptore, quid Scaldis esset, contenderim: nisi quis pugnet legendum esse Vahalis, quod alterius cornu Rheni nomen fuit, vel Cornelio Tacito teste, qui lib. 2. ita scribit: Rhenus uno alveo continuus, aut modicas infulas circumveniens, apud principium agri Batavi, velut in duos amnes dividitur, servatque nomen & violentiam cursu, quà Germaniam prævehitur, donec Oceano misceatur, ad Gallicam ripam latior & placidior adfluens, verso cognomento Vahalem accolæ dicunt: mox id quoque vocabulum mutat Mosa flumine, ejusque immenso orè eundem in Oceanum effunditur. Quibus ex verbis facilè liquet, alterum Rheni ostium, quod Belgicæ oram prævehitur, Mosæ nomine hodie clarum Vahalim supe-

rioribus locis , ubi divortii initium est , dictum fuisse , fortassis ab arenæ , qua tingitur , subrucco colore , quem Valum vocant , quo nomine equum (quo Belifarius fortissimus dux invecctus fuisse legitur in Gothorum exercitum) subrucci coloris designabant Gothi , jaculis solum illum appetentes , uti apud Procopium legitur. Quoniam autem Bataviæ solum ita ad ingressum intremittit , & pressum fidit , concutiturque , quod de hac insula ut elegantissimè , ita verissimè dixit , hinc ego factum puto , ut Hollandiæ , quæ Bataviæ pars est , nomen à cavitate creatum sit : siquidem ad pedum pulsus concuti eam certum est , & procul etiam pondus videri sentire , atque vacillare , velut aquis innatantem , rideat licet Martinus Dorpius hanc nominis rationem. Addit & suam conjecturam de insulæ hujus nomine Petrus Nannius noster in suis symmictis , illum legat , si quem juvat ista cognitio.

C A P U T XII.

Quòd ethnici singulas corporis partes peculiaribus suis diis deputarint.

A Nilis & frivola gentilium superstitionis plenissimi sunt libri omnes : at illud indigniter ridiculam eorum opinionem testatam facit , quòd singulas humani corporis particulas ,

culas singulos deos obtinere existimarent : quod Tiberianus in Prometheo ita extulit , ut dicat deos singulares sui partes homini contribuisse , quas sibi vindicent , suæque tutelæ proprias agnoscant. Caput nanque Jovi deferunt , Neptuno pectus , cinctum Marti , quo spectasse Homerum putant in Agamemnone describendo :

ὄμματα καὶ κεφαλὴν ἴκελ' διτ' ἑρπικεραύνω ,
ἀρεὶ ἢ ζωνὴν , σέρον ἢ ποσειδάωνι.

Frontem Genio sacram facit Servius , unde , inquit , deum venerantes frontem tangimus. Supercilia in Junonis tutela fuisse ait Sextus Pompejus , quòd iis protegantur oculi , per quos luce fruimur , quam à Junone tribui putabant , Lucina inde dicta. Oculos Cupidini Veneris filio , in quibus excubet , ceu specula quadam , tribuit Philostratus : Minervæ eos sacros tradit Fulgentius. Aurem Memoriam consecratam refert Servius , quo respexit & Plinius lib. 11. ita scribens : Est in aure ima memoriæ locus , quem tangentes attestamur. Et Virgilius :

Cynthius aurem Vellit & admonuit.

Locus item retro aurem dextram Nemefi attributus fuit , quo referimus , ut Plinii verbis dicam , tacto ore proximum à minimo digitum , veniam sermonis à diis ibi recondentes. Dextra Fidei sacra est , nam in fide

porrigitur, de qua alibi à nobis dictum abundè est. Dorsum & posticæ partes Plutoni propriæ adscribuntur ab Artemidoro lib. 1. Onirocrit. ubi ait : *νῶτα καὶ τὰ ὀπίσθια πάντα Πλούτωνος αὐτὰ καλεῖσιν ἴδια* Rens & inguina Veneri adjudicantur. Pedes Mercurio, uti in libris τῶν φυσιολογημένων scripto proditum est à Democrito. Genua Misericordiæ consignavit antiquitas, quòd ea supplices attingant, ad hæc manus tendant, hæc ut aras adorent, ut inquit Plinius. Misericordiam autem in dearum numero fuisse olim, testatur ejus apud Athenienses ara, teste Pausania & Philostrato. Tali plantæve pedum in Thetidis potestate fuerunt. Digi Minervæ consecrati, Servio teste : quo referri potest illud Epigrammatarii Rufini :

*ὄμματ' ἔχεις ἧρης, μελίτη, τὰς χεῖρας αἰθίνης,
τὲς μαζὲς παφίης, τὰ σφυρὰ τῆς θετίδος. id est:
Lumina Junonis tibi sunt, diguque Minervæ,
Cum Thetidis talis, ubera Cyprigenæ.*

C A P U T XIII.

De talis mirum. Item Fulgentii locus à menda assertus.

Illud verò mirum mihi videtur, & feriatis ingeniis altiore indagine exquirendum, an talorum ratio ad libidinis pruriginem aliquid

quid faciat, quod à Fulgentio Placiade annotatum est: ait enim in talo venas esse, quæ ad renum, femorum, atque virilium rationem pertineant, unde & venæ aliquæ ad pollicem usque tendant, quod tractantes & phisici & mulieres ad obtinendos partus, & ischiadicos eodem, ut inquit, phlebotomant loco, & emplastron entaticon (peperam enim ibi scribitur emplastramentaticum una voce) quem styfiden vocavit, Africanus in Astrosophistis pollicis & talo imponendum præcepit. Quin & Orphei testimonio affirmat illum locum principalem esse libidinis. Emplastron autem ἐντατικόν vocavit, quod appositum tentiginem virilium concitat, ἀπὸ τῆς ἐντάσεως: quod & alio vocabulo obscuriore dixit Aphricanus συρίδην ab arrectionis facultate, ὡς τὸ σύειν. Ad quod verbum alludens veterum quispiam Comico sale seipsum appellat ἀσυάναντα, non arrigentem, ὡς μὴ σύοντα, τὰ τέλει μὴ πεφουκότα ἐντέινειν τὸ αἰδοῖον κατὰ ἔρωτα, quod in Iliados 6. apud Eustathium invenias. Et apud Athenæum Diana virgo σύμματα μισεῖν dicitur. Itaque mirari satis non potui, qua fronte indoctus quidam, qui tamen Philomusi nomine gloriatur, in annotationibus illic suis scribere veritus non fuerit, Emplastramentaticum vocari omne id, quod ad emplastrationem faciat:

ac potius legendum contendit emplastron mentaticum, quod è menta herba fieret. & Steriden pro Stefide esse tanquam fulcimentum & columen valetudinis fidelioris à *σφείζω*. Dispeream, si quid unquam in vita legi ineptius frigidiusque, quod vel Neronianas thermas refrigerare queat.

C A P U T XIV.

De Scytale Laconica.

AChæus Eretrienſis poëta, qui pleraque ſtudio obtenebrare dictus fuit, in Iride Satyrica, ænigmaticè Laconicam Scytalen vocat *πλεκτὸν ſπαρτιάτην γραπτὸν κύρβιν*. ac *κύρβιν* quidem, quòd ut in *κύρβέσι* publicis videlicet tabulis leges exaratae erant, ita in Scytale præcepta ad duces & imperatores militiæ inſcribebantur. Spartanam verò à civitate, cui uni recepta in uſu miſſitandarum ſcytalarum ratio fuiſſe legitur. Implexam verò ſcriptamque, quoniam Scytalen circumvolventes candido loro Lacones quæ volebant ſcribere conſueverant, ut Athenæus lib. 10. exponit. Elegantiffimè verò præter Suidam & Au. Gellium deſcribit Scytalen Auſonius in quadam ad Paulinum epiſtola, ubi varios enumerat occultè ſcribendi modos: ſic enim canit,

Vel

*Vel Lacedæmoniam Scytalen imitare, libelli
 Segmina Pergamei tereti circumdata ligno
 Perpetuo inscribens versu, qui deinde solutus
 Non respondentes sparsò dabit ordine formas,
 Donec consimilis ligni replicetur in orbes.*

In quibus versibus clarissimè nominat Pergameum libellum chartam Pergamenam designans, quod candidum lorum, ἱμαντὰ λευκὸν vocant Athenæus & Suidas: Aul. Gellius simpliciter lorum obscuriore sensu. Meminit Scytales Laconicæ Basilus in epistola ad Candidianum, ἐφοβέμην προσβλέπων, ὡς εἶδεις ἐν αἰτίαις ὧν σπαρτιάτης λακωνικὴν σκυτάλην. hoc est: Quo tempore ceram solvebam, expavi literas intuens, non minore metu percussus, quàm solet Spartanus criminis sibi conscius, inspecta Laconica Scytale: „ D. „ Clemens lib. 2. Stromatum, ἴσασι δὲ ἔλλη- „ νες τὰς τῶν ἐν λακεδαίμονι Ἐφόρων σκυτάλας, νό- „ μῳ ἐπὶ ξύλων ἀναγεγραμμένας. i. e. Norunt „ Græci Lacedæmoniorum Tribunalium „ Scytalas in ligneis taleis rite descriptas.

CAPUT XV.

*Ausonii versus de Mida rege expositi, & Pe-
 tronii Arbitri.*

IN eadem Ausonii epistola de Mida Lydiæ rege asininis auriculis deformato, ejusque rei indicio occultè à tonsore mani-
 fe-

festato , intelligendi sunt versus illi :

*Depressis scrobibus vitium regale minister
Credidit , idque diu texit fidissima tellus ,
Inspirata dehinc vento cantavit arundo.*

Quam fabulam quia cultissimis versibus reddidit Petronius Arbiter , non perinde omnium manibus extritus autor , lubet hinc adscribere ejus verbis :

*Sic commissi ferens , avidus referare minister ,
Fodit humum , regisque latentes prodidit aures.
Concepit nam terra sonum , calamique loquentes
Invenere Midam , qualem conceperat index.*

Latius ista pertractat Metamorphoseos undecimo Ovidius.

C A P U T XVI.

Celeritatem illaudatam esse in scribendo , exemplis aliquot docetur.

MUltis placet extemporalis quædam scriptitandi ratio , & in conficiendis libris celeritas , velut exprompti atque in numero positi ingenii argumentum : at mihi secus videtur , probaturque impensius diligentia accurata & longiore tempore judicii confirmatore expressa . illic verba velut primoribus in labris nata , aut superficiario ingenii æquore natantia eduntur : hinc lectionis multifariæ opes tanquam è sanctiore quodam ærario reconditæ promuntur : illic su-
spe-

specta facit omnia & cicatricosa scribendi
 facilitas & cursus: hinc habito delectu rerum
 verborumque pondera examinantur felicius,
 & exhibentur. Quid, quod celeriter nata,
 celeriter etiam intereunt? & Horatius etiam
 in nonum annum premi, quo feliciter sub
 incude retractentur, opera monet. Idem re-
 prehendendum carmen ait, quod non coër-
 cuerit multa dies & multa litura. ἡ γὰρ ἐν τῷ
 ποιεῖν εὐχρησία, καὶ ταχύτης, ἐκ ἐντίθησι. ἄρα ὁ ἔργα
 μόνιμον, ἔδὲ κάλλος ἀκρίβειαν. ὁ δὲ εἰς τὴν γένεσιν τῷ
 πόνῳ προσδανεισθεὶς χρόνον, ἐν τῇ σωτηρίᾳ τῶν γε-
 νομένου τὴν ἰσχὺν ἀποδίδωσιν, ut in Pericle in-
 quit Plutarchus: nam operis facilitas celeri-
 tasque non addit illi pondus solidum aut du-
 raturum, neque exactam pulchritudinem:
 at temporis longinquitas labori velut foene-
 ratō accedens, ei, quod nascitur, robur fir-
 mitatemque adjicit. Seneca nihil ordinatum
 esse dicit, quod præcipitatur & properat.
 Agatharchus pictor magnos sibi spiritus su-
 mebat de pingendi celeritate: quod quum
 intellexisset Zeuxis, Diu, inquit, ego pin-
 go, quia pingo æternitati, uti refert Vale-
 rius Maximus. Similiter pictori parum pe-
 rito de celeritate glorianti, demonstrataque
 pinace illam modò à se pictam dictitanti, re-
 spondit nobilissimus pictor Apelles: Etiam
 tacente te res loquitur, ex tempore pictam.

Lau-

Laudatur Lyfiæ oratoris exemplum, negantis se scripturum festinatò & præcipitanter composita, velut musteo quodam calore nata: *ὃ γὰρ ἔγωγε, inquit, βέλομαι συντάττειν τὰ ἔσπευσμένα.* Virgilium paucissimos die composuisse versus, autor est Varus: imò ursæ more parere se versus, ac lambendo fingere gloriatum ipsum fuisse, refert Donatus. Sic scripsisse & Sallustium accepimus, ut inquit Fabius: & sanè manifestus est etiam ex ipso opere labor. Isocratem decennium propè absumpsisse in editione orationis Panathenaiæ commemorant Lyfias, Fabius. Plutarchus tres propemodum Olympiadas infumptas refert. Convenientissimum huic loco est illud Aristidæ sophistæ dictum, à Philostrato lib. 2. in scripta relatum, quo Marco Imper. sciscitanti, quando ipsum auditurus foret, respondit: *Hodiernum diem exime, at cras audies: neque enim vomentium è numero sumus, sed elaborantium. ὃ γὰρ ἐσμὲν τῶν ἐμέντων, ἀλλὰ τῶν ἀκειβέντων.* Ita Mar. Antonius librum de ebrietate à se scriptum, evomuisse alicubi legitur in probri loco. Scriptorum itaque præcipitatio ista & veluti abortus nunquam in laudis loco ponenda est, quod ex tam multis clarorum virorum exemplis abundè colligitur. „ Eat nunc Alcidas, & extemporalem dicendi rationem,

„ nem styli exercitationi anteponat : quasi
 „ vero plus sapere , majusque ingenii lumen
 „ ostendere existimandi sint , qui temere &
 „ fortuitò quicquid in buccam venerit pro-
 „ ferunt , quam qui operose & cum apparatu
 „ scribant ; quasque fortuita oratio præme-
 „ ditata sit præstabilior , quod Græcè suavius
 „ sonat , προεργιαιότερον ἡγεῖσθαι τὴν τύχην τῆς προ-
 „ νοίας.

CAPUT XVII.

*Quis extemporalis dictionis monstrator & au-
 tor fuerit.*

EXtemporalis orationis , quam αὐτοσχέδιον
 & σχέδιον λόγον Græci vocant , princeps
 videtur fuisse Gorgias Leontinus patre Car-
 mantida natus , neglectum cultus in orationi-
 bus approbans , ut in Eliacōn 2. scribit Pau-
 sanias : is enim Athenis in theatrum progressus ,
 primus ausus fuit dicere , προβάλλετε , id est ,
 proponite ; innuens , nihil omnium latere se ,
 & quavis de re proposita paratum disserere , ut
 Flavius Philostratus commemorat. quod & Ci-
 cero non uno in loco repetit his verbis : Is
 princeps ex omnibus ausus est in conventu
 poscere , qua de re quisque vellet audire. Quin
 apud Platonem Gorgias de omni re , quæcun-
 que in disceptationem quæstionemque vocare-
 tur , copiosissimè se dicturum profitetur. hinc

Q

2085

γοργιαῖον apud Synesium proverbialiter accipi videtur pro eo, quod affectatum est & turgidum. & ab hujus viri studio Theffali γοργιάζειν dicebant τὸ ῥητορεύειν oratorem agere, quod in Philostrati epistolis lectum est. Alii Æschinē Atrometi filium invenisse τὸ σχεδιάζειν, hoc est, extempore orare, scribunt, qui tempore Mausoli Cariæ regis Rhodum profectus extemporanea oratione illum celebravit. Sunt qui à Pericle fluxisse σχεδίων λόγων fontes memorant. neque desunt qui ad Pythonem Byzantinum hujus inventionis gloriam trahunt. Pausanias Anaximenem primūm αὐτοσχεδίως ἐιπεῖν, id est, ex tempore dicere invenisse scribit.

C A P U T XVIII.

Erasmi lapsus in apophtheg.

POlycleti statuarii dictum est elegantiore & argutiore sensu, quàm ut conniventer præteriri debeat, quod Erasmus ita reddidit: Polycletus statuarius dicere solet, eorum opificium esse molestissimum, quibuscunque lutum perveniret ad unguēs, plastas opinor ac figulos notans. Hæc ille, sed toto cælo à genuina dicentis sententia aberrans: quid enim gratiæ habet aut veneris; aut quàm neutiquam verum est dicterium illud, quòd figulorum molestissimum sit opificium? Longè aliud indi-

dicare voluit ejus dicti autor, nempe tunc maxima in difficultate versari opificem, & quemcunque alium operis autorem, quando summa illi opera imponenda est, quando ad unguem perpoliendum est illud & elimandum, ne quid hiet, ne quid asperius resultet, neve quid protuberet: ars enim omnis à rudimento informi καὶ ἀτυπώτῳ incipit, deinde paulatim formam addit cuique rei suam & articulatim effigiat, perfecto demum opere & absoluto ultima manus accedit, quo tempore maximus autorem manet labor: propterea inquit, χαλεπώτατον εἶναι τὸ ἔργον, ὅταν ἐν ὄνυχι ὁ πηλὸς γένηται. hoc est, Difficillimum esse opus, quando in ungue versatur lutum. Huc spectat parœmiacus ille loquendi modus, quo ut quidque est absolute maximum, & exquisitissima diligentia curaque elaboratum, ita ad unguem illud esse factum dicimus. Illud verò addendum est obiter in Plutarcho libro symposiac. 2. ubi hujus apophthegmatis fit mentio, vitiose legi ἔχι pro ὄνυχι.

CAPUT XIX.

Ammiani Marcellini loci aliquot emendati. Item Morillonis doctissimi hominis judicium de oratione Juliani.

EX Nazianzeno constat Julianum Imperatorem quem ἀποστάτην nonnulli, ut Christianismi

mi desertorem, Eustathius semper ὁδοβάτην
 transgressorem nominat, orationem scripsisse
 duplici titulo inscriptam, Ἀντιοχικὸν ἢ μισοπό-
 γωνα: ac Antiochicam quidem ab Orientis
 apice Antiochia, erga quam civitatem mirifi-
 cè affectus fuit ob applausus & lætas acclama-
 tiones hominum salutare fidus illum nominan-
 tium: vel quòd in ea urbe Christum profiten-
 tium ingens esset numerus. Misopogona verò
 quasi barbæ insectatricem à gente Christum
 proficiente, quæ magistri sui exemplo ea tem-
 pestate barbam alere consuevit. Istud apud
 Ammianum quoque legitur lib. 22. sed cor-
 rupto altero titulo. locum, ut est vitiosus, ad-
 scribam. Quocirca in eos deinceps sæviens,
 ut obtrectatores & contumaces, volumen com-
 pe : in vectivum, quod Antiochiense, vel
 misso Pagonem appellavit, probra civitatis in-
 fensamenta annumerans. Ubi pro misso Pa-
 gonem constanter legendum esse Misopogo-
 nem, indubitatum ex antedictis fit: rursus pro
 infensamenta divulsim lege infensa mente.
 Eodem lib. ubi legitur vipereis, ut ita dixe-
 rim, morsib. ab eo sæpius appetitus, in fullio-
 natus; ut ferebatur: scribendum est in ful-
 lonia natus. Et iterum: Ubique propinquans
 in speciem alicujus nominis votis excipitur: re-
 pone numinis loco nominis. Apud eundem
 lib. 25. sic lege: Recolebat sæpe dictum Ly-
 rici

rici Bacchylidis, quem legebat jucundè id afferentis: vitiosè nanque illic scriptum invenies Basilidis. Illud verò ut accessorium, sed minimè ociosum aut *παρεργον*, adscribendum est de judicio Antonii Morilloni super inscriptione libri Juliani modò citati: est enim is vir multijuga doctrina, & omnifaria, si quis alius, lectione, quemque humanitatis & philosophiæ omnis *ἀφροδίτην καὶ χάριτα* voces, quod de Porphyrio Eunapius dixit: is ergo retulit mihi ex oculata manuscriptorum codicum fide, orationem illam inscribi non *Ἀντιοχικόν* denominativè, sed *Ἀντίοχον* dentato titulo ab Antiocho truculento & aspero tonsore, de quo mentionem fecerit Martialis alicubi, ubi ait: Solus habet cor, tonsorem qui timet Antiochum. Sed an Græculo homini tanta fuerit rerum Romanarum sua ætate longè priorum cognitio, ut in Græcæ orationis inscriptione mordaci aceto condienda Latini nominis, ex hominum memoria præ vetustate propè aboliti usucapione famam libri titulo acquirere fategerit, curiosè excutiendum aliis omitto.

CAPUT XX.

Locus unus & alter ex Ciceronis libris de Deorum natura germanæ lectioni restituuntur.

Castigationes nobilis cujusdam grammatici longè eruditissimæ in Ciceronis dialogo

logum de claris oratoribus à me nuper lectæ concitarunt me atque adeo inflammant, ut indultia simili, licet impari, pulcherrimo parentis linguæ Romanæ operi ipse quoque manus admoverem, palmam in medio omnibus propositam, si modò feliciter res pro votis caderet, cum aliis participaturus. Equidem restitutionis gloriam nullus mihi arrogo: sed ob diligentiam fortasse aliquantam in observando, & inventa candidè communicando præstitam venire in gloriæ partem invidet, uti spero, nemo. Primùm igitur ubi lib. 2. de natura Deorum in vulgatis codicibus legitur: Aër autem (ut Stoici disputant) interjectus inter cælum & mare Junonis nomine consecratur, quæ est foror & conjunx Jovis, quod & similitudo est ætheris, & cum eo summa conjunctio: lege ex Probo Valerio grammatico vetustissimo, quòd ei similitudo est ætheris. Rursus paulò pòst quæ sequuntur de Dianæ nomine: Itaque ut apud Græcos Dianam, eandemque luciferam, sic apud nostros Junonem Lucinam in pariendo invocant, quæ eadem Diana omnivaga dicitur, non à venando, sed quòd in septem numeratur tanquam vagantibus. Ista lectione multum interpolata apud eundem grammaticum hunc in modum scribuntur, & quidem meo judicio scitius: Itaque ut apud Græcos Dianam, eandemque Luciferam, sic apud

apud nos Junonem in pariendo invocant, quæ eadem Diana annivaga dicitur, non à venando, sed quòd in septem vagatur, tanquam venatibus, id est, quòd inter septem inerrantes stellas vaga celeritate cursus, velut venationi operam dare videatur. Eodem in libro pòst: Principiò enim terra sita in media parte mundi circumfusa undique est hac animabili spirabilique natura, cui nomen est aër. Probus hîc legit animali. Servius etiam spiritali legisse videtur, sic enim in tertium Æneidos annotat, ibi: Per hoc cœli spirabile lumen. Spirabile, inquit, vitale, quo spiramus: & est sermo Ciceronis, quanquam ille spirabile dixerit in libris de Deorum natura. Aliquanto pòst qui sequitur locus, totus ex illius lectione annotabitur à me: qui librum illum lectu dignissimum ad manum habuerit, discrimen observet. Quem complexa summa pars cœli, quæ æther dicitur, & suum retinet ardorem tenuem, & nulla admistione concretum, & cum aëris extremitate conjungitur. In æthere autem astra volvuntur, quæ se & nixu suo conglobata continent, & forma ipsa figuraque sua momenta sustentant: sunt enim rotunda, quibus formis, ut antè dixisse videor, minimè noceri potest. Sunt autem stellæ natura flammeæ, quocirca terræ, maris, aquarum vaporibus alantur iis, qui à sole ex agris

tepefactis, & ex aquis excitantur, quibus altæ renovatæque stellæ atque omnis æther effundant eadem, & rursus trahant indidem, nihil ut ferè intereat, aut admodum paulum, quod astrorum ignes & ætheris flamma consumant. Ex quo eventurum nostri putant id, de quo Panætium addubitare dicebant, ut ad extremum omnis mundus ignesceret, quum humore consumpto, neque terra ali possent, neque remaneret aër, cujus ortus aqua omni exhausta esse non possent. Itaque relinqui nihil præter ignem, à quo rursus animante, ac de eo renovatio mundi fieret, denique ornatus oriretur. Quod ultimum eo sensu dictum videtur, quòd ignis esset & efficiens & materialis causa renovati mundi.

CAPUT XXI.

Versus Callimachi apud Plutarchum à mendis vindicati.

APium coronam fuisse Isthmiaci certaminis victoribus, certum est, translata à Nemæis consuetudine, qui victores suos apio coronabant, more ab Hercule prius monstrato. quod & Plinius testatur lib. 19 Honos, inquit, apio in Achaia, coronare victores sacri certaminis Nemææ. Illud tamen discrimen ponit scholiastes Pindari annotans, in Isthmiis victori coronam fieri ex arente apio,
in

in Nemæis ex virente vivoque. Hac dere leguntur elegantissimi versus Callimachi apud Plutarchum in 5. symposiacôn, sed corruptissimi, quibus ille inducit Herculem clarius exponentem de apii corona, quam abolito pineæ usu autoravit ipse, sacrumque coronamentum constituit, qui ita legendi sunt:

καί μιν ἀλητίδαι παλὸν γεγειότερον
 πᾶθε, πὰρ Αἰγαιῶνι θεῶν τελέοντι ἀγῶνα,
 θήσασιν νίκης σύμβολον ἰσθμιάδῳ,
 ζήλω τῶν νεμέηθε, πίνυν δὲ ἀποτιμήσασιν,
 ἢ πρὸν ἀγωνιστὰς ἔσεφε τὸς Εφύρη.

Malè enim & πολὺ, & πρὸν γέωνι, & ζηλωτῶν ἐμέηθεν, & ἔ pro ἢ ibi legitur. quos versus tetrastico inclusi:

*Ante etiam multò ludos, Neptune, Corinthus
 Magne, tibi celebrans, æmula jam Nemees,
 Symbolon Isthmiacæ hoc palmæ dabit, abque rogabit
 Pinum, victori quam dedit antè Ephyre.*

CAPUT XXII.

*Inscripto sive Epigraphe Odes Horatiana defensa
 contra Glareanum: Virgilii item locus illustratus,
 & Sophoclis Scholiastæ restitutus.*

EPigraphe decimæ quintæ odæ primi libri Horat. præfert Nerei vaticinium, quod in controversiam ponit grammaticus Porphyrius, quippe in cujus commentario pro Nereo Proteus legitur. Sed Henricus Glareanus

vir literatus testimoniis & Herodoti & Statii innixus (apud hunc enim Thetis agnoscere se veritatem dictorum Protei loquitur: illo etiam Paridi futura mala vaticinantem Proteum memorante) discedit pedibus in eam sententiam, ut pro Nereo Proteus substituatur, addens disertè, nihil tale de Nereo apud autores inveniri. Sed manifesto in errore versari mihi deprehenditur: nam præterquàm quòd Pherecydes Syrius Nereum in varias formas mutabilem describit, ac vinculis impeditum ab Hercule instinctu filiarum Themidis illud faciente fuisse compulsus, ut per responsa futurorum eventus panderet: tueri hanc inscriptionem potest & Euripides, qui in Oreste fabula inducit Glaucum Anthedonium ex Nerei vaticinio prædicentem Menclao, quid suis acciderit; ubi istum appellat *νήρεως προφήτην*. Pro quo sciendum, fingi illic Nereum per os Glaucci oracula enunciantis futura aperire, quemadmodum apud Virgilium Phœbus ex oraculo Jovis venturorum cognitionem illi dictantis prædicere hominibus inducitur, quum ait:

Quæ Phæbo pater omnipotens, mihi Phæbus Apollo Prædixit. Istud Græcis sonat *ὑποφήτης & προφήτης*, hoc est, effator & oraculorum enunciator, quemadmodum de Apolline dixit Æschylus:

πατὴρ προφήτης ἐστὶ λοξίας δῖός. id est:

Apollo

Apollo dicta patris effatur Jovis.

Quod autem ita sit, attestatur idem clarius in
ἱερείαις sive sacerdotibus, est hoc ttagædiæ
nomen, sic inquit:

σέλλειν ὅπως τάχιςα, ταῦτα γὰρ πατὴρ
Ζεὺς ἐγκαθίει λοξία θεσπίσματᾶ.

Quæ senarii clausula desideratur in Sophocleis
commentariis in Oedipo Colonæo. Latinè ita
sonat:

Quam celerrime permittere,

Inspirat ista Juppiter Phæbo pater Oracula.

Item Sophocles in fabula modò citata:

ὄσω περ καὶ σαφέσερον κλύω

φοίβετε κ' αὐτῶ ζηνός, ὃς κείνῃ πατὴρ. id est:

Quo clarius mentem hauriam

Phæbi, Jovisque ipsius, est huic qui pater.

Sicut igitur Jovis oraculum dicitur, quod per
Apollinem effatorem suum ediderit: ita &
Nerei vaticinium dicitur, quod per Glaucum
ὑποφήτην responderit juxta Euripidem: vel
simplicius ex Pherecydis historia, quòd injē-
ctis vinculis, uti Proteus Homericus, redde-
re coactus fuerit. Alioqui quid obstiterit, quo
minus eodem poëticiæ ἐξουσίας jure liceat Hora-
tio Nereum vaticinantem inducere, quo &
apud Homerum Proteus, & apud Pindarum
Triton Argonautis vaticinatus fuerit?

CAPUT XXIII.

Ammiani locus assertus de Diana Orsilochia.

Dianam apud Latinos Lucinæ cognomen-
to nuncupatam ignorat nemo, qui vel
Terentium triverit, quanquam in vocis ety-
mo variari video: nam à luco Plinius: quòd
luci oculisque præsit, Varro: à producendo
in lucem foetu, quo nomine à parientibus in-
vocetur, major turba deduci volunt. Ego po-
stremæ sententiæ eo libentius accedo, quo
constantius veteres in eo consentire animad-
verto, quòd Diana cum luna eadem sit, quam
constat ex philosophorum pariter & medico-
rum placitis in pariendi ratione multum ad-
ferre momenti vel ad facilitatem, vel secus:
Luna etenim sui fideris humiditate laxat & di-
stendit corporis meatus, rimasque aperit, id
quod celerando partui salutare cum primis est.
Hinc fit quòd communiter tam Græci quàm
Latini eam ἔφορον τῆς λοχείας, velut tutelarem
parientibus deam statuerunt: sciteque à Timo-
theo poëta ὠκυτόκῳ epitheto dicta est à pro-
movendo partu in eo versu: Διὰ κυάνεων (alii
legunt λαμπρῶν) πόλιν ἄστρων, διὰ τ' ὠκυτόκοιο σε-
λάνας. id est:

Per cærulea cæli sidera, & citiparam Lunam.

Quanquam is versus paululum corruptus legi-
tur apud Macrobius libro septimo, & Plutar-
chum

chum in symposiac. 3. Huc spectat quòd Græci eam & εἰλείθραν & λοχέϊαν nominant, non aliam quàm Lunam innui volentes. Qua occasione apud Ammianum Marcellinum lib. 22. Dianæ epitheton germanæ lectioni restitutum iri putarim, si pro Orsilodia Orsilochiam reponamus, Græcè ὀρσιλοχέϊαν πρὸς τὸ ὀρθεῖν τὴν λοχέϊαν, à promovendo partus labore, ubi sic legitur: Diis enim hostiis litantes humanis, & immolantes advenas Dianæ, quæ apud illos dicitur Orsilodia, cæforum capita fani parietibus præfigebant. Lilius Gyraldus Arsilochen alicubi, & alio item loco Orsilochen citat, nullam tamen nomenclaturæ rationem adducit.

CAPUT XXIV.

Qui serò quidem, sed cum profectu literas attigerint.

NUllam ætatem quamvis grandem ad discendas literas seram esse, ut inertix patrocinium hinc excludatur, exemplorum abundè conquiri potest: sed tribus quatuorve contentus ero, ubi primo loco occurrit Eurydice Illyrica scemina, quæ quamvis barbata adulatorum jam liberorum parens ad literas animum applicuit, cujus ardens discendi desiderium epigrammate Musis posito consignatum est, quod commemorat Plutarchus:

γράμ-

γράμματᾶ γὰρ μνημεία λόγων μητῆρ γεγαῖρα
 παίδων ἡβώντων ἐξεπόνησε μαθεῖν. hoc est,

Eurydice grandæva pubentium jam prolium mater fategit discere literas eruditionis monumenta. Secundo loco offert se M. Censorius Cato, qui rudi seculo, ætate jam declinata, ut Fabius inquit, literas Græcas didicit, ut esset hominibus documento, ea quoque percipi posse, quæ senes concupissent. Addam tertio Superianum sophistam genere Isaurum, qui, quum natura tardiore ingenio esset, tantum profecit industria & labore, ut tricenario major jam tum primùm lectitare libros inceperit, & liberalibus disciplinis animum appellere, identidem à se reposcendo, quæ didicerat, neque verberibus, neque increpationibus parcendo in ea ætate, quod in pueris solet: etenim in balneis visebatur sæpe à se difflagellatus, vibicibus injuriam in seipsum exercitam etiamnum testantibus: neque spe sua falsus fuit, nam ad summum eruditionis culmen pertendit, uti refert Eunapius, qui Sophistarum vitas scripsit. „ Addatur & Clito-
 „ machus Diognoti filius Carthaginensis, co-
 „ gnomento Asdrubal, Academicus philo-
 „ sophus, qui duodetrigesimo ætatis anno
 „ etiamnum primorum elementorum rudis
 „ Athenas profectus, primas literas didicit,
 „ eoque profecit, ut Carneadi Cyrenæo summa
 „ do-

„ doctrina philosopho in schola successerit, ut
 „ a Stephano Ethnographo perscriptum est:
 „ auget miraculum rei Laertius, qui quadrage-
 „ nario id accidisse scribit. ” Nostra verò æta-
 te, aut paulò superiore, Aretinus, qui apud
 Jurisperitos subtilissimus Doctor audit, quum
 quadragenarius tyrocinium ejus scientiæ cape-
 ret, aspersus fuit à quodam scommate tali,
 quòd videretur sibi ille futurus advocatus in al-
 tero sæculo: nihilominus in ea scientia valde
 claruit. Accursius quoque, ut ferunt, inter-
 rogatus simili in re, jam gravis ætate, re-
 spondit se tardè quidem incipere, sed eo ma-
 turius se absoluturum: id quod & præstitit in
 sæculo barbaro, silentibus literis & meliori-
 bus artibus. Alii tamen istud Aretino quoque
 tribuunt, ac nescio an constantiore fama.

CAPUT XXV.

*Quæ dicantur Barbara nomina apud Jam-
blichum.*

J Amblichus Chalcidensis nobilissimus san-
 ctissimusque inter Platonicos philosophus,
 à divinarum rerum cognitione non alie-
 nus, barbaras voces plerunque nominat He-
 bræas, aut saltem gentis vicinæ Ægyptiorum;
 & Barbaros ipsam gentem, quomodo & Ame-
 lius Plotini discipulus. Sed præstat ipsius ver-
 ba Græcè adscribere, eo magis, quòd is au-
 tor

tor sua lingua non sit evulgatus : sic enim inquit in Theologia Phoenicum , ubi negat eandem servare vel vim vel sensum translata verba : ἔδὲ γὰρ πάντως τὴν αὐτὴν διασώζει διάνοιαν μεθερμηνευόμενα τὰ ὀνόματα , ἀλλ' ἔσι τινὰ καθ' ἕκαστον ἔθνος ἰδιώματα , ἀδύνατα εἰς ἄλλο ἔθνος διαφωνῆς σημαίνεσθαι , ἔπειτα καὶ εἰ οἷόν τε αὐτὰ μεθερμηνεύειν , ἀλλὰ τήντε δύναμιν ἐκ ἔτι φυλάττει τὴν αὐτὴν . ἔχει ἣ καὶ τὰ βάρβαρα ὀνόματα πολλὴν μὲν ἔμφασιν , πολλὴν ἣ συντομίαν , ἀμφιβολίας τε ἐλάττωσθαι μετέσχηκε καὶ ποικιλίας καὶ τῶν πλείους τῶν λέξεων . quod latinè ita sonat : Neque verò eandem omnino sententiam servant nomina in aliam linguam transfusa , sed sunt peculiare suæ cuique genti proprietates , quæ nequeunt voce alteri genti significari : deinde si vel maximè transferantur , non tamen eandem vim obtinent . Habent autem barbaræ voces magnam efficaciam , & brevitatis gratiam , minusque habent ambiguitatis , minus variationis , neque tanta verborum copia redundant . Quæ postrema de Hebræis vocibus dicuntur , quibus mirificam inesse emphasin non magices modò periti , sed ex professo omnes fatentur , usque adeo ut & Origenes adversus Celsum scribens Hebræas voces transfundi aliam in linguam vetet , sed suis characteribus exaratas conservari . ,, easdem & debita contextus serie ,, pronunciatas efficaciam miram obtinere af-
,, fir-

„ firmat : nec significationibus rerum , sed
 „ ipsis vocis qualitatibus & proprietatibus ,
 „ vim suam ostendere. ” Adde quòd brevi-
 tas concisa , & quasi verborum inops , nul-
 las variandi veneres præferens , nulla in lin-
 guâ major fit. Quòd itidem Barbaro nomi-
 ne intelligat Hebræos , facilè ostendit in eo-
 dem libro , ubi Græcorum levitatem cum
 Hebræorum constantia committit his ver-
 bis : φύσει γὰρ Ἕλληνας εἰσι νεώτεροιοὶ , καὶ ἤτι-
 νες φέρονται πανταχῆ , ἔδεν ἔχοντες ἔρμα ἐν ἑαυτοῖς ,
 ἔδι ὅπερ ἂν δέξονται ὡρὰ τίνων διαφυλάττοντες ,
 ἀλλὰ καὶ τῆτο ὀξέως ἀφίεντες , πάντα κατὰ τὴν ἀσα-
 τον εὐρεσιλογίαν μέλαπλάτῃσι. βάρβαροι ἢ μόνιμοι
 τοῖς ἡθέσιν ὄντες , καὶ τοῖς λόγοις βεβαίως τοῖς αὐ-
 τοῖς ἐμμένονσι , διόπερ αὐτοῖτε εἰσι προσφιλεῖς τοῖς
 θεοῖς , καὶ τὰς λόγους αὐτοῖς προσφέρουσι κεχαρισμέ-
 νως. διαμείβειν ἢ αὐτὰς κατ' ἑδένα τρόπον , ἔδενι ἀν-
 θρώπων θεμιτόν ἐστι. id est : Græci natura nova
 appetunt , levique momento quovis feruntur,
 nihil stabilis in se habentes , acceptaque ab
 aliis non continentes , sed id ipsum amitten-
 tes , cuncta refingunt , instabili verborum
 copia fluctuantes. At Barbari stabiles in af-
 fectionibus , etiam in verbis iisdem constan-
 ter perseverant : quapropter Deo chari sunt,
 eique verba grata offerunt , quæ nulli homi-
 num fas est quovis modo commutare. Quæ
 rursus de Hebræa gente dicta esse , non ne-

mo intelligit , qui aut sacra Biblia lectione vel perfunctoria salutarit , aut ejus linguæ vel tenuem gustum saliva attraxerit. „ Aut „ Origenicum illud legerit , si quis adjuret „ per Deum Abraham , Deum Isaac , Deum „ Jacob , efficiet nonnihil vi innata nomi- „ num , cessuris dæmonibus , & imperata „ facturis : idem si adjuret per Deum Patris „ electi , per Deum risus , per Deum sup- „ plantatoris (hæc enim vocibus illis aliena „ in lingua significantur) tantandem efficiet , „ quantum qui otiosissima quæque verba ad- „ hibuerit. ” Amelius quoque Platonius philosophus Apamensis , qui cum Plotino præceptore & Geminiano Romæ clari nominis fuit , & quem Proclus sæpius τὸν γενναῖον Ἀμελίον appellat , de Euangelio Johannis sentiens Barbarum nominat Johannem , quoniam Hebræus esset ex Hebræis , ἑβραῖος ὢν ἐξ ἑβραίων , ut Eusebius exponit. Sic autem sonant Amelii verba : καὶ νῦν δι' ὃν ὁ βάρβαρος ἀξιοῖ ἐν τῇ τῆς ἀρχῆς τάξει καὶ ἀτάξια καθεσηκότα πρὸς θεὸν εἶναι , καὶ θεὸν εἶναι , δι' ἃ πάνθ' ἀπλῶς γεγενῆσθαι , & quæ sequuntur. id est : Ecce Barbarus ille censet sermonem in principii ordine & confusione constitutum apud Deum esse , & Deum esse , per quem cuncta absolutè creata sunt. Confirmat id lib. 8 adversus Julianum Cyrillus , βάρβαρον ἔν , ὡς οἶμαι , τὸν θεῖον ἰωάν-

ἰωάννην καλεῖ, διὰ τὸ ἀλλόθροον ἴσως. Barbarum, inquit (ni fallor) divum Johannem vocat, eò quòd externæ linguæ fuerat fortassis, Hebræus enim ex Hebræis fuit. „ Quin & Celsus Africanus, in quem stylum distrinxit „ Origenes, Christianorum sectam ab origine barbaram esse dicit, conjunctionem „ ejus cum Judaismo innuens.

CAPUT XXVI.

Fabii Quintiliani locus, qui diversimodè legitur, expensus.

Quintilianus lib. 1. Institutionum oratoriarum cap. 3. agens de diversitate ingeniorum in pueris, quorum aliqui calcaribus urgeri, aliqui frenis revocari volunt, quod de Ephoro & Theopompo magister Isocrates pronunciavit, quidam pavoris servili obsequio in officio continentur, quidam animum dejiciunt, hunc in modum loquitur: Quosdam, inquit, continet metus, quosdam debilitat, alios continuatio extundit (ita enim habet Lugdunense exemplar eo sensu) in quibusdam nihil accedere profectus videas, nisi continuo multum ac sæpe legendi usu, cum alii solo impetu, & quod dicitur, prima coitione, id omne conficiant: illud in hebetè ac stupido ingenio, hoc in industrio & sagace existit. Coloniense

legit, continuatio contundit, hoc est, adobruit, atque prægravat, velut fathiscentia ingenia. In manuscripto exemplari scriptum inveni, retundit, id est, absterret. At fortassis haud absurdè legetur comminatio extundit, facili lapsu in illa perpetua crate literarum eodem ductu cadentium, ut sit ista sententia auctoris: Quidam alacrius studia capeffunt, non sponte, sed quasi minis ad id adacti, quum alii suoptè impetu ad id ferantur; præsertim quum de animorum diversitate loquatur, non de studiis, alioqui prima ex omnibus lectio integrior fuerit.

CAPUT XXVII.

Ammiani Marcellini locus vindicatus.

NON est prætermittendus silentio Ammiani locus lib. 19. ubi refert fœminas luxisse immaturum obitum adolescentis Cynomolgorum regis filii, corruptus & ἡμιπλεώς, Fœminæ, inquit, miserabili planctu in primævo flore succisam spem gentis solitis fletibus conclamabant, ut lachrymare cultrices Venereæ sæpe spectantur in solennibus Adonidis sacris, quod simulacrum aliquod esse Phrygum * adularum religiones mysticæ docent. Quem locum faucium esse & hiulcum loquitur vel adjecta asterisci nota: eum tamen sanari aliquo pacto posse

posse existimo ex ejusdem autoris verbis lib. 22. ubi ritum Adoniorum exponens sic inquit : Evenerat hisdem diebus annuo cursu completo Adonia ritu veteri celebrari, amato Veneris, ut fabulæ fingunt, apri dente ferali delcto, quod in adulto flore sectarum est indicium frugum. Ex his verbis manifestum fieri potest, priore illo loco legendum esse non Phrygum, sed frugum : & vice adultarum, si id minus pleno sensu prolatum est, adulto flore sectarum. Amat etenim is autor certas quasdam phrasés, veluti flosculos, aspergere suæ dictioni iteratis vicibus, quod ex ipsius lectione facilius observavit quis, quàm ut in eo demonstrando precium operæ sumatur. Porro ad superioris allegoriæ confirmationem facit quod apud Theocriti scholiasten lectum est, Adonidem mortuum sex mensium spacio perstitisse in Veneris complexu, totidemque in Proserpinæ : qua fabula significetur frumentum à satione sex menses telluri adhærere ; totidem etiam Veneri addictum, nempe aëris temperiei, hominumque usibus.

CAPUT XXVIII.

Gratii poëta locus restitutus.

A Pud Gratium poëtam Maroniæqualem, qui Augusti tempore Cynegetica, hoc
R 3
est.

est, de venatione librum conscripsit, quo, ut Ovidius canit, apta venanti arma dat, inter lini genera texendis retibus accommoda enumerat Setabinum Hispanici generis ad alios usus, quàm ad conficienda retia, propter nimiam exilitatem aptius; sed non sine menda codicis impressi, in quo ad hunc modum legitur:

Hispanique alio spectantur Sutabes usu.

Quo loco indubiè legendum est Setabes: id enim oppidi editiore in monte siti nomen est, laudatissimi lini proventu celebris. quanquam Strabo & nonnulli alii fluvium esse dicant. Certè Plinius libro 19. capite primo, Setabino lino secundam palmam tribuit: nam de Retovino, quod in Italia crescit, loquens, ei à Setabi tertiam in Europa palmam dat. Quin & Silius Italicus lib. 3. principatum illi tribuit, ibi:

*Setabis & telas Arabum sprevisse superba,
Et Pelusiaco filum componere lino.*

Commendat & Catullus sudaria Setaba, ob quæ per illiberalem jocum subrepta commotior, Asinio hendecasyllabos invectorios minitatur.

CAPUT XXIX.

Sillii locus, & alter Gratii poëtæ explicati.

IN versibus Sillianis modò citatis Pelusiacum linum pro laudatissimi usus, tenuitatisque raræ, & candoris eximiilino ponitur, ut ex Plinio discas. Id verò sciendum est, fruticem illum, qui regno Neapolitano lætissimos proventus hodie dat, olim uni Ægypto familiarem, bombycem lanuginemve netilem dedisse, cujus candor inimitabilis, nec æmula usquam mollities fuisse prædicatur: gossypion xylonve nominant; unde vestes sacerdotibus Ægypti gratissimæ conficiebantur. de quo lino intelligendi sunt Gratii *κωνηγετικῶν* autoris versus, qui sic habent:

Vix operata suo sacra ad Bubastia lino

Velatur sonipes æstivi turba Canopi.

Quibus innuit ægrè tantum lini suppeditari in Ægypti arvis, quantum ad vestes & indumenta sacerdotum Isiacorum sufficiat, qui in morem Saliorum tripudiis per urbem ferebantur, fistrisque personabant, quos propterea sonipedem turbam appellat: uti sacra Isidis Bubastia ab oppido Ægypti spectabili ejus Dææ templo nobilitato, quod Bubastin vocant, cujus & in primo meminit Diodorus: nam & Diana Bubastis dicebatur

Herodoto teste. Nicomachus Gerasinus in Theoreticis, καὶ Βεβαίειαν, διὰ τὸ ἐν βεβαίῳ τῆς αἰγύπτου τιμᾶσθαι. Quòd verò lineis amiccirentur vestibus cultores Isidis sacerdotes, notum est ex Juvenali, qui eos linigerum & calvum gregem plangentis populi nuncupat in sexta satyra: & Plutarcho, ubi inquit: ἔτε φιλοσόφους πωγωνοτροφία καὶ τριβωνοφορέαι ποιεῖσιν, ὡς ἰσιακὸς αἰ λινοφορέαι καὶ ξύρησις. id est: Ut neque barba neque pallium philosophos facit, ita neque Isiacos linea amicula, aut rasura. Facit fidem & Philostratus in epistolis, πάντα με αἶρει τὰ σὰ, καὶ ὁ λινῆς χιτῶν, ὡς ὁ τῆς ἰσίδου. id est: Omnia tua me delectant, tum lineum amiculum, quale est Isidis. Hinc est etiam quòd Jon Poëta dithyrambicus in Phœnice seu Cæneo Ægyptum λίνυλλον epitheto vocat, quòd vestes lineas longas trahat.

HADRIANI JUNII
ANIMADVERSORUM.

LIBER QUINTUS.

C A P U T I.

De M. Antonio Bacchum mentiente. Item de eodem Minervam ducente in uxorem : deque dote ab Atheniensibus oblata inter Dionem & Senecam controversia.

MArcus Antonius eò vefaniæ processit ut se novum Liberum patrem appellari jufferit, Vellejo Paterculo teste, quum redimitus hederris, coronaque velatus aurea, & thyrsum tenens, cothurnisque succinctus, curru velut Liber pater vectus fuit Alexandria: neque id spectaculi genus in regia tantum Ægypti urbe exhibuisse, sed Athenis quoque in medio Græciæ quasi theatro, legitur: si quidem Athenæus lib. 4. ex Socratis Rhodii de bellis civilibus historia refert, Antonium non semel deductum fuisse in arcem Athenarum, tota civitate faces illi de tectis accensas præferente: atque ab eo tem-

pore Bacchum se nuncupari edicto præcepisse. Clarissimè verò hanc rem memoriæ consignavit Seneca suasoriarum lib. I. hisce verbis : Antonius, quum vellet se Liberum patrem dici, & hoc nomen statuis subscribi, habitu quoque & comitatu Liberum patrem imitaretur, occurrerunt venienti ei Athenienses cum conjugibus & liberis, & Διόνυσον salutaverunt : bene illis cesserat, si natus Atticus ibi substitisset : dixerunt despondere ipsos in matrimonium illi Minervam Musam suam, & rogaverunt ut duceret : & Antonius ait ducturum, sed dotis nomine imperare se illis mille talenta. Hæc ille prolixius : at Dion brevius idem delibavit, sed in dotis nomine longè dissentit, cujus verba ex 48. historiarum libro à me Latinè utcumque reddita adscribere est operæ precium. Antonius novum se Liberum patrem & ipse nominabat, & ab aliis nuncupari volebat : siquidem & Athenienses præter hoc & alia quum Minervam illi desponderent, recipere se nuptias ait, dotisque nomine myriadas centum ab ipsis exegit. Discrimen τῶν κεφαλαίων observa : ille mille talenta pro dote imperata scribit, hic centum myriadas drachmarum. at posterior calculus non transcendit summam centum millium Coronatorum aureorum : nam quum centum drachmæ
de-

decem coronatos pendant , decem millia drachmarum (quæ myriadis nomine Græcis notiore vocabulo dicuntur) ad mille Coron. excurrunt , quæ summa centies cumlata , quadragies sestertium efficit , hoc est , centena aureorum millia. quod ita esse , manifestum fit ex Plutarchi verbis in Antonio , qui vigintiquinque myriadas à Romanis decies sestertium dici affirmat , quæ istius capitis quarta pars est , viginti quinque aureorum millia constituens. At multò majus est pecuniarum caput , quod exactum in eadem re fuisse commemorat Seneca , nimirum sexcuplo majus , ad sexcenta aureorum Coron. millia sese extendens , quod Romano more ducenties quadragies sestertium dixeris. Quid certi ad committendas autores discordes habeam , haud facilè dixero : quid verò suspicer , possèm ; sed suspicionibus legentium aures onerare nolim. Eandem insaniam in cultu habituque Deos mentiendi , in aliis quoque principibus viris , lectione autorum deprehendere est. Etenim Antigonus rex in omnibus Liberum patrem imitatus hedderam capiti circumposuit loco causiæ & diadematis Macedonici , thyrsum pro sceptro gerens , si Herodiano fidem habebimus. Et C. Caligula cognomento dictus à manipulario habitu , quo inter milites utebatur , non
mo-

modò novus Dionysius five Bacchus appellari voluit , sed & universum Dionysiacum habitum indutus incessit , in eo apparatu etiam judicia exercens , ut refert lib. 4. Athenæus : & latius Dion Coccejus lib. 58. in hæc ferè verba : Caligula interdum effœm-natior spectabatur , thyrsum & cratera tenens ; interdum virili specie clavam & leoninam gestabat , subinde facie lævigata & erasa ; mox barbata visebatur , tridentem fuscinam aut fulmen prætentans ; nonnunquam Palladi bellicæ virgini assimilatus. Similiter & Commodus Imperat. Herculem se & Jovis filium nominari voluit , & deposito imperatorio cultu omni leonis exuvio indutus , clavam manu gestavit , quod de eo scribit Herod. oculatus testis , & lib. 12. Athen.

CAPUT II.

Hugonis Eteriani Theologi antiqui locus emaculatus.

PAlma Ægypti , teste Dioscoride , *πωμα* nuncupatur à nescio quo operculine an poculi usu : eadem & *ἀδιψο* à tollenda levandave fitis injuria , Plinio lib. 12. cap. 22. vocatur , quam mali cotonei odore esse dicit. De hac loqui Hugonem Eterianum theologum vetustum , qui de spiritu sancto
tres

tres adversum Græcos libros edidit ; certum est , mendosis licet codicibus , quum sic ait libri I. initio : Atqui dum supremæ philosophiæ principium delibare aggredior , aquatili videor mihi testudini esse similis , quæ freta tranare cupiat : stupore cogitatus obsidetur , mens tabescit , lingua , tanquam Ægyptiam palmam (quæ apud Græcos ἀδίπερος vocatur) gustaverit , retardatur. Quo loco ἀδίπερος reponere , vel ex Solino Polyhistore , ex quo locum totum transumpsit iste , cujus verba non pigebit ascribere è 35. capite : Palma quoque Ægyptia dicenda. Res est , propriè adipfos (malè in quibusdam legitur , ad ipsam) vocatur , ut dici oportuit , eaque gustata arcet sitim. Odor idem , qui & malis cydoniis. Sed demum sitim sedat , si priusquam maturuerit , decerpatur : nam si matura sumatur , sensum intercipit , gressum præpedit , linguam retardat , obsessisque officiis mentis & corporis , imitatur vitium ebrietatis. Non est opus ostendere , quam feliciter *παρωδεί* aut alludit theologus ille non contemnendus ad Solini verba ; cuius enim patet conferenti.

CAPUT III.

Senecæ locus restitutus.

A Pud Senecam libro de ira hunc in modum scriptum invenias : Sicut rex Persarum totius populi nares recidit in Syria Tindentio Colura loci nomen est. Equidem locum sanandum puto , si legas , in Syria , inde Rhinocolura loci nomen est , nisi & Rhinocorura cum Stephano ethnographo legere mavis. Est autem Rhinocolura sive Rhinocurara , & Rhinocera Diodoro Ægypti urbs , Plinio etiam Palæstinæ adnumerata , cujus incolæ trunci omnes & mutilati naribus fuere : ex talibus nanque deducta fuit colonia ab Æthiopum rege Artifane , aut quod Seneca maluit , Persarum rege , qui mitiore pœna in fontes animadvertere putans , non gentem totam succidere , sed ad injuriam superstitem vivere voluit. Eventui attestatur nominis etymon , Græci enim ῥίνας nasum vocant , κόλκρον , quicquid mutilum est , & parte truncatum . quòd si Rhinocurara legas , ἀπὸ τῆς τῶν ῥίνων κερῆς : sive Rhinocera , ἀπὸ τῆς τὰς ῥίνας κείρεσθαι , utrobique à demessis truncatisque naribus nominis rationem elicias. Sed præstat Diodori verba ex Bibliothecæ secundo subjicere , deinde Strabonis , quòd in historia istorum magnus

nus fit consensus de Æthiopum rege, qui novi generis pœnæ delitias excogitarit: sic enim ille de Artifane Æthiope loquens scribit: Latrocinia novo more coërcuit, noxios neque capitali pœna tollens, neque inultos sinens: quo constituto iudicio, coactos in unum reos miti sententia condemnavit, & amputatis narium spiraculis in deserta loca abire compulit, conditamque ibi civitatem, ab excisis nasibus Rhinoceram dixit: ea in Ægypti Arabiæque confiniis sita haud procul mari cunctis vitæ adjumentis indiget. Hæc ille. Strabo verò in 16. ita: *ἔτι ῥινοκόλυβος ἀπὸ τῶν εἰσωκισμένων τὰς ῥίνας ἔτω καλεσμένη, τῶν γὰρ αἰθιοπῶν τις ἐπελθὼν ἐπὶ τὴν αἴγυπτον, ἀντι τῆς ἀναιρεῖν τὰς κακέρχας, ἀπολέμων τὰς ῥίνας, ἐν αὐτῇ κατώκισεν, ὡς ἔκ' ἂν ἐτι τολμήσοντας ἀναιρεῖν διὰ τὴν αἰσχύνην τῆς ὄψεως.* hoc est: Sequitur Rhinocolura ab incolis naribus truncatis nomen habens: Regum enim Æthiopum unus Ægyptum aggressus, in maleficos capitali pœna animadvertere nolens, præfectis naribus eo loco habitare iussit, ceu posthac à latrociniiis temperaturos ob faciei foeditatem. Græcè videtur mihi locus esse mutilus, ut substituto participio *κοπέωντων* aut simili hunc in modum legatur: *ἀπὸ τῶν εἰσωκισμένων τὰς ῥίνας κοπέωντων ἔτω καλεσμένη*: tale quid enim desiderari videtur.

CAPUT IV.

De Cereris ἐρμόχης cognomento à nemine explicata ratio.

Polemon in nono ad Timæum refert Delphis extitisse fanum Cereris ἐρμόχης cognomento, quasi si dicas Mercuriveham, cujus obscura admodum & à nemine, quod sciam, hæctenus prodita ratio, ut mirari subeat, cur in operoso illo suo Syntagmate ejus ne meminerit quidem Lilius Gyraldus. Equidem quid hac de re sentiam, non gravabor in publicum proferre, modò germana sit lectio, & non corrupta, apud Athenæum Dipnosoph. decimò. Itaque Cereris ἐρμόχης sive Mercurivehæ simulachrum ab Erefis (est autem Erefus Lesbi civitas Theophrasti patria) apud Delphicum Apollinem fuisse consecratum arbitror, uti pleræque omnes urbes votiva donaria Delphis deponebant, quòd ager Erefius præstantissimum candidissimumque frumentum produceret, cujus pollinem Mercurius ad Deos, si quando pane vesci voverint, subvehere fingebatur: quod innuisse puto Archestrastum poëtam in opere, quod γαστρονομίαν inscripsit, quo congeffit, quicquid ipse deliciarum usquam viderit, orbem terrarum abdominis gratia lustrans. Ejus hi sunt versus:

Εν λέσβῳ κλεινῆς ἐρέσσος περικύμονι μαζῶν
 Λευκοτέρῳ χιόνῳ & θερίας, θεοὶ εἶπερ ἔδασιν,
 ἄλφειτ', ἐκεῖθεν ἰὼν ἐρμῆς αὐτοῖς ἀγορεύει. hoc est:
 Ubere agri dives Eresus circumflua ponto
 Fert nive candidius frumentum, atque inde fa-
 rinam,

Si quando est usus superis, Cyllenius emptat.

Fuit tamen, ne quid dissimulem, quando pro
 ἐρμόχῳ legendum suspicatus fuerim ἐρνόχῳ,
 à roscido & germineo virore segetis in culmos
 affurgentis.

CAPUT V.

Quid sit recoctum apud Horatium.

A Pud Horatium lib. 2. sermonum, satyra 5.
 legitur: *Plerumque recoctus*

Scriba ex quinqueviro corvum deludet hiantem.

Ubi per recoctum intelligo veteratorem insi-
 gnem, qui longo usu didicerit, quid distent
 æra lupinis: coctum nanque vocabant quic-
 quid vetus & multi temporis existat, vel Ser-
 vio teste, cujusmodi illud Persianum est:

Ut ramale vetus prægrandi subere coctum.

Quomodo & Virgilio illud Æneidos undeci-
 mo accipi potest de telo dictum:

Solidum nodis & robore cocto.

quod ad roborationem artis ingenio quæsitam
 torquet Donatus. Similiter accipi puto & in-
 coctum apud Aul. Persium, ubi, quid potissi-

S

mum

num in sacris spectet Deus, ille expendens, jubet nos eò adferre sanctos mentis recessus, & incoctum generoso pectus honesto: ac incoctum quidem, hoc est, duratum & circa virtutum actiones diu multumque exercitum. Haud absimili fermè sensu dixit recoquere Fabius lib. 12. cap. 6. de M. Tullio loquens, qui se Apollonio Moloni Rhodi rursus formandum ac velut recoquendum dederit. Acron recoctos dici ait scribas, qui sæpius pro consulibus ad provincias missi, exercitatiores facti essent ex ipsa frequentia & usu: qua ratione veterator Donato exponitur, à multarum rerum gerendarum vetustate deducto nominis etymo.

CAPUT VI.

Vocabula aliquot Germanica è Græco fonte cadentia.

GLoriantur Bayfius & Budæus Gallos ab antiquo fuisse φιλέλληνας, argumento paucularum vocum ejus idiomatis, quæ græcæ linguæ vestigia conservent. At quanto justius nobis gloriari licebit Belgis, quorum in lingua aliquanto plura indubitatioaque symbola ac documenta vocum ex uberrimis Græcæ linguæ fontibus scaturientium extant: quorum aliquot enumerare juvat hoc capite: omnes etenim recensere, infinitam ociosi feriatique

que ingenii operam requirit. Primum enim quis dubitet nostrum tonge pro lingua & voce à Græcorum φθογγή manare? quam illi γλώσσαν λίσπαν vocant, lubricam & suaviter balbutientem linguam, nos in simili re, lispe tonge dicimus, quasi λίσπαν φθογγήν. fusus quo lanificæ utuntur in trahendo penso, nobis, Clos vocatur, illis κλωστήρ, & inde verbum clothen & clossen à κλώθειν: sic clouen pro filum torquere ab illorum κλονεῖν descendit. Nos graven pro sculpere efferimus, ut illi γράφειν pro ξέειν teste Eustathio. melcken pro mulgere ab αμέλγειν fit: stroejin à σορηνύειν pro consternere: lapen pro sorbendo haurire à λάπειν & λαπάζειν seu λάπτειν: crasfen pro scarificare cutim à χαράσσειν: gripen pro involare unguibus à γρίφειν: huberden pro contumeliari & convicia facere ab ὑβείζειν: calephaten pro consolidare & compingere hiulca à καλαφατής, qua voce naupegus vocatur, cujus munus est navis commissuras rimasque solidare stuppa aliave materia. stiven pro durare roborareve à σίβειν derivatur, ut stijf σιβαρῆ vocem exprimit. rursus in alia significatione stiven pro durare & constringere amylo lintea seu pepla dicunt fœminæ voce originem suam referente ad σύφειν, quod cogere ac constringere notat. Scheren pro tondere cæsariem originem suam debet

σχεΐη, quod tonsuræ genus est. crabbe à καρχέος ex cancrorum genere deducitur: strop pro fune intorto à σροφός: hulck pro nave oneraria ab όλκας: burgum vocamus, quem illi πύργον, vicinia literarum b & p. nevele pro nebula à νεφέλη. plat pro lato à πλατύς. colp pro sinu aquæ à κολπός sic dicitur sinus maris. stribling pro refractario & perverso homine à σρεβλός fit: philum nominamus scurram, quem Græci φῆλον: rijm pro gelu & pruina refert se ad κρυμός: krebbe pro lecto pensili puerorum κρέββατον sonat. kuiil pro specu concavo κοῖλον sapit: sic koiil pro cavo loco à κώοι manat, quæ vox κοιλώματᾶ significat: kakken, quod (honus esto auribus) alvum dejicere notat, à voce κάκκη, quæ τὸ δύσοσμον ἀποπάτημα signat, ut Aristophanis interpretes exponit, nascitur. vreesen pro metuere à φείζειν: coppen pro truncare capite ab ἀποκόπειν. doerrissen pro perfringere à ῥήσσειν: an sissen pro incitare canes & in aliquem animare acclamationibus ab ὑθισίζειν: sticken à σίζειν pro notis signare, aut picturatis signis ornare aliquid: climmen pro scalis ascendere significationem κλίμακῶ includit: brimstich pro pruriginoso & salace homine spirat originem verbi βεμάζειν, quod est ὀργᾶν ἐν συνουσίᾳ: sic buzem pro comessari poculisque indulgere videtur manare à βύζην,

βύζην, quod confertim denotat, quando videlicet confertim καὶ ἀθρόως ingestum potum significare volumus; cujus vocabuli apud Arrianum usus est. Itidem & φενακίζειν communi imposturæ nomine pro fuco fallere nostrum vernissen fecit: nisi potius φοινικίζειν in eam laudem vocemus, à quadam purpuriffi significatione. Jam & βρέμειν pro sonitum edere nobis produxit bremmen, duplicata mugiente illa littera: bauen vel baffen à βαύζειν fit pro latrare: flerien pro nugari à φλυαρεῖν. clocken pro sonitum reddere, qualem augusti oris vasculum solet, à κλώζειν, unde & κλώγμος: stropen pro invertere à στροφᾶν: gargelen à γαργαεῖζειν. Neque illa silentio prætereunda sunt, kniper pro homine præparco & fordido, quem & illi κνιπὸν appellant: lampe à λαμπάς: tombe à τύμβη: style à σύλη pro columna: diinen & postea duinen pro littoralis harenæ collibus à θῖνες: „ qua voce clarissime ita utitur Appianus in „ Parthico & Plutarchus in Crasso ἀνίσασαν ἐκ „ βυθῶν θῖνας ἀμμῶν, vel ut alter habet ἀμμῶν. „ ancker ab ἀγκυρα. Brabanti mals vocant quod tenellum est & molle voce μαλακῆ vestigium [servante]: & aiboī ab αἰβοῖ abominantis averfantisque adverbio, quo & Aristophanes utitur: quin & lampers tenue quoddam & pellucidum velamen nominant foeminæ, re-

lucente in eo & λαμπρῆ voce : & nostrum
 crachtich vicinitatem habet cum κραταιός,
 & crolle cum κρόβυλος : Iueren cum λῆροι
 pro nugis : & thranen à θρηνεῖν pro illachry-
 mari, quod vir amplissimus Nicolaus Grudius
 admonuit : & quam nos nacht, illi νυχθα ποῆ-
 ticè magis vocant. Annotavi olim in com-
 mentario de Coma, scepescheren dici ab opi-
 ficibus, qui panni lanei villos longis forficibus
 detondent, quoties strictim ad ipsam usque
 panni cutim, ut ita dicam, illos resecant,
 quod σκαφιοσχερίην composita voce dicere liceat,
 à σκάφιον, quod ἐν χρῶ significat, & σχερίη ton-
 sura. „ Gras pro gramine a κρέσις five γρά-
 „ σις : pat pro calle aut femita a πάτος im-
 „ minutum est : quod illi κίβδηλον, ceu ad-
 „ ulterinum, vocant, nos veluti controver-
 „ sum kifdeelen illud dicimus : quem latini
 „ callem, Græci πάτον vocant, nos pat, di-
 „ cimus trunea voce. Scraffen pro scarificare
 „ a χαράσσειν. σένειν & σέναγμός per ejulatu for-
 „ mat nostrum stenen. nos wispelen dicimus
 „ pro discursare καὶ μὺς δίκην περιπολεῖν, id illi
 „ μυσπολεῖν vocant. quod illi τωθάζειν pro sub-
 „ sannare, nos die tootsetten dicimus. Se-
 „ curis manubrium Græci σελεόν, nos fleele
 „ dicimus. ” Quid plura recensere attinet,
 quum Germanicarum vocum immensum pe-
 lagus totum penè ad Græcos fontes arcessi
 posse

posse putet doctiss. undequaue Ant. Morillonus:

CAPUT VII.

Tibulli versus explicatus. Cur Venus concha vehi dicatur.

LEgenti mihi apud Tibullum lib. 3. elegia 3. versum illum:

Et faveas concha Cypria vecta tua.

& apud Statium lib. 1. Sylvarum in Veneris oratione: *Et nostra potuit considerare concha.*

non satis explicata primo occurſu videbatur ratio, cur Venerem ſua concha vectam uterque poëta dicat, præſertim nullis adjuto commentariis. itaque in altiorem cogitationem incubui, ut cauſam dicti exquirerem rimando, quod aperuit commodum Placiades, qui autoritate Jubæ Maurufii in Physiologis ſcribit concham marinam toto corpore ſimul καὶ ἀθρόως aperto in coitu miſceri, atque inde eſſe, quod Venus pingatur concha vehi. Adde huc quod conchyliacei generis eſus libidinis incentivum promoveat. Poſteſt in cauſæ partem vocari & Cythera inſula natalis Veneri concharum buccinarumque proventu copioſo olim nobilis, unde & πορφυρίς antea dicta fuit; quò facit verſiculus ille Martialis:

Lærior & conchis Galle Cytheriacis.

Illud quoque conſiderare poterit feriatus lector,

cur apud Claudianum Venus exquiri mandat Tritonem marinum deum, quo vecta per altum deferatur, quum huic deo concham fonantem, qua inspirare possit; tribuat Ovid. lib. metamorp. I.

C A P U T VIII.

Immeritò criminari nonnullos Græcorum librorum conversionem.

Non subjacebit, ut puto, criminandi alex, si in ista miscellanea materia locum dem & diamastigosi nostræ, qua flagellare obiter libuit absurdam & præposteram quorundam eruditionis nomine se venditantium morositatem atque invidiam, qui rempublicam literariam è versione Græcorum librorum insignem accipere calamitatem clamitant, doctos (seipsum innuunt arbitror) sua messe fraudari, laborum fructus intercipi, ipsos in ordinem redigi, nihilque à Latinis hominibus Græcæ linguæ imperitis, quos isti pro numeris habent, discrepare lectionis opibus criminantur: quos ego rogatos velim, ut paulisper æquis mea verba accipiant auribus; quod si nolint, secum illos cornicari & dicteria mea motis labris trutinare libenter passurus sum. Nam quum (uti præclare à Stoicis differitur) ad tuendam societatem humanam conjunctionemque animorum uniendam, qua sine in belluinam feri-

rita-

ritatem abire omnia necessum est, nihil sit prius, nihil fortius, nihil tenacius ratione atque oratione (quæ duo affinitate vocum parum diversa, re ipsa penè unum, Græci rectius quàm nos uno verbo complectuntur) hæ autem in mutua institutione, communicatione, & iudicio positæ sint: quid obsecro in mentem istis venit, ut lucem de rebus tollere contendant? alios quibus aut non parocium, aut non eadem discendi voluntas in teneris rudibusque annis fuit, doceri prohibeant, ut non dicam, livore perciti invideant? Priscis temporibus quum adhuc nuda virtus placeret, vigeabant artes ingenuæ, summumque certamen inter homines erat, ne quid profuturum seculis diu latèret, ut cum Petronio Arbitro dicam: & nunc ista utilitatis publicæ ac juvanda rei literariæ ratio exolescet, & in culpam vocabitur? procul absit ista ab artibus non sine iusta gravique causa ingenuis dictis macula. At demiror hos ipsos non videre, quàm multa Cicero è Platone, Xenophonte, aliis, ad verbum penè transcripserit, illorum flosculis superbiat, ut etiam gloriatur alicubi, myrothecion se omne Isocratis consumpsisse: sed occæcavit illorum oculos teterrimum livoris virus. Sciunt Ennium libros Euhemeri de Græca in suam, hoc est, Romanam linguam convertisse. Plautum, Terentium, quis nescit

suarum comœdiarum bonam partem è Menandro, Apollodoro, aliisque Comicis haud dissimulanter convertisse? Fatetur & Cicero appendisse se suis hominibus adversarias orationes duorum nobilissimorum oratorum Æschinis & Demosthenis: item Arati Phænomena, & Xenophontis Oeconomicum. Pythagoram à Zora Assyrio pleraque sua hausisse & ab Ægyptiis refert Alexander cognomento Polyhistor libro de Pythagoræ symbolis, quæ ille suis proculdubio communicavit. Quorsum magno memoriæ detrimento tempus teritur in perdiscendis variis linguis, nisi ut audita, lecta, compertaque ad nostrum usum trahamus, aliis communicemus, non solis nobis sapiamus? Quin igitur Pythagoræ, Zamolxi, Platoni, cæterisque Platonicæ scholæ sectatoribus, ut Plotino, Jamblichio, quotquot denique exoticam ab Ægyptiis & Hebræorum libris hausere philosophiam, & eam Græcis ac barbaris, hoc est, suis hominibus communicarunt, diem dicunt? Cur non & Ptolemæum tantopere à scriptoribus laudatum in jus vocant, qui magna cura conquisitos undique etiam barbarorum libros in Græcum transfundi sermonem curaverit? Monet sapienter Cicero, & identidem inculcat, non solis nobis natos nos esse. Et Aristoteles nebuloni stipem conferens humanitati illud se dare professus est. Quur non &

nos

nos similiter, si quid Græcorum autorum lectione juvamus, in commune libenter id proferemus, ac promiscuum genus hominum tum eorum, qui nondum adamussim Græca perdidicerunt, tum eorum, qui linguæ illius profus rudes fuerint, eo munere, quod haud ambiguo divini numinis beneficio obtinuimus, demereri satagemus? Scio Lyfidem Pythagoreum publicari nolle præcepta magnis parta sudoribus, ut in quorumvis manus veniant, exemplo mysteriorum Eleusiniarum, quæ profanos excludebant. Scio insatiabile Alexandri Macedonis pectus commovisse editionem auscultatoriorum librorum Aristotelis. Nec me fugit Ægyptios *δυσμυσταδότες* apud Strabonem audire, quod difficulter sua dogmata peregrinis communicarent. At enim isti non inviderunt discendi avidis suarum traditionum cognitionem, sed profanari eas & illotis pedibus proculcari, aut fannionum materiam fieri noluerunt: quomodo & Plato, qui mysteria ex Hebræorum voluminibus altiora suis passim libris intersperfit, Geometriæ imperitos, hoc est, primarum scientiarum cognitione non imbutos à sua schola excludendos censuit, dictante istud scholæ titulo. Enimvero Momo Ligurino hi mihi videntur iniquiores: ille namque in Venere calumniabatur sandalium stridulum nimisque loquax, cætera collaudabat:

at isti Venerem illam transmarinam è Græcia hospitem prorsus denegant & subtrahunt oculis profanè eruditorum, sic eos nuncupantes, qui Græca aut non salutarunt, aut non satis callent. Quorsum verò consumitur ista invidia? an ut soli sciant, soli sapere existimantur? atqui occinet illis lepidè Persius:

Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc, sciat alter.

An verò ut in suis scriptis ascititio ex autoribus raris & quos nisi Græcè doctus legere nemo possit, cultu splendeant, atque exuberent? Huc eorum si spectat ratio, quid culta illa & nobilia sua scripta cessant edere, agricolis similes, qui post labores multos subigendæ terræ impensos maturam messem colligere negligunt: nisi fortassis hoc consilio celandis furtis suis obicem strui posse credant, ne plagii arcessantur, neve juxta apologum graculi alienis contacti plumis deprehendantur. Atqui divus Hieronymus judicat fatius esse alieni operis interpretem existere, quàm informis corniculæ modo alienis se coloribus adornare. Verùm excusabunt fortè pudorem, quo minus edant: quin ergo aliis industria fortasse neutiquam inferioribus istam provinciam cedunt? Sive etenim sua publicant, sive non publicent, utrobique peccant, & invidiæ suæ poenas luunt: ut enim edant aliquid, eadem certè edunt, quæ è Græcis mutuati sunt,

quos

quos publicatos Latioque donatos calumniantur : five non edant, socordiæ ista indubiè est & malevolentia seges. At hîc supersedeo plura verba commutare cum irritabili genere.

CAPUT IX.

*Euclidis Geometræ theorema ad Pythagoram relat-
tum, & à Vitruvio explicatum, & dissensio auto-
rum eòdem pertinens. Item Laërtii locus emen-
datus, Ciceronis indicatus.*

EUclidis Megarensis, quem σοιχειωτήν ap-
pellat identidem Proclus, à tradendis
Geometriæ elementis tyrociniisque, nobile
legitur theorema, quod prima fronte obscu-
rum multorum autorum testimonio ad Py-
thagoram Samium refertur, ordine quadrage-
simum septimum, quod ita Latinè sonat : In
trigonis rectangulis quadratum lateris recto
angulo subjacentis æquale est quadratis la-
terum rectum angulum circumscriptentium.
Cujus quidem obscuritatem ingeniosè admo-
dum discutit Vitruvius architecturæ lib. 9. cap.
2. & veluti dispulsa nube ob oculos clarè ex-
hibet, tres areas statuens, quarum prima sit
trium, secunda quatuor, quinque pedum ter-
tia, quæ tamen prioribus duabus par faciat
spatium : nam quum prima triplicatò novena-
rium numerum impleat ; secunda quadrifariam
increscens sedecim constituat ; tertia pari ra-
tione

tione insurgens vigintiquinque æquabit, duabus illis quantitate respondens, atque æquale spatium complens: quippe quum sedecim superaddita novenis in vigintiquinque incurrant, quot pedes area tertia continet. Sed quid moror auctoris ipsius verba adscribere? Nanque si sumantur regulæ tres, è quibus una sit pedes tres, altera pedes quatuor, tertia pedes quinque, hæque regulæ inter se compositæ tangent alia aliam suis cacuminibus extremis schema habentes trigoni deformabunt normam emendatam. Ad eas autem regularum singularum longitudes, si singula quadrata paribus lateribus describantur, quod erit pedum trium latus, areæ habebit pedes novem; quod erit quatuor, sexdecim; quod quinque erit, vigintiquinque. Itaque quantum areæ pedum numerum duo quadrata ex tribus pedibus longitudinis laterum & quatuor efficiunt, æquè tantum numerum reddit unum ex quinque descriptum. Id Pythagoras quum invenisset, non dubitans à Musis se in ea inventionem monitum, maximas gratias agens hostias dicitur iis immolavisse. Hactenus ille. Quod autem iste Pythagoræ inventum vindicat, Thaleti tribuit Pamphila historica fœmina, quem primum trigoni orthogonion descripsisse asserit ab Ægyptiis edoctum. Sed à Vitruvio stant plures auctores. Siquidem Proclus Diadochus

lib.

lib: 4. Euclidis theorema istud demonstratione astruens sic inquit : Qui vetera periscrutarī fatagunt audire est , theorema istud relegantes ad Pythagoram inventorem , dicitantes eo invento bovem immolasse. Græcè est βεθυτεῖν λεγόντων αὐτον ἐπὶ τῇ εὐρέσει. Istud dictum alii supra fidem extollunt , hecatomben, hoc est, boum centuriam immolasse illum scribentes : nam Apollodorus calculator , quem λογισικὸν in Pythagora Laërtius , ἀριθμητικὸν appellat Athenæus lib. 10 scribit eum ἑκατόμβην θύσαι εὐρόντα , ὅτι τῶ ὀρθογωνίᾳ τριγώνῳ ἢ ὑποτέινουσα πλευρὰ ἴσον δύναται ταῖς περιεχέσαις. id est , Hecatomben sacrificasse , quòd invenisset , latus subjectum rectangulo trigono , tantundem valere , quantum ambientia. Quæ verba apud Laërtium & Athenæum paucis mutatis leguntur , nisi quòd Epigramma eam rem contestans , vel potius Epigrammatis pars corruptius legitur in Laërtio , hoc pacto ex Athenæi lectione restituendum :

ἠνίκα Πυθαγόρης τὸ περικλεῖς εὐρατο γράμμα
κλεῖνθ , ἐφ' ᾧ κλεινὴν ἤγαγε βεθυσίην.

vel ita ex Plutarcho , κείνο , ἐφ' ᾧ λαμπρὴν ἤγετο
βεθυσίην. id est :

*Pythagoras quando invenit prænobile schema,
Multa hinc gratificans cæde boum superis.*

Unde elucescit , quidnam sit novum illud , ob
cujus inventionem Cicero Pythagoram bovem im-

immolasse ait, sic scribens lib. de natura deorum tertio: Pythagoras quum in Geometria quiddam novi invenisset, Musis bovem immolasse dicitur. sed id quidem non credo, quoniam ille ne Apollini quidem Delio hostiam immolare voluit, ne aram sanguine aspergeret. Sentit istic de ara Piorum dicta, de qua antea diximus nonnulla. Meminit hujus rei & Plutarchus in sympof. lib. 8. cap. 2. hunc in modum scribens: Inter maximè geometrica theoremata, vel problemata potius, extat illud, Duabus formis datis alienam adjicere, partim æqualem, partim similem: quo invento Pythagoram sacrificasse Diis perhibent: multò nanque subtilius istud est & concinnius illo theoremate, quod demonstrat latus subjectum idem valere quod latera circa rectum angulum constituta.

C A P U T X.

Qu. Septimii Florentis locus à mendis vindicatus.

EXtat Septimii Florentis Tertulliani, viri antiquitatis omnis scientissimi, sed labante simul cum imperio & Romani sermonis elegantia in stylo durioris, liber de Pallio monstruosissimè impressus, cui non possum non Pæoniam manum addere, quatenus datur, sanando locum unum atque alterum: nam omnia

nia mendarum portenta refecare non unus Hercules queat, vel multis Jolais adjutus. Ac primum ubi legitur: Quanquam Tullius quingentis millibus non unum orbem citri emit, qua bis tantum Asinius Gallus pro menda ejusdem Mauritaniae numerat. Hic ego loco non unum legendum autumnum; pro citri cedri; pro menda mensa: idque Plinii autoritate innixus, unde ista mutuatus est. is nanque lib. 13. cap. 15. loquens de cedri arbore apud Mauros plurima, ad mensarum insaniam expetita: Extat, inquit, hodie M. Ciceronis in illa paupertate, & quod magis mirum est, illo ævo empta H. s. decem. memoratur & Galli Asinii H. s. undecim. Qui locus, si summam precii spectes, longissime exorbitat ab immani precio quod Tertullianus repetit. Etenim Tulliana ista Plinii mensa decem sestertiis æstimata, hoc est, decem millibus nummum, ducentorum quinquaginta coronatorum aureorum sortem implet: at illa Tertulliani quingentis sestertiis, sive millibus nummum penditur, hoc est, duodecim millibus & quingentis aureis. Itaque propiore confinio capitum legendum in hoc autore putarim hoc pacto: Quanquam Tullius quindenis millibus nummum orbem cedri emit. tametsi alterius vel codicis vel scrip-

T

toris

toris fidem secutus, etiam bistantum in mensam cedrinam insumpsisse Asinium Gallum prædicat, ubi uno festertio plus insumptum refert Plinius. Sed transilio ad ea, quæ mox sequuntur. Item qua lances centenarii ponderis Sylla molitur: vereor sanè ne parva sit ista trutina, quum Rusilianus equidem servus Claudii quingenaria promulsidem ædificat superscriptis fortasse an mensis necessaria, cui si officina extructa est, debuit & triclinium in mergo æquè scalpillum acerbitat ei. Ego sic lego: Quum Drusillanus equidem servus Claudii quingenariam promulsidem ædificat, superscriptis fortasse mensis necessariam, cui si officina extructa est, debuit & triclinium; nam quæ sequuntur verba, me non intelligere fateor ingenuè. Res nota est ex Plinio lib. 33, cap. 11. ubi sic loquitur: Nostra ætas fortior fuit Claudii principatu, servus ejus Drusillanus nomine Rotundus, dispensator Hispaniæ citerioris, quingenariam lancem habuit, cui fabricandæ officina prius exædificata fuerat. Quo loco obiter nota promulsidem à Tertulliano vocari, quam Plinius lancem dixit, diversa significatione quàm à grammaticis exponatur, qui potionem ea voce notari annotant, convivis loco mulsi ad excitandam cibi aviditatem exhiberi solitam. quo sensu apud Cicero-

ceronem lib. epistolarum nono accipi videtur, ibi: Non eum, quem tu solitus es promulſide conficere. Redeo ad Tertulliani verba, quæ paulò poſt ſequuntur. Qua Afinius Cetus nulli unius obſonium ſexis detulit. Huic loco Plinius optimè medebitur, qui lib. 9. cap. 17. de piſce mullo verba faciens ita ſcribit: Afinius Celer è conſularibus, hoc piſce prodigus, Claudio principe unum mercatus octo millibus nummum. E quibus verbis in Septimio ita reſoſuerim: Qua Afinius Celer nulli unius obſonium ſeſtertis octo detulit. Seſtertia enim octo, idem caput conſtituunt, quod octona millia nummum. Fuit autem proclivis lapſus, quum imperitus exſcriptor, ignarus quid ſibi velent hæ notæ ſex. 8. quibus ſeſtertia octo ſignificabantur, imitatus rudem picturam, vocem æquè ſibi ignotam ſexis delineavit. Rurſus in eodem ſic legitur: Qua Æſopus hiſtrio ex avibus ejuſdem precioſitatis ut canoris & loquacibus, quibuſque centum millium patinam conſiſcavit: fortè legendum rectius conſlavit. Aliter Plinius lib. 10. cap. 51. patinam hanc ſexcentis ſeſtertis taxatam ait, ut fortassis non centum, ſed ſexcentorum millium, Tertullianus ipſe ſcripſerit. Sed non minor in verbis continenti ſerie annexis error eſt, ubi ita ſcriptum in-

venio : Qua filius ejus post tale pulpamentum potuit aliquid sumptuosius esurire margarita. Nanque vel ipso nomine preciosa dehausit, credo ne mendicius patre cœnasset. Ego sic distinguendum scribendumque censeo : Sumptuosius esurire. Margarita nanque vel ipso nomine preciosa dehausit, credo ne mendicius patre cœnasset. De Clodio Æsopi tragici histrionis filio, qui margarita ipso nomine preciosa, hoc est, uniones & singularia naturæ opera absorpserit, & convivis absorbenda dederit: vide Plinium libri noni capite 35. ut toties in Tertulliano accuratam Plinianæ historiæ lectionem indicemus.

CAPUT XI.

Adagium, Schema, & triobolus.

PROVERBIUM est apud Eustathium in Iliados 13. ab Erasmo præteritum, σχῆμα καὶ τριώβολον, cujus usus erit in ingeniosos quidem, sed nisi institeris, remissos, & non nisi præmiolis expugnabiles: cui vitio dexterrimus quisque obnoxius fermè esse deprehenditur. Nata parœmia à Tragico Phrynicho, qui studii tantum atque operæ collocasse in saltationes Tragicas perhibetur, ut novum genus modumve saltandi excogitantibus triobolum præmii vice numeraret.

Re-

Refertur ab aliis ad Pythagoram proverbii origo, quem Jamblichus philosophus scribit, ingenioso dextroque discipulo, sed ad excellendas disciplinas tardiori, pro quolibet mathematico schemate triobolum pependisse, ut præmii invitamento supinitatem discipuli castigaret, studioque discendi (quod libera & incoërcita voluntate constat) faces quasdam subderet.

CAPUT XI.

Quis fuerit aries Phryxi. Item Pausania locus expensus & Theonis: nec non de Chymisticis libris nonnulla.

DE Phryxi ariete pleni sunt fabularum & poëtarum libri omnes. quis autem revera fuerit aries ille, examinandum esse duxi latius. Scribunt Pherecydes & Hesiodus, Athamantis & Nepheles liberos fuisse Phryxum & Hellen. at Herodotus scribit Athamanta Æoli filium Thebanorum regem ex Themisto conjugè proles suscepisse numero sex, Schoënea, Erythron, Leucorem (quem Pausanias ante patrem decessisse ex morbo prodidit) Pœum, Tittonum vocat Zezes, natuque minimos Phryxum & Hellen; quos insidiis Inûs novercæ appetitos fugisse patriis sedibus extorres, Hellenque in discessu diem obiisse. Comitum

fugæ vectoremque perhibent omnes arietem Chrysomallon (ita enim apud Germanicum Cæsarem lege pro Chrysovellus) quasi dicas aureo tectum vellere, quem ex concubitu Neptuni cum Theophane Altidis filia in ovem transformata natum, fabulatur Hyginus & Germanicus. Eundem mactasse Phryxum victimam Jovi τῷ Φυξίῳ, fospitatori, per quem periculum evaserat, jugulatique pellem Ætæ Colchorum regi dono dedisse, refert Eratosthenis autoritate Theon Aratæus interpres: quo loco legendumne sit Φυξίῳ, quod cognomen etiam est Jovis exulum defensoris, teste Apollonii scholiaste, an verò λαφυσιῳ, controversum facit Pausanias in Atticis, & clarius etiam in Bœotiis, ita pertexens fabulam; Athamante, inquit, in monte Laphystio Phryxum pariter & Hellen immolaturus, ferunt missum fuisse ab Jove pueris arietem aurea lana insignem, cum quo illi fuga evaserint. Hunc Arietem fuisse ἐπίτροπον & quæstorem pecuniarum Athamantis Phrygiæ regis, exponit Palæphatus, qui cognita hujus de interficiendo filio voluntate, unâ cum Phryxo, imposita in navim magna vi opum, abnavigarit in Colchos, ubi Ætæ regis filiam Chalciopen conjugem duxerit. Dionysius in Argonauticῶν secundo ait νερόν sive Arietem fuisse Phryxi alumn-

num,

num , qui , cognitis infidiis Inûs novercæ , Phryxo autor fuerit , ut salutis suæ fuga confuleret , simulque profectiois comes in Colchos adnavigarit. Diodorus Siculus Arietem Phryxi pædagogum Diis immolatum Æëte Colcho fuisse refert , ejusque pellem detractam , templique parietibus inter donaria more barbaro appensam , deauratamque adhibitis custodibus servari jussam fuisse. Alii arietem interpretantur navim arietina forma , aut saltem arietis insigne in prora præferentem : ita Lucilius Tarrhæus Phryxum ex quorundam opinione ἐπι κεροπρώξῃ σκάφῃς , in navicula , cujus prora arietem præferebat , mare trajecisse annotat : sic & Diodorus lib. 5. Simili ratione Herculem ad Erythiam sive Gades transvectum scypho , hoc est , scyphiformi nave memorant Panyasis & Pherecydes. Sic taurum , qui Europam vexit , navem taurina specie fuisse refert Julius Pollux : & Nymphis Heracleotes navem , qua Phryges Bosphorum navigarunt , insculptam habuisse tauri προτομὴν , atque ab ejus tauriformis navis trajectu finxisse illos , quòd bos fretum illud transmiserit , narrat. Differentem à supradictis opinionibus rationem adfert Suidas in dictione δέρας dicens , arietinum illud vellus à Phryxo donatum sive Æëtæ focero , sive secundum alios uxori Chal-

ciope , fuisse libellum arietinis velleribus , chartisve pergamenis descriptum , in quo continebatur auri conficiendi *διὰ χημείας* ratio omnis. Aureum istud vellus è folido auro *πάγχευρον* dicit Euripides : at Simonides in hymno Neptuni , ostro purpuræve floretinctum fuisse ait. Illud verò per occasionem addendum est , libros de auri argenti-que chymia à priscis Ægyptiis conscriptos magno studio conquifivisse , & inventos exussisse Diocletianum Imperat. Quin & Zosimus Alexandrinus philosophus legitur scripsisse *χημειτικῶν* lib. octo & viginti ad Theosebiam sororem , indito libris & altero titulo , quo *χειρόμηνα* à manuario labore vocarentur.

C A P U T XIII.

Senecæ locus emendatus ex libro ad Albinam.

NOn possum inconniventer præterire locum Senecæ non uno modò aut simpliciter mendosum ex libro de consolatione ad Albinam , ubi sic scriptum invenio : Nunc transfiliens ab ipsis , quarum amœna positio & opportunitas regionis plures allicit , deserta loca & asperrimas insulas, Ciatum & Symphum , Giarum & Gorsitam pete. Hæc insularum nomina exiliis nobilitata ,

tata in meliorem faciem ita reponenda puto : Sciathum & Siphnon , Gyarum & Corcyram pete. nisi pro Sciatho Cythnon mavis legere aut Cianon : certè Cianon & Sciathon inter insulas à dispersione nominatas Sporadas , enumerat Plinius , at Cythnon inter Cycladas : inter quas ponitur ab omnibus & Siphnos in Creticum mare vergens , quæ & Siphnum astragalum in proverbii ludicrum traxit. De Gyaro indubitata res est ex omnium scriptorum fide. Quòd verò pro Gorfita Corcyram substitui , facit lubricus facilisque deflexus literarum in vocibus & sono & tractu affinibus : nam C majusculum levi ductus momento in G deviat , & r in t. Scit autem non nemo Corcyram Jonii sinus insulam esse , antea Melænam cognominatam , de qua Plinius , & in Dionysium Eustathius : nisi malit quis Cosyram insulam Africi maris substituere , infœcundam illam & sterilem , ut pleraque exiliorum loca , de qua Ovidius : *Melite sterili vicina Cosyræ.*

CAPUT XIV.

Quid sic Catastus apud Vitruvium , Cælius erroris notatus.

CAstus Vitruvio est servus venalitiis è catasta profectus , quam compedem ligneum exponunt quidam rectius ,

T 5

quàm

quàm qui ad Græcam originem referentes vocabulum locum esse putant, in quo venum exponantur fervilis conditionis homines, quasi à καθίσαν, à sistendo istud fluxerit: priore enim in significato Plinii illud libro 35. accipi video: Talem in catasta videre Chryso-
 fognum Syllæ. Hic est Chrysofognus oratione Ciceronis pro Roscio Amerino nobilis. Similiter usus est Tibullus elegiarum lib. 2. ubi periphrasticè catastum describit, ibi:

*Nota loquor, regnum ille tenet, quem saepe coëgit
 Barbara gypsatos ferre catasta pedes.*

Vitruvii verò locus est libro architecturæ. 8. capite quarto sic scribentis: Ut qui ibi procrearentur voces ad cantandum egregias haberent, ideoque semper transmarinos catastos emere formosos & puellas maturas, eosque conjungere, ut qui nascerentur ex his, non solum egregia voce, sed etiam forma essent non inveniusta. Quo loco Calastros legit, exturbata veriore lectione, Cælius antiquarius, à vocalitate fortassis efformata, ut putavit, voce à καλίσπεω verbo, quod clamare significat. Hos transmarinos catastos circumscripsit Plinius lib 35. cap. 17. de creta loquens vilissima: Qua, inquit, pedes venalium trans mare advektorum denotare instituerunt majores. De iisdem sensit ibidem cap. penultimo, ubi ait: Tantumque non cum

cum laureatis fascibus remitti illò , unde creta-
tis pedibus advenissent. In quam sententiam
Synesius lib. de insomniis : ὡς ε ὁ δεδεμένῳ ἐν
πέδαις , καὶ λέλυται , καὶ σφατεύεται , καὶ σφα-
νηφορεῖ , καὶ ᾠρατίζεται τρέφεζαν , εἰ μὲν βέλοι-
το , μηδικὴν , εἰ ᾗ βέλοιτο , σικελικὴν , καὶ μὲν τοῖς
τοῖν ποδοῖν ὑφίλησμων ἐσίν. id est : Ut vinc-tus in
catasta & liberatur , & ductat ordines , & co-
ronatur , mensamque apponit , si lubet , Me-
dicam , aut Siculam , interea pedum oblitus.
Extrat & catasti mentio apud Martialem libro
duodecimo epigrammatum :

Cum tibi Niliacus portet crystalla catastus.

CAPUT XV.

*De asellis animalculis expensum iudicium ex Ga-
leno , Plinio , & Cornario ; & de voce
Fulus.*

BEstiola est multipes , sub hydriis aqui-
minariisque nascens , & per muros
scansim enitens , & ad contactum se-
se in pilæ modum contrahens , quam Latini
multipedam , millepedam , & centipedam no-
minant , Græci ὄνισκον quasi asellum à colo-
re nuncupant , Dioscorides etiam κερβαρίδα ,
Galenus & Ægineta ὄνον , Aristoteles cum
adjecto ὄνον πολύποδα , quasi asinum multi-
pedem : Asiana lingua κύαμον ob fabæ simili-
tudinem , Galeni testimonio : nonnulli etiam

πολύ-

πολύποδα , alii quoque ἴσλον velut Ἴοντα ὄλον ,
 quòd toto corpore obseptis pedibus gradia-
 tur , ut equidem existimo. Marcellus Me-
 dicus cutionem à cutis duritia soliditateque
 appellat , quòd annotat Janus Cornarius ma-
 gnæ eruditionis & multijugis lectionis vir.
 Nimirum Zezes apud Lycophronem ἴσλον ex-
 ponit vermiculum multipedem per muros
 gradientem : & addit Etymologici autor ita
 dictum ἀπὸ τῆς ἴεναι καὶ τῆς λειότητις τῆς πορείας ,
 ab incessus facilitate , sive ἀπὸ τῆς ἔλως καὶ πυκ-
 νῶς ἐιλεῖσθαι , quoniam crebrò in orbem vo-
 lutatur. cui animalculo , quia scolopendræ
 instar bipartitum multorum pedum ordinem
 habeat , Lycophron comparat naves Paridis
 ob remorum duplisem ordinem ἰσλοπέζες
 quasi multiremes & aselli instar gressiles eas
 nuncupans. Theophrastus in quadam ad
 Phaniam epistola ὄνον vocari dicit autoritate
 Sophoclis in Surdis Satyris fabula sic dicen-
 tis : κυλισθεὶς ὡς ὄνον ἰσόπελον : id est , vo-
 lutatus aselli instar ferrati crenative : ἰσόπελον
 enim dixisse videtur ferræ similem propter
 crenulas illas , quæ in aselli corpore arcuato
 visuntur : nisi legendum quis potius censeat
 κόπελον argumento descriptionis , quam ex
 Galeno subjiciam , quòd in sterquiliniis ferè
 nascatur. Sed quid moror Galeni descrip-
 tionem describere ex tertio de medicamento-
 rum

rum secundum locos compositione sic scribentis : ζῶον ἐστὶ πολύπεν, ἐν τοῖς ὑδροηροῖς ἀγγείοις καὶ ἐν ταῖς κοπέλαις γεννώμενον, κατὰ δὲ τὰς τῶν δακτύλων ἐπερείσεις σφαιρέμενον. Latine sonat : Bestia est multipes, in aqualibus sterquiliniisque nascens, & ad digitorum compressiones in globum se rotans. quod testimonium de ea perhibet & Dioscorides. Poterat & Plinius de eodem animalculo videri sentire lib. 29. cap. ultimo, ubi hunc in modum scribit : Millepeda ab aliis centipeda aut multipeda dicta animal est è vermibus terræ pilosum, multis pedibus, arcuatim repens, tactuque contrahens se, oniscō Græci vocant, alii tilon. quam quidem Plinii descriptionem velut in re eadem adducit Cornarius. Sed duo sunt in ea, quæ suspicionem mihi commovent de hoc ipso animalculo passim noto fusci coloris aut sublividi, in maceris humectis aut uliginosis rudibus stabulante, pluvixque tempestatis indice, & ad contactum sese in gyrum contrahente, Plinium non agere : siquidem pilosum esse, & arcuatim repere illud suum, prædicat, quorum neutrum in hoc nostro apparet, quippe cujus in corpore crenato ne vestigium quidem pili ullum extet, neque arcus in morem inter reptandum incurvari conspicitur, nimirum toto corpore gradiens. Quapropter Plinium

nium de ea potius bestiola loqui suspicio est, quæ non parum pilosa, & arcuato corpore sese promovens, hortos perreptat, frondesque depascitur, quæ convolvulus à volvendi argumento Catoni dicta videtur. Judicium penes doctiores, quos ea cura tangit, relinquo. At quod ex Clitarcho in Glossis adfert Etymologici autor, Polypum piscem à Lacedæmoniis ἴσλον vocari, perperam de pisce perscriptum arbitror, referendumque puto ad istud, de quo agimus, quodque multipedam simili de causa Latinis dici annotavimus. Habet autem ἴσλⓄ præter dictam etiam alias significationes: nam & prima lanugo sive flos obsepientium genas mentumve pilorum ἴσλⓄ Græcis dicitur, ut apud Theodoritum lib. de providentia quarto, πρότερον μὲν γὰρ ἴσλⓄ ἀνθεῖ, μετὰ ἧ ταύτα τριχωςίς μετρία καλύπτει. id est, Primò efflorescit lanugo, mox mediocris pilorum sylvæ genas operit. Et apud Apollonium Rhodium lib. 1. Argonaut. ἴσον πρὸς κακείνω ἐπισαχύεσκον ἴσλοι. hoc est: Atque illi culmi lanuginis erumpebant. Dicitur & ἴσλⓄ capillaturæ contortio, quo sensu & metaphoricòs extulisse videtur Plinius de avellanis loquens capite 29. libri 16. Ferunt, inquit, & avellanæ iulos compactili callo, ad nihil utiles. Eratoſthenes in hymno Mercurii iulon pro
la-

lanificarum cantilena videtur usurpasse, ibi:

ἢ χερνῆτις ἐρίθῳ ἐφ' ὑψηλῆς πυλεῶν

Δενδαλίδας τεύχσασα καλὰς ἠείδεν ἰόλγος. id est:

Lanifica at supero in cœnaclo pensa trahebat,

Farque parans falsum scitos cantabat iulos.

Negat hoc Didymus, contenditque iulon dici hymnum in laudem Cereris, quod ex Semo Delio annotat, & Athenæus lib. 14. & indicat Theodoritus lib. de materia & mundo sic inquires: Ne cantemus iulum Cere-ri, neque Rheæ lityersan, nec Baccho di-thyrambum.

CAPUT XVI.

*Fulmen cur telum trifulcum à poëtis di-
catur.*

CUR à poëtis telum trifulcum fulmen di-
catur, neminem grammaticorum sub-
tiliore inquisitione confectatum fuisse, *
demiror: quod quia intentatum est aliis &
indictum, conjecturæ dabitur locus, & qui-
dem multiplici. Aut enim trifulcum prop-
terea dici putandum est, quia superiorum
trium fiderum, Saturni videlicet, Jovis, ac
Martis ignes ad terram deciduos fulmina
vocari tradiderunt principes doctrinæ viri,
& præcipuè fideris medio loco positi, quo-
niam contagium nimii humoris è superiore
Saturni circulo, & ardoris è subjecto Mar-
tis,

tis, per hunc modum egerat: unde natum sit, quod fulmen Juppiter jaculari dicatur, quod mitius existimatur, quum Saturni sævum & execrabile, Martis cremans habeatur. Ad quam rationem vocari potest divisio trium generum fulminum à Servio posita, ut fulmen quod afflat, hoc est (ut interpretatur Seneca) quod levi injuria lædit, Jovi tribuatur: quod punit perimitque Saturno: quod incendit, Martis fideri. Aut secundum Plinianam rationem, quæ tria fulminum genera tradit: primum siccum, quod non adurit, sed dissipat: alterum humidum, quod non urit, sed infuscat: tertium clarum, quo quæ intus latent liquantur aut dispereunt, illæsis operimentis. Aut quia Jovi fulminum auctori ex Hetruscorum in fulguralibus libris sententia tres sint datæ manubiæ ex undecim fulminum generibus, novem numero Diis attributis: quarum prima moneat placideque agat, ex sua ipsius sententia: secunda non omnino impunè exerceatur ex duodecim Deorum (quos Consentes vocat Varro) arbitrio: tertia pervastet imisque summa commutet, neque id absque superiorum sive involutorum Deorum nutu. Dicuntur autem (ut id obiter dicam) in Thruscorum literis jactus fulminum Manubiæ, ut est apud Servium: quomodo manubias omnes

nes albas & nigras Palladis esse : rubras & sanguineas Jovis , scribit Acron. Quid , quòd Seneca ex Cecinna , qui de Hetrusca disciplina scripsit , tria fulminum genera tradat , Consiliarium , quod sequitur post cogitatum negotium , sive ut Marcellinus ait , suadet dissuadetve aliquid fieri : Autoritatis , quod re perfecta eventum bonum malumve denunciatur : Status , quod inopinatos opprimat. Adde huc tres fulminum species à Suida & grammaticis positas , quorum unum sit σκηπλός sive καταβάτης , quod transfigit : ἀεγής , quod afflat infuscatque : & ψολόεις , quod tactu perimit : quibus duo addit Zezes Lycophronis interpres πρησῆρα sive πυρόεντα , de quo Juvenalis illud loquitur :

Iratus cadat in terras & vindicet ignis.

& ἐλικίαν , quod turbine cieatur. Quicquid sit , fulmen trifariam semper armant autores , ut Seneca tria ejus genera facit , terebrans , discutiens , & urens : & hoc rursus trifariam , vel afflando leviterque perstringendo , vel accendendo , vel comburendo : Servius Honoratus nunc quod terreat , afflet , & puniat , inter fulminum genera enumerat : nunc quod afflat , incendit , & scindit : nunc verò quod colorat , transfigit , & afflat. Illud corollarii loco addendum est , fulmen diurnum Jovis putatum fuisse , unde & Diûm fulgur appellabatur , teste Sex.

Pompejo : nocturnum verò Summani , quod
repetitur & à C. Plinio lib. 2. cap. 52.

C A P U T XVII.

*Martialis aliquot epigrammata auctori suo
restituta.*

NON possum quin Martiali lepidissimo poë-
tæ epigrammata aliquot sua , hoc est ,
festiva , in impressis codicibus hætenus desi-
derata , ex venerandæ vetustatis exemplari in
Anglia mihi olim descripta communicataque
à Birgamo homine candidissimo , restitutam in
hac materierum miscellanea turba : ac primum
ex lib. 7. illud ad Ponticum :

*Pontice , perreges discurras , & omnia lustras ,
Magna quidem sequeris , Pontice , magnus homo es.*

*Pontice , si qua facis , sine teste facis , sine turba ,
Non adhibes multos Pontice , cautus homo es.*

*Pontice , te celebrem forma natura creavit ,
Dignus eras Helena , Pontice , pulcher homo es.*

*Pontice , voce tua posses adamanta movere ,
Vox tua dulce sonat , Pontice , dulcis homo es.*

*Pontice , sic alios , sic te quoque decipit error .
Vis dicam verum , Pontice , nullus homo es.*

Ibidem de vetula.

*Tacta places , audita places , si non videaris
Tota places , neutro , si videare , places.*

Ibidem de Milone.

Milo domi non est, peregrè Milone profecto

Arva vacant, uxor non minus inde parit.

Cur sit ager sterilis, cur uxor lactitet, edam:

Quo jodiatur ager non habet, uxor habet.

Ex libro 12. In histrionem.

Ante Jovis statuam crepuit satur histrio: pœnam

Juppiter indixit, vivere de proprio.

Ad Milonem.

Thura, piper, vestes, argentum, pallia, gemmas,

Vendere Milo soles, cum quibus emptor abit.

Conjugis utilior merx est, qua vendita sæpe

Vendentem nunquam deserit, aut minuit.

In effrontem.

Os atavi, patrui nasum, duo lumina patris,

Et matris gestus dicis habere tuæ.

Quum referas priscos, nullamque in corpore partem:

Mentiris, frontem dic mihi cujus habes?

„ Ex lib. 4.

„ *Ad cœnam nuper Varus me fortè vocavit.*

„ *Ornatus dives, parvula cœna fuit.*

„ *Auro non dapibus oneratur mensa, ministri*

„ *Apponunt oculis plurima, pauca gula.*

„ *Tunc ego, non oculos, sed ventrem pascere veni:*

„ *Aut appone dapes Vare, vel aufer opes.*

Ex quibus unum atque alterum ex prioribus non satis Martialem spirant, ut meum liberè arbitrium interponam: reliqua illius esse, vel Jovem lapidem dejerarim. Hæc eo libentius ascripsi, quòd doleam lectionem variam Mar-

tialis epigrammatum cum hac ipsa appendice ante sexennium typographo cuidam creditam nondum in publicum exisse.

C A P U T XVIII.

De ostracismo , petalismo , & ecphyllophoresi , relegationis generibus. Inibi locus apud Phavorinum emendatus.

Ostracismus, quem testularum depositionem vocare licet, relegatio erat, genus exilii temporarium, ac fermè decennale, quo suæ exulanti substantiæ integræ intactæque reservabantur: neque in deploratos homines & nefarios, sed velut reipub. graves, ac virtutis nomine odiosos magis, quàm scelerum compertos, exercebatur, quod à Julio Polluce lib. 8. perscriptum est. nec enim flagitiorum pœna erat exostracismus, ut inquit Plutarchus, sed in speciem fastus graviorisque potentiæ castigatio deductioque, at revera liberale invidiæ remedium & solamen quoddam: constat nanque prudentissimum quenque & consultissimum huic legi obnoxium maximè fuisse, & ostracismo exulasse. sic Aristides cognomento Justus, sic Solon optimarum legum autor, sic Themistocles, sic Thucydides, sic Xantippus, sic Alcibiades, magni viri omnes, ejus legis injuriam experti sunt. Sed in Hyperbolo extremæ improbitatis homine,

mine, quæ etiam in proverbii ludicrum conversa est, desit atque abrogatum est malignæ legis arbitrium; ut mox dicemus. nam Cimōnem (quem falso Aristiden nominat Phavorinus in dictione *ὄστρακίνδα*, ubi pro *Αριστίδης* reponere *ὁ Κίμων* ex Suida & Athenæo lib. 13.) ob nefariam cum sorore Elpinice conjunctionem incesti reum merita animadversione à populo per ostracismum exclusum censeo, graviore quoque pœna dignum. Quin & Theseum primum omnium ostracismo ejectum prodidit Theophrastus, & ex eo Suidas. Quo nomine miror quòd tanto pòst tempore Hippiam tyrannum legem de ostracismo invexisse scribit Heraclides in fragmento de politiis positam, ut ait, propter tyrannicè agentes: nam si quem ob nimiam potentiam, aut popularis auræ favorem, ad tyrannidem viam affectare creditum foret, cives nomen suspecti testulis inscriptum deferebant. Quem morem observasse & Argivi & Milesii & Megarenses leguntur. Eandem legem ab Atheniensibus transfuentes Syracusani privati eam juris sibi fecerunt, non testis, sed olivæ foliis nomen rei inscribentes, & *πεταλισμὸν* inde, velut foliationem quandam, *ἀπὸ τῶν πετάλων*, id est, à frondibus, nominantes. Similis est *ἐκφυλλοφόρησις* per folia exactio apud Zezen omnigenæ historiæ scriptorem nomine discrepans,

sed in re consentiens, cujus apud Dinarchum oratorem fit mentio adversus Polyuctum, quem ἐκφυλλοφορηθέντα, hoc est, foliorum suffragio ab aris focusque exturbatum dicit. Reliquum est, ut ex Polluce, Plutarcho in Aristide, Aristophanis scholiaste, & Zezeritum, quo ostracismus peragebatur, subjiciam: is ita habet. Quum visum erat potentiorum aliquem à laribus patriisque sedibus extorem ejicere apud Athenienses, positis pro tempore tabernaculis (ut Pollux habet) aut tabulatis (ut Aristophanis interpretes) aut clathris cancellisque (ut Plutarchus) in orbem undique obsepiebatur forum, relictis decem liberis accessibus, per quos aditus patêret omnibus tributim commitantibus ad deponendas in urnam appositam testulas, ὄστρακα appellant, quæ in exilium abiturum nomen inscriptum habebant: quibus collectis omnibus inibat testularum numerus ab his, qui iudicio præsidebant (ii erant prætores novem & senatus) quæ si explevissent sex milium numerum, reo solum vertendum erat intra diem decimum: at si non ascendisset eò numerus, mansitare domi fas erat. exulantem autem facultates suæ sequebantur, & reditus annui ex agris. In eo discrepat Zezes, quòd non, ut illi, in forum, sed in Cynosarges, id gymnasii nomen erat Athenis, testulas afferri consuevisse annotat. Illud verò memoratu dig-

dignissimum est Aristidis factum, quod quum rusticus quidam literarum prorsus rudis illum fortè obvium habuisset, quid hominis esset, ignarus, postulassetque ab eo Aristidæ nomen in testula porrecta describi, ille admiratus percunctatusque, ecqua in re fraudi ipsi fuisset Aristides, rustico negante, ac ne de facie quidem virum nosse prædicante, sed Justi nomen, quod ille audiret, molestum sibi esse dicente, nihil respondens ille & nomen inscripsit, & testulam reddidit. Quomodo autem in Hyperbolo exterminium istud desierit, quia dicturum me recepi, non possum non addere ex Plutarcho. quum nanque gliscentibus hominum studiis Aristides & Nicias (quorum ea tempestate magna in republica autoritas atque potentia habebatur) factionibus diffiderent, populo ad testulas discessionem parante, illi animadverso periculo, quo alterutri testularum suffragio cadendum erat, studia partium sibi addictarum in unum conciliantes testulas in Hyperboli caput cudi subornarunt: qua re offensus populus illud sibi factamque injuriam infimulans, lege in universum antiquata, Hyperbolum absolvit. Aristophanis scholiastes dicit hunc non obtemperasse legi patriæ, fractis jam Atheniensium rebus & pessum euntibus. Ostracismi meminerunt & Aristoteles in Politicis, & in oratione de corona Demosthe-

nes. Ab ostracismi, quo florentes hominum fortunæ subitò vertuntur, ratione manasse videtur adagium, ὅσεός τις περιεσροφή, testulæ conversio, quo usus est Eunapius Sardonius in Chronographia in hæc verba scribens, ὡς περ ὅσεός τις μετὰ πεσόντων ἐπὶ το βελτιον ἐχώρηε Ρωμαίοις. hoc est: Romanis felicius præter ipsem res cecidit, tanquam in diversum prolapsa testula.

CAPUT XIX.

Quale vinum fuerit murina, sive myrina.

Murrinam, myrrhinum, & murinam, potissima tamen lectione myrinam, vini potionem intelligi invenio myro odoramento-ve conditi, μύρω γὰρ οἶνον μιγνύντες ἔτως ἐπίνον, ut lib. 12. inquit Ælianus: hoc est, odore fragrante vinum imbutum bibebant. Vocatque eam mixtionem μυρίνην οἶνον, cujus meminerit Philippides Comicus: nisi fortè μυρίνην cum Polluce legi præstiterit. „ Quæ lectio fer-
 „ vatur & Diphilo Comico apud Athenæum,
 „ Ἐφ' ᾧ χαλεπὴ πολὺ μάλλον, ἢ μυρίνην προσεγ-
 „ χέας. id est: Qua re lætabitur magis quam
 „ si murrhinam infuderis. ” Neque verò à myrrhæ condimento ita appellatur, tametsi myrrhæ odore condita vina ex Plinio intelligamus præter veterum codicum consensum, qui omnes myro legunt, quod ab Hermolao annotatum est: siquidem murinam Plinius

nus lib. 14. cap. 13 & in Pseudolo Plautus, vinum esse dulce testantur: sic enim apud hunc comicum loquitur Pseudolus:

Quid si opus sit, ut dulce promat indidem, equid habet?

Cui respondit Charinus:

Rogas, inquires, Murinam, passum, defrutum mellinam.

Quibus verbis apparere dicit Plinius non inter vina modò murinam, sed inter dulcia quoque nominatum. ita Fabius Dorsennus, seu potius Flavius:

Mittebam vinum pulchrum, murinam.

A myro ergo, non à myrrha, cujus admixtione amaresceret, appellationis myrinæ fontem arcessere oportet, utcunque Fulgentius in myrrhæ significationem consentiat: delicatam enim fuisse potionem & ganeæ propriam præter autores modò nominatos docere potest & Surtius sive Succius Comœdiarum scriptor, ubi Glyceram meretriculam à dulcedine nomen habentem introducit ita loquentem:

Myrinum mihi adfer, quo virilibus armis occurram fortiuscula. Confirmat hoc in primis Julius Pollux lib. 6. cap. 2. sic inquires: ἦν δέ τις καὶ μυρίνης οἶνον μύρω κεκερασμένον, οἱ δὲ τὸν γλυκὺν ἔτως οἶονται κεκλήσθαι. id est: Erat & myrinum vinum myro odoremve permixtum: sunt qui eo nomine dulce vocari existimant. quæ

verba cum Plinianis consonant. „ Quid, quod
 „ clarè Theophrastus libello de odoribus, un-
 „ guenti commixtione condulcorari vina, scri-
 „ ptum reliquit ; hæc enim ejus sunt verba ,
 „ *δοκεῖ δὲ καὶ τὸ μύρον ἠδύναεν τοὺς οἶνους.* Memi-
 „ nit hujusce vini & Comicus Posidippus ,
 „ *μυρρίνης ὀ τίμιος.* id est : pretiosa murrhina.”
 Item Aul. Gellius lib. 10. cap. 23. de Romanis
 Latiique mulieribus verba faciens ex historiis
 ita scribit : Bibere autem solitas ferunt loram,
 passum, murinam, & quæ id genus optant,
 potu dulcia. Quæ quidem verba repetita vi-
 dentur ex Varrone lib. 1. de vita populi Ro-
 mani, ubi sic ait : Antiquæ mulieres majores
 natu bibebant loram, aut sapam, aut defru-
 tum, aut passum, quam murinam quidam Plau-
 tum appellare putant. quem locum annotans
 Hermolaus pro sapam malè garum citat.
 Adde huc Sexti Pompeii judicium, qui muri-
 nam potionis genus exponit, quod Græcè di-
 catur nectar. Quid, quòd in supplicationibus
 publicis ad pulvinaria Deorum apponi solebat
 ædilium jussu murina, velut proprius Deorum
 potus, quos nectare & ambrosia pastos credi-
 dit antiquitas. Apud Petronium Arbitrum qui-
 dam se myrinum poculum ebibisse ait ad li-
 bidinis concitamentum. Quibus autorum te-
 stimoniis omnibus evidens fit & manifestum,
 murinam dulciariam fuisse potionem & ganea-
 tam,

tam , & cum aromatite vino si non eandem , non admodum pugnantem , aut ab eo diversam , quod ex Plinii loco antea citato liquere potest. Aliud longè ab hoc diversum est myrtinum & myrtatum vinum , de quo Columella lib. 13. Palladius cap. 17. Cato , Dioscorides in quinto , Plinius libro 14. capite 16.

CAPUT XX.

De cerycis significatione multifaria. Item apophthegmatis duobus apud Erasmus lux data.

Kηρυξ vocis significatio latè patet , nam & præconem notat , & nomen proprium , & caduceatorem facialemve , & pocillatorem , & buccinam sive muricem piscem. quarum omnium significationum documentum & testimonium multiplex dabo. Primùm omnium κηρυξ præconis munus esse scribit Herodotus sacris libationibusque præesse , concionem advocare , dicturos citare : unde Demosthenis illud de Corona , ἡρώτα μὲν ὁ κηρυξ , τίς ἀγορεύειν βέλεται. præterea attentos reddere , silentium indicere atque imperare , ut linguis faverent , idque tam in sacris quàm in certaminibus , quod Græci dicunt κατακηρύξαι ἡσυχίαν , & κατακελεύσαι , & ὑποκηρύξασθαι. Plautus facere populo audientiam dixit. Item bona proscrip̄ta proclamare preciaque conficere , hoc est , auctionem facere : iudices quoque & agonistas nominatim

tim appellare, Deorumque ferias indicare, in Cerycis munus devolvit antiquitas, quæ omnia in præconem nobis cadunt. adde huc & obscura quædam explicare, unde & ἑρμηνέας vocari posse cerycas ait Pollux, qua ratione Mercurius Deorum κήρυξ, velut interpres, à Simonide dicitur, ubi de Maia loquitur, αὐτὴ γὰρ Κυλλήνης ἐν ὄρεσσι θεῶν κήρυκα τέχ' ἑρμῆν: id est: Hæc Cyllenes in montibus Deorum ceryca edidit Mercurium. Quid, quòd in tutela Mercurii præcones habebantur ἑρμαικῶς κηρύσσοντες, quomodo apud Sophoclem in Trachiniis Lichas præco de se ait, ἀλλ' εἶπερ ἑρμῆ τὴν δέ πομπεὺν τέχνην. hoc est, siquidem ego Mercurii munus obeo. Accedit quòd Mercurius cum Pandroso Cecropis filia (sic enim nominatur ab Eustathio, tametsi aliam ponat Pausanias) consuetudinem habens filium genuit Ceryca nomine, à quo Ptolemæus κηρύκων genus deduci ait: de quo annotandum venit ex Paulania in Atticis prolixius, quòd Ceryx iste, quem Ceryces gentilitio nomine nuncupati natum ex Mercurio & Aglauro Cecropis filia prædicant, fuerit natus minor liberorum Eumolpi (nam major Immaradus vocabatur.) cui suffragatur & Androtion orator, Eumolpo filium exitisse Ceryca scribens Musæi poëtæ proavum, abavum ejus Eumolpi, qui primus Hierophanta factus initia my-

ste-

teriorum Eleusiniorum condiderit. Præconum autem virtus in vocalitate præcipua fuit habita; unde clamorosus gallus à simili κῆρυξ ἀλεκτρυόν in tragœdia audit: quo spectat κῆρυξ etymon, quod ἀπὸ τῆ γαρύειν, à clamore deducit Eustathius. unde & Eurybatæ præconi nomen apud Homerum πρὸς τὸ εὐρὺ βάζειν, quòd eminus sonora ejus vox exaudiri facillè posset. & Stentorem præconem epitheto εὐρυβόας insignit idem poëta. qua in parte continuato spiritu quamdiutissimè verba trahere, & quòd πῶδα quasi pedem nominabant, edicti genus longissimis periodis constans absque spiritus resorptu recitare, laudi fuit & inter examinationis probationisque modos habitum, ut testatur Pollux & meminit in Epidemiis Galenus, ibi, καθάπερ οἱ κήρυκες ὄταν τὸν πῶδα λεγόμενον ἐκφράξουσιν. Præconum, quando populo facere audientiam jubebant, solennis erat acclamatio ista Ἀξέετε λαοί, Audi populus: unde manavit argutia faceti illius dicti Stratonicæ citharœdi, qui quum apud Mylassa Cariæ urbem parum populosam peregrinaretur, conspicatus multa templa, raros homines, medio in foro exclamavit præconum ritu, Ἀξέετε ναοί, audite fana. In postrema dictione gratia est, Latinis auribus inimitabilis, unica litera sono affini variante dicti sententiam. Meminit hujus Athenæus lib. 8. & in Iliados 17. Eustathius.

thius. Ab hoc præconis officio ductum est verbum damnatorium *ὀδικηρύττειν*, quasi per præconem indicere præmium tollendi alicujus: quoties namque è medio sublaturum quempiam volebant, proclamabant cædis mercedem, aut vivi capitis: ita Xerxi Græcia *ἐπεκλήρυξεν χερμάτα*, ei qui vivum interfective caput Athenas attulisset, centum talentorum proposito præmio, quod apud Etymologici autorem lectum est. Ex eodem fonte fluxit *ἀποκηρύττειν*, & *ἐκκηρύττειν* pro edicto exterminare. Illius usus est apud Synesium libro de insomniis: *εἰ μὴ καὶ τὸ καθεύδειν ἐκ τῆς ἀρχομένης ἀποκηρύξειεν*. id est, nisi etiam extra suam ditionem edicto expellat dormiendi voluntatem. Hujus verò apud Athenæum de Lyfimacho rege, qui præconis voce extra regni sui fines philosophastros omnes exegit, quod Græcè est *ἐξεκλήρυξε*. Jam verò quòd ceryx etiam pro feciali & caduceatore accipiatur, docet Eustathius Iliados decimo, ubi *θεῖος & ἱερὸς κήρυκας* Homericò epitheto nuncupari contendit non præcones modò, sed etiam eos, qui reipub. nomine legationes obeunt, & feciales, denique sequestros omncis. Græca verba sunt, *τὰς δημηγορίας, καὶ εἰρηναίαις ἐξυπηρετημέναις πρεσβείαις καὶ πολέμων λύσεσι, μέσας τε γενομέναις εἰς πᾶν καθῆκον*. Indicat & Ulpianus in commentariis in Demosth. orationem adversus Timocratem annotans duplices

plices esse cerycas, alterum popularem, alterum belli communem, deductorem legatorum fecialiumve ad conveniendum de pace cum perduellis, manu gestantem pro symbolo caduceum, quod *κρύκειον* vocitatur. Habebat autem caduceus in summa sui parte serpentes binos spiris circumplexos, adversa efflantes sibilā, ὄφεις κατὰ γλωττίζοντας καὶ ἐμπεπλεγμένους, ut inter annotationes in Athenagoram legisse memini. Hi autem ceryces idem jus cum fecialibus, & eandem propè potestatem habuisse videntur: penes nanque illos erat fœdera contrahere, inducias pacisci (unde & *σπονδοφόρος* & *ἐπεχειροφόρος* dici illos posse innuit Pollux) pacem inire, ac bellum denunciare, quæ fermè in fecialibus suis, quos *εἰρηνοδίκας* velut pacis sequestros interpretatur Dionys. Halicar. libro secundo complectitur: quod clarissimè liquere etiam potest ex Thucydide nitidissimo scriptore: ac de belli quidem denunciandi potestate libro primo, *προπέμψαντες κήρυκα πρότερον πόλεμον προεῖναι Κερκυραίοις*. Præmissa feciali, qui Corcyraeis bellum indiceret prius. at de pace idem lib. 4. de Arribæo loquens, qui *ἐπεκηρυκεύετο ἔτοιμος ὡν βασιδα μέσω δικασῆ ἐπιτρέπειν*, Legatos mittebat, paratus Brasidæ arbitro rem permittere. De horum cerycum officio Plato lib. 12. de legibus. Unde deprehendi potest frivolam esse grammaticorum

rum elusionem in discrimine vocum κῆρυξ & πρέσβυς, illum militiæ, hunc pacis legatum interpretantium. Novem autem fuisse cerycas cum præcones tum caduceatores in Græcorum exercitu, traditum est a nonnullis, quorum nomina sint Eurybates & Talthybius Agamemnonis, Asphalion & Eteoneus Menelai, Dius Ajacis, Eurybates alter Ulyffis, Stentor, Thootes & Calchas. Dixi deinde κήρυκας etiam pocillatores antiquitus fuisse dictos, infundendi cyathis vini ministerio præfectos, quos οἰνοχόας posterior ætas vocavit, quod disertè profitetur in decimo Dipnosophist. Athenæus, sic usum esse Homerum scribens, ibi:

Φέρε ἢ κρητῆρα φαεινὸν

κῆρυξ ἰδαῖον, ἠδὲ χρύσεια κύπελλα. Et iterum:

ἀτὰρ κήρυκες ἀγαυοὶ

ὄρεκτα πικρὰ θεῶν συνάγον, κρητῆρα ἢ οἶνον μίσγον.

Utrobique cerycis voce pro pincerna accepta, ut ille voluit. adeoque latè patuit ejus vocis usus, ut ad coquos etiam extendi autor sit Clidemus apud Athenæum. Postremò ceryx etiam purpuræ piscis è turbinato genere species est, qui murex & buccinum Plinio dicitur, atque etiam conchylium, quod indubitatum facit Archippus Comicus:

κῆρυξ θαλάσσης τροφίμου, ἠδὲ πορφύρας. id est:

Murex maris satus, prolesque purpuræ.

Eu-

Eustathius item in 17. Iliad. κήρυκα præter alia dicit esse θαλάσσιον ὄστρεον ἔχον ὀξύτητος κύκλω, marinum ostreum asperum undequaque in orbem & salebrosum : à quo occasio joci festivissimi arrepta est Stratonico citharædo, cujus modò memineram, ludente in homonymia cerycis. Is etenim Abderam (Thraciæ urbs est) profectus ad certamen ibi propositum, quum animadvertisset suos privatum cuilibet popularium esse præcones, qui mensis initium ludis celebre proclamarent, eosque plures propemodum quàm pro civium numero, cœpit summis pedum digitis ingredi, defixo humi obtutu: quod factum admirantibus illius hospitibus, interrogatus, ecquid subiti mali pedibus accidisset, valere se quidem pedibus professus est, & adultores ad cœnam cursu prævertere posse, metuere tamen valdeque sollicitum esse, necubi in ceryca pedem impingat; ambiguè ludens in voce ancipiti, tum præconem, tum muricem denotante. Quid enim veneris insit in dicterio, si dixerit, vereri se, ne pedem impingat in præconem? quid item taciti cavilli monstretur incessu illo sublimi, si propter præcones in extremis digitorum articulis gradiatur? certè utrobique nihil, quantum ego pervideo. Proinde & iocose fecit ita inambulans, ut timere illum agnoscas: & non

minus argutè metum detexit, vereri se dictitans, ne pedem murici idem cum præcone Græcè sonanti, suffigeret. Itaque parum gratiæ (bona viri pace dixerim) habere mihi videtur Erasmi versio, quæ sic sonat: Illud unum metuo, ne ingrediens præconis pedem offendam. Præter supradictas significationes $\alpha\eta\epsilon\upsilon\xi$ etiam ex accipitrum genere esse legitur apud Suidam, sed quàm bene, nescio, suspectus enim mihi locus habetur, & pro $\iota\epsilon\gamma\acute{o}\varsigma$ legendum $\iota\epsilon\gamma\acute{o}\varsigma$ videtur.

CAPUT XXI.

Doctorem lauream conferendi ritus non multum diversus à Græcorum agonibus.

RECTÈ à majoribus nostris viris cùm prudentibus, tum æqui rectique consultis, institutum fuisse hunc, non dissimilem Græcorum in ludicro certamine ritibus, morem capeffendi triumphalem lauream, aut ut dicam simplicius, magisterii insignia, iudico: illic nanque absoluto stadii curriculo victor bravium ferebat, non plebeio quovis, sed Agonothetis solis decernentibus: hîc decursa studiorum meta, laborum præmium qui victor reposcit, publico in phrontisterio templive adyto, decernendis pronuntiandisque præmiis destinato, lauream sibi debitam accipit, non sub arbitris vulgatæ & trivialis

Mi-

Minervæ hominibus, quibus facilè ob oculos fucus objici possit, verùm à Doctorum (si dicere licet) δωδεκαθέῳ senatu. Jàm, uti testatur gravissimus autor Themistius, Elæi sive Pisatæ tanti Olympiacum illum suum oleastrum fecere, ut præter ingenuos, quique parentes legitimos docere possent, & τὴν πίζαν τῆς βλάβης ἀπέργισον, ut ipsius utar verbis, ad exercendi cursus munus nullum admitterent, imò tales ceu profanos & rejiculos à sacris illis carceribus quam longissimè arcerent. Quòd si profano in certamine, ubi corporis tantummodo habitus, artuumque torositas ac firma compactio spectatur, adeò obnixè generis labem fugiebant veteres, quid ni & in ingenii (quoad ejus fieri possit) certamine idem fiat? ubi qui divinæ illius auræ particulam, mentem videlicet, parentem potest ostendere, atque à supposititii foetus injuria se vindicare, is demum ad hanc mercedem aspirare merito maximo possit, dum tamen præbito ingenii specimine, studiique peracti ratione reddita, in quæstione habitus, judicii aleam subierit, ne ad modum Æsopici asini sub leonis exuvio latitantis fallere quoquo modo possit. Accedit huc, uti omnem sibi viam ad hunc aspirandi honorem præclusam esse, inertes sciant. Neque illud silentio transmittendum esse videtur, quòd apud

seculum prius non par erat quovis in loco palmam obtinuisse honos ; at præcipuum ex quatuor totius Græciæ civitatibus penes Elæos fuisse , ex classicorum scriptorum monumentis constat. quanquam & reliqui non caruerint sua gloria : nam Delphi Pythiis gloriantur , Isthmiis superbiunt Corinthii , Nemæorum panegyri efferunt se Argivi . omnium tamen ut antiquissima , quippe ab Hercule instituta , ita facilè in reliquis celeberrima jure maximo Elæi sua Olympia prædicant. Neque hoc ævo eadem ubivis locorum accepti honoris istius habetur ratio : imò ut ingenuè dicam , primum locum cum ob antiquitatis reverentiam , tum propter studiorum natalitia , Bononiensi Academiæ uno ore omnes deferunt , cujus ea est ubique terrarum nominis dignitas , claritudinis fama , ut cæteras suo splendore facilè oblitteret. In cujus quidem urbis studiorum parentis præconium digredi , supervacaneum esse puto , quandò illa plures sui buccinatores repererit , quàm aut procos Penelope , aut encomiastas Helena : & si maxime suis eam dignis coloribus adumbrare coner , nihilo hercè facilius assequar , quàm Venerem Apellæam pictor è plebe unus. Alioqui non sum ignarus apud priscos Romanos sacra Bonæ Dææ alieniore verborum usu profanasse , inexpiabilis cri-

mi-

minis loco fuisse habitum : neque minori crimini obnoxium me fore reer , si sacratissimam illam Academiam , quam ceu Musarum quoddam adytum colo , veneror , atque suspicio , minus digna , quàm par fuerit , oratione deterere institero.

HADRIANI JUNII

ANIMADVERSORUM

LIBER SEXTUS.

CAPUT I.

*Poëmation , quod falso Ovidii nomine circumfertur ,
auctori suo Lucano redditur , emendaturque.*

MUltæ sunt causæ , cur scriptores non pauci nativa sua gloria dulcissimo laborum suorum fructu privati fuerint , vel abolitis penitus operum titulis , vel proprio nomine inducto , adjectoque suppositio. In causam vocari possunt aut pudenda plagiariorum furta , aut vetustatis sui nimium confidentis error quasi per manus ad posteros transmissus , aut supina librariorum oscitantia , aut judiciorum

morositas. Sic Jornandus compendium hi-
 storiarum Romanarum ex L. Floro transcripsit: sic
 Cassianus Bassus scholasticus, qui ex rei ru-
 sticæ scriptoribus opus varium (cui γεωπονικὰ
 ab agriculturæ studio nomen est) concinna-
 vit, filioque dedicavit, nunc Constantini
 nomine obscuratus legitur. L. Cælius Arria-
 nus medicus, cujus extant celerum & tar-
 darum passionum libri, Aureliani nomine
 notior nunc est. Arnobio, qui septem dun-
 taxat adversum gentes libros edidit, octa-
 vus accrevit, quum sit Minutii Felicis, Octa-
 vius ab interlocutorum uno ita vocitatus,
 nova ratione oblitterandi autoris. Eros Ju-
 lia medicus, qui in nomen Juliæ Augustæ
 dominæ suæ libertus concessit, corrupta no-
 menclatura, Trotula quasi Erojulia nunc
 audit, minus Latinè vitio barbari seculi lo-
 quens: quod quidem haud vanum est do-
 ctissimi Morilloni judicium. Eandem inju-
 riam sensit & Anneus Lucanus, cujus legi-
 tur juvenile carmen ante vicesimum ætatis
 annum profusum, quodque alieni nominis
 mangonio inter Ovidiana opuscula subrepsit,
 reclamante carminis majestate Nasonianæ
 simplicitati longè dissimili. Nomen germa-
 num autoris cum eo, ad quem scriptum fuit,
 integrum & ab invidæ vetustatis dente im-
 mune servavit exemplar repertum in biblio-
 the-

theca ecclesiæ Deiparæ virginis Atrebatensis, quæ Reverendissimum illustrissimumque D. Antonium Perrenotum Episcopum agnoscit, præclarum virtutum omnium domicilium, & literatorum Mecœnatem incomparabilem. Carminis talis illic visitur inscriptio : Lucani poëma ad Calpurnium Pisonem ex libro Catalecton. Ex quo perspicitur error impressorum codicum, in quibus legitur, Ad Pisonem, ad quem extat & Horatii Ars poëtica : multum etenim discrepat temporum ratio, ut idem fuerit Piso, cui & Horatius scripserit, & cui Lucanus. Fuit autem iste C. Piso ex nobilissima Calphurniorum familia, qui unà cum Lucano Neroniana conjuratione absumptus est, quem iisdem penè verborum lenociniis, & specioso coloribus earundem dotium apparatu descripsit Corn. Tacitus hist. lib. 15. quibus illum depinxit Lucanus, ut vel inde Lucani esse convincantur. Taciti verba subjicere non abs re fuerit, quòd aditum aperiant ad rectius intelligendum poëmation : ea habent hunc in modum. C. Piso Calphurnio genere ortus, ac multas insignesque familias paterna nobilitate complexus, claro apud vulgum rumore erat per virtutem, aut species virtutibus similes. Nanque facundiam tuendis civibus exercebat, largitionem adversus ami-

cos, & ignotis quoque comi sermone & congressu. Aderant etiam fortuita, corpus procerum, decora facies. Sed procul gravitas morum, aut voluptatum parsimonia. Lenitati ac magnificentiae & aliquando luxui indulgebat &c. Quae verba cum Lucani dictis si expendas, non ovum ovo similis invenias. Sed praestat totum carmen adscribere, quod multa sint in eo perperam transposita in codicibus vulgatis, multa hinc lectione interpolli correctiora, quemadmodum videbit quilibet, quem poema conferre non pigebit, ab humanissimo doctissimoque Morillonio nobis communicatum.

*Unde prius caepti surgat mihi carminis ordo,
Quosve canam titulos, dubius feror, hinc tua Piso
Nobilitas, veterisque citant sublimia Calpi
Nomina, Romanas inter fulgentia gentes:
Hinc tua me virtus rapit, & miranda per omnes
Vitamodos: quae, si deesset tibi forte creato
Nobilitas, eadem pro nobilitate fuisset.
Nam quid imaginibus, quid avitis fulta triumphis
Atria, quid pleni numero Consule fasti,
Profuerint, cui vita labat? perit omnis in illo
Nobilitas, cujus laus est in origine sola.
Felix, qui tantis animum natalibus equas,
Et partem tituli non summam ponis in illis,
Ipse canendus eris: nam quid memorare necesse est,
Ut domus à Calpo nomen Calpurnia ducat?*

Clara-

Claraque Pisonis tulerit cognomina prima,
 Humida callosa cum pinferet hordea dextra?
 Nec si cuncta velim, breuiter decurrere possim:
 Et prius aetherae moles circumvaga flammæ
 Annua bisseis revocabit mensibus astra,
 Quam mihi priscorum titulos, operosaque bella
 Contigerit memorare: manis sed bellica patrum
 Armorumque labor, veteres docuere Quirites,
 Atque illos cecinere sui per carmina vates.
 Nos quoque pacata Pisonem laude nitentem,
 Exæquamus avis. tamen et si bella quierunt,
 Non periit virtus: licet exercere togata
 Munera militiæ: licet & sine sanguinis haustu
 Mitia legitimo sub iudice bella movere.
 Hinc quoque servati contingit gloria civis,
 Altaque victrices intexunt limina palma.
 Quin agè majorum juvenis facunde tuorum,
 Scande super titulos, & avita laudis honores,
 Armorumque decus præcede forensibus actis.
 Sic etiam magno jam tunc Cicerone vigente
 Laureæ facundis, cesserunt arma togatis.
 Quæque patrum claros quondam visura triumphos
 Olim turba vias impleverat agmine denso,
 Ardua nunc eadem stipat fora, cum tua mæstos
 Defensura reos vocem facundia mittit:
 Seu trepidos ad jura decem citat hasta virorum,
 Et firmare jubet centeno iudice causas:
 Seu capitale nefas operosa diluis arte,
 Laudibus ipsa tuis resonant fora. tu quoque Piso

*Judicis affectum, possessaque pectora ducis
 Victor, sponte sua sequitur quocunque vocasti:
 Flet, si flere jubes: gaudet gaudere coactus:
 Et te dante capit iudex, quam non habet, iram.
 Sic auriga solet ferventia Thessalus ora
 Mobilibus frænis in aperto flectere campo,
 Qui modò non solùm rapido permittit habenas
 Quadrupedi, sed calce citat, modò torquet in auras
 Flexibiles rictus, & nunc cervice rotata
 Incipit effusos in gyrum carpere cursus.
 Quis non attonitus iudex tua respicit ora?
 Quis regit ipse suam, nisi per tua pondera, mentem?
 Nam tu, sive libet pariter cum grandine nimbos,
 Densaque vibrata jaculari fulmina lingua,
 Seu juvat adstrictas in nodum cogere voces,
 Et dare subtili vivacia verba catena,
 Vim Laërtiada, brevitatem vincis Atridæ.
 Dulcia seu mavis, liquidoque fluentia cursu
 Verba, nec incluso, sed aperto pingere flore,
 Inclyta Nestorei cedit tibi gratia mellis.
 Nec te Piso tamen populo sub iudice sola
 Mirantur fora, sed numerosa laude Senatus
 Excipit, & meritas reddit tibi curia voces.
 Quis dignè referat, qualis tibi luce sub illa
 Gloria contigerit, qua tu, reticente Senatu,
 Cùm tua bisenos numeraret purpura fasces,
 Cesareum grato cecinisti pectore numen?
 Huc etiam tota concurrat ab urbe juventus,
 Auditura virum, si quando iudice fesso*

Turbida prolatis tacuerunt iurgia rebus:
Tunc etenim levibus veluti proludit in armis,
Compositisque suas exercet litibus artes.
Quinetiam facilis Romano profuit ore
Græcia, Cecropiæque sonat gravis æmulus urbi.
Testis Acidalia quæ condidit alite muros,
Euboicam referens fecunda Neapolis arcem.
Qualis io superi, qualis nitor oris amœnis
Vocibus? hinc solido fulgore micantia verba
Implevere locos: hinc exornata figuris
Advolat, excusso velox sententia torno.
Magna quidem virtus erat, & si sola fuisset,
Eloquio sanctum modò permulcere Senatum,
Exonerare pios modò, nunc onerare nocentes:
Sed super ista movet plenus gravitate serena
Vultus, & insigni præstringit imagine visus.
Talis inest habitus, qualem nec dicere mæstum,
Nec fluidum, læta sed tetricitate decorum
Possumus: ingenitæ stat nobilitatis in illo
Pulcher honos, & digna suis natalibus ora.
Additur huc & justa fides, & plena pudoris
Libertas, animusque mala ferrugine purus:
Ipsaque possesso mens est opulentior auro.
Quis tua cultorum juvenis facunde tuorum
Limina pauper adit, quem non animosa beatum
Excipit & subito juvat indulgentia censu?
Quodque magis dono fuerit preciosius omni,
Diligis ex æquo: nec te fortuna clientum,
Natalesve movent: probitas spectatur in illis.

Nul.

Nulla superborum patiuntur dicta jocosum :
 Nullius subitò adfert injuriaribus.
 Unus amicitiae summos tenor ambit & imos.
 Rara domus tenuem non aspernatur amicum ,
 Raraque non humilem calcat fastosa clientem.
 Illic casta licet mens , & sine crimine constet
 Vita , tamen probitas cum paupertate jacebit.
 Sed lateri nullus comitem circumdare quærit ,
 Quem dat purus amor , sed quem tulit impia merces ,
 Nec quisquam vero precium largitur amico ,
 Quem regat ex æquo , vicibusque regatur ab illo :
 Sed miserum parva stipe munerat , ut pudibundos
 Exercere sales inter convivia possit.
 Ista procul labe , procul hæc fortuna refugit
 Piso tuam venerande domum tu mitis & acris
 Asperitate carens , positoque per omnia fastu ,
 Inter ut æquales unus numeraris amicos :
 Obsequiumque doces , & amorem quæris amando.
 Cuncta domus varia cultorum personat arte ,
 Cuncta movet studium . nec enim tibi dura clientum
 Turba , rudis ve placet , misero quæ freta labore
 Nil nisi summoto novit præcedere vulgo :
 Sed virtus numerosa juvat . tu pronus in omne
 Pectora ducis opus , seu te graviora vocarunt ,
 Seu leviora juvant , nec enim facundia semper
 Adducta cum fronte placet : nec semper in armis
 Bellica turba manet : nec tota classicus horror
 Noctæ dieque gemit : nec semper Gnosius arcu
 Destinat , exemplo sed laxat cornua nervo .

Et galea miles caput, & latus ense resolvit.
 Ipsa vices natura subit, variataque cursus
 Ordinatur, inverſis & frondibus explicat annum.
 Non ſemper fluidis adopertus nubibus æther
 Aurea terrificis obcæcat ſidera nimbis.
 Ceſſat hyems, madidos & ſiccatur vere capillos:
 Ver fugit æſtates: æſtatum terga laceſſit
 Pomifer autumnus, nimbis ceſſurus & undis.
 Ignea quinetiam ſuperùm pater arma recondit,
 Et Ganymedeæ repetens convivium menſæ,
 Pocula ſumit ea, qua geſſit fulmina, dextra.
 Temporibus ſervire decet: qui tempora certis
 Ponderibus penſavit, eum ſi bella vocabunt,
 Miles erit: ſi pax, poſitis toga geſtiet armis.
 Hunc fora pacatum, bellantem caſtra decebunt.
 Felix illa dies, totumque canenda per orbem,
 Quæ tibi vitales cum primùm traderet auras,
 Contulit innumeras intra tua pectora dotes.
 Mira ſubest gravitas inter fora: mirus omiſſa
 Pauliſper gravitate lepos. ſi carmina fortè
 Nectere ludenti juvit fluitantia verſu,
 Aonium facilis deducit pagina carmen.
 Sive chelyn digitis, & eburno verberare pulſas,
 Dulcis Apollinea ſequitur teſtudine cantus,
 Et te credibile eſt Phæbo didiciſſe magiſtro.
 Nec pudeat pepuliſſe lyram, cum pace ſerena
 Publica ſecuris exultent ocia terris.
 Nec pudeat Phæbea chelys ſi creditur illis
 Pulſari manibus, quibus & contenditur arcus.

Ipſe

Ipse fidem movisse ferox narratur Achilles,
 Quamvis mille rates Priameus ureret heros,
 Et gravis obstreperet modulatis buccina nervis.
 Illo dulce melos Nereius extudit heros
 Pollice, terribilis quo Pelias ibat in hostem.
 Arma tuis etiam si fortè rotare lacertis,
 Inque gradum clausis libuit consistere membris,
 Et vitare simul, simul & captare petentem:
 Mobilitate pedum celeres super orbibus orbes
 Flectis, & obliquis fugientem cursibus urges,
 Et nunc vivaci scrutaris pectora dextra,
 Nunc latus adversum nec opino percutis ictu.
 Nec tibi mobilitas minor est, si fortè volantem
 Aut geminare pilam jurat, aut revocare cadentem,
 Et non sperato fugientem reddere gestu.
 Hæret in hæc populus spectacula, totaque ludos
 Turba repentè suos jam sudabunda relinquit.
 Te si fortè juvat studiorum pondere fessum,
 Non languere tamen, lususque movere per artem,
 Callidiorè modo tabula variatur aperta,
 Calculus, & vitreo peraguntur milite bella,
 Ut niveus nigros, nunc & niger alliget albos.
 Sed tibi quis non terga dedit? quis te duce cessit
 Calculus? aut quis non periturus perdidit hostem?
 Mille modis acies tua dimicat, ille petentem
 Dum fugit, ipse rapit: longo venit ille recessu,
 Qui stetit in speculis, hic se committere rixæ
 Audet, & in prædam venientem decipit hostem.
 Ancipites subit ille moras, similisque ligato
Obligat

Obligat ipse duos: hic ad majora movetur,
 Ut citus & fracta prorumpat in agmina mandra,
 Clausaque dejecto populetur mœnia vallo.
 Interea sectis quamvis acerrima surgant
 Prælia militibus, plena tamen ipse phalange,
 Aut etiam paucos spoliatus milite vincis,
 Et tibi captiva resonat manus utraque turba.
 Sed prius emenso Titan versetur Olympo,
 Quam mea tot laudes decurrere carmina possint.
 Felix, & longa juvenis dignissime vita,
 Eximiumque tuæ gentis decus, accipe nostri
 Certus & hoc veri complectere pignus amoris.
 Quod si digna tua minus est mea pagina laude,
 At voluisse sat est: animum, non carmina jacto.
 Tu modo lætus ades, forsitan meliora canemus:
 Et vires dabit ipse favor. dabit ipsa feracem
 Spes animum: dignare tuos aperire penates.
 Hoc solum petimus: nec enim me divitis auri
 Imperiosa fames, & habendi sæva libido
 Impulerit, sed laudis amor. juvat optime tecum
 Degere, cumque tuis virtutibus omne per ævum
 Carminibus certare meis. sublimior ibo,
 Si famæ mihi pandis iter, si detrahis umbram.
 Abdita quid prodest generosi vena metalli,
 Si cultore caret? quid inertis condita portu,
 Si ductoris eget, ratis efficit, omnia quamvis
 Armamenta ferat, teretique fluentia malo
 Possit & excusso dimittere vela rudente?
 Ipse per Ausonias Anciæ carmina gentes

Qui

Qui sonat, ingenti qui nomine pulsat Olympum,
 Mæoniumque senem Romano provocat ore,
 Forsitan illius nemoris latuisset in umbra,
 Quod canit, & sterili tantum cantasset arena,
 Ignotus populis, si Mæcenate careret.

Qui tamen haud uni patefecit limina vati,
 Nec sua Virgilio permisit nomina soli.

Mæcenas Tragico quatientem pulpita gestu
 Evexit Varium: Mæcenas alta Toantis
 Eruit, & populis ostendit nomina Graiis.

Carmina Romanis etiam resonantia chordis,
 Ausoniamque chelyn gracilis patefecit Horati.

O decus, & toto meritò venerabilis ævo
 Pierii tutela chori, quo præside tuti

Non unquam vates inopi timuere senectæ.

Quòd si quis nostris precibus locus, & mea vota
 Si mentem subiere tuam, memorabilis olim

Tu mihi Mæcenas tereti cantabere versu.

Possumus æternæ nomen committere famæ:

Si tamen hoc ulli de se promittere fas est,

Et Deus ultor abest: superest animosa voluntas,

Ipsaque nescio quid mens excellentius audet.

Tu nanti protende manum: tu Piso latentem

Exere: nos humilis domus & sincera parentum,

Sed tenuis fortuna sua caligine celat.

Possumus impositis caput exonerare tenebris,

Et lucem spectare novam, si quid modò lætus

Annuis, & nostris subscribis candidè votis.

Est mihi, crede, meis animus constantior annis,

Quam-

*Quamvis nunc juvenile decus mihi pingere malas
 Cœperit, & nondum vicesima venerit æstas.
 Quòd si tam validæ mihi robur mentis inesset,
 Et solidus primos impleret spiritus annos,
 Auderem voces per carmina nostra referre
 Piso tuas: sed fessa labat mihi pondere cervix,
 Et tremefacta cadunt succiso poplite membra.
 Sed nec olorinos audet Pandionis ales
 Parva referre sonos, nec si velit improba, possit.
 Sic & Aëdonia superantur voce cicadæ,
 Stridula cum rapido faciunt convicia soli.
 Quare agè Calliope, posita gravitate forensi,
 Limina Pisonis mecum pete: plura supersunt,
 Quæ laudare velis inventa penatibus ipsis.*

CAPUT II.

*Ciceronis locus à menda vindicatur. Eiusdem verba
 in Nonio desiderata reponuntur.*

INter reliquias laceri de Repub. M. Tullii
 operis, leguntur ex libro primo hæc ver-
 ba de pietate quæ patriæ debetur, transcripta
 ex Nonio Marcello, ubi de differentia in sig-
 nificato vocis Antiquus agit. sic enim inquit:
 Sed quoniam plurima beneficia continet patria,
 & est antiquior parens, quàm si quis (ut aiunt)
 curaverit: major ei profectò quàm parenti de-
 betur gratia. Quæ verba ut sunt corrupta,
 nec genuinam Tulliani nitoris facilitatem ser-
 vant, ex vetustissimo nostro codice manuscripto

ita perfanaveris. Et est antiquior parens, quàm is qui creavit: vult enim plus deberi patriæ communi plurimorum parenti, quàm privatis uniuscujusque nostrûm genituræ autoribus. Post superiorem Ciceronis sententiam, in manuscripto meo leguntur ista, in excusis hæctenus desiderata. M. Tullii ad Cæsarem juniorem lib. 3. Ego autem antiquissimum Scythiæ oriundum, quibus antiquior lætitia est, quàm lucrum. Sentit, ni fallor, de Anacharsi philosopho sapiente, patria Scythia, qui pecuniam fastumque regium præ animi tranquillitate, quam docet philosophia, contempsit, quod de illo alibi lectum est. Ne verò putet quispiam adulterinam esse librorum ad Cæs. juniorem inscriptionem, evincet facilè Nonius, non semel eorum librorum testimoniis usus: ut paulò ante hunc locum in verbo Vindicare: M. Tull. ad Cæs. juniorem lib. 1. Quasi si me ad id beneficium accerferes, quo per te me unà cum repub. in libertatem vindicassẽm. quorum verborum prior pars in aliam faciem conversa, in meo codice legitur hunc in modum: Qui si nihil ad id beneficium adderes.

CAPUT III.

Adagium quo usus est Varro oblitteratum, in usum revocatur, emendaturque.

ELegans est apud D. Hieronymum parœmia, non dubium ex Græco fonte derivata, qua simile simili, ut Cascam Casco obtigisse innuere volentes, dignum accessisse patellæ operculum dicebant. Græcè sonat festivius; εὕρεν ἢ λοπάς τὸ πῶμα: ac si dicas: Invenit olla seu patella operculum. Hujus proverbii emblemate Menippearum unam exornavit Varro. Constat autem fermè proverbiales esse illorum librorum titulos, ut ostendunt illæ inscriptiones, τὸ ἐπὶ τῆ Φακῆ μύρον. & γνώθι σεαυτόν. & Mutuum muli scabunt. item, ἄνω ποταμοί; quod depravatum est apud Marcellum, in Anoputio, in voce Polliceres. Consimiliter & istud de quo loquimur adagium, apud eundem paulò post ita vitiose legitur scriptum: Murmurari pro murmurare. Varro heurenulo παστοπομα περὶ ὑετῶν μυκήτων: ubi cūm ex artificiosa conjectura, tum manuscripti codicis opera, germana talis lectio reponenda venit: Varro εὕρεν ἢ λοπάς τὸ πῶμα, περὶ γεγαμηκότων: id est, reperit olla operculum, de nuptis. Eam verò lectionem ipse literarum ductus demonstrat, heuren ἢ lopas to poma: nam postremum illud, περὶ γεγαμηκότων, his ipsis cha-

racleribus præfert exemplar manuscriptum, quod consonat cum alterius tituli significato, quo Caium Caiæ obvenisse gratulantes, aut mordaci sale Cascam Casco nupfisse infimulantes, dignum patellæ operculum obtigisse proverbialiter dicimus.

CAPUT IV.

*De Myrmecide Varronis locus à menda vindicatus
& declaratus.*

INter minutorum operum, quæque visum præ nimia exilitate penè subterfugerint, artifices, primum locum Myrmecidæ Milesio tribuit antiquitas: is nanque inter cætera laudatæ industriæ monumenta, quadrigam sculpsisse ex ebore legitur, quam cum agitatore suo, musca alis suis cooperuerit, quod à Plinio Polyhistore libro septimo, capite vigesimo primo, & libro 36. capite quinto, literis proditum est, & ab Æliano in omnigenæ historiæ primo repetitur. Addit quoque Plinius navem apiculæ pennis absconditam inter ejus opera. Ælianus etiam elegiacum distichon in sesamo minuto legumine descriptum aureis literis. Certè Cicero minutorum opusculorum fabricatorem fuisse non dissimulat in Academicis. De eo sentit M. Varro lib. de latina lingua sexto, corrupta in excusis exemplaribus Myrmetidis voce pro Myrmecide. ita nanque ibi lego:
Ete-

Etenim facilius obscuram operam Myrmecidis ex ebore oculi videant, si extrinsecus admoveant nigras fetas.

CAPUT V.

De columbis Æliani locus ab interprete perperam conversus emendatur.

MIrum est quod de columbis in literas relatum ab Athenæo est, autoritate Aristotelis, quòd videlicet pullis exclusis columbus inspuat, salivaque eos lustret ad abigendam falcini vim. ita enim scriptum invenias apud illum lib. 9. ἐπιάζει δ' ἐκ διαδοχῆς πᾶν τὸ περισεροειδὲς γένος, καὶ γενομένων τῶν νεοτῶν ὁ ἄρρην ἐμπύει, ὡς μὴ βασκανθῶσι. quæ verba hunc in modum transcripsit in primo Ælianus, ἐκ διαδοχῆς φασὶν ἐπιάζειν τὰς περισεροίς, εἴτα τῶν νεοτῶν γενομένων, ὁ ἄρρην ἐμπύει αὐτοῖς, ἀπελαύων αὐτῶν τὸν φθόνον, φασὶν, ἵνα μὴ βασκανθῶσι δι' ἄρα τῆτο. in quibus vertendis operam lusisse interpres mihi videtur, totoque quod aiunt, cœlo aberrasse, dum ea latinis auribus fide nescio qua sic appendit: Columbas successionem perhibent ovibus incubare, deinde pullis effectis, masculum eos fovere, repellentem ab ipsis omnem iracundiam, ut inquit, ne si non faciat, contentiones & lites exerceant. Cùm ego potius hac ratione vertendum duxerim: Alternis incubant ova columbæ, uti perhibent:

deinde pullis enatis mas inspuit, livorem procul abigens, ut ne quid illis fascinus officiat. Ubi in postremis Æliani verbis dubito an non rectius legi possit, *δι ἀεῖς* pro *δι ἀεῖ*, ut ad fascinantium imprecationes referatur.

CAPUT VI.

Locus Aristotelis & item Athenæi expensus cum Plinii verbis.

MEntio de salivatione columbarum provocat ut Aristoteli genuinam dictionem, pro adulterina quæ in vulgatis libris legitur, reponam, ubi de simili columbarum inspuitio-
ne verba facit. Locus extat libro de historia animalium nono, ita descriptus: γενομένων ἡ τῶν νεοτῶν φροντίζει τῆς ἀρμοτῆσος τροφῆς, ἧς διαμασσησάμεν, εἰπύει τοῖς νεοτοῖς διοιγνύς τὸ σῶμα, προπαρρησκευάζων πρὸς τὴν τροφήν. Hic vox illa ἀρμοτῆσος suspecta mihi habetur & supposititia pro ἀλμυρῆσος, à sciolo quopiam in contextum intrusa: hanc etenim lectionem defendere mordicus neque sine ratione posse mihi videor, ex Plinio ita legente: is nanque verbum penè de verbo reddens sic inquit, libri decimi capite 34. Pullis primò falsiorem terram collectam gutture in ora inspuiunt, præparantes tempestivitatē cibo. Accedit Athenæi in nono dipnosoph. autoritas, verba Aristotelis citantis hunc in modum: ὁ δὲ Ἀριστοτέ-

λης φησιν, ὡς αἱ περισεραὶ γιγνομένων τῶν νεοτῶν
 τῆς ἀλμυρίζσης (quamquam impressus codex
 transposita una litera λαμυρίζσης præferat) γῆς
 διαμασησάμεναι, ἐμπύξουσιν αὐτοῖς διοιγνῦσαι τὸ σό-
 μα, διὰ τῆς περισεραίας αὐτῆς πρὸς τὴν τροφήν.
 id est: Columbas dicit Aristoteles pullis enatis
 falsiusculam terram præmansam aperto ore in-
 spuere, hac ratione eos capiendo cibo præpa-
 rantes. Quòd autem non careat ratione, cur
 pullos suos falsioris terræ manso muniant co-
 lumbæ, falsis temperamentum docebit abun-
 dè, quod à medicis & physicis discas: nobis
 satis est non vanam interpolandæ vocis viam
 monstrasse.

CAPUT VII.

*Theodori Gazæ lapsus in Pyralidis avis voce ma-
 nifestatur. Item Catulli versus è Græco fonte
 indicatus.*

NEque verò ociosum fuerit reliquam par-
 tem de columbis exequi data semel oc-
 casione, in qua impegisse Gazam hominem do-
 ctissimum certò mihi persuadeo, uti mox in-
 dicabo. Invenio autem columbarum plura ge-
 nera, quàm aut quaterna, quod voluit Calli-
 machus libro de avibus: aut quina, ut Aristo-
 teli visum est. Nam primò est περισερῆ seu
 Atticè περισερὸς, ab amoris vehementia no-
 mine indito, nobis columba & columbus, quo

postremo usus est Catullus in epigrammate ad C. Cæsarem, versu ex Alexidis Comicis Concurrentibus translato, Ut albulus columbulus Dionæus: sic enim iste antea, ὁ λευκὸς ἀφροδίτης ἐμὴ γὰρ περὶ σέρως. Deinde est τρυχῶν, qui nobis turtur: proximo loco Φάσσα, nostri palumbim sive palumbum dicunt: deinceps οἰνάς, quam Vinaginem vocat Gaza, sylvestris columbæ genus. additur & πελειάς, ab eodem Livia, coloris lividi argumento. Adjicitur alibi ab Aristotele & πᾶψ, quam cum Φάσσα confundens Theodorus palumbem vertere non dubitavit, cujus apud Athenæum meminit & Æschylus Tragicus, ibi:

σιτῆμένην δύσανον ἀθλίαν Φάσα.

Septimum genus dici πυραλλίδα invenio, cujus meminerunt præter Aristotelem Athenæus & Ælianus, cujus avis etymon ἀπὸ τῆς πυρός, ab igne deducens Gaza, ignariam vocavit, quam potius ἀπὸ τῆς πυρῆς, id est, à tritico in quod pabuli gratia involet, Frugipetam dixisse debuerit: sonat nanque πυραλλίς tritici assultatricem, ὡς τὸ ἀλλεσθαι εἰς τὸν πυρὸν: neque enim in genere columborum itidem ut in insectis invenias, qui ad lucernas aut ad ignem advolent, sed benè qui fruges triticeaque fata impetant, uti alii legumina. Longè siquidem alia est hæc pyrallis, ab animalculo illo igniario, quod Pyralis Plinio, nonnullis etiam pyrauita

rausta vocatur, quod multo justius ignarium
Gaza nuncupaverit, quam istud columbæ genus.

CAPUT VIII.

*Nonii Marcelli testimonia duo ex Homero interpo-
lata beneficio codicis manuscripti.*

Nonii Marcelli doctissimi extra omnem
aleam grammatici lectionem plurimum
antiquitatis elegantiorisque literaturæ cog-
nitioni conducere, inficias ire potest nemo: sed
tam crebris ille vulneribus faucius atque lacer-
est, tot tantisque maculis καὶ ὑποπίοις foedè de-
turpatus, ut difficillimam suscepturus sit maxi-
meque arduam provinciam, qui Pæoniam ma-
num illi auctori admovere satagat: bonam ta-
men me operam navaturum aliquando in sanan-
do eo confido, idque vetusti codicis manuscri-
pti beneficio, quod ubi commodum videbi-
tur, primo quoque tempore præstiturus sum.
In eo igitur auctore, ubi de ventorum proprie-
tatibus agit, ὑποβολιμαῖοι leguntur duo Ho-
merici versus, nihil ad loci intelligentiam fa-
cientes, aut etymi rationem, de quo agit,
spectantes. Sed præstat integrum locum ad-
scribere, qualis in impressis libris legitur. Au-
strum, inquit, qui Græcè νότος, dictum ab
humore & nebula, quòd νότις Græcè humor la-
tina interpretatione dicatur, ac sit is ventus su-
doris effector, ut est Homeri: σὺν δὲ εὐρός τε

νότιⓄ τ' ἔπεσε ζεφυρός τε δυσαής. Hunc ego ver-
sum, Aristarchi ius si usurpare fas sit mihi,
ut supposititium ejus loci jugulo, illiusque vi-
ce, exemplaris manuscripti fidem secutus scri-
bo, κατὰ δὴ νότιⓄ ῥέεν ἰδρῶς: quasi isto hemi-
stichio dicti sui fidem autor quærat, quòd No-
tus ventus sudoris sit effector, quum Homero
νότιⓄ ἰδρῶς fuerit dictus, ac si austrinum su-
dorem dicas, nempe humidum. nam in alte-
ro illo versu nulla visitur aut humoris aut su-
dorificæ qualitatis mentio. Sequitur deinde:
Boream, hoc est, aquilonem ἀπὸ τῆς βοῆς,
quòd sonorus sit & procellosus. Homerus,
καὶ βορέης αἰθρηγενέτης μέγα κῦμα κυλίνδων. In
alio loco, ἰθὺ κραιπνὸν βορέην τάδε κύματα ἄξεν.
Hujus posterioris in locum substitue ex libro
scripto non semel antea citato binos Homeri
versus ex Iliados decimoquarto, in quibus ma-
nifestò Boreæ etymon exprimitur, quod ille
indicavit:

ἔτε θαλάσσης κῦμα τόσον βοάα προτὶ χέρσον
ποντόθεν ὀρνύμενον πνοίῃ βορέω ἀλεγεινῇ.

CAPUT IX.

*Varronis monumentorum inscriptiones à maculis
asseruntur apud Non. Marcellum.*

TAm spissis maculis deturpatæ atque adul-
teratæ sunt apud eundem scriptorem lu-
culentissimi auctoris M. Varronis librorum in-
scrip-

scriptiones, ut conniventer eos aut diffimulanter non queam præterire. Nihil enim occurrit ibi frequentius quàm, Varro Eudæmonibus: sed vitiata lectione, quum constanter ubique manuscriptus codex, quem ego magnifico, & σκέθρω ταλάντω, quàm Hectoris corpus apud Lycophronem, digniorem judico, Eumenidibus legat. ita γεροντοδιδασκάλω. passim ex eo reponendum est pro γέροντῶ διδασκάλω, efficto nomine ad instar ἀσωτοδιδασκάλω, quam Alexis Comicus docuerat. Rursus ubicunque Tithonio & Titone & Titosne περὶ γήρωσ inveniatur, scribendum est Tithono περὶ γήρωσ. Tithonus enim Auroræ delitiæ ad extremum senium pervenit. Item quoties citatur Varro Sciamachia περὶ ταφῆσ, legi debet, περὶ τύφω, de fastu: cum umbratili enim pugna commune quid habet jactantia? eam siquidem lectionem in voce Lucius emendatiorem invenias. Jam verò in dictione Vulgus, ubi legitur, Varro Crono περὶ ταφῆσ, ex manuscripto substitue, Cycno pro Crono. Eandem vocem ex eodem adde in vocabulo Iteris, ubi de mutata declinatione agitur, hoc pacto: Varro cycno περὶ ταφῆσ: rectissimè nanque titulum illum scriptum invenias capite de numeris & casibus, hunc in modum, Varro κύκνω περὶ ταφῆσ. convenit etenim titulus uterque in cygni morte sepulturam suam funusque lugubri cantu
 præ-

præcinentis. Mutuatus autem fuit titulum ab Alexide Comico, quem in κύκλω pro teste advocat Athenæus lib. 2. Jam verò & corruptissima lectione citatur Varro noprands, in dictione Papaver, quum Admirandis ibi scribi oporteat hac ratione: Varro admirandis, Infriasse papaverem. pro eo quod est in vulgatis codicibus, Varro noprands: infrias sene papaverem. Nostram lectionem confirmat. Fl. Sofipater artis grammaticæ lib. 1. quem vide si lubet. Præterea apud Nonium in dictionibus Amnem, & Singulum, perperam legitur, Varro περι πλάττ, de divitiis, quum manifestariò scribi debeat περιπλάτ, sive περιπλάτ, in lustratione terrarum. Sic in vocabulo Spislum, pro περι πλάτ, περι φίλτ, Erraremus, ex manuscripti exemplaris fide legemus, περιπλάτ, περι φιλοσοφίας. Et ne erraremus &c. Et certè minus depravata est lectio in voce Lucuus, ubi sic legitur: Varro periplum libro secundo περι φιλοσοφίας pro περιπλάτ. Insuper in voce Præcox, pessimè scribitur Peridebo, pro Synephebis, aut saltem Ephebo περι ἐμμονῆς, uti alibi rectius legitur. Rursus in voce Conscribellavi, pro Varro columna ἠρακλῆς, reponito ex nostro codice, Varro columna Herculis, περι δόξης. Iterum in dictione Plagæ, loco ejus quod ibi legitur, Varro lege Meniados, admirantes quòd sereno inde tenuisset: restitue sic,

fic, Varro lege Menia: Admirantes quòd sereno intonuisset. Demum quotiescunque vel Marco vel Bimargo scriptum reperitur, syn-
 cera & genuina libri inscriptio reponenda est Margopoli: is enim ejus est titulus, quem etiam *περὶ ἀρχῆς*, de dominatu nuncupavit: per Margopolin urbem Romam, insanam luxuique deditam, mihi visus innuere. „ Ad eundem modum scripsit Anthropopolin, quæ vox est restituenda in dictionibus, Scriptio, Religio & Lame, ubi libri excusi mordicus retinent *ἀνθρωπεργία ἢ περὶ γενεθλίων*. quum veram ac germanam lectionem manuscriptus liber ubique servet, *ἀνθρωπόπολι, περὶ γενεθλιακῆς*. eaque quam proximè veritati integra servata est in Lopades, ubi vulgo legitur, antro populi. ” Cæterùm quod mendum in voce Olivitatem est, Varro in gloperiton, certa ratione sanare non ausim, nisi quatenus suspitioni eruditæ locus esse potest, quando legi posse videatur non malè *γλώτλια περισσῶν*, vel una dictione *γλωτλιοπερισσῶ*, qua voce rubula denotatur: vestigia enim harum literarum fermè monstrat manuscriptus codex, in quo extat ita, glotto peri oton.

CAPUT X.

*Delentur plurima menda in epigraphis fabularum
Plauti, Cæcilii, Accii, aliorumque, apud
Nonium commissa.*

Quid obstat quo minus in corrigendis nonnullis aliorum poetarum epigraphis eandem remediorum adhibendorum viam commonstrem, vibices & hyposphagmata suis spleniis inducturus? Ac primum quidem festivissimi Plauti, pro cujus *Asinaria* fabula notissima, perperam *Sifennaria* legitur apud Nonium Marcellum in vocabulo *Cursura*. Neque satis plenè legas apud eundem in dictione *Oculitus*, *Corni qui amant*, pro eo quod est, *Plautus Cornicularia* (est enim & istud fabulæ nomen, sed quæ temporum injuria abolita est.) *Qui amant &c.* Similiter in voce *Præficæ*, parum ritè ista leguntur: *Plautus frivola, superboque omnes argutando præficas. clarius ita, Plautus Frivolaria: Superaboque omnes, & sic deinceps: nam Frivolariam agnoscit & Charisius.* Illud verò depravatissimè omnium scriptum est in dictione *Clunes*. *Plautus: Ambroico quas lupus ab armis valeo: pro quo lego constanter, Plautus ἀγρονῶ, quasi lupus ab armis valeo, clunes desertos gero: quod spectat ad vulgare dictum, quo lupum armos validos habere, sed impotentem atque imbecillum*

lum clunibus prædicamus. Quod autem *ἀγροικῶ* legendum sit, vel solus literarum ductus evincat: manuscriptum certè exemplar abroico scribit. Constat autem *ἀγροικὸν* fabulam Plauto fuisse attributam, nam Plauti adulterinam agnoscit apud Aul. Gellium Varro libro de comœdiis Plautinis, M. Aquilio eam ascribens: alioqui Philemon Comicus & Antiphanes similiter *ἀγροικὸν* scripsisse memorantur ab Athenæo. Secundo loco ad Cæcilium (cui primas inter Comicos defert Sedigitus) transeamus, qui Plotium scripsit à Menandro conversam fabulam, Gellio teste, quod nomen depravatum est apud Nonium in dictione, Opulentitas, ubi Potio legitur malè. Scripsit idem & *ὀβολοσάτην*, quod nomen laceris artibus disparatum est in tres voces, obolio, ista te, quum in Nonio dictione Delica, junctim legi debeat, Cæcilius obolofate. Similis luxatio deartuatiove in vocabulo Pulchritas visitur: sic enim illic legas, Cæcilius arpaio: Mene dii boni quid illud est pulchritatis. Ego sic corrigo, Cæcilius *ἀρπαζομένη*: Dii boni quid illud est pulchritatis. Rursus in voce, Collum: Cæcilius Sarpazo: Mane hunc collum ludo præcipi jube. Ego repono, Cæcilius *ἀρπαζομένη*: Hunc collum ludo præcîdi jube. quæ lectio integra mansit in dictione Exlex. Citat & Sosipater Cæcili *ἀρπαζόμενον*, solo masculei sexus

sexus discrimine : adducit & ex Philemonis Comici ἀπὸ παλαιῶν testimonium Athenæus. Neque minor est menda in eodem loco, ubi contiguus verbis ista leguntur : Idem scenophebis : cadretim res redit, imò collus non res. Ego restituo ex manuscripto : Idem Synephebis : Ad restim res redit &c. Quo in loco non possum quin etiam lepidissimum Nævii dictionem à menda repurgem. ubi nanque legitur, Nævius : Cor utrum scapulæ plus angulus colli habeat nescio : locum ita ex meo codice emaculo : Nævius Colace : Utrum scapulæ plus, an collus calli habeat, nescio. Quòd autem Cæciliæ fabula fuerit Synephebi, neminem fugerit qui Ciceronis libellum de senectute triverit, testimonium inde petentis. Scripsit Cæcilius & Hypobolimæum, quasi subditivum dicas, cujus fabulæ meminit & Sosipater, quam de Menandro aut Alexi de Comicis convertisse videtur : quæ lectio apud Non. mansit integra in verbo Rabere, nisi quòd pro Astrabia, manuscriptus codex habet Raistaria : „ quæ „ vox servata legitur & in Lactare. ” at in voce Singulatim, pro hypoboli, Hypobolimæum legit : eandemque esse fabulam contendere, quam Nonius alibi Subditivum vocat, Græcam ut opinor vocem exprimere volens. Præter hæc citatur Ennius Hectoris Iustris, tu λύτροις legito : ita vocantur dona redemptoria,

toria, quibus Priamus Hectoris mortui cor-
 pus ab hoste Achille redemit. Huc addē
 Accii Æneadas five Decium, qua fabula Ro-
 manorum ab Ænea genus ducentium, ac
 præcipuē Deciorum pro patria mortem op-
 petentium virtutem extulisse videtur, quod
 indicat versus ille, quo apud hunc poëtam De-
 cius junior se pro patriæ salute Diis manibus
 devoturum confirmat ad patris exemplum,
 sic inquit: Patrio exemplo & me dicabo
 atque animam devotabo hostibus. Proinde
 in verbo Ignavit malè scriptum est Accius
 Æneadis decimo: scribendumque Accius
 Æneadis aut Decio. ita distinguendum est in
 voce Sanguis, ubi perperam Accius Ænea-
 dis: Aut Decio vim Gallicam. rectissimè ve-
 rò in dictione Tumulti, Accius Æneadis
 vel Decio. Neque silentio obmittam Laberii
 Βελονιστρίαν, quam ad imitationem ἀνεστίας
 Comici Antiphanis dedisse illum verisimile
 est, utraque voce farcinatricem significante.
 Itaque apud Nonium in adverbio Efflictim,
 quando legitur, Laberius bello: instrua do-
 mina nostra privignum suum amat efflictim
 legendum autumo, Laberius Belonistria.
 Reddamus verò & Afranio Comico suam fa-
 bulam & lectionem integram: nam in voce
 Spissum ex manuscripto codice ita lego: Af-
 ranius incendio: itaque spissum videtur fieri.

non possum domi meum virum expectare, quem mihi studeo iamdudum dari: pro quo vulgati codices habent, Afranius cædo: & pro possum possunt; pro studeo studio. Sed fortè quis pro Cædo Cæco reposuerit, quòd memoretur & Plauti & Titinnii eo nomine fabula à Charisio. ego vetusti exemplaris fidem sequor. Neque mihi tempero, quin Pomponii Comici locum interpolem: nam ubi in voce Primiter hunc in modum scriptum extat: Pomponius Accius geminis: quin bono animo es video, eripis primiter dapes: vetustus codex legit, Pomponius Maccis geminis: quin bono animo es video, eripuisti primitus de pannibus. quæ lectio confirmatur & ab ipso Nonio postea, ubi docet, pannibus dici pro pannis. quin & Pomponium Secundum Maccis geminis prioribus testem advocat alicubi Fl. Sosipater, ita ut binas hoc nomine fabulas dedisse iste comicus videatur.

CAPUT XI.

Quintiliani locus corrigitur, & Ennii apud Marcellum, item Varronis.

Illud item, tametsi non magni momenti, apud Fabium lib. 10. non debet non etiam in hunc ordinem referri, quo de Plauti fabulis censuram fert, sic inquit: In

In comœdia maximè claudicamus, licet Varro dicat Mufas, Ælii Stolonis sententia Plautino sermone locuturas fuisse, si Latinè loqui vellent. Plerique codices, quos secuti videntur Petrus Crinitus & Lilius Gyrardus, uterque in libris de poëtis scripserunt Elpii Stolonis: at ego Ælii Stilonis legendum arbitror. iudicium enim illud de Plauto ex magistri sui verbis repetisse Varro nem probabile est: is autem fuit Ælius Stilo, quod in primo grammatices à Sofipatro dictum est, & Prisciano lib. 6. Quin & huius ipsius Stilonis crebra fit mentio in fragmentis Sex. Pompeii: velut ibi, ut unum ex multis adferam, Sonticum morbum in xii. (videlicet tabulis) significare ait Ælius Stilo certum cum iusta causa. Meminit ejus & Plinius lib. 9. natur. hist. & 33. cap. 1. Item Varro lib. 4. de lingua Latina, ubi vitiose Cornelius Stilo scribitur pro Ælius Stilo. Porrò quia similitudinis quid habet cum superiore censura Ennii sententia alieno, ut apparet, stomacho prolata de illo ipso, sed prodigiosè depravata apud Nonium, subjicietur à me integritati suæ reddita:

Enni poëta salve, qui mortalibus

Versus propinas flammeos medullitus.

Jambici sunt trimetri, pro quibus pravè legitur in verbo Propinare:

En vocas elue qui mortalibus &c.

C A P U T XII.

*Apud M. Varronem libro de lingua Latina versus
Pacuvii emendatus.*

PACUVIANUS versiculus extat apud Varro-
nem libro de Latina lingua sexto mon-
struose conspurcatus hunc in modum :

Halyconis ritu littus pervolgans furor.

Hunc ego integritati suæ sic restitutum iri
melius, imò indubitatus censeo :

Halyconis ritu littus pervolans feror.

Videtur autem senarius detortus ex illo Alc-
manis Lyrici :

ὅς τ' ἐπὶ κύματ' ἀνθ' ἀμ' αἰλκύνεσσι πδῶται.

Nota est de Cæyce Trachiniorum rege ejus-
que conjuge Alcyone fabula, qui cum eò
fastus elati forent, ut propriis nominibus
compellari abnuerent, ascitis Jovis Junonis-
que nominibus, vindice Dei ira extincti in
avium formam transierunt, ille naufragio
submersus in cerylum, hæc luctu exanima-
ta ob mariti desiderium in halcyonem. Por-
rò istud gravis superbiæ exemplum provocat
me ad adscribendum inauditum Pallantis
Claudii Cæs. liberti fastidium, qui liberos
suos non modò non dignabatur alloquio, sed
etiam nihil unquam domi, nisi nutu aut ma-
nu significasse proditur à Cornelio Tacito :

aut

aut, si plura demonstranda forent, scripto utebatur, ne videlicet vocem cum illis confociaret.

CAPUT XIII.

Aul. Gellii & Ausonii poëtae locus à vitio vindicatus.

A Pud Ausonium poëtam in centone nuptiali perperam ita legitur: Quid antiquissimi poëtae Livii *κροτοπαιγνίων* libros loquar? quo loco *ἐρωτοπαιγνίων* legendum esse proclivi lapsu certum est ex Prisciano & Sosipatro Grammaticis: nam foedior etiam in Gellianos codices irrepsit error libri secundi cap. 24. hunc in modum: Hujus legis Lælius poëta meminit in Crotopægniis: ubi non titulus tantum libri malè habet, sed & autoris nomen corruptum est pro Livio Lælius. Constat autem Livium Andronicum plusculos libros *ἐρωτοπαιγνίων* olim scripsisse, quibus amatorios lusus profecutus fuit: quam inscriptionem æmulati postero tempore Nævius & Pacuvius Erotopægnion libros edidisse leguntur apud Non. Marcellum, utrumque enim autorem Erotopægnion citat: nam in voce Latibulet mendose scriptum est erotopecnion. Quod verò sequitur in Ausonio: Quid Euemum, quem Menander sapientem vocavit? Euemerum lego: is ete-

nim scriptor Messenius patria libidines obscœnas spurcosque Deorum amores carmine evulgavit, ab Ennio postea in Latinam linguam conversus. Unde sic quoque apud Sex. Pompejum legendum est: Quam rem in medio (quod ajunt) positam Varro & Eumerus (non Eumerus) ineptis *μύθοις* involvere maluerunt, quàm simpliciter referre.

CAPUT XIV.

Hiuleus locus, in quo senarii duo Græci desiderabantur, apud Ammianum expletur.

GEnios (quos & præstites, quòd actionibus humanis præsent, vocat Martianus Felix) hominum custodes cum Hesiodo credidit omnis antiquitas, ita dictos quoniam à genitura unicuique adfocientur, quos à Virgilio etiam manes appellari autumat Servius. De iis sic Ammianus hist. lib. 21. Ferunt enim, inquit, theologi, in lucem editis hominibus cunctis, salva firmitate fatali, hujusmodi quædam velut actus re-ctura numina sociari, admodum tamen paucis visa, quos multiplices auxere virtutes: idque & oracula & autores docuerunt præclari, inter quos est etiam Menander Comicus, apud quem hi senarii duo leguntur. Hactenus ille: sed quorum testimonium advocat jambici desiderantur, relicta lacuna, quam

quam ex Eusebio de præparatione Euangelica 13. explere licet: illic enim integri leguntur hi duo, de quibus loquitur, senarii:

*ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ συμπάρισταται
εὐθὺς γενομένῳ μυσταγωγὸς τῆ βίᾳ.* hoc est:

Mortalium cuilibet nato suus

Vitæ custos rectorque genius jungitur.

Hos itaque diligens lector suo in codice adscribere poterit. Citat eosdem non plenè tamen Theocriti scholiastes Idyllio secundo his verbis: *δαίμων ἀνδρὶ παρίσταται εὐθὺς γενομένῳ.*

CAPUT XV.

Quæ dicatur apud Petronium Arbitrum margarita tribacea, ibidemque locus castigatus.

A Pud Petronium Arbitrum Satyrographum de ciconia leguntur sequentes versus mendis referti:

*Ciconia etiam grata peregrina hospita,
Pietati cultrix gracilis pes è tota listria.*

*Avis exul hyemis, titulus trepidi temporis,
Nequitiae nidum in cacabo fecit meo.*

Quo margarita cara tribaca iudica.

An ut matrona ornata faleris pelagus.

Tollat pedes indomita in strato extraneæ.

quos ita legendos iudico:

Pietatis cultrix, gracilipes, glatoristria, aut ut alii malunt, choralistria.

*Avis exul hyemis, titulus tepidi temporis,
Nequitiae nidum in cacabo fecit tuo.*

Invehitur enim in Romæ luxum. Pergit deinde per interrogationem conviciatoriam:

Quò margarita cara, tribacca, Indica?

An ut matrona ornata phaleris pelagiis,

Tollat pedes &c. hic tribaccam dixisse mihi videtur margaritam, quæ tribus baccis unionibusve inauri insertis constabat: solebant enim binos ternosque elenchos (ita vocant margaritas in longum fastigiatas) aurea bractea conjunctos auribus suspendere. quod non reticuit Plinius acerrimus luxuriæ Romanæ exagitator, quum lib. 9. cap. 35. sic ait: Hos digitis suspendere & binos ac ternos auribus, foeminarum gloria est. At baccarum appellatio pro unionibus, vel in illo Virgilii elucescit: Colloque monile baccatum. Quòd autem Indica legendum sit, docebit etiam Plinius loco antea citato: nam quum principatum culmenque rerum omnium precii margaritas tenere dixisset, subjungit, Indicum eas maximè Oceanum mittere. Phaleras verò pelagias appositè vocat ipsas margaritas, velut ornamenta foeminarum cultus è pelago, hoc est, conchyliis marinis quæsitæ. Quod verò in ejusdem Arbitri fragmento aliquanto post legitur: Visebamus nos omnia per foramen valvæ, quod paulò antè ausa hostialis

lis rupta laxaverat. Rectius hunc in modum scribitur, quod paulò antè anfa ostii discrupta laxaverat. Item sub finem versus illos.

Cuilæfos viridisque Thasos, quem Lydus adorat

Septifluus, templumque tuis imponit hipeplis.

ita concinno atque repono :

Cui Lesbos, viridisque Thasos, quem Lydus adorat

Septifluus, templumque suis imponit Hypæpis.

Est autem Lydiæ oppidulum Hypœpa, ut in undecimo Metamorph. testatur Ovidius.

Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypæpis.

Alioqui etiam Dianæ sacer hymnus Hypœpus est ; Theodorito teste.

C A P U T XVI.

Quam ob causam Ægyptii olim & Judæi à suilla abstinerint.

QUA ratione moti Ægyptii à suum esu abstinerint se, religione ne, an odio & averfatione quadam animantis, controversum posuerunt autores: nam Ælianus libro de Animalibus decimo, illos propterea suem odisse commemorat, quòd carnibus humanis non abstineat: non immeritò ergò illos averfari bestiam anthropophagon.

„ Judæi à suilla abstinent, ut D. Clemens
 „ existimat lib. 7. Strom. quod sceleratum hoc
 „ animal plus cæteris fruges & terræ manda-
 „ ta semina rictu effodiat & corrumpat. „

Eudoxus aliam adducit causam, cur Ægyptii fues non jugulent, quòd greges earum arvis immittere consueverint, ut proculcando rostrisque fodiendo humum everterent & facta adobruerent, quò sic contacta ab volucrum injuria immunia essent. Quæ ratio repetitur etiam à Callistrato apud Plutarchum in symposiacôn quarto, ubi ait, Sacerdotes Ægyptios suem ideo colere, quòd prima rostri acumine tellurem findendo, aratri usum ostenderit: unde rustico instrumento Vomeri nomen *ὑμῆς*, à sue videlicet, quæ *ὑς* illis dicitur. quanquam refertur illic & alia causa, qua suillæ carnis esus contagiosus esse perhibetur, & vitilignes, lepras, cutisque aspredines conciliare, quæ vitia illi non sine justissima causa detestati fuerint. Quibus dictis consonat quod à Manethone Ægyptio proditum est, eos qui suillo lacte utuntur, lepram & alphas incurrere. Annotatur & illud ab Æliano, fues Soli Lunæque inimicas ab Ægyptiis existimari, ac propterea Lunæ „ (semel tantum anniversario in sacro, „ nec unquam alias) ” immolari, nec alteri deorum cuiquam. Sic Athenienses in mysteriis Cereri sacris suem mactare, velut segeti fatisque adversam. „ Aesopus scitè dixit vo- „ ciferari clamosè fues, nimirum conscias „ sibi, qui alio non sint utiles, quum tra-
hun-

„ huntur , quam ut immolentur : unde
 „ suem *ὑ*etymo dictam philosophus quispiam
 „ putavit , quasi *θῶν* , qui ad *θύσιν* , hoc est ,
 „ maetationem solùm idonea sit. nam non
 „ aliò ei animali datum esse animum , nisi ut
 „ carniùm mole suffarciatur , quod à Cle-
 „ mente lib. 2. strom. annotatur. Quam ety-
 „ mologiam agnoscit & M. Varro lib. de re
 „ rust. 2. in eo evarians , appellationem enim
 „ suis esse inde quod immolandi initium a suil-
 „ lo genere sumptum videatur , cujus rei ve-
 „ stigia apparere , quod in Cereris Initiis porci
 „ immolentur : quod item in iciendo foedere
 „ porcus occidatur , pacis initium : quod quo-
 „ que nuptias prisca reges auspicabantur a cæ-
 „ so porco , quem nova nupta & novus mari-
 „ tus primum immolabant. & apud Platonem
 „ Comicum in fabula quam *εὐστράς* inscripsit ,
 „ quidam (ut opinor) servus ita ait: Quadrupe-
 „ dum nullum aliud jugulare nos æquum fo-
 „ ret , præterquam suem , nam & suavissimam
 „ habet carnem , & è sue nihil lucri accedit ,
 „ præter scuticas coriaceas , & è fetis contex-
 „ tos pileos. Cleanthes venustè dixit , animum
 „ illi pecudi datum esse pro fale , ne putresce-
 „ rent carnes : is enim ejus dicti memoratur
 „ autor à Clemente , quod citra nomen au-
 „ toris adducit Cicero lib. 5. de finibus bo-
 „ norum & malorum. quam sententiam ex

„ Terentio Varrone lib. de re rustica secun-
 „ do repetit & Plinius lib. 8. Ita alii ut inu-
 „ tilem hostiam in cibum advocant, alii ut
 „ satis frugibusque noxiam : alii rursus ab
 „ ejus esu abstinere, ob libidinis virosæ
 „ æstum. ” Equidem bestiæ in victu obscœ-
 „ nitatem, qua præ cæteris luto delectatur,
 „ ac in sterquiliniis locisque cœnosis libentissi-
 „ mē volutatur, in causa potissimum fuisse ar-
 „ bitror, cur suillæ esus edicto legis Mosaicæ
 „ Judæis prohibitus fuerit, ut allegorico tro-
 „ po absterrerentur à peccatorum lutulento vo-
 „ lutabro. Cur verò suem Veneri immolasse
 „ Argivi legantur (quod Callimachi testimo-
 „ nio scribit Athenæus) evenisse puto, sacri-
 „ que occasionem natam ex Adonidis Veneri
 „ tantopere dilecti nece, quem suis dente oc-
 „ cubuisse scribunt autores. quod confirmavit
 „ & Sex. Pompejus, sic scribens : Suillum ge-
 „ nus invisum Veneri prodiderunt poëtæ, ob
 „ interfectum ab apro Adonim, quem dilige-
 „ bat Dea. Consimilia scribit & Nonnus Pa-
 „ nopolitanus Dionysiacôn lib. 41. dicens inter
 „ cæteras animantium species Venerem solùm
 „ aspectum suum aprorumve abhorruisse, ἐπεὶ
 „ σὺς ἐκόνι μορφῆς Ἀρης καρχαρόδων θανάσιφθρον ἰὸν
 „ ἰάλλων Σηλομανῆς ἤμελλεν αἰδώνιδι πότμον ὑφαίνειν.
 „ id est :

*Mars quia zelotypus, speciem suis improbus olim
Mentitus, pulchrum letali vulnere Adonim
Conficeret.*

CAPUT XVII.

*De Garo locus Martialis interpolatus & ex-
positus.*

GArum tantopere prisco seculo nobilitatum, constat saniem fuisse cruentam ex intestinis piscium, præcipuè scombrorum, quos macquarellos recentior ætas nominat, cliquatam, quod à falsamenti conditaneo jure τὰ εἰχνηδὺν epitheto dixit in Triptolemo fabula Pherecrates Comicus. „ quod „ sub Caviari nomine intelligi volunt. „ Laudatissimum autem maximique precii fuit, quod Garum sociorum vocitabant superbo admodum titulo, unde pulchrè Epigrammaticarius in xeniis:

*Expirantis adhuc scombri de sanguine primo,
Accipe fastosum, munera rara, garum.*

Sic enim interpollem locum dare placuit ex vetustissimo eoque emendatissimo exemplari manuscripto, pro eo quod in excusis est, fæcosum. quî nanque potuit commendare garum fæcosum, rarissimi muneris nomine, quum illud quod fæculentum aut fæcis instar in cophino delicuerit, halecis nomine notius nuncupatum fuerit? At illud, sociorum super-

perbo nomine dictum, agnovit Plinius libro nono, ubi M. Apitium hominem ad omne genus luxus mirum, mullos in sociorum garrum (nam ea quoque res, inquit, cognomen invenit) necari præcellens putarit. Item Aufonius ad Paulinum scribens: Scis autem, inquit, me id nomen murixæ quod in usu vulgi est, nec solere nec posse dicere, cum scientissimi veterum & Græca vocabula fastidientes, Latinum in gari appellatione non habebant: sed quocunque nomine loquar, liquor iste Sociorum vocatur. Vides ut superbum arrogansque nomen utrobique audiat garum. At ne quis fastosum respuat ellipticè pro fastuoso, velut alienum à poëticiis numeris, exemplum adferam testimonii loco ex Annæi Lucani elegantissimo opusculo ad L. Calpurnium Pisonem scripto, ubi sic legitur:

Raraque non humilem calcat fastosa clientem.

C A P U T XVIII.

M. Varronis locus apud Nonium Marcellum emendatur.

Magnam invidiam omnibus seculis sustinuit magnatum potentia, quòd inferiores se opprefferint semper. Eam sententiam appositissimè reddidit Varro in Menippeis, libro quem Margopolim, sive *περὶ ἀρχῆς* inscripsit, versibus ita ut nunc legun-

guntur , corruptionibus apud No. Mar. unde ea ipsa sententia exculpi nequeat : sic etenim apud illum in verbo *Comest* , legere est :

*Nam humanis omnia sunt paria , qui te plus urget ,
Pisceis ut saepe minutos magnus comest , ut aveis
enecat accipiter.* Tu repone versus suis numeris ita ex manuscripto codice , cujus fidem sæpius jam antea approbavimus.

Natura humanis omnia sunt paria.

Qui pote plus , urget : pisceis ut saepe minutos

Magnus comest , ut aveis enecat accipiter.

Citat ita corruptos , ut antea indicavimus , etiam Perottus in glorioso illo suo Copiæ cornu.

CAPUT XIX.

*Philostrati locus expositus contra Lili Gyraldi
sententiam.*

MOrsimus poëta traducitur ab Aristophane frigidus ac infulsus , quo nomine explosus sæpenumero fuit & exhibitus è theatro , ut indicant scholia. Hinc putat Lilius Gyraldus multæ alioqui lectionis vir in historia poëtarum quam scripsit , profectum esse responsum Apollonii Tyanæi ad Domitianum Cæsarem , *ὃ μὲν με κλονέειν , ἐπεὶ ἔτοιμός εἰμι* , hoc est , ut ipse interpretatur : Non me rex occîdes , non enim Morsimus ego sum. Qua in re pudendus hominis

nis error elucescit, quum μόρσιμⓄ illic à fato neci destinatum significet, volueritque Tyanæus Cæsari Homericò versiculo indicare, nondum fatale suum adesse tempus, quo à fatis decretum sibi sit mori: siquidem fidem dicti comprobavit eventus, uti prodidit Philostratus, disparuisse illum ex oculis subito evanidum scribens: ita ut rectius versiculum illum convertere sic liceat.

Non me interficies, nanque hoc tibi fata negarunt.
 Repetuntur Philostrati verba etiam à Suida, apud quem perperam Δομέτιον pro Δομετιάνον scriptum est in voce μόρσιμⓄ.

C A P U T XX.

Germanici Cæsaris locus emendatur.

IN Arati phænomena, præter Achillem & Theonem qui Græcè scripserunt, circumferuntur hodie Germanici Cæsaris nomine commentaria, quæ tametsi docta sint & multam autorum nobis ignotorum mentionem faciant, haud facile mihi Germanici nomen probant. In iis castigandis operam collocare, esset Augiæ repurgare stabulum: nequeo tamen quin locum unum atque alterum de Luna sub calcem libri à mendis liberem. nam ubi de Lunæ potentia agit, detrimenta ejus & augmenta, non solum terram, sed & lapides & cerebra (malè etenim legitur, crebra)

crebra) animantium, & quod magis incredibile sit, etiam lætamina sentire dicit, quæ in lunæ crementis ejecta vermiculos parturiant. Cujus rationem legas apud Plinium lib. 18. cap. 32. monentem sterco nisi decrescente luna non tangendum esse eò, quòd omnia quæ cæduntur, carpuntur, conduntur, innocentius decrescente luna, quàm crescente fiant. Sequitur deinde in Germanico: Denique crementis lunæ abscissa ligna furfuraceis tinearum terebra manibus fistulascunt: tu lege terebraminibus. Illud verò, Nemoribus quoque adesse dicitur, quòd omnis venatio plus nocte quàm die dormiat: legito ex Placiade, apud quem integrius ista perscripta sunt, plus nocte pascatur, dieque dormiat. Postremò quæ mox subnectuntur in hanc formam reponito. Sive Endymionem (expungendo quòd) amasse fertur, quia nocturni roris humor, quem ἀπόρροια siderum atque ipsius lunæ (pro qui est siderum quoque) animandis herbarum succis insudat, pastoralibus profit successibus (pro & past. profunt success.) Porro versus ille Germanici de Jovis nutrice capra Amalthæa, qui sic in vulgatis codicibus excusus legitur.

Sidere quæ claro gratum te gestat alumnus.

purius rectiusque scriptus citatur à Lactantio Firmiano libro primo capite vigesimo primo:

Gratum testatur alumnus.

CAPUT XXI.

Omissa quadam in impressis Nonii Marcelli exemplaribus suis locis reponuntur.

NEquè malè collocaturum me operam arbitror, si quædam in Nonio Marcello ommissa à chalcographis suis quæque locis interferam: nam omnia, quæ sparsim toto opere desiderantur, reponere, non unius libri materia fuerit. Primum ubi agit de vocabulis ab A litera incipientibus in voce Abstemi-
 mius adduntur in manuscripto ista: Abstemi-
 mius est, qui novit, quo rete leporem tenebat, lupum non teneri. Deinde in litera B post explicatam dictionem Biviras subnexa leguntur hæc: Bovinatores, quos nunc malitiosos & tergiversatores dicimus. Lucilius lib. II. Hic strigosus bovinator, ore improbus duro. Præterea ante dictionem Conspicilium infarcienda veniunt ista, quæ sequuntur. Commemoramentum. Cæcilius Plotio: Pudebat, credo, commemoramentum stupri. Rursus in voce Depsere citatur quidem Homerus in Odyssæa, sed omittitur testimonium, quod ex Odyssææ duodecimo codex meus rectè adscribit, κηδὸν δεψήσας μελινδέα. Denique quod in vocabulo Satu ex Accii Telepho corruptissimè nunc legitur, Profecti quanquam est ortus meliori fatu: ita corrigito, Profectò haud qua-

quaquam est ortus mediocri fatu. id quod corollarii vice adjicere libuit.

CAPUT XXII.

Plinii Secundi locus unus & item alter emaculantur.

Eorum, qui Plinianæ historiæ libris castigandis manum admoverunt, vel sola nomina enumerare difficile fuerit, usque adeo multi sunt: omnes certè in præclaram laudatissimamque operam incuberunt: & ut res feliciter ceciderit, non tamen potuerunt immensum illud mendarum pelagus exinanire, cùm propter altissimam minimeque uniformem rerum abditarum scientiam, tum propter meliorum codicum eorumque præcipuè autorum, unde opus tam varium confutum est, penuriam. Juvabit tamen & in hanc partem vocari, optimeque de rerum naturæ cognitione merito scriptori opem ferre pro nostra facultate, quædam sanando, nonnulla indicando, sedulique lectoris industriam acuendo. Primùm enim lib. xviii. cap. xxviii. ubi legitur vulgò, A solstitio ad fidiculæ occasum vi. calend. Junii Cæsari Orion exoritur. Quis non videt, Julii aut Julias legi oportere? quippe cùm præcesserit illud à solstitio, quod olim ad sextum Cal. Julii computabant. Illud verò quod mox sequitur de Procyone, Et autem magnopere per-

tinens : lege uti in Cæsaris Dictatoris tabula de astris legitur , ad æstum magnopere pertinens : est enim illud sidus in primis æstuosum. Deinde illud xvi. Calend. Augusti Assyriæ Procyon exoritur : in Cæsare scribitur loco Procyon Chiron, quod mihi suspectum est. Præterea Dein posttridie , ferè ubique : aliàs legitur post triduum ferè. Quod autem eodem capite de tempestatum generibus legitur insigni macula deturpatum est , atque ita ex meliori codice reponendum : Unum quod tempestates vocamus , in quibus grandines , procellæ cæteraque similia intelliguntur : quæ , cùm plenilunio acciderint , vi majore impelluntur. pro quo in vulgatis libris legimus , quæ , cùm acciderint , vis major appellatur. quæ lectio fatua est omnino , nihilque falsi Pliniani habet : at prior illa plena est , nusquam ἑλληπης , & aperta , qua vis ingens plenilunii in tempestates declaratur. Neque verò ociosum fuerit diversam lectionem indicare in sequentis capitis initio , ibi : Nanque Vergiliæ privatim attinent ad fructus : aliter legitur , primatum tenent. „ Non inficior tamen , vim majorem „ usurpari ab autoribus de vehementiore tempestatis injuria , cui humana ope occurri non „ possit , quomodo Cajus jureconsultus accipit Pandectarum lib. 19. titulo Locati & „ conducti his verbis , vis major , quam Græci „

„ ci θεοῦ βίαν appellant , non debet conducto-
 „ ri damnosa esse , si plus quam tolerabile est,
 „ læsi fuerint fructus : quanquam & aliter ac-
 „ cepisse videatur Seneca lib. de beneficiis quar-
 „ to , ibi : Vadimonium deferentem vis ma-
 „ jor excusat. ”

CAPUT XXIII.

*Arnobii locus à macula vindicatus , & Eusebii in-
 terpretis insignis error.*

ARnobius Lactantii præceptor , pius cum-
 primis scriptor , & durior licet , abstru-
 sissimæ tamen antiquitatis & omnigenæ erudi-
 tionis cognitione refertissimus , septem adver-
 sus gentes libros scripsit , à sciolis & nasutiori-
 bus malè aliquibus in locis habitos , in quo-
 rum quinto , ubi mysteriorum Eleusiniarum
 ritum suggillat , & quid ab initiatis respondeat-
 ur , recenset , macula non levis in excusis li-
 bris insedit , quando sic ibi legitur : Ipsa deni-
 que symbola , quæ rogati sacrorum in accep-
 tionibus respondetis : jejunavi , atque ebibi cy-
 ceonem , exta sumpsi , & in calathum misi ,
 accepi rursus , in cistulam transtuli. quum pro
 illo exta sumpsi reponendum sit è cista
 sumpsi. Emendationis viam aperuit Eusebius
 Euangel. præpar. lib. 2. totidem verbis repe-
 tens illorum symbolon , quod conceptis verbis
 accinere solebant : sic enim inquit , καὶ τὸ

σύνθημα ἑλευσινίων μυστηρίων, ἐνήσεισα, ἐπιον τὸν
 κυκεῶνα, ἔλαβον ἐκ κίσης, ἐργασάμεν & ἀπεθέμην
 εἰς κάλαθον, καὶ ἐκ καλάθου εἰς κίσην. hoc est: Hæc
 formula est tesserae Eleusiniarum mysteriorum:
 Jejūnavi, cyceonem bibi, è cista sumpsi, ope-
 ratus in calathum deposui, & è calatho iterum
 in cistam. Vides apertè, è cista legi debere:
 nusquam enim extorum fit mentio, victimas
 non admittentibus his sacris, sed placentas,
 sesama, papaverum capita, & id genus alia,
 quæ mysticis illis cistulis includebantur, uti
 paulò post idem autor commemorat. Cæte-
 rum Eusebii lectio movit mihi stomachum,
 interpretis Georgii Trapezuntii verba & inep-
 tam versionem cum Græcis conferenti, quæ
 citatur etiam à Lilio Gyraldo in syntagmate de
 Proserpina hunc in modum: Sed nequeo la-
 tius hujus Pherephattæ sacra enarrare, quasil-
 lum, rapinam Edoneæ, terræ hiatus, sues
 Eubolei, quas eodem hiatu simul & duas Deas
 absorptas fuisse aiunt: unde Megarenses in
 Thesmophoriis sues immittunt. Quam absur-
 dissimam versionem ita interpolavero. Vis ne
 Proserpinæ florum collectionem tibi narrem?
 & calathum, raptum à Plutone factum, terræ
 discessionem, & Eubolei sues simul cum Dea-
 bus telluris hiatu haustas, qua de causâ in Ce-
 realibus edita voce exclamantes porcos exi-
 gunt atque eliminant. Id nanque sonat ver-
 bum

bum *μεγαρίζειν*. Græca verba, quia cuivis ob-
vius autor est, in præsentia omitto, ut pro-
lixitatis fastidium vitem.

CAPUT XXIV.

Varronis verba emendantur apud Nonium.

Laudatissima est & saluberrima eadem sen-
tentia, *Μηδὲν ἄγαν*, Nil nimium: de cu-
jus autore varia est disceptatio; nam Chiloni
dictum istud ascribunt Pindarus & Critias;
Theophrastus Sisypho; plerique Thaleti Mi-
lesio; nonnulli Sodamo, uti testatum facit Te-
geaticum oraculum, quod ita habet:

Ταῦτ' ἔλεγεν Σώδαμος Ἐπεράτης, ὃς μὴ ἀνέθηκεν,

Μηδὲν ἄγαν, καθῶ πάντα προσεσι καλά.

Quod innuit Sodamum Eperati filium, voti-
væ tabulæ positorem, has extulisse sententias,
Ne quid nimis: & Tempori omnia rectè fieri.
Dictum autem illud, *μηδὲν ἄγαν* corruptè le-
gitur verbis Varronis apud Nonium in dictio-
ne Medioximum, ubi ita scriptum invenias:
Quid aliud est quod Delphica canat columna
literis suis *ἄγαν μέθην*. reponito quod admo-
nuimus *ἄγαν μηδὲν* ex fide exemplaris ve-
tusti manu exarati.

CAPUT XXV.

Vellejus Paterculus à menda liberatur.

A Pud Velleium Paterculum, qui mira compendii felicitate res Romanas adstrinxit, ubi de Corinthi ruina scribit, error non vulgaris in impressis codicibus inolevit. Siquidem ubi legitur, L. Mummius Corinthum post annos nongentos quinquaginta duos, quam à Belete Hipponis filio erat condita, funditus eruit: ex historia scribendum, quam ab Alete Hippotis filio erat condita. Aletes nanque Hippotis filius ab Hercule sextus Corinthum, antea Ephyren dictam, in Isthmo condidit, uti ostenditur ejusdem scriptoris verbis, & confirmat Pindari scholiastes in Isthmiis: unde & ἀλητίδαι, inquit, vocantur Corinthii: quo nomine usus est & Callimachus versibus à me alibi superius correctis, ibi:

καί μιν ἀλητίδαι πάλυ γεγειότερον.

Aletes enim de Corinthi regno Dodonæum adiit oraculum, ubi responsum illi fuit, tum demum imperium urbis obtenturum, ubi glebam illi quispiam porrexit; addito consilio, ut rem aggrediretur solenni festo, quo frequens populus coronatus incederet. Itaque Corinthum veniens ab agricola panem poposcit,

cu-

cujus vice glebam donatam accepit, festumque tunc agebatur fortè, quo civitas parentalia defunctorum manibus agebat: quocirca cunctis ad iuorum monumenta occupatis adortus urbem Aletes, pacto prius cum natu minore Creontis regis filiarum connubio, referatis per illam portis, arcem obtinuit, urbisque imperio potitus est. Hæc paulò prolixius ex Pindari Græcis scholiis in Nemea: quanquam & apud Erasmmum in adagio Jovis Corinthus fabula ista legatur ex eodem transcripta.

CAPUT XXVI.

*In Athenæo repositi duo hæctenus desiderati senarii
versus.*

L Epidum miræque elegantix ænigma apud Athenæum Dipnosophistarum decimo legitur de Somno ex cognomine Alexis Comici fabula, sed duobus senariis jambicis mutilatum, quos ex Eustathio Iliad. ultimo reponere libuit, ut & hiatum indecorum velut antèribus additis sanaremus, & sensum pleniorum redderemus: quæ ita habent;

ἔθνητὸς, εἰδ' ἀθάνατῶν, ἀλλ' ἔχων τινὰ
σύγκρησιν, ὥσε μήτ' ἐν ἀνθρώπῳ μέρει,
μήτ' ἐν θεῶν (aliàs θεοῖς) ζῆν, ἀλλὰ φύεσθαι τ' αἰεὶ
καινῶς, φθίνειντε τὴν παρῶσαν, ἔμπαλιν

Α α 5

αἰετῶν.

εὐάρεστον ὄψιν, γνώμη δὲ ἀπασιν ἄν. 17 ἀν. 17

18 Ρυ. παίζεις σὺ χάζεις ὧ γύναι μὴ αἰνίγμασι.

19 Φα. καὶ μὴν ἀπλάγῃ καὶ σαφῆ λέγω μαθεῖν.

20 Ρυ. τίς ἐν τοσαύτην παῖς ἔχων ἔσαι φύσιν;

21 Φα. ὑπὸ βροτείων ὧ κόρη παυσῆς πόνων.

Ubi conjugata quæpiam virgini ænigma proponit & explicat, dicens esse quendam neque mortalem, neque rursus immortalem, sed utriusque temperamento constantem, quippe qui neque hominis portionem, neque item Dei, vivendo obtineat, sed cujus semper novo quodam modo & nascatur & intereat spectrum, nunc præsens, nunc invisibile, cunctis tamen illum mortalibus haud ignotum. Respondet virgo, ludi se ænigmatibus. cui illa vicissim se manifesta & obvia prodere profitetur: proinde virgo sciscitatur, quis ille fit puer, cujus tanta vis esse perhibeatur. Demum illa nodum explicat, diclitans eum Somnum esse, qui mortalium laboribus quietem adferat.

CAPUT XXVII.

*Facem ex spina alba in nuptiis prælatam olim fuisse.
Itidem Varronis locus apud Sosipatrum emen-
datus & apud Nonium.*

FACES in nuptiis præferri solitas indubita-
tum est, jam tum Homeri ætate celebri
more, apud quem Iliad. 18. *νύμφας ἐκ θαλάμων
δάδων ὑπὸ λαμπομενάων ἡγίνεον.* Et thalamis nu-
ptas ducebat prævia tæda. Causam ex Var-
rone addit Servius, quòd olim non nisi per
noctem à sponsis deducerentur nubentes. Ma-
teriam autem facum variam fuisse observatum
à me est: nam & carpinum & corylum faci-
bus familiarissimas commemorat Plinius. Græ-
ci *πεύκας* tædas larignas pro facibus acceperunt.
In eum usum vocata fuit & spina, nuptiarum
facibus auspiciatissima, quòd ex ea faces para-
runt pastores Romani, qui Sabinas rapuerunt,
ut autor est Masurius. Spinam albam huc ex-
petitam ostendit Varro apud Sosipatrum Cha-
risium his verbis: In Asia fax (ita lego pro
corrupta voce fylax) ex spina alba præfertur,
quod purgationis causa adhibetur. Idem apud
Nonium Marcellum: Cùm fax ex spina alba
esset, ut eam puer ingenuus adferret: loco cu-
jus in vulgatis codicibus nunc perperam legi-
tur,

tur, Fax ex pinu ablata esset. Attestatur & Festus Pompejus scribens patrimos & matrimos pueros tres nubentem deducere, unum, qui facem præferret ex spina alba, quia noctu nubebant; duos, qui nubentem tenerent.

Addenda in capite de Onirocriticis pag. 59.

Λέοντας ἰδεῖν, δυσμενῶν δηλοῖ μάχας.
Κερδοῖ συνώνη κερδοσύνην προσδόκας.

Id est:

*Pugnam augurare, si leones videris.
Commercium cum vulpe habens dolum cave.*

HADRIANI JUNII

HORNANI MEDICI

ad animadverforum libros

A P P E N D I X

*Nunc demum ex autographo in
lucem edito.*

FADRIANI JUNII

HORVANI MEDICI

in universis libris

A T E N D I X

in universis libris
in universis libris

A D

ANIMADVERSORUM

LIBROS

APPENDIX.

De cottabo explicata ratio, ibidem à mendis vindicati, Pollux, Hesychius, Callimachus, Varinus & Aristophanis Scholiastes.

„ Ymposiis dicatum ac familiare o-
 „ lim fuit potorii lusus genus à Si-
 „ cula gente primum excogitatum,
 „ quod Cottabum nominabant, de
 „ quo varia quum tradiderint grammatici,
 „ quod quisque senserit, qua in re pugnent,
 „ ubi convenient, ac primum quid olim de
 „ re, quasi per satyram collectis sententiis,
 „ censeam, in unum congeram. Propone-
 „ batur in symposio alveus seu sinus labro affi-
 „ milis, cui imminebat demissa è medio con-
 „ tignationis tricliniive, aut arrectaria virgula
 „ longa (παύσον κατάβικην vocabant) unde pen-
 „ de?

„ debat lanx librato trutinæ in modum ponde-
 „ re pensilis cum cymbiis, quæ affuso à con-
 „ certantibus vini latice depressa subsidebat,
 „ illidebaturque in prominentis imagunculæ
 „ æneæ caput (ea *μάνης* nominabatur, veluti
 „ famulus, à ministerii argumento, quod in
 „ evertenda lance præbebat) ubi impacta liquo-
 „ rem affusum in subjectum labrum cum sono
 „ effundebat, qui *λάταξ* & *καλάγη* dicebatur:
 „ potantes namque studiosè conabantur in pen-
 „ silem illam lancem cum cymbiis immittere
 „ portionem potus residuam, idque lævo in-
 „ nixi cubito, dextra aptè inflexa: idque etiam
 „ *κοττάβιον κατὰ κλίον*, quasi devergentem cotta-
 „ bum nuncupabant à reciproca attrahendi
 „ & deducendi vicissitudine, *ἀπὸ τῆ καλάγειν*,
 „ vel quod pondere suo lancem deorsum tra-
 „ heret, ac in Manen allideret infusus liquor:
 „ perperam enim fragilem cottabum conver-
 „ tit Athenæi interpres. quo spectat illud Eu-
 „ buli Comici in Bellerophonte, *ἄνω γὰρ ὡσπερ*
 „ *κοττάβειον ἀίρομαι*, id est: Attollor in sublime
 „ tanquam cottabus. Tantum vero studii prisca
 „ ætas in cottabis posuit, ut non præmiola
 „ modò in convivia adferrent à cottabis cot-
 „ tabia nuncupata, sed & calices compararent
 „ ad istud exercitium maximè accommodos,
 „ & à re *κοττάβιας* dictos: quin & circulares
 „ in orbem domos de industria extrui curabant,
 „ ubi

„ ubi cuncti pari intervallo æqualiter distantes
 „ à proposito in medium cottabo de victoria
 „ decertarent, quis concinnius collimaret: lex
 „ enim erat ejusmodi, ut lævo cubito inni-
 „ xus quilibet, dextra molliter circumacta in-
 „ gyrum, laticem profunderent. quod Di-
 „ cæarchus Messenius (non Milesius) his
 „ verbis tradit, Ἀγκυλοῦντα δὲ σφόδρα τὴν χεῖρ
 „ εὐρύθμως πέμπειν τὸν κότταβον. id est: Opor-
 „ tet manu incurvata vel rotata (alibi namque
 „ ἐγκυλᾶντα legas) concinne cottabum de-
 „ plere. Antiphanes in Veneris progenie:
 „ A. ὦ δὲ λαβεῖν (non λαβῶν) τὸ ποτήριον δείξου
 „ νόμῳ; B. Ἀυλητικῶς δὲ (non δὲ) καρκεῖν τὸς
 „ δακτύλους;
 „ Οἰνούτε μικρὸν ἐγχέαι, καὶ μὴ πολὺν,
 „ Εἴπειτ' ἀφήσεις. A. τίνα τρόπον; B. δεῦρο βλέπε!
 „ A. τοῖστον ὦ πρόσειδον εἰς ὕψος σφόδρα;
 „ B. οὕτω ποιήσεις. A. Ἄλλ' ἐγὼ μὲν σφενδόνῃ
 „ οὐκ ἂν ἐφικαίμην αὐτῶς. id est:
 „ A. *Qua lege prendi poculum addecet, doces*
 „ B. *Oportet apposite manum curvare te,*
 „ *Vinique non multum crateri infundere.*
 „ *Deplebis hoc mox.* A. *quomodo?* B. *huc advertito.*
 „ A. *Proh Jupiter, tantamne in altitudinem?*
 „ B. *Sic factò opus est.* A. *at funda ego vix huc queam*
 „ *Pertingere.* Solebant insuper inter effun-
 „ dendum cottabos amafiorum aut amica-
 „ rum nomina percensere, unde in Inacho

„ fabula Sophocles ἀφροδισίαν λατάγα velut la-
 „ ticem venerem dixit, & Euripides, Πο-
 „ λὺς δὲ κοσσάβων ἀργυρὸς Κύπεδος Πρόσωδον
 „ ἀχῆϊ μὲν μέλος δόμοισιν.

„ *Multusque cottabi fragor Veneris melos*
 „ *Intra penates affonat.*

„ Meminit & Callimachus.

„ Πολλοὶ ἢ φιλέοντες αἰκόνιον ἦσαν ἔραζε
 „ Οἰνοπότοι Σικελὰς ἐκ κυλίκων λατάγας.

„ *Sæpe solo Siculos latices allisit amator*
 „ *De calice effusus ebrius ora mero.*

„ quorum versuum posterior corruptus legi-
 „ tur in Aristophanis commentariis in hunc
 „ modum Οἰνοπότοι κενὰς. Porro eam cot-
 „ tabi effusionem ἀγκύλην etiam vocabant eo,
 „ quod dextra incurvata is lusus perageba-
 „ tur, & ἀγκυληγὸς (non autem ἀγκυλήτης,
 „ ut apud Athenæum male legitur) Æschy-
 „ lus eos appellat, qui cottabo ludunt.
 „ Cottabum describit Critias ex triginta Athe-
 „ narum tyrannis unus in elegiis hoc modo:

„ Κότταβος ἐκ Σικελῆς ἐστὶ χθονὸς ἐκπρεπὲς ἔργον.
 „ Οἰνοκόπον ἐς λατάγων τόξα καθιστάμεθα.

„ *Cottabus inventum est Siculae telluris amœnum,*
 „ *Quem laticum jaculis fecimus esse scopum.*

„ Jam quid de cottabo prodiderint scripto-
 „ res, reliquum est annotare, ac primo loco
 „ inconstantiam Aristophanæorum interpre-
 „ tum ex commentariis in Pacem fabulam,

„ in

„ in quibus hæc fermè legas. Duplex Cot-
 „ tabi ratio est, quarum altera est. Statue-
 „ bant in medio lignum candelabro affimile,
 „ in quo vas oxybapho non diffimile suspen-
 „ debatur, in quod residuum poculi ejacu-
 „ labantur; à quo qui non aberrarat, vi-
 „ ctoriam obtinebat. altera est ista. In
 „ convivio vas pelvi simile proponebatur;
 „ aqua refertum; in eo confimile poculum
 „ firmabant, & pelvis oras in orbem ramis
 „ myrteis circumdabant, atque in illud po-
 „ culum reliquias potus affundebant; quo
 „ demerso penes eum, qui id fecerat, victo-
 „ ria erat. Aliter. Cottaborum duo sunt ge-
 „ nera, unum κατὰ κλόν, quod erat velut edi-
 „ tum candelabrum, habens adjunctum si-
 „ gillum, μάνην dictum, in quod lancem de-
 „ missam illidi oportebat: alterum erat vas
 „ labro simile aqua repletum, cui innatabat
 „ inane acetabulum, in quod deplebant lati-
 „ cem, id certatim demergere operam dan-
 „ tes: qua ratione fermè interpretatur &
 „ etymologici autor. Rursus. Lusus cot-
 „ taborum ejusmodi erat: defigebatur hu-
 „ mi pertica oblonga (apud Suidam hujus
 „ loci transcriptorem malè *μικρὴ* legitur);
 „ cui incumbebat altera mobilis, ut in bi-
 „ lance; ea habebat binas lances utrinque
 „ appensas, & binos sub iis crateras: subter

„ aquam æneum erat signum deauratum .
 „ Itaque ex convivis qui ludicrum hoc tra-
 „ ctabant , phialam mero plenam manu te-
 „ nens quispiam , proculque assistens , unica
 „ effusione in lancem immittebat , quo re-
 „ pleta desideret ac in signi caput sub aquis
 „ stantis impingeret , fontumque ederet. Ite-
 „ rum alio loco. E media contignatione de-
 „ misso fune pendebat lignum , tanquam sta-
 „ tera quæpiam ; à quo utrinque suspende-
 „ bant lychnia & cava cymbia , vasque aqua
 „ plenum subjiciebant : postea altera parte
 „ (ut in balance fit) depressa , lychnia im-
 „ plebantur ; deinde quum alteram partem
 „ itidem depressissent , plena parte resilien-
 „ te , aqua è lychnis effundebatur , quæ in
 „ subjecta cymbia incidebat , quique ex his
 „ plura attigisset , vincebat. Julius Pollux
 „ libro sexto in hanc fermè sententiam. Cot-
 „ tabium vas è tecti fastigio tholove aut la-
 „ quearibus suspendebatur , aheni in speciem
 „ resupinatum , quale quod lychnum susti-
 „ net , simul cum fude cottabica , nempe
 „ pelyis rotunda & concava , quæ σκάφη quo-
 „ que & χαλκείον dicebatur , assimilis polo
 „ horarum discrimina indicanti : vas istud
 „ aqua implebatur , cujus in superficie vise-
 „ bantur globus , lanx , Manes , tres myr-
 „ tei ramuli , & terna oxybapha : qui ve-

„ rō molli manu dextrē effuso cottabo ho-
 „ rum aliquod attigisset, laudabatur quidem
 „ ille; at qui plura demersisset, victoriæ lo-
 „ co auferebat cottabia, nimirum placen-
 „ tas, ova, aut ejus generis bellaria. Porro
 „ λάταξ̄ sive λαάγη, laticem appello, liquor
 „ erat in poculo residuus, quem altrinsecus
 „ inversa manu per lusum in cottabum vas
 „ laticum receptaculum profundebant, ut
 „ Athenæus exponit: atque ita accipienda
 „ sunt Alcæi poëtæ lyrici verba:

„ λάταγες πολέονται κυλιχνῶν ἀπὸ τηϊῶν. id est.

„ *Latices prouolvant calicibus de Teiis.*

„ Hæc vox depravata est apud Pollucem lib.
 „ 6. cap. 19. ubi perperam invenias scrip-
 „ tum τάλαξ̄ pro λάταξ̄. pertinacius vitium
 „ in Hesychianis codicibus inhæsit legenti-
 „ bus, λατάγη κροτάλω τῶ ἀπορρίπτομένῳ, quum
 „ scribi debeat κοττάβῳ ἀπορρίπτομένῳ ἀπὸ τῶν
 „ ποτηρίων καὶ ἤχον ἀποτελοῦντι. quæ verba si-
 „ mili ratione emendanda sunt apud Vari-
 „ num citra judicium temere verba descri-
 „ bentem. Hinc interpretis Aristophanici
 „ error manifestus fit, qui λάταγας vocari
 „ ait æneas phialas, quibus vinum injiciebatur:
 „ & etymologi, qui sonum latagen dici an-
 „ notat his verbis, ὁ ἤχος δὲ ἐκαλεῖτο λάταξ̄.
 „ Neque satis distinctè λάταγα exponit Eusta-
 „ thius poculum vini plenum, quod in cot-

„ tabum effundi solet , qui pelvis erat aqua
 „ referta , cui innatabant inania acerabula ,
 „ quæ adnitebantur demergere latice è car-
 „ chefiis (poculi id genus est) affuso. Om-
 „ nium verò ineptissimè Cælius antiquarius ,
 „ Plastinx , inquit , portio intelligitur , quæ
 „ sonum elisu reddebat : siquidem *πλασίγξ*
 „ lanx erat , in quam latex effundebatur , qui
 „ si sono clariore increpuiisset , amari se ab
 „ amata augurabantur , cuius meminit Cri-
 „ tias elegiographus his versibus :

„ *Πλάσιγξ θ' ἢ χαλκοῦ θυγαῖηρ ἐπ' ἀκροισι καθίζο,*
 „ *Κοτλάβη ὑψηλαῖς κορυφαῖς , βρομίς ψεκάδεσσιν.*
 „ id est :

„ *Dum summo Siculi confidet cottabi in ore*

„ *Aenea lanx , guttis aptè demersa Lyæi.*

„ Porro *ἀγκύλης* , quod poculi genus erat
 „ ad cottabos idoneum , usus est apud Bac-
 „ chylidem , ibi , *ἔσπε τὴν ἀπ' ἀγκύλης πίνεσι.*
 „ & Cratinum , *πίνεσι ἀπ' ἀγκύλης* : quan-
 „ quam apud Eustathium in hoc exemplo
 „ perperam legam scriptum *κοτύλης*.

„ **H**ENRICUM Stephanum virum etsi sum-
 „ ma eruditione præditum , maledicendi
 „ tamen studio præter jus & æquum addictio-
 „ rem norunt qui scripta ejus legere aut mani-
 „ bus

„ bus terere potuerunt ; cuius virulentum os ,
„ quò in alios sæpe debacchatus est , ut à
„ nostra modestia alienum fuerit contundere
„ atque obterere , ita certè jejunam homi-
„ nis calumniam , qua me immerito meo
„ asperfit , argutis pedibus eluere hoc loco
„ visum est : neque enim hic , quod ipsius
„ municipales & populares haud dissimulan-
„ ter ferunt , plagii crimine maculandum
„ ejus nomen existimavi , quem involasse
„ ac pro vernaculis edidisse multa Joannis
„ Aurati , unius omnium doctissimi viri , in-
„ venta palam prædicant ; cuius rei non ob-
„ scure testem vel ipsum Auratum citant ,
„ ut de fraude , quam Buchanano , inter eru-
„ ditos poëtas primos ordines ducente , com-
„ paratam commemorant , hîc taceam , deque
„ consilio viri immortalis Psalmos diu sup-
„ pressit , ut sibi ab ejus morte , quam du-
„ bia valetudo non sanè longinquam tunc
„ temporis loquebatur , eos vindicaret at-
„ que inde laudem aucuparetur . Is in li-
„ bello , quem de affinitate linguæ Gal-
„ licæ & Græcæ patria sua lingua edidit ,
„ quum non haberet cui illuderet alium ,
„ dissimulato tacitoque nomine meo , tra-
„ ducit atque exagitat phrasin Flandri cu-
„ jusdam (ita enim communi vocabulo eo-
„ que in vulgus fatis odioso me designat ,

„ natalibus longè diffidentem) ut auribus
 „ Latinis alienam , qua alicubi in Animad-
 „ verforum libris usum me esse memini , A-
 „ liquanto plura ; interpretaturque suo , hoc
 „ est , calumniatorio more , aliquanto pro-
 „ multo , ipse nimis multus in calumniando ;
 „ quanquam mox , ubi genuinum infregit , in
 „ morem vespæ depecto aculeo fugientis ,
 „ velut deprecabundus ac fascinum à se aver-
 „ surus mollire verborum asperitatem & ad
 „ gratiam ea contemperans , obtestatur in
 „ bonam accipi ea partem , quæ discepta-
 „ tionis cujusdam causa , haud offendendi ani-
 „ mo dicta à se forent , ob dotes ingenii
 „ quasdam in homine sibi perspectas. Sed
 „ quam ipse ridiculum se præbeat , suoque
 „ se gladio perimat , deinde quam felix sit
 „ conjector & alienorum dictorum interpretes ,
 „ age exemplis illustre fiat quod dixi. Plin.
 „ lib. 21. cap. 6. Aliquanto latiore folio.
 „ Terentius dixit , Aliquanto iniquior erat.
 „ Cicero quoque , Aliquanto prius in pro-
 „ vinciam iste proficiscitur. & Joachimus Ca-
 „ merarius elegantissimus dicendi scriptor ,
 „ Aliquanto cum majore cura illum saluit ,
 „ quam alterum. Sed omnium clarissimè T.
 „ Livius lib. 3. Repentino pavore percussos
 „ adorti ; aliquanto pauciores multitudinem
 „ ingentem fundunt. Idem lib. 44. Vulnerati

„ ali-

„ aliquanto plures sunt. Cic. in Verrin. Ali-
 „ quanto amplius, quam ferre possent. Sue-
 „ ton. in Galba cap. 18. Secuta sunt ali-
 „ quanto majora & severiora. Idem in Vef-
 „ pas. cap. 6. Egitque aliquanto incivilius
 „ & violentius. Certè possem & plura in
 „ medium adferre, si non his illi abundè sa-
 „ tisfactum existimarem.

Detecta malignitas viri docti.

„ **I**S qui speciosos in Lucretium commenta-
 „ rios sæpius recusos dedit, ad illum
 „ versum

„ *Donicum ad extremum crescendi perfica finem*

„ *Omnia perduxit rerum natura creatrix.*

„ sic annotat. Perfica, id est perficiendo
 „ seu perficiens seu perfectrix. deinde addit.
 „ Cum hæc scripsssem anno 1563. prodiit
 „ in lucem biennio post Nonius à quodam
 „ aliquot locis emendatus, ubi hic locus ad
 „ oram libri sic ab illo emendatur dissimulante
 „ unde sumpserit &c. Impudenter os ferreum
 „ nomen meum dissimulat, & oscitanter
 „ desultorieque attingit, locis aliquot à me
 „ emendatum dicens, quem infinitis prope
 „ sanavi & Pelix modo recoctum edidi, uti
 „ nemo æquior inficiabitur, qui autorem
 „ illum antea toties excusum cum mea edi-

», tione conferre non gravabitur. Sed non
», possum, quin malevolentiam *κυνώπῃς* & inju-
», riam obiter detegam, quando ait biennio
», post Lucretii editionem, de qua tantoperè
», gloriabundus tantos sibi spiritus fumit,
», & quam nunquam nisi quinque post an-
», nis inspicere mihi contigit, à me dissimu-
», lante fuisse emendatum Nonii locum. tan-
», quam ex ipsius tripode hauserim loci emen-
», datiore scripturam; quum potuerit ipse
», ex privilegii regii statim ab initio anni
», 1563 indulti verbis facilè conjicere, me
», anteveruisse ipsius emendationem, quando
», cuncti, quibus simili in re exsudatur labor,
», non ignorent exemplar Nonii ut à me ema-
», culatum prælo subjici debebat, ante fuisse
», submitendum arbitrio & censuræ senatus
», regii, quam in manus hominum pro-
», diret. Atque hic Christoph. Plantini di-
», ligentissimi typographi conscientiam appel-
», lare licet, qui facile testabitur multo ante
», editionis procurationem exemplar meum
», ipsius fidei repræsentatum fuisse & tradi-
», tum. Itaque gloriosus miles, qui omni-
», um præclara inventa libenter sibi uni ar-
», rogarit atque interverterit, loci istius emen-
», dationem sibi impudenter vendicat, quum è
», codice manuscripto antiquissimo, qui uti
», sæpe mendis affluit, ita rursus mendendis
», il-

„ illis viam aperit commodam , adnotarim
„ legi illic perficeris , addiderimque ex con-
„ jectura perficiens candidè & non uno
„ antè anno , quam editionem invitus , nec
„ nisi adhortantibus instigantibusque viris
„ doctis , & inter præcipuos Joanne Sambu-
„ co sedulò meam operam provocante , ap-
„ pararem. Neque gloriabor hic de cando-
„ re meo omnibus , quibuscum notitia mi-
„ hi incidit & familiaritas , obvio : ut vice
„ versa malignitatem hujus hominis mihi jam
„ olim oboluisse nequeo reticere , qui loca
„ Ciceronis insignia olim ante annos prope
„ triginta in Animadversorum libris à me ad-
„ notata , quæ nemini ante illud tempus ,
„ ne per somnium quidem in mentem ve-
„ nerant , ipse in Cicerone , quem octavo ab
„ hinc anno publici juris fecit , iis verbis ferè ,
„ quibus à me fuerant restituta , adscribit ,
„ nulla nominis mei habita ratione.

„ **I**n Nonio Marcello restituendo dum fe-
„ stinant operæ typographicæ improbi-
„ usque flagitant , multa nos fugisse non
„ nego , quæ per otium ingenio tranquillo
„ ac sereno , dum se vigor & acies applicat
„ pressius , pervideri dilucidius posse judico.
„ ita-

„ itaque δευτέρων ἀμεινόνων multam miscella-
 „ neam hinc inde materiam in medium ad-
 „ ducere libuit, quæ diligentia fidei faciant.
 „ Itaque apud Varronem in Sesculyxe voce
 „ Desubuiare sic restituo. Unam viam
 „ Zenona novisse duce virtute, hanc esse
 „ nobilem &c. pro quo in vulgatis legi-
 „ tur; unam veniam esse non amovisse du-
 „ ce virtute. Zenon enim, ut ex Academ.
 „ Ciceronis constat, in una virtute omnia,
 „ quæ ad beatam vitam pertinebant, pone-
 „ bat, nec aliud quidquam in bonis numera-
 „ bat. In dictione Bipennis legitur Var-
 „ ronis locus corruptissimus ad hunc modum
 „ Varro Marcipore. Annos caduci naufra-
 „ gii it. Cicero. Nec quarum bipennis plu-
 „ mas vapor perurfit, altè mo esti in terram
 „ cecidimus. atque ita non in vulgatis codi-
 „ cibus, sed & manuscripto, quem penes me
 „ habeo, mendosè legitur; nisi quod in eo
 „ additur fulminis. Quid hac portentosa
 „ scriptura vel inanius, vel ineptius? Ita-
 „ que examinato perpensoque exactius syl-
 „ labarum ductu, senarios suis pedibus,
 „ sententiam claram auribus restitui, ita ut
 „ ab aliquo improbandam lectionem nostram
 „ non ambigam, primusque hujus loci emen-
 „ dationem fartam tectam mihi asserere ac
 „ vendicare, nec dubitem quidem hoc
 „ modo:

„ At

„ *At nos caduci naufragi , ut ciconea ,*
 „ *Quarum bipennis fulminis plumas vapor*
 „ *Perussit , altè mæsti in terram cecidimus.*
 „ Nam qui hunc locum sic refarcire adnisi fue-
 „ runt , Pinna caduci naufragii. Item Cæci-
 „ lius. hæc quarum &c. nihil agunt. Ratio-
 „ nem nunc , qua ad sanationem loci perveni ,
 „ ostendam : ablatum quod aberarat à fi-
 „ ne naufragii , conjunxi cum it , unde ut
 „ conflatum est. mox cicon. nec. parum
 „ abesse à ciconeæ , & comparisonem ab
 „ hac ave aptè sumptam quadrare in casu è
 „ sublimi videns , accedente relativi vi , cla-
 „ ram illico existere lucem animadverti : re-
 „ stabat scrupulus in voce annos , quæ mol-
 „ liter mutata in at nos , commodè subser-
 „ vire visa est.

Hesychii loca plurima sanantur.

„ **T**ot sunt insanabilia in Hesychiano di-
 „ ctionario ulcera , eaque planè Tele-
 „ phia , ut Peliadæ hasta opus sit , hoc est ,
 „ Achille quopiam ; quo inde remedium pe-
 „ tatur , qui ea infixit , nempe ut qui erro-
 „ res in describendo per negligentiam com-
 „ misit , majore studio eos recudat , & cor-
 „ rigat : visum est tamen non abs re fore ,
 „ si ex infinitis (postquam ea medendi via de-

„ &c-

„ negata est) aliquot locis majoris momenti
 „ opem medicam adferam quam possum. se-
 „ quor autem ordinem alphabeti Græci,
 „ quo ille sua collegit. Αἰγίκερας τηλῆς, lege,
 „ αἰγοκερας, τῆλις ex Galeni glossis. & paulo
 „ post pro αἰγίπυγος repone αἰγίπυρος ex
 „ Theophr. & pro δώρεκα θώρεκα. in dictio-
 „ ne Ἀμφιμήτειον περὶ τὴν μήσθαν repone
 „ μήτραν. in Ἀναλώσαι, ἀφανίσαι, ποιμένεσιν, deest
 „ autoris nomen, quare substitue σοφοκλῆς
 „ ποιμένεσιν, ut postea legitur in Ἰαννα. Ἀνά-
 „ παυσον, τὸ μὴ κώνιον, lege τὸ μηκώνειον, eo di-
 „ ctum ita, quod soporem conciliet. Ανδροδῆ-
 „ μισ, lege ἀνδροδμῆς. Ἀναφοῖνζα, tu ἀναφοι-
 „ ζᾶν emenda. in voce Αεδήτιους pro Ἰλοσσον
 „ lege Ἰλισσον, & pro τοὺς οἴκας ὄρκας. Αρμεθεῖς,
 „ οἱ εὐπατρίδαι ἐν κύκλω repone ἐν κύπρω. Αρνι-
 „ κὸν, χρώματος εἶδος. scribe ἀρρениκὸν. Αρπαγή,
 „ ξυσήρ, scribe ἐξασυήρ ex Polluce. Ἀρπαγή τὰ
 „ κήρα, emenda ἀρπαγή τῶ κιννάρα, vel saltem
 „ τὰ κιννάρα. Αυλή κάμινος subjunge αὐλὸς εἰλκυσε
 „ τρόχος ex Suida; nam quod scribit tractum
 „ esse à ceramica figularive rota, manifeste
 „ declarant deesse illa verba. Βακχειὸν, τελε-
 „ σῆμιον κάρθηξαι, lege κάρθηξι. Βλωθρή, εὐάξης,
 „ repone εὐαυξής, & θρώσκησα pro θρώσσσα.
 „ Βούκερας, τῆς τίλης lege τήλιος. Γαλαρίας, ἰχθῦς
 „ ὁ ὄνικος, ex Althenæo lege ὄνισκος. Γήθια, οἱ
 „ δὲ γυψαλλίδας. repone γήθεια, οἱ δὲ γηθυλλί-
 „ δας.

22 δας. Γόργω πενέδραν, φοβεράν καὶ καθέδραν. re-
 23 ctius leges γοργώπ' ἐνέδραν, φοβεράν καθέδραν.
 24 Γραῦς ἔειφος. in fine reponito μάντιν λεγόμε-
 25 νον pro μάντην λέγομεν. Γρύπες. in fine lego
 26 γύπος νέμεσιν. pro γύπον ἐμέσιν. Γυμνοφυλακῆν,
 27 ἐπιτάττειν. restitue γυμνώ φυλακῆν ἐπιτάττειν.
 28 & priore versu pro κενώτερος κενώτερος. Δευ-
 29 δαλίδας. meo periculo reponito ἄλλοι τὰς
 30 λευκὰς κάγχους, οἱ δὲ τὰς ἐπιστράμενας κελθὰς,
 31 ubi vulgo legitur adjectis binis asteriscis;
 32 λευκὰς, κάγχρη * σοιδὲ τὰς * ἐπιστράμενας. Δεξαί.
 33 in fine τῆ βέβαια ἔσεσθαι τὰ συνιθέμενα legen-
 34 dum censeo, inductis transverso calamo
 35 hisce verbis καὶ ἦν * μεῖα. nisi quis explendæ
 36 sententiæ locique gratia malit reponi ista,
 37 καὶ μὴ μετὰ μελήϊα aut simile quid. Δετρός. ita
 38 distingue, δετρός, μάγειρος. Δέτις, παλάθη.
 39 Δωδεκαμήχανος, ποι συνέιν ἑσίας. repone ποιεῖν
 40 συνῆσας. Εἶαμενον, νήμενον κοῖλον. lego ἐνικμον,
 41 κοῖλον. Εἰκὸς τῆς ἐγχελέων. emenda τὰς ἐγχε-
 42 λεις θηρώμενοι πέπονθας pro πειρώμενοι πεπόν-
 43 θασιν ex Aristophanis Equitibus. Ἐκφυσις,
 44 ἕτερον ἐνιοι * πυλωρόψ. lege, ἕντερον, ὃ καὶ ἐνιοι
 45 πυλωρός. Ἐνδίες. vox corrupta est pro ἐνέ-
 46 τιδες. Ἐνδοκία ἢ μήτηρ. lego ἢ δημήτηρ. Ἐξω-
 47 μισ. sub finem καὶ οἰκονομικαί. repone οἱ κωμι-
 48 κοί. vide Etymologic. Εἰσκηπα. lege ex Dios-
 49 coride ἐρυσίσκηπτρον, ἰεραὶ βοτάνη, εἰς ἣν ἱεῖς
 50 non autem ἑῖς, ἐπισκήψη, & consentit Plu-
 51 tar-

29 tarchus in symposiacis. Ερρωπίζεσθαι, ἐσε
 29 γὰρ ῥῶπος ὁ λεπλὸς χόρτος. lege Φόρτος. Ερσηνίαι
 29 ἐνήμιον, δροσινόν. lege ἐνικμιον, δροσερόν. Ε'υκλη
 29 ρον. δρυός, ἔυχισον ἔυξυλον. repono ex Etymol.
 29 ἔυκηλον δρυός, ἔυχισον ξύλον. Ε'υμνοςος. resti-
 29 tivo ex Eustathio ἔυνοςος, & sequente linea
 29 τὸ ἐπίμετρον τῶν ἀλεύρων lego ubi perperam
 29 scriptum est, τὸ ἐπι μελα. ἡδυπνοΐδης. lege
 29 ἡδυπνοΐς. Θεσπαλαι malè pro θέσσαλαι. Θεσ-
 29 σαλον, τῆτο, interferenda est vox νόμισμα,
 29 ut in Adagiis nostris docuimus ex Suida.
 29 Θύμβρα, in fine ἀπόλλωνος θυμβραΐς. lege
 29 θυμβραΐς. Ιαξάρτης, βοτάναι. ποταμῆ. scribe
 29 ὄνομα ποταμῆ. Ἴδε πῦρ ἀφύη, sub finem pro
 29 τὴν ἀφὴν repono ἀφύην. Ἰθύφαλλοι. pro τὸ
 29 ποίμα. lege ποίημα. Ἴλθοι. restitue pro ταῖς
 29 ἄρυσιν. ἄρκυσιν. Ἰωπάρχη πίναξ, ἐνίοι, lege
 29 ex Suida ἐπεὶ οἱ. Ἰσθμιάσι repono ἰσθμιάζειν.
 29 Ἰφιμελίηρες lego ἰφιμελίδες ex Suida & Da-
 29 mascio Syro. Ἰωνικόν. pro his corruptis ver-
 29 bis ἐπι τέττε γὰρ ἐκ * ἀμυδένιο οἱ ἴνες fanius le-
 29 ges ἐκωμοδένιο οἱ ἴωνες. Ἴψ, κρεατοφάγον. in-
 29 verte molliter, κρεατοφάγον. καμάρης, κανί-
 29 δας. lege καρίδας. Καλικληρία, ἢ ἐπὶ καθόγω.
 29 lege καθόγω. Κέρχη, τὸ ἐκ τῆς μελαίνης. re-
 29 pone μηλίης, ἐ πανικο. Κέσκος. ibi κέσκον
 29 ἐκ ἔχσσαι. lego κέσκος νῆν ἐκ ἔχσσαι. Κόγχης
 29 ἐπὶ τῆ ἀξίον ἔ τέλειαν. invertite voces κόγχης
 29 ἀξίον ἐπὶ τῆ εὐτελέος. ex Suida ferè. Κοχλία,

„ malè τὰ αἰδοιόμενα χάα , pro ἐσθιόμενα ζῶα.
 „ Κοχῶναι , ibi οἱ δὲ τῷ ἱερῷ ὄσρα , lege , ὄσεία.
 „ Κελκαδιᾶν , in fine reponε κελίκας loco κρυβῆς.
 „ Κρησίθυρος , μέρος τι lege μέτρον τι. Κυνοδέσμη ,
 „ δισμός ἀκροπαθείας , reponε ἀκροποσθίας , ex
 „ Polluce. Κύπαρος. ἰσθίς τε quaterve κῦτλα-
 „ ρος per geminum τί scribe , & κυτλάρας ex
 „ Suida & aliis. Κυφέλαι. ἐν τοῖς ὡσὶν ῥῦπος συνισά-
 „ μενος pro ὑποσυνισάμενος. Λαμπήνη , pro ἄρμα
 „ ἀμάξης , lego εἶδος ἄρμαμάξης. & pro ῥαβδιον
 „ περὶ κεφαλὴν restituo ῥηδιον περὶ φωνῆς ὅ ἐστιν.
 „ nam in Suida corrupta vox est ἱρδιον. Λατα-
 „ γῆ , κροτάλω , reponε λαταγῆ , κοτλάβω ex A-
 „ ristoph. scholiaste. λευκὴν , μάζαν. Φυρεῖς ,
 „ reponε λευκὴν μάζαν φυρεῖσθαι. Λιθόνεψις , re-
 „ pone λίθον ἐψείς. Λίτριον , lege λίστρον ex Pollu-
 „ ce. Λειριόεντα , ibi περὶ τὸν λίαν ἀμέτρως γὰρ
 „ ὀδεύονται ἔτοι. reponε ὡς τὸ λίαν ὄραν , ἀμέ-
 „ τρως γὰρ ὄρωσιν ἔτοι. & mox pro ὁ παγειροέσ-
 „ σαν substitute ὅπα λειριόεσαν. Λιήρα , θαλαδὸν ,
 „ lege θαλλόν. Λοφόρρωτα τὸν ναπερρωγότα , reponε
 „ λοφόρρωγα , τὸν ἀπερρωκότα. Λοφοπωλεῖς , ibi
 „ τῶν λόφων περιτίθεσθαι , lege τῶν λόφων ὡς περιτ.
 „ Λυγμός , ἀνανυγμός lege ἀλαλαγμός. Λυγός ,
 „ ὄργανον ἐν ᾧ τὰ κοκκώμενα ἐμβάλλεται , οἱ δὲ τὸ
 „ σρεβλωτήριον reponε uti vulgo legitur κοκκώ-
 „ μενα & σρεβρωί. Μαγίς , παλαθίς ἄρθος reponε
 „ παλάθη ἄρθα. Μασχαλίσματα , locum cor-
 „ ruptum & mutilum ex Suidæ Lexico sarcire

„ licet. Μεγάμυχος, lege μεγάμυκλος ut apud
 „ Callimachum ἐννεάμυκλος ὄνος, sic enim in
 „ Etymologico legendum est in μύκλος. Μήνη,
 „ καὶ μῆνις ἔμμος lege ἔμμονος ex Eustathio.
 „ Μόρμοι, φόβοι, κοινοί, repone φόβοι κενοί. Μύες,
 „ αὶ συνεσθραμμένοι σάρκες καὶ διεσθαρμένοι, le-
 „ gendum puto διεσπαρμένοι potius quam πε-
 „ πυκνωμένοι, quod Gesnerus opinatur, ut
 „ passim per corpus dispersos musculos innuat.
 „ Μυκλῆς, πρὸ τρίμυμα, repone τρίπημα. Μυό-
 „ φωνον πῶα ἢ καὶ ἀκόνιον lego Μυόφονον πῶα ἢ ἢ
 „ ἀκόνιον. Μύρμηκας, ἀτραπὸς, repone μύρμη-
 „ κος ἀτραπὸς. Μῦς κίτλης γεύεσθαι, ἐπὶ τῶν νεώσῃ
 „ πρεσβιόντων, ex Suida repone ἀπαλλατιόντων.
 „ Νομεῖς, τῶν πιλοίων τὰ ἐγκύλια lego ἐγκοί-
 „ λια. Οἰκηθέρια, σκευὰ, lege οἰκηθήρια, σκεύη
 „ τὰ κατὰ οἶκον. Οἴνη, ibi ἀνλικείμενος τὴν
 „ ἔξω ἀχαιὸς, reponendum censeo τῶ ἔξ, ὃ καὶ
 „ χῆτος. Παλίμβολος, ibi τρίπατρος, lege τρί-
 „ πρετος. Πάντα κινήσας πτέρον lego πέτρον. Πάσ-
 „ σε, ibi πάσσε δ' ἄλλος θεῖοι, repone ex Ho-
 „ mero πάσσε δ' ἄλδς θεῖοιο. Πάταικοι, θεῖον φό-
 „ νικες, ἔς, ἰνῶσι κατὰ τὰς πρύμνας, emenda ex
 „ Herodoto in Thalia, θεοὶ φοίνικες, ἔς ἰσῶσι
 „ κατὰ τὰς πρῶρας. Πέλανος, πέμψιν ἔχων ῥυπα-
 „ ράν, ἢ τὸ ἐκ τῆς πώλης, lege, πέψιν ἔχων & τῆς
 „ πασπάλης. Πέρδικος καπηλεῖον, χωλὸς καὶ πη-
 „ λὸς. repone χωλὸς κάπηλος, nisi quis refracta-
 „ rius malit καὶ πηγὸς, sed prius illud probo.

„ Περ-

,, Περὶ ῥησιππίαν, ibi ἐν ἀφνίδαῖς lege ἀφύδναις.
 ,, Πίνα ibi καὶ ὄσῳδες κογχύλιον, repono πίννα &
 ,, ὄσρεῳδες. Πισήρ, ληνός, lego πιεσηρ ex Pollu-
 ,, ce. Πρόλογος, lege πρόλοβος, & paulo post
 ,, πρηγορεῶν pro γρηγορεῶν. Ραφανιδωθῆναι ibi
 ,, κατὰ τῆς ἔδαρ lege ἔδρας ex Aristophan. scho-
 ,, liafte. Ρήνεα, οἶα, lege ὄϊες. Σαρπηδόνιον, ibi
 ,, καὶ ἡ ἐν ὄρσεισήκῃ καὶ κιλικία πέτρα, lege ex Ste-
 ,, phano & ex Lucilio Tarrheo, ἡ ἐν θρακίῃ ἡ
 ,, καὶ κιλικία πέτρα ὑψηλοτάτη. Σανδαλαράχη
 ,, male, pro σανδάραχη ex Galeno. In Σαν-
 ,, δάλια male βαβλάντια, pro βλαύτια. Σίοαν,
 ,, ibi πανη * μον μῆνω. repono τὸν πάνεμον μῆνα.
 ,, Σίφνιος ἀρεαβῶν, ibi τὸν διὰ δακτυλῖς αἰδέμενον,
 ,, repono διδόμενον. Σποδια λάυρα, ex Eusta-
 ,, thio σποδησιλάυρα. Τέττωρα, ξύλα, ἐπὶ τῆς θρακί-
 ,, repono ex Polluce lib. 7. ξύλα ἐπὶ τῆς θυρακί-
 ,, Τιθῆνα, βασιλίδι, ἡ ἐκτορος λύτροις, id enim fa-
 ,, bulæ nomen est. Ὑπεζῶσθαι, τὸ εἰς αἰλιδρ *
 ,, ας ἐλθεῖν φιλητάς. sic corrigo εἰς αἰλινδήθρας ἐλ-
 ,, θεῖν, φιλήτας, est autem hoc postremum au-
 ,, toris nomen Athenæo non incognitum. φλέγ-
 ,, μας, αἰετός, ξανθός ὄξυς, lego φλεγύας ex Eu-
 ,, stathio Iliad. V. φυσιῶν, γάσρων, repono
 ,, φύσκων, ex Josepho, ut ostendi in Adagiis
 ,, meis. Ὡς ἐκεῖνος ἀναβάλλει τὸν τράπον, emen-
 ,, do ὡς ἐχῖνος ἀναβάλλει τὸν τόκον.

Justini locus enarratus.

„ **L**ocus est apud Justinum Trogi Pompei
 „ epitomistam lib. 6. obscurus satis, cui
 „ nisi è Sibyllæ oraculo lumen peti non potest,
 „ qui ita habet. Postulantibus sociis Agefi-
 „ laum ducem, Regem tunc Lacedæmonio-
 „ rum, propter responsum oraculi Delphici,
 „ diu Lacedæmonii, an eum summæ rei præ-
 „ ponerent, delibaverunt: quibus futurus im-
 „ perii finis denunciabatur, cum regium clau-
 „ dicasset imperium, erat enim pede claudus.
 „ Ad postremum statuerunt melius esse incessu
 „ regem, quam imperio regnum claudicare:
 „ Hactenus Justinus. Etenim oraculum ta-
 „ le est.

„ Φερίζεο δὴ σπάρτη καίπερ μεγάλαυχος ἔσσα,
 „ Μὴ (non ἤ) σέθεν ἀελίποδος βερίψη χωλὴ βα-
 „ σιλεία,

„ Ληρὸν γὰρ μόχθοι σε κατὰσχήσουσιν ἀελπιοί
 „ φθισίβροτον τ' ἐπικῦμα κυλινδομένε πολέμοιο.

„ *Sparta cave, quamquam immensum tua gloria
 „ crevit,*

„ *Ne claudum te præcipitet firmam pede regnum.*

„ *Insperata etenim longum te ærumna tenebit,*

„ *Et bellum horrifonis involvet fluctibus atrum.*

„ Quod oraculum legas apud Plutarch. in lib.
 „ quando Pythia defierit carmine oracula edere,

„ &

„ & Pausan. in Laconicis. Xenophon lib. 3.
 „ rerum Græcarum ita rem perstringit. Dio-
 „ pithes fatidicus imprimis homo, dixit Apol-
 „ linis oraculum extare, quo claudum impe-
 „ rium cavendum fit, cui Lyfander pro Age-
 „ filao respondit, se non putare id divino mo-
 „ nitu inhiberi, ne quis claudicet, quin po-
 „ tius ne regnet qui à genere sit alienus, nam
 „ tum claudum fore regnum, quum qui Her-
 „ culem genere non contingat, regnaret.
 „ Audita utriusque sententia populus Agefi-
 „ laum regnare iussit. Pausanias narrat ex-
 „ tincto Agide, certamen ortum de regni for-
 „ te inter Agefilaum & Leotychidem qui se
 „ Agidis filium ferebat, sed temerario patris
 „ dicto olim pro filio non agnitum, quum hic
 „ Agefilai altero pede claudi infortunio, civi-
 „ tati exitium portendi ab oraculo instaret, è
 „ diverso contenderet Lyfander Aristocriti fi-
 „ lius, studens Agefilai partibus, tandem reg-
 „ nare iussum fuisse Agefilaum. Ceterum hoc
 „ etiam obiter adnotandum venit apud Pausa-
 „ saniam in Lacon. postremum versum malè
 „ legi.

„ *Φθερσίεροτόν τ' ἐπὶ κῦμα κυκλωμένε πολέμοιο.*

„ **H** Adrianus Turnebus præcellenti vir in-
 „ genio & omnigena eruditione in Ad-

„ verforum libris innumeris locis lucem dedit,
 „ in multis infelix hariolus , dum terminos di-
 „ vinandi conjectandive transcendit ὑπὲρ τὰ ἐσ-
 „ καμμένα , citra veterum codicum opem. Ita-
 „ que agam cum eo non contentiosè , sed ut
 „ inter doctos agi decet , ne veritatis laciniam
 „ tenentes amittamus. Locus est apud Sept.
 „ Tertullianum scriptorem horridiorem paulo,
 „ sed antiquitatis peritissimum in pererudito
 „ libello de pallio ; ubi sic legitur : Cum in-
 „ ter insulas nulla jam Delos , arenæ Samos,
 „ & Sibylla non mendax. Hic ille pro *arenæ* ,
 „ *Rhene* legendum prope affirmat , quæ fit in-
 „ sulula Delo vicina : quum autor ille respi-
 „ ciat proculdubio ad Sibyllæ oracularem ver-
 „ ficulum qui talis est.

„ Ἐῖσαι καὶ Σάμος ἄμμος , ἐσῆται Δῆλος ἄδηλος.
 „ qui versus Latinis auribus cum gratia appen-
 „ di non potest , propter parechesein vocum , so-
 „ nat autem ita. Erit olim famos ammos. id est :
 „ arena & Delus , non Delus. id est : non conspi-
 „ cua : quo abolitum eas cecinit vates : alio-
 „ qui etiam Arenes nomen quid attinebat mu-
 „ tare , quum ejus ut oppidi Messeniæ memi-
 „ nerit Homerus & Stephanus. & in Eliacis
 „ Pausanias Samnicum oppidulum temporibus
 „ Heroum dictum fuisse Arenen disertè scribit :
 „ sed in Messenicis nomen accepisse ait ab Are-

„ ne

„ ne Oebali filia , uxore Apharei. Verum hoc
 „ nihil ad rem. Illum ego errorem magis pu-
 „ dendum opinor , vindicando lectionem ex-
 „ cusorum codicum receptam , quod pro *Te-*
 „ *meno pariter* , affirmat verissimè legendum ,
 „ Tisameno pulso : quum eam rem tribus ver-
 „ bis explicet , atque evincat Pausanias in Co-
 „ rinthiacis , Ἐπὶ δὲ τῷ Τισαμενῷ τέττα κατιῶσιν ἐς
 „ πελοπόννησον ἠρακλεΐδαι , τήμενος μὲν καὶ Κρεσ-
 „ φόντης. &c. dicam idem Latine ut potero.
 „ Regnante apud Lacedæmonios Tisameno ,
 „ Heraclidæ Temenus & Cresphontes Pelo-
 „ ponesum occuparunt. Vides quam clarè
 „ & breviter totidem penè verbis eandem hi-
 „ storiam uterque delibavit , ab illo Herculeæ
 „ posteritas , ab hoc Heraclidæ quasi Herculis
 „ posterì nominantur. Accedit quod Tisame-
 „ nus è pelopidarum genere fuerit : & Hera-
 „ clidæ ad Perseum gentis suæ originem retu-
 „ lerint.

Plauti locus unus & item alter re-
stitutus.

„ **A** Pud Plautum in Aulularia lepidus jo-
 „ cus est in coquos è genere Geryona-
 „ ceo rapaces , quos ita oculatis manibus esse
 „ ait , ut nemo quantumvis Argus satis accu-

„ ratè eos observare queat. Aspersus est il-
 „ lic versus de Argo custode Iûs, haud du-
 „ biè corruptus qui ita passim legitur, quem
 „ quondam Jovi Juno custodem addidit. Ego
 „ mutato u in n versum sanare posse mihi vi-
 „ deor, qui clodicat alioqui, imo constare nu-
 „ meris suis nequit, admissurus Trochæum in
 „ Jambico trimetro, id quod prorsus ab eo ge-
 „ nere alienum est. legendum itaque non du-
 „ bito Iöni, pro Jovi, ut sit dandi casus ab
 „ Iö, ut Dido, Didûs, vel Didonis, Didoni sic
 „ Iö, Iûs, & Iönis, Iöni. alioqui quis dicat Argum
 „ custodem additum Jovi, præter fabulæ ratio-
 „ nem, quæ ab Junone Zelotypa adhibitum
 „ Jöni in vaccam mutatæ Argum memorat.
 „ Deinde qui sequitur versum de bibare tibi-
 „ cina, quæ sola ebibere possit fontem Pire-
 „ nen si flueret vino, molliter repono ita,
 „ *Fontem Corinthiensem Pirenen potest.* non
 „ autem Pirenæum. hîc enim, in voce Pire-
 „ næum syllabam natura longam corripere neces-
 „ se esset. Est enim Πειρήν Pirene fons in arce
 „ Corinthi, non salientibus quidem proma-
 „ nans, sed tamen limpida eaque potui gra-
 „ tissima aqua abundans, ut Strabo scribit lib.
 „ octavo, ubi interpret non satis scitè nec verè
 „ autoris sententiam appendisse mihi videtur:
 „ eadem ad verbum transcribit in Homerum
 „

” Eufstathius. Quem fontem dictum scribit
 ” Pausanias in Corinthiacis à Pirene Acheloi
 ” filia, quæ Cenchrum filium à Diana invita
 ” peremptum in lachrymas & exinde in fon-
 ” tem deliquisse memoratur in fabulis.

Locus item alter in Plauto correctus.

” **P**Lauti fabulas non adeo jocos salibusque,
 ” quam mendis refertissimas esse constat,
 ” quibus sanandis multi salutare admovent
 ” manus, in quibus principem facile locum ob-
 ” tinet Camerarius vir extra omnem judicii
 ” aleam doctissimus, nec postremas ferens Adr.
 ” Turnebus. Horum ille in Pœnulo, ubi vetus
 ” habet lectio, Cochleæ sunt è testa, ut se su-
 ” stolli solent; reponendum putat, Hetruscæ
 ” sunt columnæ, sustolli solent. At Turne-
 ” bus, Græcæ sunt hæ columnæ: quod hoc
 ” genus apud Romanos in pretio fuerit. Ego
 ” neutri assentior, sed veteris lectionis vestigia
 ” quam proximè sequens, lego elegante sensu
 ” & loco isti accommodo, Cochleatæ sunt,
 ” columnæ. Vel certè, Cochlacæ fiunt co-
 ” lumnæ. Nam quum filias à multis annis
 ” parvulas raptas, pater Hanno jam adultas
 ” inveniens, miraretur tantas evasisse è tantil-
 ” lis, lepido joco adolescens amator subjicit,

„ Cocheatæ sunt columnæ , ut indicet quod
 „ illæ veluti scalæ cochlides gradatim scanfiles ,
 „ annis grandiores altioresque evaserint : vel
 „ Cochlacæ fiunt columnæ , quasi dicat , nil
 „ mirum si illæ in eam proceritatem evaserint,
 „ quando & cochlacæ , hoc est , glareæ & ro-
 „ tundi lapilli temporis progressu fiant co-
 „ lumnæ.

*Lampridii locus unus , aut alter ex-
pensus.*

„ **A** Pud Lampridium in spurcissimi illius
 „ Elagabali vita , legas monstrum illud
 „ equis pro pabulo objecisse uvas apamenas :
 „ quam ibi lectionem vitium habere existimo,
 „ siquidem pro Apamenas , legendum cenfeo
 „ apyrenas , quæ ut delicati saporis sunt , ita
 „ acinis non sunt molestæ. Nam uvæ ex A-
 „ pamea Bithyniæ non sunt hujus cognitionis.
 „ Itaque locus ita legendus. Misit & uvas apy-
 „ renas in præsepia equis suis. Ibidem paulo
 „ superius pro , & masticatum & pulentatum ,
 „ repono pulegiatum , condituræ scilicet genus
 „ è pulegio.

„ PLURIMÆ sunt lacunæ in Terentianis
 „ commentariis, quæ Donati nomine ex-
 „ stant, quas universas explere citra vetustarum
 „ codicum opem nemo facile queat, quantum-
 „ vis variæ lectionis opibus suffultus. Unum ta-
 „ men locum in primis, qui est in Adelpho-
 „ rum initio videor mihi restituere posse, ubi
 „ quum Mitio suam felicitatem ab orbitate
 „ prædicans, dixisset, & quod fortunatum
 „ isti putant, uxorem nunquam habui. In Do-
 „ nato Menandrum testem citante, asteriscum
 „ quidem notatum videas, sed verborum nihil.
 „ Itaque desiderari ibi loci autumo hosce fe-
 „ stivissimi Comici versus,

„ ὅσις γεγόμενος βέλεια ζῆν ἠδέως,

„ ἐτέρων γαμόνων αὐτὸς ἀπίχεσθω γάμων. id est:

„ *Qui vivere optat suaviter, ubi conjuges*

„ *Ducunt alii, ipse prudens vitat nuptias.*

„ Felicitatis genus ἀγαμίαν prædicat, ei qui
 „ suavem velit vitam degere: id quod Teren-
 „ tianus senex gloriatur, eo nomine se fortu-
 „ natum existimans. cum quo etiam consentit
 „ Horatianum illud hemistichium, melius nil
 „ cœlibe vita. Enimvero non possum quin
 „ una eademque opera aliis nonnullis mendo-
 „ sis locis Donati aut lucem addam, aut me-
 „ dicam manum, quoad ejus à me fieri pote-
 „ rit, adhibeam. Itaque in Donati commen-

tariis

„ tariis ad Adelpbos act. 4. scena 3. ad eum
 „ verfum Terentii, Propter fuam impotentiam
 „ fic femper credunt negligi. fcriptum invenias,
 „ legitur & claudicare. quæ vox ut eft
 „ abfurda à fenfu, ita & abfona & intolerabilis
 „ etiam in quadrato Jambico. igitur reponito
 „ eo in loco, *calvier*, quod frustrari & decipi
 „ fignificat: cujus vocis ufus eft apud Plautum
 „ in Caffina: Nam ubi domi fola fum, fopor
 „ manus calvitur. & apud Salluft. Contra ille
 „ calvi ratus, hoc eft, decipi; à quo verbo
 „ calumniam derivatam effe putat Prifcianus
 „ primum nominis grammaticus. Nec defunt
 „ qui in Eunucho legunt ex vetuftis exemplari-
 „ ribus, Nunc ubi meam benignitatem fenfifti
 „ te calvier. pro quo vulgata habent, in te clau-
 „ dier. Deinde fcena 3. act. 5. ad eum ver-
 „ fum. Tam excoctam reddam atque atram
 „ quam carbo eft. Ubi Donatus, excoctam
 „ ad tenuitatem ficcati coloris, Atram ad co-
 „ lorem retulit. lego, excoctam ad tenuitatem
 „ ficcantis caloris &c. Idem in Eunucho actu
 „ 4. fc. 7. ibi, ego eo ad Sophronam. errat
 „ (nifi alius quifpiam fciolus id fomnii afperfe-
 „ rit) ubi inquit. Hoc lentius à Thaide Chre-
 „ meti. manifefto errore. nam Thais ibi non
 „ loquitur, fed Chremes adducere pollicetur
 „ nutricem, id quod confirmat fcena tertia
 „ quin-

„ quinti actus. Item act. 1. sc. 2. ubi Mi-
 „ tio fratrem complacare fatagit, Donati
 „ verba hæc leguntur, quod imitatus Cicero
 „ se coelum exagitat. Scribendum censeo,
 „ quod im. Cicero est, ubi Cæcilium exagitat.
 „ In commentario Donati in Hecyram sc. 4.
 „ ejusdem numeri actus, in verba illa Pamphi-
 „ li quibus miseriam suam deplorat, omnibus
 „ modis miser sum, nec quid agam scio, tot
 „ nunc me rebus miserum concludit pater. co-
 „ dicis à Frobenio excusi errorem dissimulan-
 „ dum non putavi, ubi legitur, Indignatio de
 „ fera indignata. ego legendum existimo. In-
 „ dagata aut indagine cincta, sic enim feram
 „ concludi dicimus, ubi indagine, hoc est,
 „ plagarum continuata serie cingitur, quomo-
 „ do Lucanus libro 6. illud extulit:

„ *Et silvas, vastaque feras indagine clausit.*

*Festi Pompeii locus restitutus, simulque de
 Strenis earumque origine nonnihil.*

„ **A** Pud Festum Pompejum quærenti aliud
 „ mihi occurrit non indignus vindice lo-
 „ cus in verbo, Sacram viam, ubi mentio fit
 „ facelli Sirenix, lectione manifestò adultera-
 „ ta, nam Strenix vocabulum indubitato re-
 po-

„ ponendum est illius vice , docet enim sacræ
 „ viæ initium ordiri à regis domo ad sacellum
 „ streniæ : lectionis fidem integram tuetur
 „ Varro in libris de lingua Latina , his verbis,
 „ ex hinc oritur caput sacræ viæ ab streniæ
 „ sacello. Coluit enim Romana superstitio in
 „ illa putatitiorum deorum turba , aut infini-
 „ tate potius & Deam Streniam , non autem
 „ Strenuam (id quod Giraldus amplecti magis
 „ videtur) à strenuè faciendo , ut vult Augu-
 „ stinus , aut quod strenui viri tutelarem eam
 „ agnoscerent , è cujus luco jam inde ab urbis
 „ conditæ primordiis , Tatius rex verbenas no-
 „ vi anni auspices primus assumpsisse legitur ,
 „ inolita inde conferendarum strenarum con-
 „ suetudine , quod hisce verbis testatum reliquit
 „ urbis præfectus Symmachus. Ab exortu
 „ penè urbis Martiæ strenarum usus adolevit ,
 „ autoritate Tatii regis , qui verbenas felicitis
 „ arboris ex luco Streniæ anni novi auspices
 „ primus accepit , Divi imperatores. Nomen
 „ indicio est viris strenuis hæc convenire ob
 „ virtutem. Quo ex loco clarissimè elucet
 „ Strenæ etymon , sive à Strenia , sive à stre-
 „ nuitate vocis originem derives , cum Nonio:
 „ nam Feltus Pompejus extortam planeque ab-
 „ surdam rationem commentus , quin latæ cul-
 „ pæ notam incurrat , minimum abest , dum
 „ stre-

„ strenam quasi trenam dici autumat, à nu-
 „ mero, qui alterum tertiumque similis com-
 „ modi venturum portendat. Tranquillus de
 „ Caligula sic scribit cap. 42. edixit & strenas
 „ ineunte anno se recepturum, stetitque in ve-
 „ stibulo ædium Cal. Januariis ad captandas sti-
 „ pes, quas plenis ante eum manibus ac sinu
 „ omnis turba fundebat. Strena dicitur mu-
 „ nus quod datur ominis boni gratia, qui
 „ mos durat etiamnum apud nos, quando
 „ quotannis ante Cal. Januarias munuscula fe-
 „ licis anni auspicia missitamus vicissim ami-
 „ cis. Strena dabatur etiam advocatis &
 „ amicis, ut testatur Plautus in Menech-
 „ mis.

*Loci Plinii & Athenæi vindicati, &
 Rondeletii error ostensus.*

„ **M**Ultijugæ eruditionis, magnique in re
 „ piscaria judicii virum Rondiletium
 „ suspexi & veneratus sum, ut decuit semper:
 „ non potui tamen impellente huc veri studio,
 „ inconniventer præterire locum, ubi censo-
 „ rio planè supercilio omnium sententias de
 „ buccino convellens, & Plinii & Athenæi
 „ locos corruptos asserit, erroris ipse manife-
 „ stus, & Archippi senarium foedè delumbat

„ atque commutilat. Plinii verba sunt, Duo
 „ sunt genera, Buccinum minor concha, ad
 „ similitudinem ejus buccini, quo sonus edi-
 „ tur &c. alterum purpura vocatur. quam le-
 „ ctionem confirmat vetustissimum exemplar,
 „ quo diu multumque usus sum, quanquam
 „ ille in vetustioribus legi, major, asseveret,
 „ sed qua fide dubito, quando nullum istius
 „ lectionis documentum. comperiam, vel apud
 „ Hermolaum, vel Massarium, vel Gelenium,
 „ vel etiam Pincianum, quorum tamen est spe-
 „ ctata in restituendo Plinio cum diligentia
 „ tum fides. Sed quid hos nomino, quum ex
 „ ipso Aristotele convinci possit magnitudine
 „ Purpuram Buccino præcellere, id quod mox
 „ subjiciam, si prius Comici Archippi trime-
 „ trum ascripsero, quem vir ille, pace ejus
 „ dixerim, foedè intulso ac ridiculo interpre-
 „ tamento commaculavit, & foedius pede suo
 „ mutilavit: is autem integer talis est.

„ Κήρυξ θαλάσσης τρέφμιος, ὑὸς πορφύρας. i. e.
 „ *Aequoris aluminum, Purpuræque Buccinum*
 „ *Proles.*

„ Nunc vide quam infeliciter hunc deartuet,
 „ dum loco ὑὸς legendum sancit ὡς, atque ita
 „ reddit latinè. Buccinum marinum abundè
 „ nutrit ut purpura. Quæ interpretatio quam
 „ sit à fide Græcæ phrasæ aliena, vel cæco ap-
 „ pa-

pareat : siquidem Archippi verbis astipulatur Aristoteles libri 8. cap. 32. ubi sic ait, τον αὐτὸν ἢ τρόπον ἐγίνοντο αἱ πορφύραι καὶ οἱ κήρυκες. id est : itidem in purpuris gignuntur & buccina : quod si gignuntur intra purpuras buccina, non immeritò nec imperitò Comicus buccinum purpuræ natum nuncupavit : & Plinianæ lectionis veritas confirmatur, quando eam alvei capacitatem purpuris tribuit, cui buccina suos natales acceptos referre possint.

Euripidis locus.

A Pud Euripidem in Oreste fabula versus sunt qui choro attribuntur, illi μισθῶν, Σίγα, σίγα λεπτὸν ἔχνος ἀεβύλης τιθεῖτε, μὴ κ' ὑπέιτε (vel ψαφεῖτε meliore scriptura) μήδ' ἐσω κλύπος ἀπὸ πρόβατ' ἐκεῖσ', ἀπὸ πρό μοι κοίτας.

quibus compellat cœtum Argivarum mulierum, ut silentio accedant, neve strepitum ciēant, ne somnus malè sopito Orestis abrumpatur, utque in suam gratiam illorum concedant à lecto procul. quod ita esse ut ex prolegomenis incerti auctoris liquere potest. Idem & ex Laërtii Cleanthe elucebit, qui interroganti cuidam quid

„ potissimum filio inculcaret , memoriaque
 „ tenendum præciperet , respondit , τὸ τῆς
 „ ἠλέκτρας, σίγα σίγα λεπτὸν ἴχνος ἀρβίλης τιθεῖτε.
 „ ita namque interpolandus est locus apud
 „ illum , pro τὸ ἐκ τῆς ἠλέκτρας, eamque lectio-
 „ nem secutus est & Hesychius Milesius ,
 „ oscitantia quadam deceptus aut loci ignora-
 „ tione , apud quem pro λεπτὸν scribitur λευ-
 „ κὸν : meliorem tamen codicis lectionem ex-
 „ pressit Laërtii interpres , qui ita legisse vi-
 „ detur ut ego , vertit namque , illud ait
 „ Electræ. A cujus fide cur discesserit in
 „ Apophth. Erasmus , quid dicam nescio ,
 „ hallucinatum certè constat. Porro lectio-
 „ nem λευκὸν agnoscit & Scholiastes Euripi-
 „ dis , ut priore ratione jubeat tacitè & levi
 „ pede accessum moliri fœminas , posteriore
 „ verò , ut tacitè candidos pedes promo-
 „ veant.

Fragmentum.

„ * * * institutum suum damnent , fui-
 „ que officii memores , quid se deceat ,
 „ qua in parte ab aliis privatis personis dis-
 „ fideant , inspicere non graventur. Ne-
 „ mini fermè obscura est Regis hac no-
 „ stra ætate cujusdam sordities , qui impro-
 „ ba

„ ba ratione à subditis ipse suis frumenti
„ acervos, butyri aliarumque rerum strues
„ mercatur, quos suis navibus exportatos
„ aliò carius vendat, interverfo ab suis è
„ finili negotiatione lucelli momento: ne-
„ que hos intra fines ea fiat fordities, quin
„ infuper & libripendis, ipse munus prope-
„ modum subeat, & ab exteris negotiatori-
„ bus viliozem mercium importatarum nun-
„ dinationem minis (ne quid gravius ad-
„ dam) extorqueat, Vespasiani patris in ea
„ re æmulus, quem Tranquillus memoriae
„ prodidit exercuisse negotiationes vel pri-
„ vato pudendas coëmendo tantum, quod
„ piuris postea distraheret. E diverso Anti-
„ gonus Macedonum rex olim Aristodemo
„ amicorum uni, minuendas esse largitiones
„ & impensas regias suadenti lepido dicterio
„ respondit, verba ejus jusculum redolere:
„ quod coquos non autem Reges parsimonia
„ deceat: Quodnam hujus regis importu-
„ næ, turpes, ne dicam flagitiosæ sordes,
„ responsum ab illo tulissent, si ea ætate
„ vixisset? Præclare ergo Artaxerxes Rex
„ barbarus, Regalius ajebat esse addere quam
„ adimere. Sed tu quisquis es princeps,
„ quem non dispudet foedum orbi præbere
„ exemplum, audi quid de Theophilo illo

„ commemoret ZONARAS. Hic quum
„ quodam tempore navis oneraria sarcinis
„ mercibusque onusta, quæ ad uxorem suam
„ pertinebat, in portum appulisset, re in-
„ tellecta, nec detecto interim suo consilio,
„ nautarum * * *

HADRIANI JUNII

HORNANI MEDICI

COMMENTARIUM

DE COMA.

ИМУ, ИМАЦИАИ

НОРМАТИ МЕДИЦИ

КОМПЛЕКТ АРИУМ

В. С. С. А.

PRUDENTISSIMO ET SPE-
CTATISSIMÆ ERUDITIONIS
viro D. Martino Ædituo Amsterodamo,
rei medicæ experientiss. Doctori,
Hadrianus Junius Hornanus Medi-
cus salutem optat.

Magna est in utranque partem consuetudi-
nis vis atque tyrannis, humanissime
Martine, ut quicquid aut damnet libera-
ter novum & recens, aut longo usu re-
ceptum probet, ad exemplum morosæ
senectutis, cui nova semper sordent, vetera cum-
primis arrident & commendantur, quantumvis il-
laudatiora. Quod ut argumentis doceri multis po-
test, ita nunc de industria silentio præteribo cætera
omnia, solum de recepto superioribus annis alendæ
comæ more, nunc desito & abrupto, ac propterea
magnam apud populares meos invidiam sustinente,
verba facturus. Quod equidem argumentum non
malevolentiae stimulo actus in manus accepi, sed ut
justam consilii factique mei rationem, quoad ejus
fieri possit, instituerem, novitatisque opinionem ex
animis quorundam consuetudinis jure nimis abuten-
tium exculperem. Nam quum paucos ante annos
ex Italia (quò ad capiendum animi cultam fueram
profectus) in patriam redissem attonso vertice, ex
more Italæ gentis, cui me (sicuti πολύτροπον virum
debet)

deceat) in cultu non infeliciter attemperaram, plerique difficiles homines & refractarii, qui cum Aglaio Arcade nunquam patriæ, ut ille agelli sui, fines excefferant, cæperunt obgrunnire, factumque gravi viro, qualem deceret esse medicum, indignum sugillare. Quapropter tum temporis, ut potui, vindicavi me ab inveterata illorum & improba pertinacia, quam tamen difficillimum fuit altissimis radicibus insidentem evellere, aut quod Græci dicunt significantius, δευροποιδὸν ἐλβερε. Arcades more suum glandibus vesci solitos, esum cerealium frugum aspernatos legimus. Qui vapidum haurire consuevere, generosissima quæque vina respuunt. Antipodes ex altissima Platonicæ specus caligine eruti, gratissimam hanc rerum faciem, almamque lucem averfantur, longeque præoptant ad consuetas redire tenebras. Sic isti pristinae consuetudinis legem tenere mordicus malunt, quam ad nova, licet potiora, transire. Medæa Ovidiana videt meliora, probatque sed deteriora sequitur. At isti animadvertunt quidem meliora, haud probant tamen, & pravitate erroribus imbuti, pejora amplecti non desistunt. Proinde plenior super hac re velificationem, quam tunc animo conceptam premere in commodius tempus operæ precium fore videbatur, nunc adornare visum fuit, præsertim quum lusus iste non sit prorsum illiteratus, (nisi me mea fallit Φιλανθία) imò seria quoque ducat. Porro quum ternas ferè scribendorum commentariorum rationes olim fuisse observemus,

ut aut *litteratos lusus in publicum darent*, aut ut *amicis gratificarentur*, *familiariumque precibus acquiescerent*, aut cum Platone *senilis oblivionis remedium quærerent*. quam philosophi *sententiam exprimens Cicero*, *vindemiolas omnes eò reservare se ait*, ut *illud subsidium senectuti paret*. Certè *prima ratio nostro huic lusui patrociniū adferet*, ut *spero*. Alioqui *fateor argumentum esse per se tenue & exile*, sed *interdum etiam ad minutiora juvat descendisse*. Sunt *autores non pauci*, qui simili in genere *ludere non fuerunt gravati*. *Culicis encomium scripsit Maro*, *Lucianus muscæ*, *pulicis Michael Psellus*, & *apud nos (nisi mentitur titulus) Naso*. *Laudatur ab Heraclide Lycio Labor*, ab *Aristophane Paupertas*. *Mortis præconium extulit Alcidas*, *Dion Prustiæ comæ*, *Synesius calvitii*, *calculorum Polycrates*, *Clitarchus terebinis*, *Quartana Phavorinus: bombycum*, *salis & somni laudationem alius quispiam*. *Stultitia nuper Erasmus*. At *nostrum hoc argumentum prosequi non piguit argutissimum philosophorum Chrysippum*, *toto fermè quarto librorum de honesto & voluptate*. Equidem non *profiteor hoc libello veritatem ipsam abstrusam ex altissimo Democriti puteo revocasse me*, sed *illustrare tantum conatum*, ut *morositatem quorundam, meum meique similium factum damnantium castigarem*. Proinde per capita *malui delibare argumentum istud*, quàm *continente oratione ac perpetua urgere*: neque *verò tyrannicè sancire*, quod *nobis probatur*, sed

multiplici solùm autoritate & probabilibus rationibus id vindicare placuit. Quòd si quis pro inveterata libidine antiquis mordicus inharere malit, quàm errorem agnoscere, & agnitum persequi, huic Martialis illud occinero: Non intret Cato theatrum meum, aut si intraverit, spectet. Tu pro tuo candore, benigna fronte libellum excipies, benignioribus oculis spectabis & leges: aut si hoc non merebitur, pro tuo arbitrio in eum statue quicquid libet, sive flammis dedi velis, sive aquis interire. Vale amicorum candidiss. Harlemi, sexto Idus Aprileis, anno 1556.

HADRIANI JUNII
HORNANI MEDICI DE CO-
MA COMMENTARIUM:

C A P U T I.

*De Comæ vocabulorumque eò spectantium multiplici
suppellectile & significatione.*

VOces instituti operis proprias enu-
merare singulatim atque enucleare
postremo loco institueram, quia
grammatices propria fit ista tracta-
tio, ac propterea quia fastidii ple-
nior, in calcem operis eam rejicere visum erat.
Sed ab eo instituto revocavit me omnium pe-
nè eorum qui de re quapiam commentarios
scripsere consensus, quos à vocum finitione
auspicatos ferè video, ut lectori constaret,
qua de re institueretur oratio. Accedit eò-
dem quòd toto hoc in genere vocum istarum
sæpius recurrat mentio in citandis autorum
testimoniis, quorum nisi prius explicata, ob-
scurior foret ratio, præsertim quum non Læ-
liis, sed Consentinis (ut Lucillii utar verbis)
non eruditionis culminibus, sed literarum
amantibus parentur ista, à deprompturo can-
dicè

didè in medium opes lectione non parum multa in penum conditas. Coma itaque (ut inde auspicer) Græcorum κόμη respondet, nomenque habere videtur ἀπὸ τῆς κομῆν, id est, à curando & ornando, ut Artemidoro placet, qui vocabulum istud τὸ ἐπιμελεῖσθαι significare ait, quoniam studio excoli requirat, alioqui eo indigna nomine. Sunt qui Comam quasi κόσμον & capitis ornamentum dici autumant: qua ratione & arborum folia κόμαι dicuntur, quòd ad ornatum sint comparata. Unde hyems ventorumque injuria exuere plantas honore suo & expoliare comis legitur, ubi frondes decutit. Ita Flaccus, Arboribus redire comas simul cum vere, ait. & Osiris apud Tibullum, vir idem docuit cædere falce comam, hoc est, putare ramos & frondes arborum. Nec desunt qui παρὰ τὸ κόπτεν, id est, à cædendo, vocis originem derivare malint, ut ab ejus verbi præterito κέκομαι descendat. Quorum opinioni refragari videntur Servius simul & Tib. Donatus, nobilissimi grammatici, quorum ille Comas esse capillos non tonsos annotat, hic comarum significatione prolixitatem monstrari scribit: usque adeo non esse fidendum etymologiæ videtur, ut eam non immeritò ἀλάζονα μάστιγος Galenus dixerit, mendacem videlicet testem. Hinc descendit κομῆν variè acceptum, modò
pro

pro luxuriare capillis, quomodo κομῆτης λει-
 κῶν, pascuum læto graminis proventu abun-
 dans à Tragicis dicitur: & quemadmodum
 Scamander pingebatur minimè κομῶν, hoc est,
 coma exuberans (quod inquit Philostratus)
 propter incendium, quo juxta fabulam ripæ
 ejus conflagraverant: in qua significatione &
 κσελαῖν, pro comare, efferunt illi, quasi ton-
 suræ indigere, autore Polluce, licet eas vo-
 ces discrepare tradat Ammonius. Interdum
 κομῶν simpliciter pro abundare capitur. Sic
 Scyron insulam τῆ σχίνω κομῶσαν, lentisci co-
 pia scatentem dixit Philostratus junior. &
 Procopius de fano istud extulit, κατὰ κομῶ τοῖς
 ἀναθήμασιν, donariis refertum est. Præterea
 tropicè pro superbire cristasque attollere ob
 res bene gestas, idem accipi annotat Ham-
 monius, Aristophanes Nebulis: κἄγω μὲν
 τοῖς τῷ ἀνὴρ ὢν ποιητὴς ἔ κομῶ id est: Equidem
 tantus ego poëta nihilo magis ferocio. He-
 rodotus, ἐπὶ τυραννίδι ἐκόμησε, hoc est, super-
 biit ob assumptam tyrannidem, five, magnos
 sumpsit spiritus, jam regnum adeptus. „ Sic
 „ illud apud Suidam jambicum

„ ἐπὶ τῷ κομῶς καὶ κομῶς εἶναι προσποιῆ:

„ *Qua re superbis, visque splendidus viderier.*
 Significat & εἶδερα comam, sed propriè quam
 comendo alimus, & in qua nutrienda stu-
 dium ponimus, juxta consuetudinis legem,

ἢ ἐξ ἔθους τημελαμένη, ut Theocriti scholiastes ait. Eandem & φόβην nominat Tragœdia, unde illud Sophoclis in Antigone:

πᾶσαν αἰκίζων φόβην ὕλης πεδιάδῳ. id est:

Omnem deglubens campestris sylvæ comam.

Quæ quidem vox horroris terrorisve significationem quandam insinuare videtur, si ejus etymon spectemus. Idem in Oedipo Colono:

ἐν δ' ἄκραν δέμ' ὑπῆλθε κρατὸς φόβαν. id est:

Metus subivit capitis in summam comam.

Æschylus in Prometheo metaphoricè pro solis radio, quem comæ instar diffundit, extulit:

σατευτὸς δ' ἠλίξ φοίβη φλογί

χροιάς ἀμείψεις ἄνθῳ. hoc est:

Austus crine solis torrido

Florem nitoris exues.

Ejusdem classis est & κρέξ, cujus usus est in eo versu: Πορφυρέην ἤμησε κρέκα. *Purpureum secuit crinem.* quod de Niso dictum est. Æschylus in Agamemnone κόρσας dixit capitis pilos,

λευκάς, ἣ κόρσας τῆ δ' ἐπαντέλλει νόσῳ. id est:

Canos capillos morbo in isto nutrit.

Unde & δοχμοκόρσαι dicuntur qui obliquant cæfariem: & κόρσης cognomen fuit ejus qui primus capillitium radi sibi passus est: hinc & κορσωτήριον pro tonstrina apud Athenæum. Vendicat sibi locum in hoc ordine & χάϊτη,

im-

impropriè tamen , ut quæ fetam notet. *χάι-
τας* *πεξάμενην* , id est , comas peccentem Ju-
nonem facit Homerus: quod vocabulum etiam
ad folia transfert Arcestratus , quum ait ,
μήτης οινόφύς βότρυος χάιτην ἀποβάλλει , signi-
ficans vitem pampinos suos exuere. Huc re-
feruntur & *τείχες* , istud nomen adeptæ ἀπὸ
τῆς *τείζειν* , quod inter tondendum stridorem
ædant , ut annotat Phavorinus : unde & tri-
cæ Latinis dictæ , teste Nonio Marcello ,
dempta aspiratione. Item *τείχωσις* , & *τείχω-
μα* , de quo *ἀνάσιμον τρίχωμα* Hesychio capil-
litium exponitur , quod sursum per frontem
ad verticem assurgit. ,, Eodem veniunt &
,, *ποκάδες* sic dicti crines ἀπὸ τοῦ πέκεσθαι à pe-
,, ctendo , teste Hesychio. ” Addatur huc &
λάχνη poëticum vocabulum , ut & *σμήριγγες*
apud Pollucem & Lycophronem in Alexan-
dra. *μαλλός* quoque accedit , quæ vox tamen
hirsutiorum & villorum i- star oblongam co-
mam notat propriè : à quæ *μάλιον* diminutivè
Stoicorum familiari more in Epigrammatis
legitur. Quin & *κέρας* veteribus capillitium
notat , quo sensu *κερῶ ἀγλαόν* Paridem nomi-
nat , sed convicio , Homerus , quod ad inescan-
das & ad stuprum sollicitandas virgines coma
lasciviret : tametsi Herodotus & Appion
grammatici in istum Homeri locum annotant,
esse quoddam plexus crinium genus , instar
cor-

cornu effigiati, unde illi nomen: variis si-
quidem modis ornare capillos fatagebant ma-
jores, quemadmodum plenius dicitur postea:
alioqui crinem κέρας dixisse illos simpliciter,
ostendunt voces κείρεσθαι, id est, tonderi, &
κερὰ tonfura, quas à κέρας derivari vult gra-
vissimus autor Plutarchus, Archilocho etiam
κεροπλάτην nominante hominem ornandæ co-
mæ & componendæ studiosum. Potest &
ὀρθοκέρας φρέκη ex Sophocle hujus rei fidem fa-
cere, surrectrix pilorum formido. Superio-
ribus Græcis vocabulis respondent Latina
ista, Coma, pilus, capillus composita voce
quasi capitis pilus, crinis ἀπὸ τῆς κρίνειν, à dis-
cretione dictus, auctore Festo Pompeio. ad-
jicit Isidorus, quòd vittis discernantur cri-
nes, esseque mulierum propriè voluit. Cæ-
saries, à cædendo, quam virorum tantum
vult esse Servius. Succedunt deinde Antixæ,
pili à fronte propendentes, quos προκόττας il-
lis dici ex Polluce intelligimus: iidem etiam
Propenduli, & Anteventuli nostris dicti, &
Capronæ, quasi à capite pronæ, ut Nesto-
ri videtur. Lucillius satyra septima:

Aptari caput, atque comas fluitare capronas

Altas frontibus immixtas, ut mos fuit illis.

Sequuntur Cincinni & Cirri intorti crines,
quos Martialis annulos, Claudianus orbes,
Plautus etiam Cinnos dixit:

Jam

*ſam ego iſtos ſictos, compoſitos, criſpos cinnos tuos
Unguentatos/μſque ex cerebro expellam.*

Græci ἑλικας ab imitatione capreolorum vitis
ſefe illaqueantium : πλεκλινας à plectendo : βο-
σεύχης , quòd in racemi formam intorti pen-
deant , òτι μετὰ σχήματι βoτρυοειδῆς ἀπήρηνται,
juxta Homer. illud,

πλόχοι βοτρύοντες ἐπερρώθοντο κίοντι.

Sic apud Theodecten Phaseliten , Græcum ſig-
ma majusculum Σ ἑλικτῶ βοσρίχῳ , quaſi in gra-
dus fracto capillo , id eſt , cincinno affimila-
tur : atque itidem apud Euripidem in Theſeo,
ubi rudis literarum paſtor Theſei nomen expli-
caturus , tertiam literam cincinno comparat.

Τείτον ᾗ , inquiens , βόσρυχός τις ὡς εἰλιγμένῳ.
Eoſdem Eupolis & Theocritus κικίνης dixerunt.
Sic Comicus : ὡς περ ἐγγέλους χρυσοῦς ἔχων κικίνης.
id eſt , Cincinnos gerens aureos anguillarum
inſtar implicantes ſefe : quos & κοκκίνης in Veſ-
pis dixit Ariſtophanes : ita enim interpres ex-
ponit περισεμμένας καὶ τετμηλημένας τρίχας , cir-
complexos & compoſitos cura crines. Hoſ &
ὀσλίγγας à nitelæ argumento dici annotat He-
rodianus grammaticus , ut in illo Epigramma-
te Callimachi.

Ἀπ' ὀσλίγγων δ' αἶεν ἀλειφα ῥεει. hoc eſt :

Cincinmi ſemper rore fluunt liquido.

Quin & βότρυς in ea ſignificatione accipitur apud
Coluthum Lycopoliten , pro intorto cincinno-

rum globo in racemi spissitudinem „ aut certè
 „ in modum botryos herbæ crispæ & confer-
 „ tis affatim feminibus in quandam unæ ima-
 „ ginem stipatæ ” coacto, ubi ait:

χρυσείοις δ' ἐκάτερθε τινασσόμενι ὄπλοκάμοισι
 Βότρυς ἀκερσεκόμης ζεφύρω συφλίζετο χαίτην.

*Crimibus auratis spissatus utrinque racemus,
 Intonsus motas zephyri nutabat ad auras.*

„ *Et apud Agathium Scholasticum,*

„ καὶ ἐυπλέκτον βότρυν ἔρηξε κόμης.

„ *Evellitque comam confertam more racemi.*

„ Sic Chrestodorus Thebanus poëta de Chryse
 „ loquens

„ καὶ ταναῆς ἀπλάτος ἐσύρετο βότρυν ἐθείρης.

„ *Pendebatque comæ botrus compressior hirtæ.*

Eos à delitiarum & compturæ significatione
 χλίδας appellavit Sophocles: σημονίας Grati-
 nus, quòd præ exilitate stamini sint similes.
 nonnulli etiam ὤρατίδας, quòd circum aures
 in temporibus crispentur, autore Polluce. Di-
 cuntur præterea ὀλοκαμοὶ & ὀλόκοι ab impli-
 cando. Sophocles:

ὄπωςπερ τόνδ' ἐγὼ τέμνω ὀλόκον.

Velut hunc ipse plexum præfeco.

Et in Epigrammate ad Dianam:

σοὶ ὀλόκον οἰκείας τόνδ' ἀνέθηκα κόμας.

Hunc tibi cincinnum Delia sacro comæ. Et iterum:

Παρθένης ἡμερτὸς κειραμένη ὀλοκάμας.

Detandens cirros virginis aureolos.

At Lycophron simpliciter etiam pro capillo
 πλόκον usurpavit in eo versu:

κηπίδα πηγῶ νέρθε καλλυνεῖ πλόκω. hoc est,

Humum prosterret albida cæsus coma.

Sunt inter grammaticos curiosuli, qui fœminarum
 πλοκαμὸν (quem πλοκάδα Pherecrates pri-
 vatim vocat) virorum πλοχμὸν faciant, cujus
 usus apud Homerum & paulò antè est common-
 stratus, & legitur alio loco:

Πλόχμοι οἱ χρυσῶ καὶ ἀργύρῳ ἐσφῆκωντο.

Cæsaries nodata auro, argentoque nitente.

Non desunt qui apud Virgilium in eo versu,
 & rubræ cornua cristæ, cornua pro intortis
 cincinnis accipiant: neque alia habuisse cornua
 Mosen, quàm ejuscemodi cincinnos asseverent:
 quomodo Armenii & Lydi sacerdotes incedunt
 hac ætate cincinnis spectabiles, seu potius cro-
 bylis, quos Juvenalis quoque cornua appellat.
 Est autem crobylus crinium utrinque in acumen
 intortorum plexus, qui (si Thucydidis scho-
 liastæ credimus) viris attribuitur: in pueris
 σκόρπιον vocatur, in fœminis κόρυμβιον: unde
 illud apud Suidam lectum, κόμην τρέφων χρυσῶ
 σρόφω κεκορυμβωμένην, id est, comam nutriens
 aureo strophio implexam. Erat & κρώβυλον
 reticulum comam constringens, quod Etymo-
 logici autor & Creon in primo rhetoricorum
 annotant Cyprios κορδύλην sua lingua, Persas
 κίδαριον, vel ut alii νιδάριον, Athenienses κρώ-

Ευλον appellare. Plutarchus libello de tacente
 Pythia, loquens de oraculis ubi sacerdotes an-
 tiquitus in aureos crobylos capillitium frange-
 bant, ἐξωθῆσα, inquit, τὸ περιττὸν ἢ χρεῖα κρω-
 βύλων τε χρυσοῦς ἀφῆρητο, καὶ ξυσίδας μαλακὰς
 ἀπημφιάζε, καὶ πᾶς καὶ κόμην σοβαρωτέραν ἀπέχειρε.
 id est : Usus superfluitatem nimiam abolens,
 aureos crobylos sustulit, amicula mollia reje-
 cit, & fastuosiore comæ sylvam detondit.
 Usus est hac voce Q. Septimius Florens libro
 de velandis virginibus. Debebunt, inquit,
 etiam & ipsi aliqua sibi insignia defendere, aut
 pennas Garamantum, aut crobylos barbaro-
 rum, aut cicadas Atheniensium, aut cirros
 Germanorum, aut stigmata Britonum. qui lo-
 cus in æditione Germanica corruptus est, pro
 crobylis scrobulos legente Beato Rhenano, &
 mox strobulos : qua de re in Miscellaneis no-
 stris plenius. Theophylactus scholasticus in
 epistola quadam, κρωβύλω, inquit, καὶ τέτλιγι
 ὁ γοργίας σεμνύνεται, μήπω τοῖς ἰσθλοῖς καθασκιάσας
 τὸ πρόσωπον. Crobylo & cicada superbit Gor-
 gias, nondum inumbrante malas lanugine. Cæ-
 terùm cicadas, quarum est crebra apud auto-
 res mentio, aureas crinibus innodabant Athe-
 nenses, ostendere volentes eo argumento in-
 digenas se esse. Thucydides initio historiæ,
 de Atheniensibus loquens, ἐπειδὴ, inquit, χι-
 τῶνάς τε λινῆς ἐπαύσαντο φορῶντες, καὶ χρυσοῦν τετλί-

γων ἐν ἔρσει κρωβύλων ἀναδέμενοι τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ
 τριχῶν. hoc Latinè sonat ita : Postquam defiere
 lineis uti tunicis , & religatis capitis cirris au-
 reas implicare cicadas. Philostratus lib. 2. Hel-
 ladicōn : ὁ δὲ δράκων ὁ τῆς Ἀθηνᾶς , ὁ ἔτι καὶ νῦν ἐν
 ἀκροπόλει οἰκῶν , δοκεῖ μοι τὸν Ἀθηνάϊων ἀσπᾶσασθαι
 δῆμον ἐπὶ τῷ χρυσῷ , ὃν ἐκείνοι τέτλιγας ἐπὶ τὰς κε-
 φαλὰς ἐποιῶντο. id est : Draco Minervæ qui
 etiamnum in arce stat, videtur populum Athe-
 nienfem salutare , propter aurum , quod illi in
 cicadas capitum ornamenta convertebant. Gre-
 gorius Nazianzenus :

κεκροπίδαι τέτλιγα πλόκιον ὑπερῆα γάιης Γηγενέες.

Cecropidae indigena natam tellure cicadam Inno-
dami cirris. Lucianus in Navigio : οἱ πρόγονοι
 ἡμῶν οἷς ἐδίκει καλὸν εἶναι κομᾶν τὰς γέροντας , ἀνα-
 δεμένους κρωβύλον ὑπὸ τέτλιγι χρυσῷ ἀνειλημμένον.
 quod est : Majoribus nostris decorum videba-
 tur senes coma luxuriare , religantes crobylum
 aurea cicada exceptum. Quem morem expres-
 sit & in Ciri Virgilius , seu quicumque alius
 ejus poëmatii autor est , de Niso Pandionide
 loquens :

Aurea solenni comptum quem fibula ritu

Morsorio , tereti nectebat dente cicadae.

Alius poëta Samius popularibus suis Junonis
 festum celebrantibus morem fuisse scribit , ut
 depexis contortisque cincinnis auro micantibus,
 ac desuper cicadis redimitis lucem frequentarent:
 cujus verius est.

Χρυσείαι ἢ κόρυμβαι, ἐπ' αὐτῶν τέτιγες.

Porro non omiserim illud, Cirros capitis pilos attonfos, à Græco κείρεσθαι, quod tonderi significat, manifesto errore interpretatum esse Isidorum & Merulam, cujus occasionem dedisse Ovidius malè intellectus, meo quidem iudicio potest, quum de Scylla patricida loquens in avem mutata, κειρῖν, hoc est, Latine si efferas, Cirin (quæ eadem est cum Galerita) nominatam testatur, quòd patriam cæsariam attondisset. Habet enim ita:

Ciris & à tonso est hoc nomen adepta capillo.

Huic autem vocabulo consonat τῆ κείρεσθαι etymon: at Cirrus purè puteque Romana vox est, quasi in circum tortus, ut annotant grammatici, sive de capitis pilo efferatur, sive polyphi capillamentum (quod simili translatione & πλόκαμον & πλεκάνην illi appellant) significet. In pilorum ordinem veniunt & μυσοῦσαι, qua voce intelligit Ammianus promissas philosophorum barbas, abigendis videlicet æstate muscis comparatas, quæ τάλαντα πύγων & Synesius dixit. Fuisse olim in usu & apposititiam comam legimus (quem morem necdum in Anglia antiquatum apud matronas videre est) quam & adoptivam forsitan non malè dixerimus cum Palladio rusticarum rerum scriptore, qui arbores per insitionem inoculationemve acquirere adoptivas comas loquitur: φεινάκην communi

im-

imposturæ nomine, teste Libanio, dicunt Græci, & πηνίην: item πρόσθετον κόμην, Ælianus περιδέτον. „ Quomodo & Dion Nicenus referat „ Heliogabalum περιθεταῖς κόμαις χρώμενον, hoc „ est, ascititia coma ornatum lustra obisse: & „ Polybius libro historiæ Romanæ tertio scribit Annibalem industrio planèque Phœnicio stratagemate usum, quum apud Gallos Transpadanos hyemaret, à lubrica illorum fide se vindicasse, ascititiis crinibus sibi comparatis: hunc enim fermè in modum scribit, Metuens Annibal Gallorum defectionem suæque vitæ insidias ab iis quorum animos non ita pridem sibi adjunxerat, περιθετὰς τείχας. id est: fictitium capillamentum, diversis planè ætatibus congruens comparavit, illud assidue mutando, comparatis etiam vestibus quæ crinium diversitati responderent, quò hac ratione ignoratus illorum perfidiam eluderet. Quod ipsum prodidit & Appianus in eo quem de Annibale edidit libro. „ Præterea & ἐντείχον & προκόμιον Pollucis testimonio eadem gens nuncupat, Latini galericulum, Juvenalis galerum, ibi:

Nigrum flavo crinem abscondente galero.

Qu. Septimus Florens futile & textile capillamentum dixit: Tranquillus simpliciter capillamentum, quo Othonem Sylvium ad obtegendam capillitii raritatem, capiti annexo

usum commemorat. Insuper & πιλίδιον Græcis vult dici Budæus commentariis in Pandectas, exponens ἐπιηδευτήν κόμην apud Demosthenem in orat. περὶ ᾠδῆς πρεσβείας, id est, de male obita legatione: sed perperam, ut in nostris Animadversorum libris ostendimus. Talis fuit coma emptitia, quam Epigrammatarius Lucilius Nicyllæ cuidam obiicit, quæ nundinata fuerat galericulum atrum, quo canos velaret, ut ætatem mentiretur. Epigramma quia lepidum est, lubet hic ascribere:

ταῖς τρίχας ᾧ νικυλλα τινὲς βάπλιν σε λέγασιν,
 ἃς σὺ μελαινοτάτας ἐξ ἀγορῆς ἐπίω.

Tingere te perhibent quidam Nicylla capillos,

Quos mercata atros ipsa foro extuleras.

Explicata hæctenus vocabulorum quæcunque ad comæ materiam attinent sylva, restare videbantur duæ voces, quæ quia momentum omne ducunt in argumento vobis proposito, eas silentio transmittere non duxi operæ fore precium. Sunt autem hæ, κείρεσθαι & ξυρεισθαι: illam tondendi, hanc radendi vocabulo expriment Latini, constantiores in observatione harum vocum discriminis tuenda: contra leviores Græci, qui confundere suas, & promiscuè alteram pro altera ponere interdum videntur: unde multus passim apud autores ipsos & interpretes irrepsit error, ac fortè supiori oscitantia ascribenda causa. Atque ut
 plu-

plura loca , quorum in hoc commentario fiet sparsim mentio , omittam , ascribam unum aut alterum , indicasse contentus. Euripides in Troadibus conjungit utranque , *κερὰν ξυρηκέα* , tonsuram acuta novacula factam , rasuram intelligi volens. Hecubam enim inducit *κερὰ ξυρηκεί πενθήρει κερὰτ' ἐκ πορθηθείσαν* , id est , tonsura rasili lugubri capite nudato , miserabilem suam facere sortem. Jam verò quod in Actis cap. 18. legitur , *κείραμεν τὴν κεφαλὴν* , hoc est , tonso capite , Erasimus vir extra omnem controversiam longè doctissimus vertit , raso capite , respiciens (ut arbitror) magis ad lustrationis modum , quàm ad vocis significationem. De simili nanque lustratione legitur aliter vice-simo primo capite , in hæc verba , *ἵνα ξυρήσωνται τὴν κεφαλὴν* , id est , ut radant caput : similians enim illic se Nazaræum Paulus , raditur nuncupato voto. Nazaræi nanque novaculae subiciebant caput , crines consecratos igne adolendos præbentes : quod & in Sampsono factum est , Judicum decimo sexto , ubi rursus & rasuræ pariter & tonsuræ fit mentio. Eadem censura in profanis scriptoribus , & quidem frequentius occurrit. Apertissimum verò discrimen inter rasum tonsumque indicavit , qui Æmylio Recto Ægypti Prætori graviora consuetis vectigalia imperanti rescripsit , Tonderi pecus se veile , non radi. Is fuit Ti-

berius, cujus dictum istud recenset ita Dion, Lib. 57. κείρεσθαι μὲν τὰ πρόβατα, ἀλλ' ἐκ ἀποξέρεσθαι βέλομαι: nimirum humaniter, haud mancipiorum modo, tractandos provinciales innuens. Nunc missam facientes istam tractationem, ad rem ipsam accedamus.

C A P U T II.

De rasura capillorum pariter & barbæ, viroque non esse eradendam barbam.

PRiusquam de rasura verba faciamus, admonitum lectorem æquum velimus, nostrum non esse institutum de rasura sacerdotali (quàm vitiosè minusque Romanè tonsuram nuncupamus) agere, aut eam ullo dicterio aspergere: neque enim tam lævâ nobis mens est, ut priscorum instituta Pontificum revellere, Ecclesiæ ritus actis per tot jam secula firmissimis radicibus validos oppugnare, in animum induxerimus unquam: siquidem disertè profitemur, laudabili, quippe vetustissimo, neque mysterii cujusdam experte ritu sancitam fuisse lævigandi rasili honore sacerdotum verticis rationem, non tam ut detectis capitibus (quod plerique opinantur) extaret discrimen aliquod inter sacros ordines & inter prophianum genus hominum: verùm vel maximè ut partis unius depili nuditate, deglabrationem universi corporis in Levitis exprimerent; eoque facto ad-

mo-

monerentur ex professo liberationis atque discessus a curis mundanis : adde huc & perfectionis vitæ & absolutæ sanctimonix, quam etiam circulari schemate designari existimant. Sed adducamus huc verba Theodoretî Cyrensis Episcopi, disertissimè declarantis, cur Levitæ radere cunctos pilos carnis suæ jubeantur, hunc in modum : *αἱ τρίχες τῆς νεκρώσεως σύμβολον, νεκροὶ γὰρ αὐταὶ εἰσὶ, καὶ ὀδύνης αἰσθησὶν ἔδεχόμεναι : τὴν ἀληθῆ τοίνυν ζωὴν ἔχειν κελεύει τὰς τῷ θεῷ λειτουργῶντας, καὶ μηδὲν ἔχειν νεκρὸν μηδὲ δυσῶδες.* quod ita sonat Latinè: Pili mortiferæ conditionis symbolum habent, mortui etenim & ipsi sunt, nec doloris sensum recipiunt : propterea præcipit Deo sacrificantes, veram amplecti vitam, nihilque admittere aut mortuum aut spurcum. Quibus verbis & legis divinæ voluntas intelligitur, & mysterium sub illo tectorio latens explicatur. Eam Levitici generis legem amplexi videntur & Ægyptii sacrifici, quos Synesius Ptolemaidos episcopus commemorat totum lævigasse corpus, erasis pilis, usqueadeo ut ne cilia quidem reliqua fecerint, ne quid scilicet sordium spurcitiæve in peragendis sacris excidens, divinum cultum contaminaret : quod ex Herodoto desumpsit, asserente, in Euterpe, illos eam in radendis universi corporis partibus operam navare tertio quoque die, ea ipsa de causa. Inficiatur tamen

Julius Pollux ab illis supercilia radi, quòd ea, ut & palpebrarum pili, à primo ortu enascantur. Subscribit Herodoto Diogenes Laërtius, qui Eudoxum Geometram insignem apud sacerdotes Ægyptios quaternùm mensium spatio supra annum substitisse ait, rasis & pube & superciliis, *ἐξομένον τε ἤβην καὶ ὄφρῶν*. Artemidorus quoque in Onirocriticis usitatam peculiariter Ægyptiis sacrificis totius capitis rasuram ostendit. Sic Isidis Ægyptiæ cultores linigeros rasos fuisse legimus: unde calvum gregem acerbo morfù illos nominat Satyrographus. Sat. 6. quos æmulatus Commodus Antoninus, dum sacris Isidis operaretur, caput rasisse traditur in Capitolini & Spartiani historiis. Huc spectat illud Plutarchi libro de Iside & Osyride, quo negat Isiacum esse protinus, cui rasis sit vertex: non hercle plus, quàm philosophum, qui barbam crinemque promittat, vilique lacerna induatur. Unde manavit vox illa D. Hieronymi in Ezechielem commentariis, Cap: 44. superstitionem gentilem rasis habuisse capita. Adde huc Samanæos ex philosophis Indis homines continentissimos, vitæque austeritate decantatissimos, qui superfluum pilorum materiam deradebant, *ἐξομένοι τῆ σώματος τὰ περιττὰ*, ut in libris de abstinentia ab animatis testatur Porphyrius. Cæterùm quod ad vetustatis opinionem attinet, qua inter nascent-

nascentis ecclesiæ primordia rasuram verticis usitatam fuisse probari possit, documento est Simonis Magi factum, qui falso Apostolorum æmulus, imò flagitiosissimus fidei corruptor, ad imitationem quandam illorum, quadrangula rasura verticem nudari instituit: quam in pristinam melioremque, hoc est, orbicularem mutari Anicetus pientissimus pontifex censuit: qua de re Ægidius Massæus & Bedas annalium lib. 5. Taceo quòd apud Ethnicos Sabinorum sacrifici æneis usi fuerint cultris in radendo, idque autoritate Carminii vetustissimi grammatici. Atque ista quidem de rasura sacerdotali dicta sunt: nam quod ad reliquam rationem de cura comæ attinet, ne quis aliorum quàm dicta sunt accipiat: utque innocentia suus constet honos, cum profanis hominibus rem mihi esse contestor. Fuisse autem senos fermè observatos ab antiquis modos, quibus recrementitiam crinium sylvam tollerent, invenio: nam aut tondebant forficula, aut radebant novacula, aut digitis vellebant, aut volsellis eradicabant, aut deglabratoriis medicamentis extrungebant, aut denique pice resinave extirpabant: quas quidem omnes decalvandi capitis vias à prima illa eaque sola tondendi ratione sequestrabimus, ac sub rasuræ nomine & capite; velut sub una Mycono, comprehendemus. Rasura itaque genericè loquendo, servilis

vilis mihi habetur, ridicula ac morionum propria: mollitiei macula infamis: ignominiae, calamitatis, damni, noxæque index: indecora, quippe calvitio depili affinis, imò voluntarium ultroque accersitum calvitium: denique scriptis divinis repugnans: atque (si de barba sit sermo) impietatis etiam ingratitudeisque erga Naturam & Deum rea. Quibus dictis ut fidem quæramus, non tam proprio ingenio aut industria freti, quàm luculentis autorum testimoniis, rem docebimus. Diximus primo loco servilem esse rasuram: certè Græcorum mancipia rasa fuisse constat: testatur hoc ipsum in Avibus Aristophanes:

Ἐπειτὰ δὴτὰ δῖλθ' ὦν κόμην ἔχεις. id est:

Quo jure nutris servus existens comam?

Apud Romanos servi manumittendi rasis capitibus Prætorem adibant, ibique virgula, à Vindicio quodam vindicta nuncupata, pulsati, servitatem exuebant: unde Amphitryone festivissimus Plautus inquit:

Ut ego hodie raso capite calvus copiam pileum.

Quem morem & in Tito commemorat Plutarchus, & in Mithridatico Appianus: idque in Feroniæ libertorum deæ templo fieri consuevisse addit Servius. „ Hujus rei causam red-
 „ dit Nonius Marcellus his verbis: qui liberi
 „ fiebant, ea de causa calvi erant, quod tem-
 „ pestatem servitutis videbantur effugere, ut

„ nau-

„ naufragio liberati solent ” Hinc est quòd
 gravis autor Polybius Prusiam Bithyniæ regem
 indignum tanti nominis majestate scribit, quòd
 pileatus raso capite obviam procedere Legatis
 Romanis solitus esset; quod ipsius factum re-
 fert etiam loco paulò antè citato Appianus,
 addens illum Romanis verbis eorum libertum
 se professum fuisse. „ Appiani verba sunt, τὴν
 „ κεφαλὴν ἐξυρημένος, καὶ πῖλον ἐπικείμενος, ὡ
 „ τρόπῳ τινὲς προΐασι, τῶν ἐν διαθήκαις ἐλευθερωθέντων.
 „ id est: raso capite, pileoque imposito, qua
 „ ratione incedebant qui testamento liberta-
 „ tem acceperant. ” Dacas, qui & Davi,
 serviis nobiles solùm, rasisse totum caput le-
 gimus, relicto in vertice cirro intacto: id quod
 apud Rutenos & Sarmatas, quos Moscovitas
 nominamus, observari etiamnum audio, ut
 caput radatur servis totum, pendula in alter-
 utris temporibus crinium spira relicta. Alanos
 quoque ἐν χρῶ ξυρεῖσθαι, hoc est, ad vivam
 usque cutem radi solere annotat Eustathius.
 Idem & Scythis genti non minus barbaræ re-
 ceptum fuisse arbitror: quanquam Clearchus
 ad injuriam ab hostibus genti illatam referat:
 atque inde natum verbum ἀποσκυθίζειν, quod
 est, cutim capitis simul cum crinium sylvā ab-
 scindere: abusivè verò, comam abradere: nisi
 σκυθιν, quod Stephano recte ferrum notat,
 verbum istud deformasse dicamus. Utitur eo

verbo in Electra Euripides , ubi illa cæsariem novacula derasam Orestis commonstrat :

καὶ κεφαλαὶ πλόκαμόν τ' ἐσκυθισμένον ξυρῶ.

Caput comamque demessam novacula.

Apud eundem Hecuba Helenam conviciis flagellat insolenter se gerentem , quum debuerit ob antea commissa tonso capite pœnititudinis testimonium dare :

Φερίκη τρέμσσαν, κεφατ' ἀπεσκυθισμένην. hoc est:

Metu trementem , & ferro succisam comas.

Itidem Riphæi pariter viri & foeminæ capillos rasisse produntur. Cæsar in Commentariis , Britannos omnem corporis partem rasitavisse , præter caput & superius labrum , memoriæ prodidit , quod barbariei illorum attribuendum est. Cicero in orat. pro Roscio Comædo , in C. Fannio Chærea rasuram vix mancipio dignam detestatur his verbis : Qui idcirco capite & superciliis semper est rasis , ne ullum viri boni pilum habere dicatur. Et iterum : Nonne ipsum caput & supercilia penitus abraza , olere malitiam & calliditatem videntur ? Deinde quod diximus , morionibus peculiare esse radi , à veteribus hodierna consuetudo mutavit , quibus viva cute tenus crineis ancidimus , ut ingenii mentisque inopia omnimoda significetur : eadem ratione , qua servis dimidium ejus ademisse apud Homerum Jupiter dicitur : alioqui & Artemidorus in primo *ὄνειροκρητικῶν* ,
Gelo-

Gelotopœis, stolido atque ludicro hominum generi ad ciendos tantum risus comparato, rasuram in mores receptam fuisse testatur. Jam verò & in flagitiosæ mollitiei notam abiisse rasuram, præsertim menti, docent eunuchi, quod genus hominum (nam virorum nomine non dignatur eos Epicurus, quòd sint animo enerves & foeminei, τὴν ψυχὴν ἐκνευρισθέντες, quæ ejus sunt verba) molle & esse, & vocari, nemo inficias ire queat, neque alio nomine, quam quòd glabelli sint, virilitatisque signum, barbam videlicet, non producant. quibus porrò assimulari & eadem in classe censerì debent, qui se rasitandos tonsoribus præbent. „ Quid abjectius & mol-

„ litiei labe inquinatius memoratur Isidis

„ cultoribus, qui rasis vertice & genis, si-

„ stra complodentes, vicatim stipem quæ-

„ rebant? Heliogabalus omnis turpitudinis

„ criminibus infamis Imperator, vel por-

„ tentum potius, ferias indictas celebravit,

„ quum primum barbam posuit, Niceno

„ Dione teste. ” Neque sine causa est, quòd rasi vulgari convicio foeminæ audiunt. Fidem facit & Clisthenis rasura, quæ proverbio Græco locum dedit: nam κλεισθένην ὀρᾶν, Clisthenem videre, de homine delicato semper raso efferunt, qui ut juventam mentiretur, ridiculè, imò flagitiose radi quotidie

se passus est : quo nomine & pathicus Stratton in comœdia traducitur ab Aristophane.

Εὐνῆχ' ἡμῖν ἤλθεσ' ἐξυρημέν'. hoc est ,

Eunuchus huc ades rufus novacula.

Quod ne quis miraculi vice habeat, cur idem instituerit Africanus Scipio, observandum est ejus mollitiem in cultu corporis multorum libris testatam esse, sed gestarum rerum gloria, vel fatali potius felicitate oblitteratam fuisse. Cujus exemplum secutus Divus Augustus, non uno nomine mollitiei notatus, cultris semper usus est, teste Plinio Lib. 7. nat. hist. Adde huc & Siculi Dionysii factum, malaciæ viro cum primis indignæ plenissimum, qui cultros metuens tonsorios, ut à Cicerone in Officiorum libris proditum est, filiabus tradebat ustulandos candente carbone crines : quod idem in Tusculanis, lib. 5. candentibus juglandium putaminibus factum refert : de quo ita Diodorus magnæ in historia fidei scriptor : Usqueadeo nemini, inquit, fidebat, ut plerumque & cæsariem & barbam promitteret, ne cogeretur novaculæ subjicere principes corporis partes : quòd si tamen ferret usus aliquando, tondendum ut foret caput, amburebat crines, ita demum securum maximè tyrannidis statum volens demonstrare, si nemini fidas. Sed præstat auctoris verba adscribere, quòd plus habeant gratiæ:

gratiæ : ἔτι ἐπὶ τοσῶτον ἀπίσως διέκειτο πρὸς ἄπαντας , ὥςτε καὶ μὲν τὸ πλείστον κομᾶν καὶ πωγο-
νοτροφεῖν , ὅπως μὴ συναναγκασθῆ τῶ τῆ κρέως σι-
δήρῳ ᾠραβαλεῖν τὰ κυριώτατα μέρη τῆ σώματι . ἐξ
ἧ καὶ ποτὲ χρεῖα γένοιτο τὴν κεφαλὴν ἀποκείρασθαι ,
περιέκαε τὰς τρίχας , μίαν ἀσφάλειαν τυραννίδι
ἀποφανόμενον τὴν ἀπισίαν . Refert Clearchus
4. Vitarum libr. Tarentinos cò luxus & molli-
tiei provectos fuisse , ut totam lævigarent cu-
tem corporis , ejusque nuditatis exemplum
aliis præscriberent. verba ejus sunt , εἰς τοσῶ-
τον τρυφῆς προελθεῖν , ὥςτε τὸν ὅλον χρῶτα ᾠραβε-
αίνεσθαι , καὶ τῆς ψιλώσεως ταύτης τοῖς λοιποῖς κα-
τάρξαι . Idem prodidit Japygas luxu enerva-
tos , extrita facie & rafa primos ascititiis co-
mis usos fuisse , προκόμια & περιθέτα eas vocat.
Quin & prima radendi institutio mollitiem
facilè arguit : siquidem autor est Chrysippus
libro de honesto & voluptate quarto , Ale-
xandri Macedonis ætate primum radendæ
barbæ morem fuisse excogitatum , antea inu-
sitatum , quando ille luxu Persico fractus at-
que eviratus , Macedonicam asperitatem pror-
sus exuisset . Sub idem fermè tempus Ro-
mani quadringentesimo quinquagesimo quar-
to ab urbe condita anno , in Asiaticam luxu-
riam degenerante jam pristina virtute , & in
exoticam mollitiem rebus defluentibus , ton-
sores Siculos primùm accepere , ut autor est

Plinius lib. 7. natur. hist. Et qui Athenis primum radi se passus est, νόστος convicii nomine dictus fuit, teste Chryfippo, ἡδὲ τὸ κέλευθον. At enimvero quod mollitiei evidentius indicium, quàm in speciem muliebrem transformari, levique mento, foeminarum in morem, conspici? pudenda nimium mercurule metamorphosi, qualisque Tiresiam quempiam deceat, aut Heliogabalum, qui, Herodiano teste, vultum elegantius componebat, quàm foemina. Majores nostri infigne piaculum reputabant, & monstri cujuspian modo procurandum, solo habitu mentiri mulierem: quanto magis lævore & glabritie faciei foeminam exprimere. Præterea, quòd probro fuerit habita rasura, vel ex unico literarum sacrarum testimonio constare potest, quòd rex barbarus Hanno durius ignominiosiusque consulere nescivit in legatos Davidicos 1. Reg. 10. 1. Paralip. 19. (nisi etiam sanguine ius gentium maculare voluisset) quàm ut derasa illis per contumeliam barba remitteret: itaque reversi in Hierichunte oppido tantisper jussi fuerunt subsistere, donec ea excrevisset, ne gravis accepta ignominia palàm fieret omnibus. „ Ignominia significationem portendit interminatio Euphemii patriarchæ Constantinopolitani, qua se truncaturum Imperatori

„ capillos paulo morosius dixerat, quum lu-
 „ dibrium illius minaretur: nam quum Ana-
 „ stasius Imperator comitia cum nonnullis
 „ celebraret, Euphemius illum minacibus
 „ verbis compellavit, ut aut cœtu fidelium
 „ cœacto de rebus ecclesiæ statueret, aut ab
 „ incepto omnino desisteret, nec rudiores
 „ perverteret, quod nisi faceret, se excisa
 „ illius cæsarie, coram populo de illo trium-
 „ phum acturum. Gregorii cujusdam impe-
 „ rium affectantis satellites flagris cæfos ra-
 „ soque capillitio relegando, ignominiosis-
 „ simè tractassè putatur Leo Isaurus Impera-
 „ tor, teste Zonara. ” Jam si seculis omni-
 bus exosum semper & despectum probrosum-
 que habitum fuit calvitium, vitio ætatis &
 nativi caloris defectu natum, quanto magis
 spontaneum calvitium sannis excipi, infamia
 ignominiaque notari debet, & exhibitari. Pro-
 pterea rasuram averfatur non sine causa D.
 Hieronymus in citatis paulò antè commen-
 tariis, his verbis: In cæsarie, inquit, &
 barba pulchritudinis & virilitatis indicium est,
 quæ si radantur, foeda nuditas apparet. De-
 nique pari ignominia loco censeri debet in
 viris rasura, quo in foeminis tonsura, quip-
 pe quibus velamenti loco coma sit data. Ne-
 que graviolem ignominia notam uxoribus
 adulterii suspectis inurere poterant Germani,

quàm si præcisus capillis denudatas foras extruissent, uti à Tacito proditum est. „ Quod „ ipsum in leges suas recepit Demonassa quæ „ Cypriis leges condidit, ut adultera tonso „ vertice prostitueretur. : τὴν μοιχευθεῖσαν κει- „ ρομένην πορνεύεσθαι, uti refert Dion Bithy- „ nius, quam legis severitatem in filia adul- „ terii rea exercuit, illam præfectis crini- „ bus in prostibulum relegans.

Addimus calamitatum damnique significationem habere rasuram : planum hoc faciunt non modò sacri scriptores, verùm & prophani, quibus barbam radere, & calvitium facere, ærumnas, luctum, perniciemque portendit. Apud Esaiam Cap. 7. Deus interminatur rasurum se caput & barbam universam regis Assyrii, nimirum angustiis & afflictionibus opprimendum innuens. Cap. 15. Idem rursus Moabitarum barbam omnem rasurum cadem significatione prædicit. Item Hieremias imminens malum prænuncians, Omne, inquit, caput calvitium, & omnis barba rasa erit Cap. 48. Apud Esaiam Cap. 3. iterum minatur Deus, se denudaturum crinibus & deglabraturum verticem Sionidum, propter oppressos egenos. Verbis quoque Ezechielis Cap. 27. prædicit Tyrriorum vicinos rasuros super se calvitium, superventura Tyro mala præviis minis augurans. Rur-
sus

sus Cap. 7. per eundem Israëlitis dira præ-
nuncians, Accingent se, inquit, ciliciis,
& in universis capitibus calvitium. Michæas
quoque Cap. 1. monet Judæam, ut decal-
vetur super filios deliciarum, dilatetque cal-
vitium more aquilæ, cui senio confectæ im-
plume fit caput. Minatur similiter Amos pro-
pheta Cap. 8. Deum pertæsum flagitiorum
sui populi, inducturum cuilibet capiti calvi-
tium, volens innuere gravibus modis divini-
tus eos fore plectendos. Puto exemplorum
fatis è literis sacris à nobis adductum esse penè
ad fastidium usque, quibus clarissimè omino-
sum rasuræ nomen esse docetur: nunc è pro-
fanis scriptoribus haud ambigua ejusdem sig-
nificationis proferenda documenta. Priamus
in illa calamitatum & malorum Iliade faciem
cute tenus erasam habuisse legitur, unde
περιανωθῆναι specie proverbiali, pro, obradi
penitus apud Suidam legitur. Nunciato Ger-
manici præstantissimi summæque spei princi-
pis exitu, Regulos externos barbam posuisse,
rasis etiam uxorum capitibus, ad majorem
luctus declarationem, prodidit Suetonius.
Sybari urbe à Crotoniatis direpta, Milesii
universi capita raserunt promiscue, ingentis
luctus testimonio. Neque aliter fortassis ac-
cipiendum, quod ab Aul. Gellio in Nocti-
bus Atticis lib. 3. in scripta relatum est, belli

Punici temporibus viros nobiles barbam rasitavisse, nimirum calamitosum reipub. statum lugentes. Atque inde fieri potest, cur diutina consuetudine in mores abierit, ut tam cives quàm Imperatores radenda menta præbuerint, quod à Dione Cassio scriptum est. „ Macrinus Imperator amisso exercitu „ in summis angustiis positus, caput pariter „ & genas sibi radi jussit, ut a Dione Nice- „ no perscriptum est. ” Artemidorus ubi dicit rasuræ somnium portendere nautis naufragium, ægrotis extremum vitæ discrimen, rationem subjicit istam, quòd naufragi & à diuturno morbo se colligentes, radi consueverint: hunc enim in modum loquitur: ναυαγήσαντες μὲν γὰρ ἢ ἐκ μεγάλης σωθέντες νόσῳ, ξυρῶνται, ut rasura periculi magnitudinem testatam aliis faciant. „ quo facit & Juvenalis satyrographi illud: Sat. 12. Ibi vertice „ raso Garrula securi narrare pericula nautæ. „ & votum Lucillii de naufrago,

„ σωθεὶς ἐκ πελάγους Λουκίλλιος ὦδε κέκαρμαι
 „ Τὰς τεύχας ἐκ κεφαλῆς, ἄλλο γὰρ εἶδέν ἔχω.
 „ *E pelago sospes Lucillius, omnium egenus,*
 „ *Hic posui raso vertice casariam.*

Apud Ægyptios, gentem præ cæteris nationib. superstitioni altissimè immerfam, à mortuo Api bove, nemo non comam radebat, si vel puniceos Nisi cincinnos (ut Luciani ver-
 bis

bis, lib. de sacrificiis, utar) illa superasset: itaque alium quæsituri qui in extincti locum sufficeretur, velut publico luctu præpediti capita radebant, testante Plinio. lib. 8. nat. histor. Idem faciebant & Biblii in sacris Adonidis, autoritate Luciani de dea Syria. Sophocles in re periculosa proverbialiter usurpat, τὸ ἐν χρεῶν ξυρεῖν, ad vivum usque radere, pro, funditus abolere: in Ajace flagellifero, pro mordicus pungere, & insidendo altius penetrare:

ξυρεῖ γὰρ ἐν χρεῶν τῷτο, μὴ χαίρειν τινα. id est:

Radit cute tenus, absit omne ut gaudium.

ubi vice τῷτο, Suidas ὡσεῖ legit & citat. Senarii quoque illi ex autore incerto, qui totam divinationem per insomnia Jambicis singulis inclusit, desumpti, per rasuram criminum, dispendium, per eorundem defluvium, periculum denunciari ostendunt. habent autem ita:

τείχας καρεῖναι, πραγμάτων δηλοῖ βλάβην.

τείχας πεσεῖν ἢ, κίνδυνον φέρει μέγαν. hoc est:

Damnum in negotiis coma obrasa indicat.

Discrimen ingens, si cadant crines, notat.

Quo in loco tonsio iterum pro rasura usurpatur: siquidem & Artemidorus somnium rasuræ pilorum, ærumnas & tristitia atque indubitata mala portendere in Onirocriticis autor est, diversa ab hac tonsuræ ratione, ut

infra dicitur. At quod illustrius argumen-
 tum præsentis noxæ ex rasura adferri possit,
 quàm quod de Sampsono legimus; qui vi-
 rib. omnibus defectus fuit, postquam suo ip-
 sius malo novaculam in caput suum accersis-
 set? mox nanque post derafos pauculos cri-
 nes, enervatus est, roburque omne, quo
 toti exercitui par fuerat, diffluxit, ut reddam
 Nazianzeni verba in prima adversus Julianum
 invectiva, ἡ δύναμις ἐν θείῳ σερατίας ὅλης ἀντίρ-
 ροπη. Jud. 16. Accedit ad hæc, quod ipsum
 radendi vocabulum non efferant Latini, abs-
 que molestiæ cujusdam acerbæ atque ingratae
 significatione. Sic jejunam & aridam trans-
 lationem, aures radere dixit Fabius: & veri-
 tatem mordacem radere teneras auriculas,
 propter odium quod parit, ait Persius: quin
 & avari per fas nefasque corradere opes cum
 multorum injuria dicuntur. Sed istum gram-
 maticis proprium campum relinquo.

Jam quòd ultroneum calvitium sit rasura,
 quod clarius documentum expetatur, quàm
 calvitii ipsius vocabulum? quum nanque gla-
 brum & læve fit caput, calvitium nomina-
 mus. & Hebrææ gentis (cui inter omnes lin-
 guas principatus omnium calculis defertur)
 phrasis est, facere calvitium, pro radere:
 qualis est illa, Deut. 14. quæ prohibet super
 mortuo faciendum calvitium, nimirum luctus

argumento non esse radendum caput admonens. & alio loco illa: **Levit. 21.** Non inducent sacerdotes calvitium in caput suum. Jam verò quoties novacula ita funditus pilorum germina succidimus ut ne vestigium quidem illorum extet ullum, eodem ferri exemplo in radices quoque animadversuri, nisi vulnera cutis & deformes cicatrices metueremus, an non calvitium quoddam inducimus, lævigata jam cute? Proinde non citra rationem ultroneum sive voluntarium calvitium rasura à nobis dicta est, & æquali loco habenda. Postremò, quam divinis scripturis repugnare rasuram, & ingratitude erga Deum ream diximus, etsi nemini qui sacra vel à limine salutarit, ambiguum esse arbitror, tamen disertè verba ipsa ascribam, ut temeritatis notam effugiam. Primum in **Levit. Cap. 19.** Deus ad cœtum omnem Israëlis loquens, verbis Mosis gravi edicto sancit, ne in gyrum tondeant comam, neque corrumpant angulos barbæ, hoc est, novacula refecent tam supremum, quam infimum barbitii honorem, quo genæ mentumque vestiuntur, quod tamen forficula fas erat. Latina autem æditio simpliciter reddidit, **Neque radetis barbam.** Mox subjungens præcepta & leges in sacerdotum familiam, ita pangit: **Cap. 21.** **Ne calvitium inducant capitibus suis, neque angulos**

gulos barbæ vitient : sive , quod idem est ;
 Nec radent caput , nec barbam. Clarissimè
 verò propheta Ezechiel repetit , Cap. 44. Ca-
 pita sua , inquit , non radent sacerdotes ,
 neque comam nutriant , sed tondentes atton-
 debunt sua capita. quem locum D. Hierony-
 mus enucleatius etiam explicat hisce verbis :
 Perspicuè , inquit , demonstratur , nec rasis
 capitibus , sicut sacerdotes Isidis atque Sera-
 pidis , nos esse debere : nec rursus comam de-
 mittere , quod propriè luxuriosorum est bar-
 barorumque & militantium , sed ut honestus
 habitus sacerdotum facie demonstretur. At
 nos non modò Naturæ resiliantes , sed & ipsi
 Deo repugnantes Gigantum more , contraria
 sancimus , & diversam ingredimur viam : nam
 refragantur scripta divina modò citata , &
 consonat synodus Carthagenensis , qua sic
 constat sancitum fuisse ex Gratiano (si vetu-
 storum exemplarium fide non perinde muti-
 lata stabimus : & si locum Prophetæ , unde
 ejus Synodi verba sunt repetita , expendemus
 integrè) ut Clerici , hoc est , asciti ad sacer-
 dotii munus , neque comam nutrirent , ne-
 que barbam raderent. Cui concilio suffraga-
 tur & alterum , quo in Archidiaconorum ma-
 nus devolvitur ius & potestas tondendi cle-
 ricos , qui fortè comam promitterent. Epi-
 phanius item vetus autor & præsul probatæ
 fidei

fidei atque autoritatis , libro contra hærefes tertio invehitur in Mesopotamiæ fratres monasticam vitam degentes , quòd muliebri ritu comas promitterent , & barbam viri formam refecarent : diserteque ait , filios sanctæ virginis matris Ecclesiæ , in tonsura reverendos esse oportere , quippe , inquit , cùm comæ nutritio à doctrina Apostolica & catholicæ ecclesiæ consensu sit aliena. Ac rectissimè quidem ille barbam formam viri nuncupavit, utpote Natura (quæ justissima parens meritò nominatur) haud alio discrimine, quod oculorum judicio sit obvium (reliquis à conspectu semotis) marem à fœmina separante, quàm barbæ proventu, quem sive extirpes, sive deradas, naturæ legem penitus vertere velle, ut perduellis, censebere, atque in Heliogabalici senatus, præter colosufosque aliud nihil tractantis, familiam esse adoptandus. Proinde scitè Diogenes conspicatus quendam eraso mento lævem, habesne, inquit, cujus naturam accuses, quòd virum te fecerit, non fœminam? Idem interrogatus qua de causa barbam aleret, respondit, ut se virum esse subinde recordaretur. Quumque vidisset aliquando rafa similiter barba equo insidentem quendam, unguentis delibutum, equestris ordinis virum, ait, se diu quæsisse, quid esset *ἰππόπορον* (quasi dicas equimœchum)

nunc

nunc tandem invenisse , ut ex Chryfippo refert Athenæus , lib. 13. dipnosoph. Rectiffimè Alexis Comicus in rastos contorfis illud :

τί γάρ αι τρίχες λυπῶσιν ἡμᾶς πρὸς Θεῶν ,
δι ὅς ἀνὴρ ἕκαστος ἡμῶν φαίνεται , id est :

Quid nos molestant crescentes pili obsecro ,

Qui quemlibet nostrum videri dant virum ?

„ Afcribenda hoc loco est gravis Dionis Chry-
 „ foflomi infectatio adverfus istos barbitii ex-
 „ tirpatores , cujus non tamen verborum
 „ momenta, quam sententiam fideliter appen-
 „ dam , quod illa plusculum difficultatis ob-
 „ præcisam brevitatem habeant. Barbæ ,
 „ inquit , tonsura principio excogitata alicu-
 „ bi terrarum fuit , videbaturque honestum
 „ inventum , non transgredi moderationis
 „ terminos , sed ad mediocritatem quandam
 „ naturæ superfluam luxuriam revocare.
 „ Mox ad genas usque eradi incepit barbæ
 „ incrementum , neque istud grave visum
 „ fuit , tametsi acerbo morfu Comicus talem
 „ accendi jubeat super ficulneis veretris se-
 „ decim , mollitiei nimirum argumento , ut
 „ præter ætatem pulchella scilicet ac puerilis
 „ appareret facies. A qua lanugine quum
 „ forent liberati , ad omnes corporis partes
 „ pilis exuendas processum est , ut pubes
 „ quoque virilitatis index supervacanea vide-
 „ retur , ut que præclarum illud Naturæ ar-

„ tifi-

„ tificium tanquam exoletum , ineptum at-
 „ que delirum traduceretur , velut inutilia
 „ plæraque corpori largitæ. Quorsum nan-
 „ que crinibus , quorsum unguibus opus fuit?
 „ fortasse neque manibus aut pedibus : nem-
 „ pe pudendis duntaxat armare corpus illa de-
 „ buerat , & veneribus , ac dapum sagina,
 „ qua perpetim frui licuisset. Hinc adeo fa-
 „ ctum est , cur barbam recidimus , pubem
 „ tollimus , quæ tamen virorum sunt pro-
 „ pria. Hactenus ille. Archilochus odisse
 „ se ait ducem qui barbam radendo extrive-
 „ rit , ἔφιλέω (inquit) μέγαν στρατηγὸν ὑπεξυ-
 „ ρημένον. ” Apud Græcos Christianos sum-
 „ mi piaculi loco fuit habitum barbam raden-
 „ do succidere , quòd eam virilitatis (uti res est)
 „ argumentum , & singulare Dei donum esse
 „ confiterentur : quam qui deponeret , haud
 „ aliò spectare , quàm quò fieret eviratio. Lu-
 „ bet Theodoreti elegantissimi scriptoris verba
 „ hoc loco inferere , ex 4. de Providentia Dei
 „ sermone : πρότερον μὲν ἴαλθ' ἀνθεῖ , μετὰ ἧ ταῦ-
 „ σα τρίχωσις μετρία καλύπτει , ἵνα τῇ προσθήκῃ δι-
 „ δάξῃ τῶν ἡλικιῶν τὸ διάφορον καὶ πείσῃ διὰ τῆς σχή-
 „ ματ' , τῶν παιδικῶν μὲν ἀθυρμάτων ἀπέχεσθαι ,
 „ τὰ ἧ σπευδᾶια τῶν ἔργων προσίεσθαι. ἐπειδὴ ἧ γύ-
 „ ναιξιν αἱ ὠδῖνες εἰς τοιαύτην διδασκαλίαν ἀρκῶσι , μό-
 „ νων ἔτω τὰς τῶν ἀνδρῶν παρειαὶς ἐσεφάνωσεν. Sub-
 „ jiciam Latinè idem. Primum lanugo in ju-
 „ ve-

venilibus malis efflorescit, inde spissior paulo crinis integit, ut natura adjectione ista, ætatum discrimen prodat, doceatque eo ornatu nuces relinquendas, & seria capeffenda: quia verò foeminis abundè documenti talis præbent partus labores, hinc factum est, quòd solas virorum genas barba coronarit Deus. Propter istud singulare Dei privilegium soli collatum viro, interdicto XII. tabularum prudenter cautum fuit in hæc verba: Mulieres genas ne radunto, ut à Cicerone libro de legibus secundo, & à Plinio postea relatum est, ut ne diutino radendi usu succrescentibus pilis à natura non datis, sub ementito virilis oris honore fallerent: nam ut præter naturam est barbatam esse foeminam, ita ejus occurfus non immeritò Italis habetur ominosus: unde joculari ejus gentis dicterio barbatam eminus esse salutandam præcipitur. Atenim nos cum Rhodiis & Byzantiis in eadem classe censerì possumus. quid ita? inquires forsitan. Dicam. Apud illos ubi lege cautum esset, ne quis raderetur, plerique omnes præter legem rasitare mentum cœperunt: apud hos verò multa insuper proposita tonsori, qui domi haberet novaculam, non tamen ita deterruit populareis ut ad novaculas tantum non confugerent omnes, ut disertissimus philosophus Chrysippus

commemoratur. „ Musonius barbam esse viri
 „ symbolum ait , ut cristam galli , jubam leo-
 „ nis , unde de capillitio demi oportet quod
 „ superfluum est , de barba verò nihil : eam
 „ siquidem nihil incommodare dum integra
 „ valetudine fruatur corpus , aut saltem non
 „ eo laboret morbo , qui tolli eam suadeat. ”
 Itidem & nos contra edicta Dei , vatum ora-
 cula , Synodi placita , & eruditorum judicia ,
 inolitam radendi consuetudinem amplectimur
 mordicus , citius aqua & igni nobis ipsis inter-
 dicturi , quàm aliena moribus nostris iussa exe-
 cuturi. Nempe verè dictum est à Poëta :

Nitimur in vetitum semper , cupimusque negata.
 Si itaque tantorum malorum , servilitatis , stul-
 titiæ , mollitiei , superstitionis , ignominia ,
 damni , calamitatumque index fuit æstimata
 jam olim , tam capitis , quàm barbæ rasura ,
 & divini oris edicto prohibita , quid nec illa
 ponderamus , & istud contemnimus impii &
 exleges , iræ divinæ fulmen despicientes ? Si
 juxta Græcum versiculum concessus , quamvis
 magnificus cultus auctoritatem addit , testante
 Fabio , contra muliebris & luxuriosus non mo-
 dò non ornat corpus , verumetiam detegit men-
 tem , atque deturpat insuper : hoc si verum est
 (quod nemo sanæ mentis inficias ire queat) con-
 cessus certa & irrefragabili naturæ prærogativa
 barbæ honos , ad sexus discrimen datus , se-

moto etiam omni alio iudicio, cur autoritatis suæ jure cadet? cur obliterabitur? cur indicta causa occumbet? Quin è diverso muliebris quidem illa & luxuriam minimè ambiguis notis spirans, ornandi lævigandique menti ratio, animi parum virilis testis adeò atque detectrix, ne dicam labes quæpiam, cur stabilietur mordicus? cur abibit indemnis? cur non exploretur potius? aut saltem in Anticyras proscribetur? Sed ne longius in altum efferar extra modestiæ terminos, vela paulisper contrahenda sunt. Abundè igitur ostensum puto, barbam ferro subjici, radive non debere, refragante divinæ scripturæ immutabili autoritate, reclamante naturæ lege: quin & doctorum virorum consensus ubique gentium repugnat, qui virum gravem, constantem, justum tenacem, & probitate morum atque sapientia præstantem, decere barbam uno ore loquuntur omnes. Aarona principem sacerdotem propexa barba venerabilem facit sacra historia. Socratem virum sanctissimum & sapientissimum mortalium oraculo judicatum, barbatum magistrum non temerè appellat Juvenalis. Euphrati Philosopho Syrio ingentem & canam barbam plurimum venerationis addere Plinius Junior commemorat lib. I. Epist. Timotheus insignis tibicen, qui Alexandrum Macedonem cantu in diversos animi motus impellere potuit, prægran-

grandi barba venerabilis canebat, autore Chry-
sippo. Lyfandri præclarissimi Ducis statua Del-
phis posita vifebatur proluxa barba, πώγωνας
καθειμένως γενναῖον; teste Plutarcho. Æsculapio
medico barbam addidit Græcia, ad autoritatis
testimonium, quam auream derafit per con-
temptum, non inultus (ut putabatur) Diony-
sius. Gymnosophistas Indos philosophos πω-
γωνοτροφεῖν, barbam nutrire scribit Strabo, lib.
15. geog. & confirmat Diodorus lib. Biblio-
thecæ quarto, ubi & Dionysium sive Liberum
patrem cognomento barbatum, natione In-
dum (plures enim eo nomine fuere) enumerat,
Indorum more barbam alentem. Duces exer-
citus Romæorum, qui in expeditione Africana
cum Belisario fortissimo viro contra Vandalos
militarunt, barbatos fuisse omnes refert Pro-
copius. lib. 4. belli Vandalici. Apollinem,
qui idem est & Sol, barbatum colebant Hie-
ropolitani, autore Fulgentio mythologo. Sy-
rios quoque Apollinis γεννηίτω, id est, bar-
bati simulachrum coluisse annotat Lucianus de
Dea Syria libello: quanquam alii νέον καὶ πρω-
θήβην coluerint, cui primum lanuginis flos erum-
pere inciperet, qualem & Callimachus facit:

ἔποτε Φοίβης

Θηλείαις ἔδ' ὅσσον ἐπὶ χνόῳ ἦλθε παρρηαῖς.

Nec vestit lanugo genas tibi Phæbe tenellas.

Jovem etiam suum Deorum supremum ad ma-

jestatis & venerationis decorem *πωγωνιήτην*, hoc
 est, barbatum, &, quod idem est, *γενειήτην*,
 dedicavit gentilitas: licet *ἀγένειον* imberbem in
 donariis suis eundem posuerit Smicythus, teste
 Pausania, ejusque simulachrum *ἀγένειον* etiam
 in Dictæo monte stetit apud Etymologici
 autorem lectum est. Mercurius itidem di-
 vorum ille interpret *ὑπηνήτης*, labro malisque
 barbatus, apud Lucianum lib. de sacrificiis
 nominatur. Idem à cuneata barba, qua fin-
 gebatur, *σφιννοπώγων* audit apud Artemidorum
 lib. 2. *ὄνειρον*. Quid quòd ipse Christus, verus
 ille (si vana & gentilia veris componere fas est)
 Mercurius, patris verbum, *σφιννοπώγων*, cu-
 neata barba effigiatur à pictoribus, invento
 non ita pridem reperto, sed antiquissimo, &
 à majoribus velut per manus tradito? quod fi-
 dem facit quare olim Christiani exemplo sui
 ductoris & domini, barbam aluerint. Petrum
 antesignanum Apostolorum barbæ pi-
 los crispas densosque habuisse in scripta re-
 tulit Nicephorus Callistus: Similiter & D.
 Paulum spissiore satisque promissa barba, ea-
 que canis aspersa, idem refert. Idem judi-
 cium est de Jacobo Justo Domini nostri fra-
 tre, cujus caput non attigisse novaculam
 scribit Hegesippus Apostolorum temporibus
 vicinus. Seleucus à præclaris victoriis Cal-
 linicus dictus, cognomento *πώγων*, id est,
 bar-

„ barba vocatus fuit, Polybio teste lib. 2. hi-
 „ stor. ” Quocirca infans ille fidei desertor
 Julianus invectivam orationem adversus Gali-
 læos (eo nomine velut odii inexpiabilis pleno
 Christianos appellans) scripsit, cui titulum fe-
 cerat *μισοπώγωνα*, quasi dixeris, barbæ oso-
 rem & inimicum ut quidam putavere. Neque
 silentio prætereundum est, quòd barbatae Ve-
 nerem coluerint Romani, cujus superior lum-
 bis pars, maris speciem præ se ferebat, infe-
 rior fœmineam, Suidæ testimonio: volentes
 innuere genitalem Naturæ vim, qua ex mu-
 tua diversi sexus consuetudine, *ὁμογενὲς* unum
 nascitur. Accedit huc, quòd pilosus ille oris
 decor, efferis Gallis, qui duce Brenno Ro-
 mam occuparant, non admirationem modo,
 sed & metum incusserit non mediocrem, quan-
 do irrumpentes in atria Quiritium, reveren-
 dos prolixa & incana barba senes in curulibus
 sellis sedentes, ceu numina quædam suspexere
 primò, mox post acceptam injuriam in omnes
 desævire. Apud Lacedæmonios ut esset di-
 scrimen aliquod inter magistratus & promif-
 cum vulgus, tum etiam ut plebs in minimis
 morigera imperio assuesceret, Ephori magi-
 stratum ineuntes præcipere solebant, auctore
 Plutarcho in Agide, ut mentum tonderent,
 legibusque obtemperarent, ne sævire cogeren-
 tur teste Aristotele: Græcè enim est, *κείρεσθαι*

τὸν μύσανα : ex quo liquet noluisse eos penitus tollere virilitatis signum , sed intra quosdam mediocritatis cancellos coërcuisse. Jam & seculo præ mollitie luxuque cæcutienti , primus quasdam animi fenestras aperuisse Hadrianus Imperator , barbam promittendo scribitur , antiquata pristina consuetudine , qua eradi mentum cives pariter & senatus principes sibi patiebantur , ut autor est Dion Nicenus.

22 Eustathius Thessalonicensis archiepiscopus
 22 doctissimus Homeri interpretis amarulente sa-
 22 tis perstringit Latinum omne nomen , quos
 22 λαλινοῦθεις vocat , qui compendium quoddam
 22 & methodum perpetuæ pubertatis captan-
 22 tes , quo videantur semper leves & primos pu-
 22 bertatis annos ingressi , barbæ vim adferunt
 22 continua ad vivam cutem rasura , quod ut
 22 illis turpe atque infame studium male vertat ,
 22 precatur. Cæterum persuasum mihi est ,
 Romanos citius consensuros fuisse in alenda bar-
 ba , nisi deterruisset eos vetus mos reorum ,
 impexam ac squallentem barbam promittentium , ad miserationem videlicet. Unde fluxit responsum illud Sabini ad Cretenses flagitan-
 tes , ut summi magistratus (qui barbam capil-
 litiumque alebat) munere fungi apud se non dedignaretur : fertur enim dixisse , Bis se eum magistratum Romæ egisse , bis scilicet reum. Sic Lucanus scribit Catonem exoriente bello
 Civili

Civili, velut publico in luctu radi se noluisse, sed mœstam genis increfcere barbam permiffisse. Propterea fufpicor Scipionem Æmilianum, jam tum in capitis difcrimine reum productum, barbam rafiffe præter morem, vel fretum inculpatae & integrè actæ vitæ confcientia, vel quòd antea quoque barbam aluerit. Sed quid fingulis iftis inhæreo, quum tam facri fcriptores, quàm prophani philofophi, ex illis D. Auguftinus, ex his Halyabbas Arabs non ignobilis, in barba præcipuum decoris & ornamenti argumentum effe prodiderint. Ita Cynicus Luciani eodem in loco ponit, & barbam viro demere, & leoni tondere jubam, detracto videlicet utrique peculiari fuo decore. Chryfippus lib. 4. de honefto. (cujus teftimonio non femel in hoc libro utimur) ab honefti ratione excludi barbæ nutritionem non patitur, rafuram prorfus damnat. Quid multis verbis opus eft, quum in confefſio fit, virum effe imaginem Dei: neque fit controverfum, viri formam effe barbam. Certè quotquot nos protoplaftæ Dei imaginem repræfentare & agnofcimus & profitemur, citra fumum piaculi crimen deponere barbam non poffumus: fin illud inficiamur, ac pro ludo ducimus, liberè etiam eviremur. Quocirca graves viri & literati, qui eruditione cultuque ingenii reliquos antecellunt, quotquot Reip. ha-

benas moderantur, & civilia obeunt munera, deradi sibi barbam nulli patiantur: illi quidem philosophiæ germanam semper & eruditionis testem habitam: hi verò, ut maximum auctoritatis (qua præcipuè magistratui in continendis in officio civibus opus est) adjumentum nutrituri. Multò his magis principum virorum atque magnatum interest, barbam summittere, & illæsam conservare, quòd augustam majestatem deceat, imperii dignitatem stabiliat, & decentem reverentiam popularium animis injiciat: quem in modum Virgilianus Jupiter barba propexa totum nutu tremefacit Olympum. Huc adde, tanto contentiore studio alendæ barbæ patrocinium tueri debere in universum omnes, quanto dissimiliores cupimus esse prodigiosi illius ac dissolutissimi Sardana-pali, nusquam quàm in morte viri, quem Ctesias in tertio rerum Persicarum erasa barba ac pumice lævigata inter mulierum greges delituisse, memoriæ mandavit, *κατεξυρημένον τὸν πρόγωνα, καὶ κατακεκισσηρισμένον*: quanto item Neronis, unius immanissimi terrarum omnium portenti, qui, cùm ægrotantem invisisset officii gratia amita, dixissetque tum se haud ægrè mortem obituram, quum ille barbam posuisset, illicò radi eam jussit: quique Juvenales etiam ludos celebrasse legitur derasa sibi barba, & aureo inclusa loculo, uti à Dione histori-

storico proditum est. Attamen rasuram licet in homine libero prorsus damnem, est tamen cur in morbis quibusdam & capitis vitiis, valetudinis ergò, permittenda sit, id quod sanæ mentis nemo improbandum quoque duxerit: quemadmodum in area, quam alopeciam nominant, quotidie novacula caput radere elegantissimus scriptor Cor. Celsus præcipit, cui & alii medici suffragantur. Sic etiam fluentibus capillis sæpe radendo succurritur. Inde & Phrenitidi remedium quæritur. Usqueadeo non sine causa dixit Synesius, quosdam à capite ceu arce morborum funes dependere. Enimvero istiusmodi rasuram rigida inexorabilis necessitatis lex extundit aliquando, minus itaque improbanda: haud perinde, voluntaria. Nam quod literis prodidit Herodotus, Ægyptios à pueris statim radere capita, ut hac ratione compactiora, neque facilè ulli externæ injuriæ obnoxia reddantur crania, valetudinis respectum quendam habet. Quin & Demosthenis Græcæ eloquentiæ parentis studium, quamvis plus satis improbum, ignominiae macula vacare debet, imò meretur aliquam laudem apud studiosos, quòd adolescens etiamnum solitus fuerit in specum secedere, raso capitis dimidio, ut prodeundi in publicum pudore, literis incumberet melius: quod de eo scriptum reliquit Plutarchus. Istud accura-

tioris diligentiae exemplum non minus certe gloriae promeretur, quam laudabile pernoctis lucernae crimen eidem à Pythea quodam obiectum, neque indignum ad quod se compareret studiosus juvenis, qui per fugium aliud non videret, aut remedium vitandi Sirenæa naufragia, aliaque à literis avocamenta. Opponent hoc loco tetrici nostri Catones, D. Pauli religionis nostræ diligentissimi assertoris ac propagatoris factum, qui raso capite expiatus templum adit Act. 21. at isti considerent quæso quo scopo illud fecerit, nempe ut falsam Judaicæ gentis opinionem de eo conceptam destrueret, dictitantis subverti ab ipso & pessundari legem: proinde cum Nazaræis simul & radi, & expiationis tempus observare, velut ex illis unus, instituit, suam ut illis fidem probaret, exempto offensionis animorum scrupulo. Adjicient iidem & Nazaræorum institutum, semel atque iterum à nobis jam repetitum, qui intactum antea capillitium, post magnam vitæ continentiam radebant, sacrificiique igne adolebant: at illi novaculæ usu abstinebant, cæsariemque alebant votivam, in statum quoddam lustrationis tempus, quo ea consecranda erat semel: neque enim toties iteratam legimus. Objicient alii philosophicum barbitium, nusquam non graviter exagitatatum atque despectum: at philosophorum
 grex

grex ille non ob barbam solùm , sed propter intempestivum ejus colendæ studium in demulcendo & summittendo ridetur , ut qui ne minimam quidem præsegminis portiunculam truncari sibi , quantivis passuri fuerint , eo factò sapientiæ quoque parte fraudatum iri se rati , qui barba sapientiam æstimabant : unde factum est , quòd Cicero frigidus quosdam & ἐπιπολάϊως philosophantes , barba tenus philosophos nuncupat. Eodem spectat Horatii morsus lib. 2. sermo. Sapientem pascere barbam. Hinc natum illusorium illud Epigramma.

εἰ τὸ τρίφειν πώγωνά δοκεῖ σοφίαν περιποιεῖν ,
καὶ τρέγει εὐπώγων εὐσολός ἐσι Πλάτων.

Reddere si valeat sapientem barba profunda ,

Esse potes doctus barbiger hirce Plato.

” Sic Antiocheni hircum vocarunt Julianum
” Imper. adjicientes & illud dicterio , barbam
” summissiorem implexibus funium accommo-
” datam fore. Sed is convitiatores suos , mol-
” litiem insignem illis exprobrando , ulcisci
” contentus fuit , dictitans , se Antiochenis
” non præbiturum barbam ad innectendos in-
” de funes , ne asperior illorum tractatio
” manus illis attereret , ut a Zonara perscri-
” ptum est. ” Ita Epicraten oratorem σακεσ-
” φόρον appellarunt Athenienses scommatibus no-
” biles , quòd clypei loco promissam gereret
” barbam , pusillus alioquin homuncio. Sed quid
ad

ad nos istæc? non herclè plus, quàm quod Alexander Macedo barbam exercitui deradi sub pugnam in Arbelis imperavit, velut ansam hosti adprehendendum facilem: quod haud deteriore jure fieri potuit, quàm quod idem Macedo calceamentorum ligulas detraxit, quum iis impeditus in vinea procubisset. Tametsi non sit verisimile aut rasum fuisse exercitum omnem, aut fieri hoc etiam potuisse, ut in procinctu jam stanti militi otium fuerit ad præbendum tonsoribus mentum, ne dicam nunc tanto exercitui impares numero sufficere nequivisse tonsores: quin potius videtur innuere voluisse eo dicto, nihil tum fuisse reliquum, nisi ut militem instructum & paratum pugnae, iritet hostis in suum exitium, haud aliter, quàm si quis leoni jubam rescicare tentet. Porro ad rasuram pertinent, aut saltem sub eadem classe recenseri possunt, reliqui superius à me enumerati modi, qui continent trahendi digitis capilli munus, quod depilatrices (*μαστιλτείας* nominat Philostratus) obibant, & quod per volsellas (*μαδισήλια* appellant nonnulli, Ægipeta *τειχολαβίδας* & *τειχολάβια*) fiebat, instrumenta adprehendendos ducendosque pilos comparata, unde & nomen illis. atque extat proverbium in parum viros, à Varrone repetitum, Volsellis pugnant, non gladiis. Est & tertium, quod per medicamenta deglabran-

tia

tia fiebat, quæ & Pfilothra & Dropaces illis dicta, atque ex auripigmento & viva calce concinnata, ad exurendam depascendamque genitalem pilorum materiam, Paris Pantomimus (qui Domitiano fuit in delitiis) aliique excogitarunt, & à medicorum filiis peti possunt. Præterea picationes & visci resinæque usus cinædis familiaris, & à Satyrographo satis acerbè suggillatus, huc spectat: clarè etenim Juvenalis Saty. 9. pathicos depilari solitos testatur visco cum resina & cera, quò nitidiores redderentur, ubi Nævolo cinædo exprobrat horridam pilorum suffruticantium sylvam:

Nullus, inquit, tota nitor in cute, qualem

Præstabat calidi circumlata fascia visci.

Idem & Martialis lib. 12. Epig. non uno in loco affirmat, apud quem & summoeniana scorta pilantur. Meminit & Alexis Comicus alicubi his verbis:

Πιλοκοπέμενον τίν' ἢ ξυρέμενον ἀεῖς.

Rasumne quempiam piceve lævem vides?

duos frugiperdas ejusdem farinae homines, rasum & pice extritum designans. Quin & Plinium lib. 14. cap. 20. pudet confiteri maximum sua tempestate picis honorem fuisse in evellendis virorum corporibus pilis. Clemens Alexandrinus lib. 3. pædagogi, acerbè increpat effœminatos, οἱ σφᾶς καταπιτῶσιν, καὶ τὰς τεύχας τοῖς ἀνασπῶσι πάντα τρόπον παρέχουσιν, qui seip-

seipfos picant , pilosque quovis tandem modo vellendos præbent. Ibidem indignè fert quòd totæ urbes suo tempore abundarent hominibus qui picandi , radendi , vellendique officia profiterentur. Et Fabius lib. 8. vulsa corpora foediffima nuncupat. Theopompus in quadragesimotertio historiarum , Tyrrhenos occidentales omnes publicis in officinis in eum usum paratis , radi , & picatos velli , autor est. „ A „ Lydis sive Tyrrhenis mos fluxit in Latium , „ ut Ludios sine Ludiones vellendo deglabra- „ rent , ita dicebantur , teste Halicarnassæo , „ adolescentes pubertatis annis proximi in „ pompis omnibus tam theatralibus quam cir- „ censibus ordine prævii ceu pompæ duces , „ quibus si ætas pilorum quippiam suffudisset , „ id vofsura aut picatione exterebatur : unde „ manavit Plautinum illud , Glabriorem red- „ des mihi , quam Volsus Ludius est. ” Inse- „ ctatur graviter Artemonem illum versatilem „ (Ut vertit Erasmus , vel potius lecticarium , „ qui in sella lecticave circumgestaretur , id „ enim περιφόρητος significat epitheto) ” Ana- „ creon , quòd coma barbaque esset vulsa , κό- „ μην πώγωνας τ' ἐκτετιλμένους . Invehitur acriter Seneca in quosdam , quibus apud tonsorem multæ horæ transmittuntur , dum decerpitur , si quid proxima nocte succreverit , dum de sin- „ gulis capillis in consilium itur , dum aut disje- „ cta

eta coma restituitur, aut deficiens hinc inde in frontem compellitur, quos parum viros inuit. „ Hegesippus inter alia mollitici (quam „ probrosè Hierosolymitanæ urbi inurit) argu- „ menta, ait viros vellicare barbulam.” Scopeliano sophistæ disertissimo objectum fuit, quòd daret se picationi & depilatricibus, ὡς ἐκδεδωκώς ἑαυτὸν πίτλη καὶ ἀρρατιλτρίας, teste Philostrato. lib. 1. de Soph. vitis: Ephori Lacedæmonii morum quidam censores, jussi fuerunt aliquando edicto promulgare, ne in balnea inferretur pix, utque ejectis depilatricibus, ad pristinam temperantiam revocarentur omnia, ut in Suidæ collectaneis lectum est. „ Depilaticum meminit in ὤρει fabula „ Cratinus, ibi:

„ μετὰ τῶν ἀρρατιλτρῶν Ἐχων χορὸν λυδισι τίλλ-
 „ λουσῶν μέλη Πονηρᾶ. id est:

„ *Cætus agens cum pilatricibus simul,*

„ *Quæ more Lydo obscæna vellerent loca.*

Cyzicenos quoque velli solere indicat proverbium, Tinctura Cyzicena, de ineluibiliturpitudinis nota dictum, διὰ τὸ τίλημα, ut Etymologici autor annotat. Est & apud Lucianum jocus alumni ad Celeripedem Podalirii filium, podagram, qua discruciabatur, inficiantem, ἢ καθήμεν.

Πώγωνά τίλλει κερῆων ὑπὸ ὠλέναις. id est:

Vel desidens Evelle barbam sub tonsorum brachiis.

Quum

Quum admonere vellet, ut cursu malum dissimularet, aut pateretur sibi remedium adhiberi. Quem locum perperam intellectum ita reddidit Alexander Brassicanus, Barbam ne velle à puerorum ulnis, & veluti proverbialem, pro frustraneo labore interpretatur. Bionis dictum est allegoricum apud Senecam, Non minus molestum esse calvis, quàm comatis, pilos velli: „ nimirum illis quòd carerent, his quod præ copia molestiam sustinere cogerentur, ” volentis (ut puto) innuere, tantundem vulneris accipere tenuioris fortunæ hominem è jactura exigua, quantum locupletem in magnarum facultatum carptu. „ Admonendum est hoc in „ loco Græcis ἀποψάλλειν τὰς τρίχας dici, ca- „ pillos vellere metaphora à fidibus sumpta, „ Hesychio teste: quod & Æschyli Græcus „ interpres annotat in Persis, ibi, καὶ ψάλλ’ „ ἐθείραν, Comamque velle: unde & χειροψάλλ- „ λας cognomento Bacchus. ” Accedit huc, quòd effrenis quorundam petulantia, stultè variare rasuram aut neutiquam ignominiosum duxit, aut fanè præ libidine maculam infamiæ, si qua aspergi posset, neglexit: inter quos antesignanus fuerit Julius Cæsar, quem in cura corporis morosius se gessisse, Suetonii classici scriptoris testimonio, constat, usqueadeo, ut & tonderi ac radi se, atque insuper etiam velli ad opprobrium usque passus fuerit. Otho
quo-

quoque Sylvius animosissimus Imperator faciem quotidie rasitasse, corpusque vulsisse mulierosius, ab eodem autore memoratur. Martialis jocatur false plus fatis in quendam.

Pars maxillarum tonsa est tibi, pars tibi rasa est,

Pars vulsa est, unum quis putet esse caput?

Non sunt hinc excludendi Maxies populi, quos dextram capitis partem capillatam gefisse, lævam rasisse, veterum monumenta prodidere. Eodem veniunt Euboenses, qui sinciput tondebant, occipitium comatum relinquentes: unde apud Homerum in Bœotia ὄπισθεν κομῶντες audiunt:

τῶ δ' ἄμ' ἄβαντες ἔποντο θοοί, ὄπισθεν κομῶντες.

Criniti retro atque agiles comitantur Abantes.

quod Statium quoque non latuit, qui de illis ita:

Non ego Abantiadas in terga comantes.

Pollux composita voce ὄπισθοκόμιαι eosdem appellat: quibus id tributum esse ob rei bellicæ præstantiam annotarunt veteres, cujus rei occasionem paucis perstringam. Archemachus Euboicus scripto prodidit Curetas incolas Chalcidis, assiduis præliis agitados, & de Lilantæo argo cum finitimis decertantes, postquam semel correpti crinibus (quorum alebant ea tempestate lætam in sincipite materiem) profligati fuissent, immutata consuetudine, capillos in occipitio fovere cœpisse,

H h

tonso

tonso fyncipite : qua specie vifebantur apud illos & Deorum simulachra. Rurfus eofdem verfo folo in Ætoliã commigrantes, Acarnanas ab intonfis capitibus nominatos fuiffè. Hactenus de rafura, eoq̃ue facientibus abundè multa : nunc ad tondendi rationem, proximo ordine affequentem, quæ hoc ipfum quale quale fit ingeni rudimentum à nobis expreffit, accingamur, fi prius nonnulla de comæ nutritione perstrinxero.

C A P U T III.

De nutritione Comæ.

COmptus capillitii abfolutè confiftit in eo vel alendo, vel tondendo, id quod à Scrabone dictum eft totidem penè verbis : ἀπλῶς ἢ ἢ περὶ τὰς κόμας φιλοτεχνία συνεσήκε περὶ τε θρέψιν, καὶ κερὰν τευχός. Utrumque in comam incurrit. Sed alteram partem, quæ illam tollit, plenius executi fumus : nunc repugnantem huic provinciam (ne quid indictum, quod huc pertineat, omittatur) attingere tempeftivum videtur : ea verò promittendi alendique capillitii (quod & fummittere crinem Tacitus, Suetonius, & fubmittere capillum Plinius dixerunt) ftudium tuetur & tractat : qua in parte includitur
etiam

etiam comæ encomium, quod eloquentissimus Dion Prusiæus, cui ab aureo ore cognomen dedit facundia, & in aureo curru triumphare cum Trajano dedit existimatio, scripsisse commemoratur. quanquam quid amplius, quidve disertius dici potuit à Rhetore, quàm quod D. Ambrosius lib. 6. Hexaameron succinctè in hæc verba extulit: Comam esse reverendam in senibus, venerandam in sacerdotibus, terribilem in bellatoribus, decoram in adolescentibus, comptam in mulieribus, dulcem in pueris: quibus verbis summatim complexus est fermè, quicquid dici possit de re cuivis ætati, sexui, conditioni congrua. At quod hic verbo tenus præstitit, istud re ipsa Lycii testatum voluere, tanti comam facientes, ut ne dubitarint quidem æs solvere mulctæ nomine Mausolo Carixæ regi, quò liberis esse & immunibus liceret à legis imperio, quæ crinium tondendorum necessitatem proponebat, uti refert Aristoteles in Oeconomicis lib. 2. quam legem Condalus regis præfectus, commentus fuerat, ut ἐπι κεφάλαιον, hoc est, congiarium eliceret. Gallix à comæ studio, vel, ut Plinii verbis dicam, ab intonsis capitibus Comatæ nomen fuit. Ligures Cisalpinæ Gallix populos Capillatos nominatim recenset Plinius: & suffragatur Lucanus in primo

Pharfaliæ , quos belli civilis tempore tonsos fuisse memorat , utpote in servitutum redactos , his versibus :

*Et nunc tonse Legitur , quondam per colla decora
Crinibus effusis toti prælate Comatæ.*

Apud Getas Capillati dicti publicis etiam carminibus celebrabantur , Jornande teste. „ Sic „ Hunnos ἀπειροκόμας , id est , intonsos Epigramma Græcum notat. ” Capillatos Celtiberos nominat Catullus. Cæsar in Commentariis , Britannos capillo proluxo fuisse est autor. Solinus Indis quoque promissam cæsariem tribuit. Parthos βαθυπλοκάμους ob proluxos crines appellat Oppianus in Cynegeticis. Persas longis capillis hirsutos tradit Marcellinus. lib. 23. Apud Homerum exercitus Græcorum universus κάρηκομόωντες , id est , comati audiunt. Apud Ægyptios consuetudo inoleverat , ut peregrinantes , quoad domum reverterentur , comas nutrent , ab Osyride sumpta , qui toto peregrinationis suæ tempore capillum non antè posuerit , quàm in patriam redisset „ quod a Diodoro „ Siculo in monumenta relatum est. ” Seneca scribit Parthorum esse capillum effundere , Germanorum jungere , Scytharum spargere. Æthiopes τιθηνόκομον γένος , velut comæ nutritiam gentem appellat Tragœdia. Thracas ἀγροκόμους vocat Homerus Iliad. 4. hoc est , ut

in-

interpretantur nonnulli , in summo capite comantes , neque promissam crinium sylvam alentes , sed ad justum & medium quendam statum crinitos , ut eo loco annotat doctissimus Eustathius. Spartani quoque comam nutritivisse leguntur , quam præfens adituri periculum , teste Herodoto , peccere solebant : unde est , quòd trecenti illi , qui cum universo Persarum exercitu , duce Leonida , in fessis Thermopylarum angustiis conflixere strenuè , ædita ingenti strage hostium , ante prælium in comenda cæsarie occupati fuisse perhibentur : quæ res primò despecta Persis , mox in ipso prælio in miraculum fuit conversa , ac tantum non in luctum. Contrà Lacænis comam promittere negat licere Heraclides. Hactenus ferè gentium nomina recensuimus , quibus capillatis esse concedunt autorum testimonia : nunc deorum hominumque genera & privatas quasdam personas summatim detaleabimus. Deas namque soluta coma & per terga fluente (quam *ἐπίσεισον κόμην* quasi ventilantem & concussam dixit Lucianus) reverebantur prisca mortales. Sic Horis , quæ præstites deæ anni temporum habebantur , *ἐλευθερίαν ἀφ' ἑτὸς κόμης* , id est , liberam laxamque comam tribuit apud Philostratum vetus pictura. Charites *καλλικόμης* , id est , pulchricomas celebrat Stesicho-

chorus , & eodem epitheto Musas Simonides Lyricus. (, Eafdem *Ἰερενοπλοκάμους* Aufonius „ à mollibus cincinnis: ut Mnemofynen earum „ matrem *κρηδεμνοκόμον* : Aristophanes *ἔλικο- „ βοσρύχης*. ”) Pleiadasidem *ἰοπλοκάμους* à violaceo crinium colore , & Maiam Mercurii matrem *ἑυπλόκαμον* dicit. Venerem *βαθυπλόκαμον* capillatam Apollonius Rhodius. „ Orpheus *ἑρμιοπλόκαμον* ab amabili cincinnorum implexu vocavit : ut Proferpinam „ *ἑρμιοπλόκαμον*. ” Ifidem Deam folutis crinibus *λυσίκομον* canit fabulofa vetuftas. Homerus & Phidias ftatuarius comam Jovi dividuam tribuunt , qua totum tremefacit Olympum , majeftatis fcilicet plenam. Neptunus audit *κυανοχάιτης* , cœrulea cæfarie fpectabilis. Bacchus intonfus longos amat crines : neque contentus capillorum fylva , etiam hederæ ferto comat. Apollo *ἀκείροκόμης* , & Pindaro *ἀκείροκόμας* , intonfus , item *κροτρόφος* , crinitus Latinis vatibus nominatur : cui propterea *ἀΐδετον πλόκον* , id eft , folutam & fluentem cæfariam tribuit Chreftodorus Thebanus poëta. Pan *φειξοκόμας* ab Anyte poëtria , quafi horridus coma nuncupatur. Æfculapius comatus dicitur , atque ea fpecie in Epidauro colebatur. Jam verò & deorum facerdoes promiffis depexisque & barba & cæfarie venerata eft antiquitas , quod
(ut

(ut de aliis taceam) ex Helodoro colligere est, non deteriore jure, quàm & ipsa numina quibus operabantur. Mænades in Orgiis, effusis solutisque crinium spiris vagabundæ discursabant: quod in fœminis non patitur Nazianzenus, ut sparsam hinc inde comam & ad auræ sibilum ventilantem ferant. Succedunt sacrificis reges, quibus apud Francos solis licebat esse intonsis: hinc enim præcipuum regiæ dignitatis decus spectabatur, tonsis cæteris subditis omnibus, testante hoc Agathia. Ita Clodionem Pharamundi filium Francorum regem cognomento Comatum in Gallicis annalibus recenset Paulus Æmylius.

„ Adonidem illum Veneris delicias Cypri re-
 „ gem, ut Philostephanus ait, vel certè
 „ regium puerum *Βαθυχαιραν* profunda cæ-
 „ sarie comatum vocat Orpheus hymnorum
 „ autor, & *ἀβρονόμαν*, insigniter capilla-
 „ tum. ” Trajano optimo principi (cui prin-
 ceptus quoque locus debebatur) crinium pro-
 missio nomen dedisse videtur: dictus enim
 Ulpus Trajanus Crinitus Eutropio teste.
 Recensetur & à Flavio Vopisco Ulpus qui-
 dam Crinitus dux Illyriciani & Thracii limi-
 tis sub Aurelio Imperat. Scipionem majo-
 rem eximiæ autoritatis virum Masinissæ ob-
 vium adornabat, inquit T. Livius lib. 8.
 belli punici, promissâ cæsaries. Cyclopem

pingit Philostratus *χαίτην ἀνασειόντα ὀρθήν, καὶ ἀμφιλαφῆ, πίτυθ' δίκην* : hoc est, jaçantem rectos crines & patulos pinus in morem. Achillæas comas ut prolixas densasque celebrat Martialis lib. 12. de Menogene parasito loquens, qui dum palpatur, pro exigui incrementi & raris capillis, agebat se Achillæas disposuisse comas. quod minimè ambiguè extat apud Philostratum Heroicis, de Achille sic scribentem: *τὴν μὲν δὴ κόμην ἀμφιλαφῆ αὐτῷ φησὶν εἶναι, καὶ χρυσῆ ἰδίῳ, καὶ ἐυσχίμονα, ὅπῃ καὶ ὅπως κινεῖται αὐτὴν ἢ ἀνεμῶ, ἢ αὐτός.* hoc est, comam illi attribuit spissam & utraque manu prehensibilem, auro venustiore gratioreque, quocunque aut utcunque agitaretur vel à vento vel ab ipso. Idem rursus alio loco sparsam & prolixam cæsariem illi jam tum juveni addit, *ἐπισκύνιον τι καὶ θυμοειδὲς φρύαγμα*, velut umbraculum quoddam frontis, & magni animi, quò ferociat magis, incitamentum. Mezentium describit Virgilius sanguine turpantem comptos de more capillos, quòd antiquo more receptum fuisset, viros juxtà ac mulieres componere crines, ut ibi annotat Servius. Euphorbus Gratiarum cincinnis similes habuisse capillos ab Homero prædicatur, tales enim in interfecto deplorat, quam ob causam *ἐρσοιπλόκαμῶ* à Zeze nuncupatur, ut qui solitus fuerit auri ramenta

menta implicare cirrato capillitio. Idem Zethin & Calain Boreæ filios ἀβροκόμας ob capillitii delicias nominat. Absalon Davidis illius beati filius mortales omnes comæ decore superasse creditus est : unde proverbiale illud in Zezis Ifacii omnigena historia , καὶ τὸν ἀβροσαλὸν αὐτὸν εἰς τεύχεσιν νικῶντες. id est : Comæ venustate vel ipsum Absalona vincentes. Nisi & Pterelai aureas comas missas hoc loco facio , ne eadem bis dicamus , quòd de illis pau'ò post fit scribendum. Empedocli Agrigentino βαθείαν κόμην , id est , profundam comam , ex Phavorini testimonio tribuit Laërtius Diogenes. Prolixam quoque cæsariem nutritivisse traditur philosophus idem & magus Apollonius Tyanæus. Denique ut huic capiti colophonem imponamus , adscribenda huc veniunt & Philostrati verba , quibus comæ decorem commendat , ex quadam ipsius epistola : κεφαλὴ γὰρ , inquit , ἀνθῆσα , ἡδίων πολὺ τῆ τῆς Αθηνᾶς φυτῆ , ἔπειρ γε δεῖ καὶ ταυτὴν τὴν ἀκρόπολιν μὴ ψιλὴν ὀρεῖσθαι , μηδὲ ἀκόσμητον. Latine sonant ita : Caput crinibus luxurians, amœnius est longè Palladis germine : hanc enim arcem minimè omnium glabram atque incomptam decet conspici.

C A P U T I V.

*De inutili coma alendæ studio, quodque præstet cæ-
duam crinium sylvam tondendo refecare.*

CApud sensuum rationisque arcem, ac princeps quoddam animæ facultatis sacrarium, (*ἡγεμονικὸν* dicunt Philosophi) fecundo pilorum plantario confavit communis parens Natura, partim ut affluxus humorum subrepentium nonnihil ebiberent, partim ut eo velamine adversus aëris injurias & animalculorum aculeos uteretur. Deinde & superciliorum piloso honore faciem vestivit ad ornatum, ac veluti suggrundis quibusdam extantibus, aut vallo, oculis prospexit eadem, adversus exiguorum corpusculorum incurfus. Noluit tamen illa ceu irrefragabili edicto sancire sempiternam permittendorum crinium luxuriam & incoërcitam, quin pro arbitrio refecare liceret & ad justam moderationem revocare superfluum illam & recrementitiam sobolem, haud deteriore jure, quàm & unguium præsegmina truncamus, ne in odiosam *γέρπωση*, ac falcata curvitate exeant. Vitis sarmenta quæ se nimis lætè profundunt, falce putamus: pampinos in frondosioribus vineis defringimus: in fruticibus, plantis, herbis, rebus denique omnibus, luxuriam compefcimus: excrescentes carnis moles me-
dica-

dicamentis domamus , cauteriis obruimus , ferro ancidimus : ecquid dubitamus improficuam crinium materiam tollere , atque liberè coërcere ? Qua in causa si quis expensius ad Critolai bilancem examinet omnia , aut more saltem Areopagitarum citra affectus judicet , is facilè inveniet , studium nutriendæ comæ non inutile modò esse , vile ac ferum , solosque cùm pueros tum foëminas decere , verumetiam servile , ignominiosum , supercilii fastusque plenum esse , ac mollitiei nota seculis omnibus , in viris infame fuisse : contrà tonsuram decoram , cultuique corporis necessariam , libero animanti & politico , homini videlicet , propriam , salubrem , virilitatis denique argumento honorificam esse habitam . At ne quis ex jure manu confer- tum me velle istud arbitretur , & dextra laudatæ ubique antiquitatis opinione , & locuplete autorum testimonio , veritatisque ipsius nudæ comprobatione astruere conabimur , faceffat interim livor. ,, Certè Musonius phi-
 ,, losophus libro peculiari de Tonsura inscri-
 ,, pto , eadem ratione adhibendam esse ca-
 ,, piti tonsuram differit , qua viti putatio
 ,, sarmentorum adhibetur : quippe quum su-
 ,, perfluum quavis in re natura respuat. Ita-
 ,, que tondendam esse comam admonet ; tol-
 ,, lendi superflui gratiâ , non autem orna-
 ,, tus ,

„ tus , quod multis persuasum est conveni-
 „ re , qui alia ratione anteriorem à fronte
 „ capitis partem , alia posteriorem tonderi
 „ curant : qui decor , multum adfert secum
 „ deformitatis , à muliebri lautitia nihil quid-
 „ quam differens , siquidem ut formam ama-
 „ toribus commendent foeminæ , crines hos
 „ demittunt , illos crispant & in gradus fran-
 „ gunt , alios aliter concinnant. In hanc
 „ ferè sententiam ille , cujus si verba ipsa
 „ quæras , ea apud Stobæum titulo de in-
 „ temperantia legas. Rectè dictum fuit à
 „ Zenone , eadem de causa tondendum esse
 „ capillitium , qua alendum : nimirum quod
 „ ex naturæ usu est , sequendo , ne aut oneri
 „ sit , aut actionibus officiat , impedimen-
 „ tumque adferat. Natura nanque defe-
 „ ctum averfatur magis , in re omni , quam
 „ excessum , quod proclivius sit tollere super-
 „ flua , quam quod déficit supplere. Utro-
 „ bique autem naturæ opitulari nos par fue-
 „ rit , & farciendo defectum , & auferendo
 „ superfluum. ” Nam quorsum , aut ad quem
 tandem usum superflua capillitii seges alenda
 fit , quid præstantis emolumentiadferat , non
 video , nisi fortassis lendium , atque animal-
 culorum (quibus à pedum multitudine nomen
 est) proventum beneficii loco ponere veli-
 mus , aut uvidos sudores in furfuracea cor-
 pufcu-

puscula concrefcentes , & sordium copiam lucro apponamus , more Hybernorum , quæ gens , ut est ab omni humano cultu longè alienissima , vix alium capillitii usum agnoscit , quàm ad detergendas manus à pinguibus cœnæ sordibus , cæteraque omni illuvie : qua de causa ingentes concretorum crinium spiras alunt in humeros usque dependulas , quibus vice mantilium diffluentes pinguedine ciboque digitos solent injicere , eoque pacto extergere. Alioqui ut quidque vilissimum est , aut veneno armatur letali , aut ferum & immite cultum fugit , ita fermè pilis horret. *τειχίας* vilis piscicuius , quem Sardam Latini dicunt , nomen habet à pilari exilitate. Lendes qui pilos erodunt , *τειχοτρώκται* & *τειχοβρωῖτες* , quasi pilivori , non absque vilitatis nota , Græcis dicuntur : quomodo apud Aristophanem abjectè concinнатrices crinium , lendium instar , corrosisse sibi verticem deplorat quidam , *τειχοβόσρευχας* allusorio vocabulo nuncupans : sic enim ait ,

Ἄλλ' αἱ τειχοβόσρευχες τὸν λόφον μὲ κατέφαγον.

Quin & in contemptus indicium , de lana (quod ajunt) caprina disceptare , proverbiali schemate *τειχολογῆν* dixerunt Græci. Rursus usitata illa omnibus penè nationibus , Latinis autorib. vel receptissima hyperbole , Ne pili quidem facio , abundè declarat , quàm
ab-

abjecta & vilis res fit capillus. Imò ortus ipse capillorum vilitati facilè attestatur suæ: nam è fumido crassoque vapore existunt, ficcissimi pariter & frigidissimi ex omnibus humani corporis partibus, si Galeni autoritate stabimus: ac propterea mortuum quiddam & inanime præferentes, quippe ficcitate & frigore, in quibus mors consistit, illi affines, & qui libenter in defunctis corporibus crescunt, quod ipsum non inficiatur doctissimus Aristoteles. cui fidem facit & Ægyptiorum factum, qui è cadaveribus cute tenus erasis, insequente anno comam barbamque erupisse observarunt, quemadmodum & quotidiana experimenta attestantur: vereque dixisse putatur Synesius, *τείχες*, inquit, *καὶν τοῖς ζῶσιν ἐστὶ νέκρον*. hoc est: Crines etiam in vivis mortuum quiddam sunt. Quid quòd bruta animantia rationis expertia, pilis vestita, solo homine præ cæteris lævi, certo naturæ consilio videmus? Præterea à superfluo comæ onere, demonum quoddam genus tenebricosum, & materiæ mancipatum, *τειχίωνες* dictum (quos & *ὄνοκενταύρες* nominant) quasi pilanos nomines. Histrix & Echini setarum jacula crinium vice erigunt, unde *ὄξυκόμης* velut acutis comis infestos epitheto vocat Oppianus. Scolopendra, venenatus vermis, totus pilis obsitus est. Lupus

pus immitis ac subdola fera, horrida & cinericea pilorum sylvæ riget. Aper rectis horret fetis, hispidus idcirco Statio dictus. Apud Virgilium in quarto, pubentes, hoc est, pilosas seu lanuginosas herbas ad veneficium exquirunt scelerata maga: sic enim locum illum intelligo: nec enim placet viridiores cum Servio exponere. Gorgonis illius, quæ solo aspectu fæxos reddebat homines, os crinitum anguibus legimus. Cilices, immane genus & piratica vivens, intonsi Tibullo dicuntur. Getas nationem barbaram ac truculentam, hirsutos intonsosque appellat Naso Metam. 13. Idem Polyphemo rigidis fetis densum corpus horrere scribit. Aufonius Philonem quendam rusticum hominem describens, horrere capillis asperis, non aliter atque marinum echinum dicit. Caligulæ orbis portento hirsutum corpus tribuit historiæ fides, quo fortè prætereunte, capræ nomen, quavis tandem de causa citatum, exitio erat illi, qui nominasset, quod ea quoque hirta sit. Orpheus Gigantes Jovem regno detrudere affectantes, vastos & immanes homines comatos prodidit eo versu:

Τιτῆνες τε κομῆται ὑπέρβιον ἤτορ ἔχοντες. id est:

Titanesque comati immania corda ferentes.

Indorum populos efferos quidem illos, & solitudine commerciique jure denegato immites,

tes , unguibus nunquam recisis , & hirsutis intonsisque comis asperos damnat Q. Curtius Rufus lib. 9. Lusitanos quoque qui in montibus horridam & incultam vitam humi ferarum ritu strati degebant , profundam comam nutrire solitos scribit Strabo. Deinceps quam pueros solos deceat , & virgines pariter cum mulierum grege , coma , non itidem viros , testantur clarissimè poëtae , qui absolutè capillatos appellant pueros : veluti Martialis lib. 5. Epigr.

*Et pedagogo non jubente lascivi
Parère gaudent villico capillati.*

Idem venustè pueros nominat crinitam turbam , & ludimagistrum crinitæ turbæ pedagogum. Sic Persius cirratos nominans pueros intelligit. Rursus Martialis imprecatur Thestilo puero , ut jam adultus nihilominus ametur , depositis scilicet capillis : nam quòd huic idem sit ponere capillos , & sumere togam virilem , paulò post dicemus. Philostratus delicatum adolescentulum , qui sibi ipse capillos truncaverat , suo ipsius capiti injurium nominat , quòd voluntario vulnere vernum illum pueritiæ decorem rescuerat. Smerden , Samii tyranni Polycratis delicias , impensius carmine laudatum , in suum amorem traxerat Anacreon Teius poëta : re intellecta rivalis , ut poëtam pungeret , puero
præ-

præcindi comam imperavit, teste Æliano lib. 9. variæ historiæ: quod dissimulans poëta, culpam in puerum transtulit, ferocem fuisse dictitans & protervum, qui in suam ipse cæsariem manus flagitiosè armarit. „ Unde que-
 „ rulus ita canit, ἀπέκειρας δὲ ἀπαλῆς κόμης
 „ ἄμωμον ἄνθος. hoc est. Detondisti tenellæ co-
 „ mæ eximium florem. ” Menander inducit Polemonem quendam morosum ac difficilem hominem puellæ capillos in ira præcidere: eundem, ubi ad se redisset, humi stratum, agnitam culpam pluribus verbis prosequi: quò allusit Græcum epigramma, quod lib. 7. extat:

*En Polemona trucem, docti quem scena Menandri
 Tondentem inducit virgini ab ore comas,
 Expressit junior Polemon, dum audace Rhodanthes
 Aggreditur cirros depopulare manu.*

„ Puerum haud aptiore epitheto insignire po-
 „ tuit Anacreon Lyricus, quam quod ἀβροχαί-
 „ ταν κοῦρον eum vocat, velut largicapillum. ”
 Commendat & Tibullus in puellari forma prolixos crines: & Martialis requirit in amica, ut molles comæ flagellent colla: sic ταννέθειραν Semelen à promissi capillitii ornatu celebrat Pindarus. Theseus Athenas veniens ignotus omnibus, quòd comam haberet decorè plexam, à fabris tignariis, Delphinii Apollinis fano tectum imponentibus, dicterio isto fuit

exceptus, Πάρθενος ἐν ᾧρα γάμος πλανᾶται μόνη.
 id est: Virgo matura viro oberrat sola: nimirum in juvene muliebrem cultum notantibus meritò illis. E diverso apud Hyginium Agnodice virgo, quum præter legem medicinam addiscere vellet, ut muliebribus vitiis opem ferret, capillos detondisse legitur, ut habitu virili falleret. Diogenes Xeniadæ Corinthii liberos, quos erudiebat, tondere cæsariem iussit, ubi cæteri pueri ad formæ commendationem alerent. „ Apollonius apud Philostratum „ fratri, quem ex decoctore & libidinibus ad „ dictissimo ad meliorem frugem revocaverat, „ comam quam ad luxum alebat tonderi persuasit, ceu primum frugalitatis rudimentum: quo in loco haud scio certò, an radi, „ pro tonderi, reponendum sit, quod Græcus codex mihi ad manum non sit. Con- „ simili ratione Herillum, non postremi nominis futurum postea philosophum, quum „ puer amatorculis in delitiis esset, Zenon Cisticus novacula radi (ξεραῖοθαι) coëgit, ut ab „ incesto flagitii studio eos averteret, uti refert Laertius. „ Non sine causa Diogenes adolescenti cincinnato, qui quæstiunculam intenterat, negavit responsurum se prius, quàm constaret, utrum mas esset an fœmina. Quomodo & in alium studiosius sese comentem in- „ vectus fuit, dicens: Si ut viris placeret, cul-
 tus

tus ille institueretur , spe sua frustrari : fin ut
fœminis , sceleratè agere. Profectò si rem
pressius examinemus , quorsum virilis naturæ
sequestram litem cum fœminea vel miscebimus,
vel mutabimus ? Manicarum diversitas , panni
color , capillitii ratio , ut olim , ita & nunc
apud plerasque nationes herum à famulo , li-
berum à servo distinguere solent : quid obsta-
bit , cur non & viri à muliebri sexu dinosca-
mur ? In omni animantium genere quolibet in
sexu Natura posuit aliquam discriminis notam.
In pavonum gente versicolores pennas & gem-
meas admiramur , inter mares solos : at fœ-
minæ non item pennarum vario decore pingun-
tur , ut est apud D. Ambrosium : sic phasia-
nis diversus color sexus discretionem distinguit.
Imò naturæ ipsius iudicium neutiquam ambi-
guum est , quæ auctilis capillitii , vel ad talos
usque promissi decus unicum fœminis indulsit,
denegato barbæ honore : in viris aliam se osten-
dit , in barbæ incremento , quàm cæsariei ,
liberalior. Concesserit itaque illarum glabri-
tiæ pro ornamento prolixos capillos natura ,
usus contorserit : nos quò & cultu sumus non
minus dissimiles , quàm sumus sexu , resece-
mus illos. Neque verò par est magis , nos men-
tiri fœminas , quàm illas viros : utrunque tur-
pissimi propudii loco semper habitum fuisse ,
negare potest nemo. Libet propè exclamare

cum D. Ambrosio lib. 4. epist. Ergò & pariant, ergo parturiant, qui nutriunt, qui crispant comam, sicut foeminae. Cæterùm quòd fervile quiddam sit coma, testantur servi, qui libertate donandi capillos ponebant, ut nullæ fordidi aut servilis status reliquiæ extarent in eo, qui inæstimabile illud dulcissimæ libertatis pignus esset accepturus. „ Franci libertatis vindices, omnes circumtondebantur, recisis „ ad cutim usque comis, libertatis argumento, „ unde & Frisios militiæ operari volentes, Carolus Francorum rex circumtonderi supra aures summas, volentes tamen, in diplomate „ mandat, quo libertatem à se illis oblatam testari queant. ” Cicero in Pisone genas pilosas agrestis ingenii argumentum traducit: at quòd dedecori fuerit ingenuum comam alere, ostendit qui apud Lucianum sic ait, ἡ κόμη καὶ εἰς τρεπίσω ὁ πλόκαμος συνεσπείραμεν, οὐκ ἐλευθέρον φῦσιν αὐτὸν εἶναι. id est: coma & cincinnus retro sparsus haud ingenuæ conditionis esse hominem loquitur. Plato stupidum, indoctum, & vecordem designans, serviles in animo pilos habere dicit, ἔχων τὰς ἀνδραποδάδεις ἐπὶ τῆς ψυχῆς τείχας. Sic & Pythagoricus Lyfis, spissum atque hirsutum vepretum innasci in illorum animis ait, qui non ritè & purè disciplinis sint inaugurati: in vituperium videlicet traxit, quòd ad laudem convertisse

Homerus ab aliis malè judicatur, ubi crinitum hirsutumve pectus tribuit Achilli & Patroclo, metaphoricè quidem istud à densitate consiliorum in illis confertim se suggerentium: non quod re ipsa pilosum habuerint cor, cujusmodi in Lylandro & Aristomene Messenio, historiæ prodiderunt. „ Scitè propterea Archilochus imperatorem exercitus non vult coma superbum, non erasa barba lævem, sed ἐπὶ νοήμασι δασύν, qui prudentia hirsutus sit. ”

At quòd probrosa viro sit coma, quodnam luculentius optemus testimonium, quàm quod extat in hæc verba D. Pauli elogium. 1 Cor. 11. Anne, inquit, natura quidem ipsa hoc docet vos, quòd viro si comatus fuerit, probro sit: contrà mulieri si comata fuerit, decori sit? eò quòd coma pro velamine illi data sit. Certè Ambrosius ait D. Paulum secundum legem extulisse illud. Quia vir si comam habuerit, ignominia est illi: prohibet enim, inquit, lex virum esse comatum. Hinc Origenes ait Jobum tondentem caput factò præstitisse, quod acerbius postea ab Apostolo interminatum est verbo, quòd vir si comam nutrierit, ignominia illi sit. Et D. Hieronymus super illud Paulinum, Vir non debet velare caput suum: ergo inquit, nec comam nutrire. Legitur & alio loco: Vir comam alere non debet, quum sit imago & gloria Dei. Phocylides quoque

cujus versus planè aurei divinum mereque Christianum pectus spirant, eandem cum Paulino dicto extulit sententiam, ubi negat masculis alendos esse cincinnos, aut contorquendam cæsariem, præter virilis sexus decorum. Dein subjicit:

ἄρσεσιν ἔκ ἐπέοικε κόμη, χλιδαί δὲ γυναιξί.

Cæsaries decet haud marem, sed fœmina comptis Gestiat.

Aristophanes quoque in Avibus, comæ promissuram ignominiaë macula aspergit, eo versu:

ἐκόμων, ἐπέινων, ἐρρύπην, ἐσωκράτην. id est:

Comabant, esuribant, squallebant, socratisabant.

quod in philosophorum squallorem contorsit, qui vel ob parsimoniam comam summittebant: quod objicit illis idem Comicus Nubibus, neminem eorum tonsum unquam ob parcitatem dictitans,

ὣν ὑπὸ τῆς φειδωλίας ἀπεκείρατ' οὐδὲς πώποτε.

Vel quod Flaccus innuit, eam alebant, ne simul cum crinium unguiumque præsegrime mutilarent aliquam sapientiaë particulam per artus diffusam. Quid, quòd & proverbiali schemate *περικειρόμενον τὴν πλοκάμην*, pro ludibrio habitum dixit Lucianus: ut annotat Erasmus, eò quòd cincinni aut tollendi aut alendi omnino sint, in quibus forficula (quod nunc fit) circum attondendis operæ multum ponere, infamiaë macula dignum est. Comatum in
sta-

stadium prodire, sibilos olim & posticas sannas merebatur. Laërtius ex Phavorini omni-gena historia scribit, Pythagoram quendam (plures enim fuere eo nomine) qui primus pugilatum in artem redegit, à pueris exhibitum fuisse & subsannatum, eò quòd comatus in certaminis locum, ubi virili robore sit opus, ingressus fuisset. Accedit ad hæc quòd apud veteres effœminati & meritorii habiti fuere, quotquot impendio comam curabant, quod à Synesio eleganter expressum est iis verbis, καθάπαξ οἱ θηλυδαίαι τειχοπλάσαι πάντες εἰσιν, in universum effœminati omnes capillorum concinnatores sunt: è quo ludo Autoclides, Ther-sandri, Antimachi & Timarchi, molles & decantati cynædi prodierunt. Sic Plautus calamistratum cynædum appellat. Quid, quòd & pictores, si quando pathicum depingebant aut adulterum, comatum faciebant: quomodo Horatianum illud intelligi debet de Geta-rum uxoribus, quas negat nitido fidere adul-tero. Apud Philostratum Antoninus Imperat. Alexandrum sophistam mollem designans, comæ studiosum illum vocat, unguentatum, dentesque lævigantem. „ Hegesippus inter alia „ muliebris mollitiæ, quæ Hierosolymitanam „ urbem occupat, testimonia atque argu- „ menta, commemorat eos pavisse comam.” Apud Corinthios Cotyi deæ turpitudinis ara

erat posita, cui libidinosi & calamistraturæ studiosi, suamque formam quæstui prostituentes, sacra factitabant, si Suidæ credimus. Unde Cotyos thiasotæ proverbialiter Synesio dicuntur effœminati & profligatæ vitæ omnes, de quo in Miscellaneis nostris. Singularis verò testimonii fidem facit vetus proverbium, vel verius oraculum, ἔδεις κομήτης, ὅσις ἔ ψηνίζεται: hoc est, si verbum verbo reddatur tectius propter obscœnitatem: Nemo comatus, qui non præciditur. ita autem in doctissimis Synesii præfulis Ptolemaidos epistolis legitur, quanquam alibi Suidas περιγίνεται citat: cujus senarii postremam dictionem ut & vocabulo & re ipsa obscœnam exprimere volens idem Synesius in libello περὶ φαλάκρας, id est, de calvitio, ad resonantiam senarii versus lege sua cadentis, relegat non illepidè, cujus hæc sunt verba: ἔδεις κομήτης ὅσις ἔ, τὸ ἦ ἀκροτελεύτιον αὐτὸς σὺ πρὸς τὴν ἰχὼ τῆς τριμέτρης συνάεμοσον, ἔ γὰρ ἔγωγε φθέγγομαι τὸ δεινὸν ἐκεῖνο πρᾶγμα καὶ ὄνομα. quod ita sonat Latinè, propter linguæ Græcæ ignaros: Nemo comatus, qui non: at postremam vocem tu ipse ad trimetri resonantiam adapta, neque enim efferam ego sceleratam illam rem pariter & vocem. Pherecydes comato juveni factus obviam, pallio obducto velavit oculos, morbum designans, atque innuens, è cultu corporis pathicum videri. Hector

Etor Homericus Paridi objicit probri loco studium comendi capillitii, appellans eum κέρ ἀγλαόν, id est, cæsarie nitentem: id quod Philostratus non dissimulavit, ubi de Hectore ait in Heroicis: διεβέβηθητο ἧ, inquit, πρὸς τὸν Πάριον ὡς δειλόν, καὶ ἤτιω τῷ κομῆσθαι. hoc est, invectus est in Paridem, ut meticulosum, & compturæ studio plus æquo deditum. quin & Horatius comptos crines adulteri Paridis arfisse Helenam dicit. Cicero dicere solebat de Cæsare, se, quo minus crederet eum ad tyrannidem aspirare, adduci capillorum molliter fluentium argumento. Petronius quoque Arbitrator Satyricus poëta crines laxos inter luxus titulos recenset, ubi ait:

Scorta placent, fractique enervi corpore gressus,

Et laxi crines, & tot nova nomina vestis.

Præterea Panas & Satyros suos libidinofissimos, antiquitas finxit hispidos: & salacissima natio celebrantium Liberi patris Orgia fanatico cursu, comata erat. Postremò & vox illa ἀβυδοκόμας, apud Hesychium, ni fallor, mollietatem indicat, qua notatur is qui cadentes molliter crines alat: siquidem Abydeni delicati & molles olim audierunt, ut in Bœotiam Homeri annotat doctissimus Eustathius: & alioqui Hermippus νεανικὴν κόμην illis tribuit: quod facit cur hanc lectionem amplectar magis, quam ἀβυδοκόμας per ω, ut quidam legunt. Sic ca-

pronas pilos à fronte promissos libidinis indices rectè dixit Nestor grammaticus. „ Huc spe-
 „ ctat quod Varro in libris rerum divinarum
 „ memoriæ prodidit antiquos secundis rebus
 „ comas habuisse. ”

Quid dicam de fastus argumento, quo comæ nutritionem infimulant non temerè? sed quam assequitur mox luctuosa ærumna, velut comes, quemadmodum sponsioni præitò solet esse noxa. Nisus Megarensium rex, aurea, vel ut Pausanias, purpurea cæsarie spectabilis memoratur: & Pterelaus rutila auri instar coma superbus. Sed quid? ille truncato à Scylla filia (quæ amore Minois deperibat) fatali crine: hic insidiis Comæthûs filiaè similiter præfecta coma, uterque regno exuitur. Idem documentum præbuerunt Zethus & Calais Boreadæ, quos præ fastu nimio, volasse etiam crinium remigio fabulatores non tacuere: iidem postea oculis orbatî superbiaè pœnas dederunt. Absalona quoque illum omnibus seculis notissimum, ad hoc intolerabilis superbiaè exemplum, comæ nitor impulit, ut non dubitarit impia in patrem arma sumere: itaque dignum eo fastu exitum nactus est, ut de refugo capillo sublimem implicaret arbor, qui ad sublime folium sceleratè aspiraverat. Insuper & aureos Medusæ crines superbia mutavit in anguium flagella, ut ad nostri institutionem lo-
 quun-

quuntur fabulæ. Denique quòd inanime quidam & mortuum fit coma, docet dictum superius testimonium de emortuis corporibus, quæ suo nomine, hoc est, morte dignam propaginem gignunt pariter & fovent alimento infrugifero: docet item quòd in phthisi mortis germana, & similiter in senecta leto vicina excrescere pilos refert Plinius lib. 11. Confirmat istud ipsum metus, qui ut est exanguis & mortis tantum non confanguineus, ita ubi adest, cæsariem furrigit: unde à Sophocle ὀρθόκέρως φείκη, hoc est, formido pilorum arretrix eleganti epitheto dicitur: & ab Æschylo ὀρθότεραξ φόβος eodem sensu in Agamem. propterea de pavido alibi inquit, τειχὸς δὲ ὀρθίας πλόκαμος ἴσεται. id est: Stat villus recti capilli. & rerum naturæ peritissimus Maro,

Obstupui, steteruntque comæ.

Ovidius quoque de seipso in Fastis lib. 1.

Extimui, sensique metu riguisse capillos.

Et apud Homerum Iliad. ult. Priamo arretrici steterant crines ad vocem Mercurii. Nec minus acriter quam metus, ira immanis bellua pilos facit inhorrescere, veluti in apris iram colligentib. observare licet. Et Polemoni Laodicæo Sophistæ natura biliosiori, barbam & capitis pilos obrigescere ac stare solitos, non aliter quàm solent leonum jubæ in ira, autor est Philostratus. Synesii verba hic disertè apponam

ponam vice coronidis, quibus nullum potest
 luculentius testimonium & explanatius inveni-
 ri, nativi scilicet crinium decoris: ea extant
 in libello non semel citato *πεὶ φαλάκρας*, quæ
 eo libentius adnoto, quòd is perquam eruditus
 in publicum nondum exierit: *τρίχες*, inquit,
ἀθέρες τινὲς ἔσσι τῆ ζώῃ, καὶ περικάρπια, παίγνια
φύσεως, ὕλης ἀτελεῖς ἐξανθήματα. quæ ut possum
 latinis auribus appendere conabor: Crines sunt
 quisquiliæ & glumæ animantis, ac putamina
 quædam fructuum, naturæ ludibria, & im-
 perfectæ materiæ suffrutices. I nunc & quis-
 quiliis istis, putaminibusque rejectitiis, ridi-
 culè comatus incedito. At hercle iniquum
 fuerit in hoc nos luto hærere, quin modis
 omnibus inde eluctandum, valedictoque a len-
 dorum crinium studio, tonsuræ opera danda,
 quæ quòd in primis homini sit propria, de-
 monstratione non indiget, clareque liquet è
 superius dictis, ut *agrestia*, *mollita*, *mortua*
 denique omnia pilis horreant, *cadavera*, *mon-
 stra*, *gigantes*, *femiferi Fauni*, & unoculus
 ille *Polyphemus* laudans *hirtas* virili in corpo-
 re *fetas*, fidem arrogat veteri proverbio, quo
 dicitur, *Similes habere labra lactucas.* E di-
 verso virum decere tonsos crines, qua in par-
 te plurimum momenti, imò omnis ferè cardo
 rei vertitur, docebimus. Loquitur istud
 abundè mos antiquissimus, quo adolescen-

tes ad consistentem usque ætatem comam nutrire soliti, subsequente deinde tempore patriis eam fluminibus detonsam consecrabant, tribuentes hunc honorem aquæ, ut alimoniam parenti, vitæque conservatrici: unde & κροτόφοι epitheto dicti fuere poetis fluvii. Sic Achillem Sperchio Thessaliæ amni rutilum crinem vovisse, & Memnonem Auroræ filium Nilo, ex Philostrato constat. Sic Apollini cognomento κροτόφω votivam cæsarium pubertatis annos ingressi adolescentes appendebant. Cato in de liberis educandis, Ambraciæ primum capillum puerilem demptum, item cirros ad Apollinem ponere solere ait. Refert & Plutarchus temporibus Thesei morem fuisse, ut excedentes ex ephœbis Delphos profecti, detonsæ comæ primitias Phœbo consecrarent. Testatur hoc & Epigrammatarium:

ᾠριον ἀνθήσαντας ὑπὸ κροτόφοισιν ἰέλας
 κειράμενθ' γενύων ἄρσενθ' ἀγγελίας,
 φοίβω θῆκε λύκων πρώτων χέρας. hoc est:

*Tempora succingens, vultus lanugo virilis
 Nuncia, maturè florida, tonsa cadit,
 Phæbo hanc primitias sacrat Lyco, &c.*

Martialis quoque consuetudinem eam Romanis fuisse indicat: lib. i. Epig.

*Hos, inquit, tibi Phæbe vovet totos à vertice crines
Encolpus domini Centurionis amor.*

Similiter Æsculapio appensum fuisse crinem pueritiæ, idem in Epigrammatum nono ostendit, ubi de Earini pueri coma loquitur in hæc verba :

*Dulcesque capillos Pergameo posuit dona sacra-
ta Deo.*

Stattius quoque de eadem Earini liberti Domitiani coma agens, eam cum gemmata pyxide & speculo ad Pergameum Asclepium missam fuisse prædicat. Eam ob causam cirratos appellat pueros Aulus Persius, qui crines numini detondendos in ipso pubertatis limine, nutriebant. Testatur Festus Pompeius Capillarem arborem Romæ appellatam, in qua tonsum capillum Deo consecratum suspendebant adolescentes. Sic Vestalium virginum crinis ad Loton arborem Romæ vetustissimam, cognomento Capillatam (sic enim à Plinio Polyhistoro, literarum monumentis proditum est) deferrebat consecrandus : qui mos (ut pleraque alia à superstitionis omnis authoribus Ethnicis quasi per manus tradita, in nostram religionem irrepere) etiamnum observatur in nostris Vestalibus virginibus, ut initiandæ cirros capillorum detondeant, peculiaribusque divi voveant, velut ejurantes fastus seminaria, & perpetuæ castitatis (cujus avocamentum esse queat

queat comptus capillus) observationem professa. Apud Ægyptios item pueri omnes ingenui, crines gerebant intortos ad pubertatis usque annos (testis Lucianus in Navigio) deinde tondebantur. Hesychius scribit ephebos Athenis, qui virilem togam commutabant, *οἰνισήμια*, id est, vinalia celebrare solere, antequam tonderent cæsariem. „ Quo ritu in „ Herculis ædem illatum vinum, præmissio „ libamine, comitibus bibendum præbebant. Apud Troëzenios lege vetabantur puellæ nubiles & adolescentes connubio jungi prius, quam cæsariem totondissent, ut refert Lucianus: idemque Assyriis etiam observatum commemorat libello de Dea Syria. Huc spectat nomen tertii diei feriarum Apaturiarum, quem mense Octobri solennem *κουρεώτιν* dictum celebrant Athenienses, quo puberes adolescentes tonsis crinibus, ac exuviarum instar Dianæ appensis, virilem togam sumebant. Is autem crinis Græcis *θρεπλήμει* velut nutritius, & apud Tragicos *κούριμει* *θειξ*, quasi tonsilis appellatur: præterea *πλοχμὸς* & *κολλύς* (quæ vox apud Pollucem depravata in *σκόλυν* legitur) hoc est, ut exponunt grammatici, verticis capillus, qui tantisper intonsus servabatur, dum diis consecraretur: cuiusmodi Sampsoni capillum vocare possumus, ab utero matris Deo consecratum. Hisce autoritatibus omnibus eluce-

elucere potest & probari, idem fermè esse ton-
dere comam, & virilem habitum assumere,
ac proinde, relictis nucibus, viriles quoque
animos & mores induere: id quod clarissimè
indicat Epigrammaticarii versus, qui libro nono
extat:

At tibi si dederit vultus coma tonsa virileis.

Præterea huc facit quod commemorat Tacitus,
apud Germanos adolescentes crinem & barbam
non reseccasse prius, quàm cæso hoste votivum
oris onus ex lege deponere liceret: propterea
Civilis Batavorum Regulus, deletis Romanis
legionibus propexum & rutilum crinem jam
tum posuisse, suæ gentis ritu, apud eundem
scriptorem legitur lib. 20. Annalium: velut vi-
rilitatis fortitudinisque invictæ argumentum,
attonsam illis cæsariem æstimantibus. Nam
quod ex historia Pliniana refert Solinus, apud
Arimphæos strenuissimam Scythiæ gentem vi-
ros juxtà ac foeminas pertæsum fuisse crinium,
nullus laudo. Accedit ad hæc integritatis pa-
riter & lætitiæ argumentum ex tonsura: si-
quidem triumphales viri & qui amplos hono-
res gesserant, tonsa coma ad rem divinam ac-
cedebant. Diali Flamini, qui dignitate cæ-
teros antecellebat, intonso esse non licebat:
quò spectat illa lex ab Au. Gellio recitata. Ca-
pillum Dialis, nisi qui liber homo est, non
detondeto. Josephus deposito squallore ton-
sus

sus è carcere Pharaoni regi sistitur, somnii interpretis futurus, amplissimamque ad dignitatem evehendus. Jonathæ filium Davidi à profligato Abesalone reduci obvium, tondisse comam, velut publico luctu exuto liberatum, interpretatur Origenes. E diverso, rei intentati criminis fasce gravati mœstique capillum, vel Plinio teste, submittebant: quod & Artemidoro dictum est, τὴν αἰτημέλητον ἐν συμφοραῖς ἀυξέσθαι τρίχα. Quid quòd ipsum tondendi verbum apud Græcos κείρεσθαι, à verbo καρῆναι, ut ita dicam, quod permutatione unius literæ χαρῆναι est, gaudii & hilaris animi significationem habet, ut idem testatur, ita scribens: ἐστὶν γὰρ, ὡς εἰπεῖν, ἀπὸ τῆς καρῆναι, καὶ τὸ χαρῆναι κατὰ παραλλαγὴν σοιχείαις ἐκδέξασθαι. Propterea boni omnis loco accipit Plinius Epistolographus lib. 7. recisos suorum capillos per somnium à manibus nescio quibus amputatos, depulsi quòd imminebat sibi periculi signum fuisse auguratus, haud alio argumento, quàm quòd reis moris fuerit capillum submittere. Sed unde ad confirmandam tonsuræ rationem aptius testimonium quærere velimus, quàm quòd valetudini corporis congrua, salubritatis argumento sit admittenda. Siquidem in multis morbis præsentaneo propèmodum remedio efficacem experimur tonsuram: certè

in phreneticis ac lymphaticis similibusque certum est. Tonderi ad cutem in diuturno pituitæ cursu (qui morbus studiosis plerunque familiaris ac molestus esse solet) consulit nitidissimus Celsus : qua authoritate vel sola permoveri deberent, quibus animi cultus cordi est, ut insensilem illam ac mortuam crinium materiam truncarent. Profectò capitis vapores, qui cerebrum percellunt, attonso vertice eventari atque dissipari melius, omnium consensus est. Neque caret mysterio quòd Hygiæ, hoc est, sanitati (id uni ex Æsculapii filiabus nomen fuit) mulieres Sicyoniæ valetudinis curam habentes, comas suas detonsas consecrabant, ut apud Pausaniam lectum est. Ægyptii quoque conceptis verbis capillum puerorum defectum Divis suis nuncupabant, ut ab adversa valetudine respirarent. Neque aliorum Aristotelem Peripateticorum numen quoddam, $\kappa\sigma\rho\eta$, id est, attonso vertice usum fuisse (quod de eo prodidit Laërtius) crediderim. M. Antoninum cognomento Philosophum, optimum Imp. $\epsilon\nu\ \chi\epsilon\tilde{\omega}$, id est, viva cute tenus tonsum fuisse, & cum eo medicos omnes, testatur Galenus lib. Epid. 6. Quod patris pientissimi factum degener patrique longè dissimillimus filius Commodus aurea coma superbiens mutavit, ejusque exemplo turba familiarium, quos

quos propterea iusto dictorio *μιμολόγης* nominavit. Socrates in tertio de philosophorum successione, testatur Pythagoræos olim crinem de more attondissè, *κερᾶ συνήθει χρωμένους* : quem morem postea novitatis studio fastuque elatum Diodorum Aspendium immutasse refert. Quin & Palamedes sagax rerum naturalium ventilator, & medicæ rei non imperitus, jam tum Troianæ expeditionis temporibus, ad ipsam usque cutem tonsus fuisse perhibetur, quod & effigies ipsius *ἐν χερῶ τὴν κόμην* habentis apud Philostratum testatum facit. Inter Athletas (qui in promovenda corporis firmitudine & euexia studium omne ponebant) qui viriliores erant, ad cutem usque tondebant capillos, ut in amatoriiis Dialogis ostendit Lucianus his verbis : *καὶ ἐν χερῶ ὤφθη αὐτῇ, καθάπερ οἱ σφόδρα ἀνδρώδεις τῶν ἀθλητῶν, ἀποκεκαρμένῃ*. hoc est, visibatur ipsa cute tenus attonso capite, more athletarum qui cæteros robore anteeunt.

Satis superque multis testimoniis & documentis declaratum esse arbitror, tonsuram non antiquitatis modò gloria inniti posse, sed & integritatis notis ac salubritatis commendatione illustrem, ceu telamonibus quibusdam sustineri : nec non virilitatis titulo bene audientem, amplexandam esse, neque levitatis nomine (ut belli homines insimulant)

contemnendam , aut rejectitiam habendam , nisi cum illis unà malimus esse pueri , hoc est , capillati. Porrò D. Hieronymus , cujus sacrosancta ubique autoritas legis loco haberi potest , nostrum istud tondendi consilium approbat disertè in hæc verba , super illo Ezechielis : Capita sua non radent sacerdotes , neque comam nutriant , sed tondentes attondebunt capita sua: Juxta quod discimus , inquit , nec calvitium novacula esse faciendum , nec ita ad pressum tondendum caput , ut rasorum similes esse videamur , sed in tantum capillos dimittendos , ut operata sit cutis. Huc spectat Aniceti institutum , qui ex Apostolicis decretis sancit , ne clerus comam nutriat , vetatque sacerdotes tam barbam , quàm comam prolixas gerere , damnans nimirum superfluitatem omnem , ut cultui corporis contrariam , quò videlicet justa moderatio utrobique servaretur. Neque dissonat huic Diodori cujusdam factum , quem refert Marcellinus lib. 22. exanimatum fuisse à populo , quòd , cùm præesset ecclesiæ , cirros puerorum licentius detondisset , putans hoc quoque pertinere ad cultum divinum. Insurgent hîc nostri Solones , opposituri superiore capite de nutritione comæ adducta exempla & dicta , quæ promittendæ cæsariei attestantur in speciem : revera tamen contra
nos

nos nil faciunt , imò malefirmis innixa sedibus labascunt ac nutant , leviq̄ue momento convelli possunt. Nam ut à Dione exordiar , scripsit quidem ille de comæ laudibus orationem decantatam , non tamen ita , ut non alicubi in Synesii censuram impingat : sed adulatoris potius persona assumpta , quàm philosophi , in gratiam sui Principis , cui ab ipso argumento nomen erat , & cui fortassis vel à familia , vel puerili joco ab ipsis usque incunabulis illud creatum , in cognomen perpetuum abierat , à quo tantopere honoratus , ut triumphanti affessor esse meruerit , non potuit non comminisci aliquid , quo illi vicissim gratificaretur. Aut quasi non & immanis Busyris , & cruore expiari solita Quartana Saturni filia , suos Encomiastas invenerint. Sed connivendum est ad simulatricem illam philosophorum vel sophistarum potius familiam. Alioqui non est dissimile veri , quòd à puero crinitus fuerit Trajanus fatali quodam præfagio : quemadmodum de Homero legimus apud Heliodorum rerum Æthiopicarum scriptorem , ipsum jam inde à primo ortu prolixam pilorum sylvulam in alterutro femore enatam habuisse , unde & nominis occasionem invenerit apud eos , qui notæ istius conscii , indititio nomine uti maluerunt , quasi prolato digito femur illud

designantes. Deinde Lycii, an non extremae dementiae notandi veniunt, si non damnandi magis, qui maluerint fiscum regis, alioqui inexplebilem, & hydropis instar semper fiticulosum, explendo, suum defraudare genium, suis se opibus expoliare, quam inutilem molem nulli futuram usui, praeterquam inani ostentationi, deponere? quum hac via legem industria Condali praefecti ad emungendum aërs impositam eludere, ac majori aliquanto usui pecuniam asservare potuerint, dignissimi omnium, qui hisce artibus circumvenirentur. Gallis, Liguribus, Getis, Celtiberis, Britannis, Indis, Armeniis, Persis, Scythis, & si quæ aliæ fuerunt nationes nondum ad cultum civilitatemque illam Græcanicam aut Romanam traductæ ea tempestate, capillatis suo more fuisse concesserim: siquidem & D. Ambrosius excusationis fenestram illis aperit, patrios in eadem re ritus sequentibus. ita enim ait: Verùm excusationem habeant qui patrios usus sequebantur, sed tamen barbaros, ut Persæ, ut Gothi, ut Armenii. Nam dearum genti & nympharum derogare neutiquam possumus, nisi toti foeminarum nationi (cui pro peculiari ornamento coma data est) injuriam faciamus. Habeat quoque Jupiter comam, dignum videlicet patella operculum, egregius

gius ille stupri artifex , & prodigiosus luparum omnium infessor. Idem privilegii cedat Apollini , amatori non minus strenuo , & in pathicos furioso. Neque abeat hinc a symbolo Neptunus , cujus libidinum fervorem marinæ undæ nullæ extinguere potuerunt , quin in omne nympharum genus effervesceret. Baccho delitiis diffluenti , semperque puero , & assidue præter pocula aliud non tractanti , otium non suppetisse tollendæ comæ verisimile fit , propterea intonso semper. Egregiam verò laudem hinc reportent Tyanæus impostorum columen , & , si diis placet , medicus Æsculapius , circulator & lucripeta summus (qualis à Cyrillo & Pindaro describitur) quem auri fitis & intolerandus fastus , quo supra hominem se gessit , excusent comatum. Eodem jure absolvemus & Simonem magum illum insignem & Christi plagiarium , quem etiam *κατάνομον* , hoc est , comatum fuisse constat : & illum divorum contemptorem Mezentium Virgilianum , cui comati tribuuntur capilli. Græcos verò ab hac culpa absolvimus , ut bellatores & militiæ , ubi humano cultui honos omnis denegatus est , operatos , ad mutuum lanienam ritu ferarum ruentes. Similiter longa cæsaries inumbret Scipionem inter media arma. Achilli quoque danda est venia , cui devotum

Sperchio capillum tollere religio erat , jam olim inter Lycomedis filias virginali habitu delitescere , & muliebria arma tractare affue- to. In Cyclope laxa cæsaries , immanitatis: in Mænadibus , furoris : in Euphorbo , Bo- readibus , Absalone , intolerabilis superbix morbum arguisse facile perspicitur. Neque aliter de Empedocle sentiendum est , qui & dum viveret , & à morte Deus immortalis haberi , stultissimè gloriosus voluit , ut ex Laërtio , Horatio , Nazianzenoliquet. Æ- gyptiis etiam ignoscendum est quòd in pere- grinatione cæsariem non refecarent , ad do- loris quandam significationem coma squalen- tibus , dum ab patriis sedibus & penatibus velut extorres peregrinarentur. Spartani iti- dem justam habuere promittendi capillitii causam , ut hoc discrimine ab hostibus Ar- givis internoscerentur , qui diversam , uti dictum est , legem sanxerant. Quòd verò Philostratus in adolescentulo deplorat cri- nium refectionem , eorumque promissuram laudat , suo se ipse indicio forex (quod ajunt) prodit : lascivus amator & pædotriba , non potuit non in cynædo comæ lenocinium com- mendare. alioqui pueris conveniens alendæ comæ studium ostendimus antea. ,, Eadem ,, protervia & Anacreontem Lyricum lasci- ,, vum amatorem involvit , quo nomine sub- ,, san-

„ sannatur & quidem meritò à Phavorino
 „ philosopho , ut homo ridiculus & circa res
 „ leves flagitiosè curiosus. ” Verùm diffi-
 cultatis plusculum adferre D. Ambrosii ver-
 ba videbuntur forsitan : at si quis penitius
 rem ponderet , nihil repugnant nostris dictis,
 qui quum in senibus commendat comam ,
 merito id maximo facit , utpote quos in mor-
 tis limine stantes , mortua (quod diximus)
 coma deceat , ut res maximè affinis : nam in
 sacerdotibus , ethnicis præsertim , major gen-
 tium consensus aliquam juris prærogativam
 obtinuerit , in nostræ verò religionis sacrifi-
 cis reclamare videntur autorum sacrorum
 edicta. Quòd verò in militibus terribilem
 esse dicit , nobiscum facit : quippe à politi-
 co animante & mansueto , atque ad pacis mu-
 nia nato , homine videlicet , horrorem om-
 nem abesse debere contendimus : contrà la-
 niones illos sanguinarios non dedecere permit-
 timus : siquidem & Homerus istud perspe-
 xerat , *καρηκομώωντας* , hoc est , comatos fa-
 ciens Græcos milites , non ad formæ com-
 mendationem , sed argumento terroris , ad
 percellendos hostes comparati , cruenti leo-
 nis instar , cui jubæ & villorum hirsuties ter-
 rorem addit : quemadmodum & crinitæ stel-
 læ , quos Cometas dicimus , horrentes crine
 sanguineo , & comarum modo in vertice his-

pidæ , terrificum quiddam terris plerunque portendunt , testante Plinio. At in adolescentibus , qui pueritiæ crepundia nuper deposuerunt , ignaris etiamnum quid virilem gravitatem deceat , decoram pari jure statuamus , quo in pueris dulcem , quibus imbellis naturæ mollities capillatis esse concesserit. Quanquam & ipsius verbis D. Ambrosium refellere , comæque præconium retundere & elevare possimus , quippe qui disertè dicit alibi , lege prohiberi , ut vir sit comatus : & iterum optat eos etiam partus molestiis affligi , qui comam nutriunt. Sed ita est hominum ingenium , ut ad quamlibet occasionem sententiam facilè mutemus , aliud atque aliud pro re nata affirmantes.

C A P U T V.

De recepto antiquitus in luctu tondendi capita more.

INstitutum de tonsura argumentum appendice sua , quamvis à proposito nostro abhorrente , defraudari non patiar. Nam quòd tonsura mœroris interdum atque luctus argumento observata fuerit („ ut ignominia „ apud Indorum gentes , Nonno teste ”) inficiari non possum , ac præsertim in funere ,
quod

quod celebre esse voluerunt non tondendis solum, sed radendis quoque, & pilis insuper laniandis atque evellendis, honorificæ scilicet consecrationis ratione. Cujus tamen illorum facti ratio speciosum patrocinii prætextum habere videtur, superflui naturæ ornatus contemptum. „ Dictys Cretenſis re-
 „ fert Neoptolemum Achilli patri juſta per-
 „ agentem, cum Phœnice unâ & omni Myr-
 „ midonum exercitu, comas ſepulchro de-
 „ poſuiſſe: Idem factum memorat a Græcis
 „ ducibus ad Ajacis tumulum. ” Xenophon
 in primo rerum Græcarum, ſubornatos ſcri-
 bit fuiſſe pullatos, ἐν χροῶ κεκαρμένους, cute te-
 nus attonſos. Archelaus Alexandri Amyn-
 tæ in regno ſucceſſor, deſuncto Euripide
 Tragico ſcriptore, crinem totondit, ut quem
 animo conceperat mærorem, vultu quoque
 publicaret, uti Solinus refert. „ Idem etiam
 „ filium totondit, quod in luctu ac rebus
 „ adverſis moris eſt (ut Senecæ verbis di-
 „ cam) quo die ſol deliquium paſſus fuerat.
 Apud Theocritum Cupidines necem Adoni-
 dis lugent κειράμενοι χαίτας, deſonſis crinibus.
 Bacchus extincta conjuge cæſariam totondit,
 intonſus alioqui. Tellus ob Phaëtonteum
 incendium lamentans, comas ſuas vellit.
 Sappho Ovidiana mœrenti ſibi condolere ar-
 borum ramos ait, depoſito frondium hono-
 re.

re. Bacchiadæ Corintho exules, squallidi detonso capillitio Lacedæmona profugerunt, ut in Lyfandro refert Plutarchus. Argivos ob amiffam in campis Thereaticis victoriam, accifis in rebus lege caviffè, ne quis comam nutriret ante recuperatum priftinæ gloriæ decus, ab Herodoto proditum legimus, derelicto priore comam alendi ftudio. E diverfo Lacones tum victores fanxere, ne quis comam tonderet, abrogato more ifto ipfis folenni. Quo fpectat quod apud Platonem Socrates demulcens caput Phædonis, joculari dicterio ipfum perstringit: Si effem, in-
 quiens, quitu, facrofanctè juraverim, quod Argivi fecerunt, comam non prius alere, quam expugnatis Simmiæ & Cebetis rationibus, victor extiterim. Athenienfes in Æginam exercitum miferant, qui occidione periit, deletus ab Æginetis Laconum fubfidio ufis, folo relicto cladis nuncio, quem interfectorum conjuges circumftipatum fibulis confoderunt: eam ob caufam fenatusconfulto interdictus fuit fibularum ufus, virique comam alere juffi, mulieres tonderi, præter naturæ legem, ut in Euripidis commentariis lectum eft. Quin & jumentis cæterisque animalibus in funere tondebant pilos antiqui, nedum fibi ipfi, uti de Mardonio proditum eft apud Herodotum, qui extremæ
 mee-

mœstitiæ significationem ipse cum toto exercitu dedit , derasis & sibi & equis , crinibus.

„ Admetus apud Euripidem conjugis Alcestidis necem dolens , jumentis præcidi jubam imperat , sic enim ait ,

„ πώλης σιδήρω τέμνεί' αὐχένων φόβην.

„ *Truncate equis per colla jactatas jubas.*

Alexander Macedo præter alia doloris indicia , in funere Hephæstionis , equos mulosque totondisse apud Plutarchum legitur , ad exemplum Achillis comam quoque suam detondens : neque intra hosce terminos substitit dolor , quin insuper in Ecbatanorum arcem erumperet , dum illius mœnia circumcindit , ac solo tenus detondet , ut Æliani utar verbo huic loco appositissimo , περικείρας. Nam quòd coma tonsa funus honorarent veteres , novit & Homerus , apud quem Pisistratus Nestoris filius ita loquitur : Odyss. δ.

τῆτό νυ καὶ γέρας οἶον δίζυροῖσι βροτοῖσι

κείρασθάι τε κόμην , βαλέειν τ' ἀπὸ δάκρυ παρειῶν.

Nanque hæc sola manent miseros solatia mortis ,

Et tondere comam , & lachrymis respergere vultus.

Apud eundem Iliad. ♀. negat Achilles lavacro daturum se operam prius , quàm rogo imposuerit charissimi Patrocli cadaver , comamque sibi detonsam. Eodem loco Patrocli manibus parentatus , post mactatos duodecim adolescentes , Orco inferias , idem Achilles : Ibidem.

σαὶς ἀπ'ἀνευθε πυρῆς ξανθὴν ἀπεκείρατο χροίτην,
τὴν ῥα Σπερχεῖῳ ποταμῷ τρέφε τηλεθόωσαν.

*Ante pyram assistens, rutilantem præsecat ultro
Cæsariem, quam Sperchio nutritiverat amni.*

Quem morem videtur ignorasse, neque Ho-
merum intellexisse interpretes Nicolaus Valla,
dum postremum hoc, istum in modum red-
dit: *Crines*

Quos toties Sperchie tuis madefecerat undis.

Nam Peleus pater Sperchio Thessaliæ amni
voverat filii comam, si fospiti in patriam re-
dire contigisset. quod Statius etiam attigit
Sylvarum libro tertio:

Et quam Sperchio tumidus servabat Achilles.

Istud Achillis factum stultè imitabundus ex-
primere voluit Antoninus, de quo ita scri-
bit Herodianus elegans cumprimis scriptor,
quòd quum apud Ilium Achillem mentiretur,
Festum libertum charissimum mortuum effer-
ri iussit magnifico funere, rogoque extructo
imponi, cui subjecto igni ipse, inquit, ma-
nu phialam tenens, vinumque libans, ven-
tos precabatur, cumque esset raro capillitio
& crinem quæreret, ridiculus fuit omnibus,
nihilominus tamen quos habuit capillos to-
tondit. „ Cadmus audita Penthei filii dila-
„ niatione, canos deptondet apud Nonnum
„ in Dionysiæ. Ophæte Lycurgi Thra-
„ cis filio perempto, ingentem mœsorum

„ ho-

„ hominum catervam , capillos sibi præse-
 „ cuisse , iisque segmentis cadaver operuisse
 „ recepto more gentis canit Nonnus , cujus
 „ hæc sunt verba.

ἀμφὶ δὲ νεκρῶ

„ Πενθαλέην πλοκαμίδα κἀηφεί τάμνε σιδήρῳ.
 „ id est :

„ *Forfice lugubres tristi secuere capillos.*

Electra apud Euripidem laticem fluvialem
 attonso vertice ad patris tumulum offert.
 Eadem ponere se capillitium tonsile patriis
 manibus dicit , κέρατε κερῶτ' ἀποκέρμον τιθε-
 μένα : ita enim lego , non χέρα , ut vulga-
 tus codex habet , juxta Homeri illud , κέρ'
 ἀγλαόν. Antipater in Epigra. quodam ait
 Græciam universam lugere Alcæum poëtam.

ἀπλεκτον χαιτῶν ἐν χροῦ κειραμέναν. id est :

Attonso implexo vertice ad usque cutim.

Apud Qu. Calabrum Myrmidones in funere
 Achillis circumtondent comas , ibi :

ἀμφὶ δὲ χαιτάς Μυρμιδόνες κείραντο.

Quin & Briseis ipsa κειραμένη πλοκάμεις , id est,
 tonsis crinibus , hoc officii genere herum
 suum profequitur. Agathias scholasticus ait
 ad tumulum sororis suæ Eugenix crines to-
 nondisse Musas , Venerem & Honestatem ,
 in eo versu :

αἰδ' ἐπὶ τύμβῳ κείραντο πλοκάμεις μῆσα , θε-
 μίς , παφίη.

Latinè sonat ita :

Ad busta secarunt cæsariem Musa, & cum Themide alma Venus.

„ Naiades apud Ovidium Narcisso extincto
 „ *Seetos fratri imposuere capillos.*

„ Sappho in extinctæ Timadis funere æqua-
 „ les omnes comam refecuisse canit, his ver-
 „ sibus,

„ Ἄς καὶ ἀποφθιμένας, πᾶσαι νεοθηγεί χαλκῶ
 „ Ἄλικες, ἰμερῶν κρηλὸς ἔθεντο κόμαν.

„ *Defunctam ob Timadem, sub acuta forpice cunctæ
 „ Invitam æquales deposuere comam.*

Teucer in Aiace Sophoclis fabula, capillos ad tumulum detonsos manibus tenet, *ικτήειον θήσαυρον*, id est, monumentum supplex appellans. Orestes Euripidis noctu ad Agamemnonis patris sepulchrum *κόμης ἀπήρξατο*, comam præfectam libavit. Helena apud eundem in funere *ἄκρας ἀπέδειξε τείχας*, crinium summitates truncavit, astutè admodum, servans anteriores cincinnos intonsos, atque ita dolorem vultu simulans, *κόμης ἀπάρχας* ad Clytemnestræ urnam offerre se dictitat. Heraclides scribit, apud Coos aliud nullum luctus argumentum in funere extitisse, præter tonsuram. Calanus Gymnosophistarum princeps postremæ pyræ, in qua, jam afflcta ætate mori certus, exuri majorum ritu voluit, cæsariem imposuit, *τῶν τελεχῶν ἀπαρξάμεν* & , ut in Alexandro refert Plutar-

tar-

tarchus. Anna apud Ovidium evulsos è vertice crines Didonis rogo inspergit. „ Isis pro „ Dea Ægyptiis habita, comperta filii sui Osiridis dilaniati nece, comam omnem præcudit eo loco, ubi Coptus urbs rei indicium nomine consignans (nam *ἡδὲ τὸ ἐκκόψαι τὴν τεῖχα* teste Etymologici autore dicta fuit) condita est postea, quem crinem hospitibus eò peregrinantibus monumenti vice ostentabant. ” Cassandra vates apud Tryphiodorum Ægyptium in Ilii excidio, adducto in urbem equo ligneo, dementiam civium castigans ob receptum equum, crines identidem vellit scinditve, nimirum conscia ingruentis calamitatis. Ita enim habet :

πυκνά δὲ χείτην

κοπιόμενη καὶ σέρον ἀνίαχε μαινάδι Φωνῆ. id est:
Dilaniata comas furiata mente profatur.

Homericus & item Accianus Agamemnon præ dolore scindit intonsam comam, in quo facetum illud fuit Bionis (uti commemorat Cicero Tusc. Quæst. lib. 3.) perinde stultissimum regem in luctu capillum sibi evellere, quasi calvitio mœror levaretur: quippe quum crines in luctu vellere, sit cruciatum cruciatui addere, nec enim id citra dolorem fieri queat. Chariclæa apud Heliodorum Æthiopicæ historix scriptorem extincto ductori suo Calasiri vulsos è vertice crineis libat cum gemitu di-

cens : ἐπιφέρω σοι χράς ἐκ τῶν ἐμαντῆς πλοκάμων.
 Jornandes in rebus Geticis scribit exercitum
 Attilæ regem suum truncata crinium parte
 luxisse. Neque verò apud solos Ethnicos re-
 ceptus fuit mos iste tondendæ comæ , verùm
 & Judæi quoque in rebus luctuosis & adversis
 idem fecisse & observasse leguntur : unde Hie-
 remiæ illud cap. 7. Tonde capillum tuum
 & abjice. Et Jobus audita liberorum suorum
 nece cæsariem totondit. ea erat tum tempo-
 ris lugentium consuetudo , quod & Hierony-
 mus ibi annotat , tametsi refragetur Origenes,
 haud probabiliter satis , dicitans eum toton-
 disse capillitium , non lugentis in morem , sed
 ut luctum deponentem , omnique luctu per
 tolerantiam superiorem existentem. Porro
 tonsilis ille crinis funerum index apud Græ-
 cos autores πενθητήριον five πένθιμον θείξ &
 πένθιμον κρεῖον , id est , lugubris dicitur. „ Et
 „ χαῖτα τομαῖος apud Euripidem in Alcestide ,
 „ quam etiam vocem per epexegefin explicat,
 „ ἃ δὴ νεκίων πένθεσι πιτνεῖ , ut sit , cædua co-
 „ ma , quæ in funere caditrefecta. ” Aristo-
 phanes tales crines σενοκωκύτης τεύχας laciniosa
 voce dixisse videtur , qui à lugentibus in fune-
 re vellebantur. Æschylus in Agamemnone
 τομαῖον βόσρυχον , hoc est , cæduum capillum:
 & in eadem fabula κρεῖον κηδὶς τεύχως , quasi
 segmentum & tonsuram funeralium crinium :
 & Sc-

& Sophocles καρατόμον χλιδὴν nuncupavit. Atque ejusmodi capillus πρὸς φθορὰν vel φθεῖρα κείρεσθαι, quasi dicas ad interitum tonderi dicebatur: sic enim Eubulus Comicus usus est. A funebri ista coma nomen habuit Comana Cappadociae opulenta civitas, ubi detonsos pilos deposuere oraculi monitu Orestes & Iphigenia soror: ita nanque de ea loquens Strabo testatur, ἐνταῦθα ἢ καὶ τὴν πέθειμον κόμην ἀποθέσθαι λέγονται, ἀφ' ἧς καὶ τένομα τῆ πόλει: quod ipsum tam de Comana Cappadociae, quàm de Comana Ponti urbe (idem enim utrique nomen est) scribit in bello Persico Procopius. His testimoniis clarissimè commonstratur, mœstitiæ significationem habuisse & tonsuram pariter & rasuram vulsionemque crinium. Attamen quia singulis ferè seculis, ne dicam annis, immutantur affectiones hominum & consuetudines, in modum æstuarii augescendo simul & decrescendo: ut taceam quòd peculiare suum studium sectari quælibet natio soleat, non debet videri mirum, si fluentes, sparsas, passasque comas in funeribus receptas legimus. Cujusmodi illud est apud Nasonem de Drusi Germanici nece ad Liviam:

Vidimus attonitum fraterna morte Neronem

Pallida projecta flere per ora coma.

Et apud Virgilium:

Iliades mœstum crinem de more soluta.

Apud eundem lib. 7. passim quoque crines in mœrore leguntur, hoc est, inculti & in humeros negligenter reiecti, ut exponit Donatus. Sic apud Cæsarem in commentariis de bello Gallico Gergobienses mulieres passum capillum more Gallico ostentant in rebus angustis. Ægyptios sub mortem tam capitis quàm menti pilos promittere rasos hæcenus, scribit Herodotus in Euterpe. Rursus Ovidius in Epistolis :

Aspice, inquit, demissos luxentis more capillos.
hoc est, in nodum non substrictos, vel non defectos. Germani inita cum Romanis pace crinem propter assidua & luctuosa bella neglectim fluentem collegisse leguntur, seu, quod idem est, in nodum astrinxisse; id quod & Ovidius innuit pacatam significans :

Sparsos, inquit, Germania crines Colligit.
„ Sisenna Historiarum libro tertio de quodam
„ reo, cum complures, inquit, menses bar-
„ ba immissa & intonso capillo lugubri vesti-
„ tu populum vicatim flens unâ cum liberis
„ circumiret.” Apud Siculos quoque fluens ac promissa coma ad revocandam luctus memoriam observata olim fuisse videtur, uti de ea insula loquens Lycophron ostendit :

*κεφατὸς δ', inquit, ἀκροῦ νῶτα καλλυνεῖ φόβη,
μυκρὴν παλαιῶν τημελεῖσ' ὄδυρμάτων.* id est :

Inton-

*Intonsa per tergum fluet capitis coma,
Doloris antiqui memoriam refricans.*

Quid, quòd Curius ille incorruptæ continentiæ exemplum nunquam totondisse læsariem propter repulsam præturæ apud Acronem legitur? quod an in illum virum cadat, viderit ille: certè Horatius lib. 1. Odar. incomptis Curium capillis nuncupavit. Solebant insuper in luctu sordidare capillitium cineris & pulvisculi aspergine: neque enim consentaneum fuerit, ubi de funeralis luctus indiciis loquimur, hoc loco ritum priscorum silentio pertransire. Facit istud apud Homerum antiquitatis omnis locupletissimum testem Achilles, comperta Patrocli nece, caput cinere respergens. Et Priamus pulvere aspersus Hæctoris filii mortem luget: quod & præficæ apud Romanos in monodiis factitabant. Idem in sacris Bibliis plerique fecisse commemorantur, inter quos primatum tenet Ninivitanus rex, regisque factum imitatus universus populus, auditis minis justaque Dei in se ira. Electra apud Euripidem *πινασθὴν κόμαν*, sordidam & pulverulentam comam à patris nece ostentat. Seneca in Hercule Oethæo crines pulvere sordidos memorat. Apud Virgilium in Ciri & istud legitur:

Intonsos nullo deturpat pulvere crines.

Appendicis vice lubet adjicere, *σόλοισρον* illis

dici quicquid accisis sit comis, usque adeo ut & ad frutices plantariaque, quibus attonſæ sunt frondes, referatur.

C A P U T VI.

De tonsuræ generibus.

Postquam satis multis ostensum est tondendos esse capillos, inutiliterque eos promitti, eamque rationem in luctu observatam quoque demonstravimus, nunc velut postliminio de tonsuræ vocabulis generibusque adtexere quædam operæ videtur præcium: quam quidem vindemiolam eò libentius in hunc locum reservavimus, quò series materiarum conjunctarum indivulsa maneret, nec vocabulorum tractatione disrumperetur. Tonsuram igitur *κρεῖν* vocant Græci: veteres etiam *σχεῖν*, cujus vocis (ut equidem arbitror) in vernacula nostra lingua vestigium mansit, ubi radere barbam comamve *ſcheren* dicimus. Æschines *ἐπιτομὴν κεφαλῆς* extulit: quam etiam *σαρκασμόν* ex Herodoto dicere licebit, ut cui tondere *σαρκάζειν* sit. A *κρεῖν* nomen habet *κρεῖον*, quam tonstrinam dicimus. Plato Cômicus, *τὸ σποργίλκ κρεῖον ἔχθισον τέγγει*, Sporgili tonsoris tonstrina invisâ domus. Hanc Theophrastus lepidè *ἄοινον συμπόσιον* appellavit ob garritus &

con-

confabulationes illic confidentium, teste Plutarcho lib. Sympof. 5. cap. 5. Inde & *πρωτόκρητος* λειμών pratum dicitur, quod primum falce tondetur, metaphoricè. Alexis Comicus *κρηταίδα*, id est, tonitricem fabulam scripsit Athenæi testimonio. Curetes nomen habuere, ut à Geographo annotatum est, *ἀπὸ τῆς κρητῆς*, *κρηῆτες* dicti, idque ex ea occasione, quòd postea quàm in conflictu non semel succubuerant, uti antea quoque memoravimus, hostibus pro ansa utentibus anteriore coma, quam nutriebant, damnato instituto, meliore ratione eam sylvam in posterum præciderunt. Eustathius in 23. Iliados in hæc verba scribit: *κρηῆτες χλιδῶντα πλόκαμον τρέφοντες, ὡς παρθένους ἀβραῖς, κρηῆτες ἐκλήθησαν κρητῆς ἕνεκεν.* hoc est: Curetes ad delicias alentes cincinnos venustarum virginum more à tonsura nomen sunt adepti. Quæ verba Eustathii detorta sunt ex Æschylo volente nominis originem à *κόρη*, quæ vox virginem aut puellam notat, esse deductam, cujus hos senarios adducit ex Phylarcho Athenæus:

χλιδῶντε πλόκαμοι ὡς παρθένοις ἀβραῖς, ὅθεν καλεῖν κρητῆτα λαὸν ἤνεσαν. id est:

Fluens capillus mollium instar virginum,

Hinc virginalis dicier gens ambiit.

Priori etymo ipsi Curetes succenturiantur apud Comicum Agathonem in Thyeste fabula glorian-

riantes nomen se accepisse à detonsa coma ,
postquàm à connubio ambitæ puellæ rejecti
fuerant.

ἐπεὶ τὴν πρῶνακίϑ

Θυγάτερα μνησεύοντες ἔκ ἐτύχομεν

Γάμος , κόμας κεισόμεθα , μάρτυρας τρυφῆς.

ἦπερ ποδεινὸν χρῆμα παίζουσι φρενί ,

ἐπώνυμον γέν ἐυθύς ἔσχομεν κλέϑ ,

κρηῆτες εἶναι κρείμα χάριν τειχός.

Hos tumultuaria opera ita latinè reddidimus :

Pronactis ambientes gnatae nuptias ,

Passi repulsam , mox testes libidinis

Comas totondimus , animi solatium .

Frustrati : gloria hinc sequitur cognominis

Tonsum ob capillum quòd Curetes dicimur.

Eadem gens postea ἀκαρνᾶνες nominati διὰ τὸ
ἀκέρως φυλάττειν τὰς κεφαλὰς , quòd intonsi ma-
nerent , teste Strabone. Commemoratur au-
tem apud scriptores duplex tondendi genus
Suidæ testimonio , κῆπϑ sive κήπιον Thucy-
didi , & σκάφιον. κῆπον interpretatur Ælius
Dionysius genericè nimium καλλωπισμὸν τῆς
κόμης , id est , decorationem capillitii : itidem
Eustathius κρηῆς διάθεσιν τῶν ἐν κεφαλῇ τειχῶν ,
formam tonsuræ pilorum capitis : & κηποκόμαν
Comico vocabulo dici ait , qui certa ratione
attonsam habeat cæsariem. Similiter à σκά-
φιον denominatur σκαφίονκρηϑ , & σκάφιον κεί-
ροσθαι apud Aristophanem. Equidem ut in
rebus

rebus ambiguis atque obscuris , & tot jam seculorum decursu oblitteratis , aliquid adferam quod non prorsus à Musis alienum sit , & lucem addere autorum scriptis queat , κῆπον tonsuræ genus intelligo , quo cæsaries frontem obumbrans ornatus gratia refecatur , exæquando capillos pendulos ad instar tonsilis fruticeti herbarum hortensium , quibus muscaria & cacumina amputant topiarii & hortulani , ne inæqualitas areolas deformet : σκάφιον verò , quando ad ipsam usque cutem calvam ambientem succiditur : cujus non absurda ratio est , quod ubi totum cranium tondetur , piscatoriæ scaphæ inversæ formam delineat , cujus uti prora puppisque eminentiores extant , ita latera hinc inde subsident depressa , quod in temporibus videre est . qua occasione forsitan & ipsum caput σκάφιον nominat Aristophanes ibi :

ἵνα μὴ κατὰ γῆς σκάφιον πληγεῖς ξύλω. id est :

Ne baculo caput idtus humi procumbam.

Docent istud , sed parcioribus verbis , Aristophanis commentaria , ita enim illic lego : κῆπῳ τὸ πρὸ μετώπῃ κεκοσμησθαι , σκάφιον ἧ τὸ ἐν χρωῖ. Dicam idem latinè : Hortus seu cepus , ante frontem decorari : scaphium verò cute tenus. Aristophanes Avibus :

σὺ κοφίχῳ γὲ σκάφιον ἀποτετιλμένῳ. hoc est :

Tu merulam refers plumis verticis evulsis nudatam.

Mansit & hujus vocis haud tenue vestigium

in nostrate lingua, qua qui villosos pannos longis fornicibus attondent, sœpe sœperen appellant (quasi σκαφιοσχερίην dicas) quoties strictim ad ipsam usque panni carnem, ut ita dicam, detondent villos. Censiores nostri laudant κῆπον, usu in intimas usque medullas imbibito: nos verò neque κῆπον neque σκάφιον omnino probamus, quòd ad vivam usque cutem fiebat, ἐν χροῶ, sive, quod pro eodem extulit Archilochus, ἐγκυτι, veluti in cute, ubi ait:

Χαίτην ἀπ' ὤμων ἐγκυτι κεκαρμένῳ.

Plautus dixisse videtur strictim in Captivis:

Sed utrum strictim ne tonsurum esse dicam, an per pectinem, nescio.

Quomodo legimus salaciores fœminas & prostitutas σκάφιον κείρεσθαι solere: quin potius ad iustam quandam moderationem revocari tonsuram censemus, qua de re jam antea plus factis. Celebratur à scriptoribus & ἐκτόρειῳ κροῶ, tonsura Hectorea, cujus meminit Anaxilaus Comicus:

τὴν Ἐκτόρειον τὴν ἐφίμερον κόμην. id est:

Hectoream & amabilem casariam.

Lycophron quoque ille tenebricosus in Alexandra, τὰς ἐκτορείοις ἠγλαϊσμέναις κόμαις, hoc est, Hectoreis superbientes crinibus. Item Eustathius iliad. ψ. ἄλλοι δὲ καὶ Ἐκτορέην φιλοῦσι κροῶν, ἣν περὶ λαλεῖ καὶ λυκόφρων. id est: Nonnulli Hec-

δο-

ctoream tonsuram amant, cujus mentionem
 facit & Lycophron. Porrò („ apparet Hec-
 „ rem promissam & fluentem in humeris cæ-
 „ sariem aluisse, quam rationem Daunii & Peu-
 „ cetii à Troianis temporibus mordicus tenue-
 „ runt: unde & Hectoreos dici annotat He-
 „ sychius comatos. ") Hectorea tonsura, ut
 vult Isacius Zezes, retro pendulam crinium
 sylvam promittebat, anteriore præsecta, quem-
 admodum de Theseo apud Plutarchum legitur,
 qui Delphico Apollini sacrata juvenili coma,
 antias Deo detonsas, non autem abrasas (ut ma-
 lè reddidit Lopus Florentinus interpres) ap-
 pendit, intonsis posterioribus: unde & nomen
 ei tonsuræ generi Theseidi fuit, ut ibi refert
 Plutarchus. „ Et astipulatur Polyænus strata-
 „ gematum autor, quamquam & ejus inter-
 „ pres rasuræ vocabulum pro tonsione malè
 „ nobis appendit. " Certè Timæus eo tonsu-
 ræ genere caproneas præcidi, posteriores cri-
 nes per cervicem sparsos diffuere testatur. Ab
 hac diversa erat προκότλα, quæ anteriorem cri-
 nium materiam relinquebat intonsam, reliqua
 omni succisa, ἀπὸ τῆς κοτλίδος, qua voce Do-
 res caput notant. Memoratur & σάβυτις ton-
 suræ genus ad formæ gratiam comparatum:
 ut & Mæchus, infame in cynædis, pathicis
 effoeminatisque notatum, qua gratia Cratinus
 poëta Comicus ab Aristophane traducitur,

κροτῖν & αἰὲ κεκαρμέν & μοιχὸν μιᾷ μαχάιρᾳ ; id est , Cratinus usque tonsus est Mœchum uno forfice. „ Est & Hesychio ἐπίσεισος tonsuræ „ species. ” Enumerat & tonsuræ genus Pol- lux περιτροχαλάτην , non explicat tamen , quod suo more facit , Græcæ linguæ divitias non enucleare , sed tantùm indicare satis du- cens. Equidem ea voce id tondendi genus significari autumo , quo in orbem æqualiter capillitii villos præsecabant , quem morem nondum oblitteratum in Anglia videre est : at- que ita fortasse Judæos τροχοκρεάδας dixit Chœ- rilus poëta , Alexandri Macedonis notabili sti- pulatione insignis ; fortè quòd eam rationem , quam dixi , in tondenda in orbem coma ob- fervarent , quibus tamen id vetitum fuisse lege constat : nisi poëticè vicinarum gentium mo- rem Judæis tribuisse illum dicamus. Eusebius Evangelicæ demonstrationis lib. 9. citat hunc illius versiculum de Judæis Solymos montes incolentibus :

αὐχμαλέοι κεφαλὰς τροχοκρεάδας. hoc est :

Squallentes capita , & tonsi orbiculariter omnes.
 Quomodo & Arabes ferè apud Herodotum Thalia , κείρονται , inquit , ὑποτρόχαλα περι- ξυρῆντες τὰς κροτάφους. *Tondentur in orbem levi- ter , rasis circumquaque temporibus.* quo tonden- di modo usum fuisse Liberum patrem opinan- bantur. Plutarchus in muliebrum virtutum elo-

elogio scribit Aristodemi Cumanorum tyranni
 jussu puellas *ᾤειτρόχαλα κείρεσθαι* coactas fuisse.
 „ Quo tondendi ratione usos & Constantino-
 „ politanos Imperatores lego, ut Alexium
 „ Comnenum apud Nicetam *τὴν κόμην κειράμε-*
 „ *νον ᾤειτρόχαλα*. Idem etiam Siculos capita in
 „ orbem circumtonsa habuisse ostendit, hoc
 „ est, *τὴν κεφαλὴν ἀποθειχθῆναι ᾤειτρόχαλα.* ”
 Fit & Thraciæ tonsuræ mentio apud Theocri-
 tum ibi, *οὐδὲ θρακισὶ κέκαρμαι*, haud Thracum
 more sum attonsus, quum vellet innuere, non
 ad vivam usque cutem deterfos esse capillos.
 „ Extat & Hunnicæ tonsuræ exemplum apud
 „ Procopium scribentem de Venetis Justinia-
 „ ni Imper. temporibus eò vecordiæ res ve-
 „ nisse, ut in comæ arbitrio discrimen omne
 „ ponerent: Veneti nanque diversius ab illis
 „ tondebantur intactam relinquentes barbam,
 „ quæ mentum malasque umbrabat, eamque
 „ promittentes Persarum more: capillitium
 „ verò antè ad tempora usque truncabant,
 „ reliquam in occipitio sylvam quam prolifixi-
 „ simam dependere permittentes nulla lege
 „ ad modum Massagetarum, idque tonsuræ
 „ genus *ἔννιον*, id est, Hunnium vocabant:
 „ Græca ejus verba sunt. *ἀπεκείροντο γὰρ αὐτὴν*
 „ *(κόμην) ἔδεν ὁμοίως τοῖς ἄλλοις, τῷ μὲν γὰρ μύ-*
 „ *σακος καὶ τῷ γενείου οὐδαμῆ ἤπλοντο, ἀπὶ αὐτὸν*
 „ *κατακομᾶν ἐπὶ πλεῖστον ὡσπερ οἱ Πέρσαι ἔσαι ἤθε-*

„ λον, τῶν δὲ ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν τὰ ἔμπροσθεν
 „ ἄχρως ἐς τὰς κροτάφους ἀπολεμνόμενοι, τὰ ὀπίσθεν
 „ ἀποκρέμασθαι σφίσι ἐπὶ μακρότατον, λόγῳ ἔδνε
 „ ἔϊων ὡς αἰ μασσαγέται, διὸ καὶ ὄυννιον ἐκαλεῖτο τὸ
 „ αὐτὸ εἶδος.

C A P U T VII.

De lenocinio ornandi, fucandi, unguentis perfundendi fertisque cingendi capillitii.

COmendo capillo varia exquisivit tormen-
 ta pariter & instrumenta luxus illè opum
 conturbator, & effrænis petulantia, quum
 alioqui soleant esse optima, quæ minimè sint
 accersita, & quæ simplicibus atque ab ipsa
 veritate profectis similia sint, ut à Fabio di-
 ctum est. Neque enim satis fuit initio capil-
 los promittere, quin eosdem in nodum colli-
 gere, in cornua torquere, crispare, tingere,
 ornamentis additiis redimire, libido sui in-
 temperans doceret: ex qua officina prodire
 non modò pectines, acus, novaculæ, forfi-
 ces, verumetiam pigmentorum non unum ge-
 nus, unguenta, lixiviam, fasciæ, vittæ, teniæ,
 ejusque generis alia, de quibus ut in sermo-
 nem quidque incidet, singulatim pauca deli-
 babimus. Ac de pectine quidem primo loco:
 cujus usum inculpatum esse assero, non in com-
 pla-

planando solùm crinium horrore, & deducendis tendibus pediculisque, sed & ad excitandos consopitos spiritus laudatum, dum affrictu denticulorum meatus cuticularis referat, tumidosque vapores discutit. Pectinem, quia capillos explicet (inde nanque vult illi nomen esse Varro) atque complanet, κοσμοκόμην κτένα epitheto dixit Epigrammatarius; & σεγαυὸν συγχίδα κρηλός, ut vult Suidas. Et rursus, τειχῶν σαγηνευτῆρα πήξινον κτένα, hoc est, crinium everriculatorem buxum pectinem: ac buxum quidem, quòd olim è buxo, ut etiamnum, comparabatur: quanquam & eburneum legimus, & Callimachus aureum quoque agnoscit, ubi talem à Nymphis adferri ad Palladis lavacrum jubet, his versiculis:

οἴσαίτε καὶ κτένα οἱ παγχεύσειον, ὡς ἀπὸ χρίταν
πέξῃαι, λιπαρὸν σμασαμένα πλόκαμον. id est,

Pectinem & ex auro producite, possit ut udos

Extergens crines pectine dividere.

Officium pectinis eleganter hisce versibus expressit Claudianus poëta in nuptiis Honorii ita scribens:

Largos hæc nectaris imbres,

Irrigat, hæc morsu numerosi dentis eburno

Multimodum discrimen arat, sed tertia retro

Dat varios nexus, & justo dividit orbis Ordine.

ubi non modò foeminarum in comendo capillitio operam curiosamque diligentiam commo-
dè

reddidit, sed etiam unguentis imbuendi atque in annulos contorquendi usum notavit haud dissimulanter. Idem alibi :

Thessalico roseos nectebat pectine crines.

Juno apud Homerum Iliad ξ. Jovi marito pel-
laciæ astum pectendo meditatur.

χάιτας πεξαμένη πλοκάμης έπλεξε φαεινός.
hoc est :

Depexos nitidè nodo substricta capillos.

Veneris simulachrum Romæ pectinem gerebat, idque ex tali causa. Grassante inter Romanas mulieres pruritu quodam capillis exitiali, quum in mali remedium novaculis deradi capillos jus-
sissent universæ, inutili jam tum pectinum usu, vota nuncupantes Pectinigeræ simulachrum Deæ dicarunt, quo factò rediit capillitii decor pristinus, ut apud Suidam lectum est. Electra Euripidis è pexura capillorum discrimen sumit : nam quum senex ejus nutritius attulisset illi de-
rasos capillos, quos ad Agamemnonis tumu-
lum inter litandum offenderat, Orestis eos esse persuasus, illa eximit scrupulum, dictitando illos esse palæstritæ cujuspiam, hos verò mol-
liores, quàm qui viri sint, utpote pexos sæ-
pius. ita enim habet :

ὁ μὲν παλαίεργος ἀνδρὸς εὐγενῆς τραφεὶς,

ὁ ᾗ κτενισμοῖς θῆλυς.

At enimvero ut in barbaris Turcisque impexos
squalentesque crines damnat Agathias, ita &

im-

immodicum peētendi studium in viris infame est, in fœminis tolerandum. Horatius Odar. lib. 1. Oda. 15. Paridi objicit, quòd Veneris præsidio stultè ferociens cæsariem nequicquam peētat. Qu. Calenus Fufius Ciceroni objicit depexos canos, mollitiei nota iniusta. τίς δ' ἐκ εὐφραίνεται τῶν πολιῶν σὲ τῶν κατεκλεισμένων. Quis est, cui non subolent depexi isti tui cani? Quod ipsum in Catilinaris criminatur Cicero, ulceribus, quibus in aliis offenditur, ipse scatens, quos pexo capillo nitidos vocat. Duris Samius luxui popularium suorum adscribit, quòd in Junonalibus incedere solerent depexis in humeros usque crinibus; id quod & Asius poëta genere Samius confirmat dicens:

Φοίτεσκον ὅπως πλοκάμης κτενίσαινλο
 εἰς ἡρας τέμεν⊙. id est:

*Junonis subeunt lucum, quòd pestine sulcent
 Cincinnos.*

Istud olim in Francorum regibus notatum fuit, qui diligentius peētendo crines comere solebant, testante Agathia lib. 1. Quin & Indos multum posuisse studii in peētendo, testimonio Ovidii innotescit, epitheto isto eos insignientis, Depexos crinibus Indos. Quod & Qu. Curtius lib. 8. ostendit dicens Indos sæpius capillum peētere, quàm tondere: quinetiam regem ipsum in peētendo

do ornandoque capillo responsa legationibus, & jura popularibus reddere solitum, idem autor scribit. De Lacedæmoniis in ipso conflictus ac vitæ discriminis limine sese pectentibus suprâ dictum est. Attamen crines pexos disponere atque fingere ad speculi censuram, tanquam improbum exemplum, famæque integræ parum conveniens, Electra apud Euripidem in cognomine sibi fabula damnat in Clytemnestra matre in mariti absentia istud formæ lenocinium quærente, sic inquires :

ἢ ξανθὸν κατόπτρῳ πλόκαμον ἐξήσκεῖς κόμης. i. e.

Quæ flavos crinium orbes ad speculum studiose componebas.

Superstitionem ethnicam spirat, quòd uxori Flaminis Dialis nunquam pectendo comiere capillum fas esset, quod de se ipsa testatur apud Ovidium in Fastorum libris lib. 6.

Non mihi detonso crinem depectere buxo,

Non unguis ferro subsecuisse licet.

Sequuntur forfices (μαχαιρίδας & μαχάριον, κριίδας & ψαλίδας Græci nominant) quorum usus non est minus inculpatus & necessarius, quàm pectinis, ad tollendam crinium luxuriam comparatorum : videnturque mihi à forvos faciendo nomen rectè accepisse, utpote qui refecato crinium horrore ruborem formæ, qui è calore sanguinis nascitur, re-

vocare atque ostendere videantur, veteribus forvum calidum appellantibus : unde & forcipis nomen, quòd ferrum calidum capiat, Sosipatro teste; qui has, de quibus loquimur, forpices dici ait, tonforum videlicet, quibus pilum secant, quum forfices sint sartorum. Neque supervacaneum fuit, quòd Junonis simulachrum prætulit æneum forficem, ut testatur Suidas, propter repræsentationem munditiæ ex metaphora forficulæ tonforiæ corpus nitens reddentis : quamvis in odiosam partem proverbiali schemate apud Jul. Pollucem legatur διπλῆ μαχαίρα κείρεσθαι, hoc est, binis tonderi forficibus, quod in eos, qui plus nimio componendo corporis decori impendunt studii, torqueri potest.

Proximo loco est acus, qua ad componendam cæsariem utebantur, in viris reprobis omnino usus : hanc Græci βελόνην & ξανείον, Plutarchus etiam κνησίδα à pungendo, Latini discriminale, & discerniculum, teste Nonio, appellant; cujus postremi vocabuli est apud Lucillum mentio, quum inquit: Euplocamo deligitis discerniculum capillo : ita legitur manuscripto codice vetustissimo, non autem digitis. Ovidius insuper crinale dixit in Transform. libris. Acus officium consumebatur in rejicienda in partes dividua coma, discriminando capillorum æquamentum,

λύσωμα Aristoteli dictum. Sic calamistri, hoc est, acus majoris erat, crinem in cincinnos contorquere & vibrare, qua de re proximo capite fufius agemus. Petebatur olim acus ex arundine, unde καλαμίδης nomen apud illos: cujus in locum successerunt argentæ, eburnæ, crySTALLINÆ, & vitreæ. Acus usum clarissimè demonstrat Claudianus eo versu:

Illi multiplices crinis sinuatur in orbes

Idalia divisus acu. Et Martialis in secundo:

Unus de toto peccaverat orbe comarum

Annulus incerta non bene fixus acu.

Et iterum in Distichis:

Figat acu tortas sustineatque comas.

Juvenalis de crinium concinnatrice suo munere defuncta loquens inquit:

Emerita quæ cessat acu.

In Dionis historia lectum est Cleopatram Ægyptiam conscivisse sibi necem acu, qua capillos discriminare consueverat, veneno præsentissimo imbuta, quod solo sanguinis contactu citissimam & doloris expertem mortem accelerabat: quod in Antonio Plutarchus quoque tetigit. Item Fulvia M. Antonii uxor Ciceronis crudeliter obtruncati linguam ab intimo faucium recessu eductam acu, qua in componendis crinibus utebatur, iteratis ictibus confodisse apud eundem Dio-

nem

nem proditur lib. 47. Nobilis illa heroina Juditha hosti infidias moliens, discriminato acu capillitio splendide exulta, in castra proficiscitur. At quod ab Agathia scholastico lib. 1. literarum monumentis traditum est, morem habuisse Francorum reges, ut à fronte utrinque discriminatos crines rejicerent, istud factum viris nequam in exemplum trahendum, imò ut mulierosius damno prorsus. Novaculæ usus reprobis in caput de rasura incurrit. Est & damnandus vetus fasciarum (*ἀναδεσμάς* vocant) usus fæminis receptus olim in fastigiando, & crinem aggestum (quem *περικεφάλαιαν* dicunt illi) in turrim quodammodo aut metam primore in capitis parte extruendo: cujusmodi structuram Tutulum vocari autor est Sex. Pompeius, & de lingua Latina Varro, eò quòd tutissima in arce capitis, aut tuendi capilli gratia fieret: de qua eleganter Papius in Violantillæ Epithalamio:

Celsæ procul aspice frontis honores,

Suggestumque comæ. Et paulò clarius Junius Juvenalis Sat. 6. ubi fœminas perstringit, quòd ea ope proceritati adminiculum quærent:

Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum

Ædificat caput, Andromachen à fronte videbis,

Pòst minor est.

Notavit istud eruditè Nazianzenus Grego-

rius mulieres cincinnos in modum turris aggerentes taxans eo versiculo :

μη κεφαλὰς πυργῶτε νόθοις πλοκάμοισι γυναῖκες.

Ne caput ædifices ascito fœmina crine.

Qu. quoque Septimius libro de fœminarum cultu doctè idem exequitur his verbis : Præterea nescio quas enormitates futilium & textilium capillamentorum, nunc in galeri modum, quasi vaginam capitis & operculum verticis, nunc in cervicem retrò suggestum. Ubi obiter velut in transcurfu admonendus est lector mendæ, quæ vice futilium habet subtilium in prioris æditionis Germanico exemplari. Quæ res multò intolerabilior in viris est, quum Strabo lib. 15. ex autoritate Clitarchi Indicum quoddam philosophorum genus implexos crines in modum tioræ aggerere prodiderit : ita enim vertere libuit ἀναπλεκομένους ἢ μιτρῶσθαι τὰς κόμας. Quid quòd aureis fasciis comas substringere solere Arimaspos populos indicat Lucanus ? Huc spectat & reticulum, & vitta, teniave, quibus crines religabant, aut involvebant; cuiusmodi supellex apud Græcos ἀμπυκας habet, κεκρυφάλεις, κρήδεμνα, ἀναδεσμάς, & ταινίας, quorum in Homero extat mentio. & in Epigrammatibus lego :

Πορφύρεον χάριτης ἔκδορα κεκρυφάλον. hoc est :

Purpuream vittam, qua coma vinceta manet.

Ubi

Ubi notandum est bifariam legi & ἐκλογα & ῥύτορα vocibus propemodum consonis ejusdemque significationis, ut sit vitta vel retinaculum comæ vel conservatrix. Et iterum alibi :

ἡδὲ φιλοπλέκιοι κόμας σφιγκτήρα Φιλανίς
βαπλὸν ἀλὸς πολιῆς ἐνθρασι κεκερῦφαλον.

*Atque coma implexæ retinaculum murice tinctam
Cæruleo vittam lauta Philenis habet.*

Apud Philostratum in Helladicis coma Critheidos sub aurem revincta κρηδέμνω ἀλεργεῖ cærulea vitta religata fuisse legitur. At minime ferendum videtur, quod idem autor scriptis consignavit, Empedoclem Agrigentinum philosophum vitta purpurea crines succinctum per compita incedere consuevisse: quomodo purpuratorum in aulis degentium grex aureis uti solet proximè accedens ad fastum atque proterviam Colophoniorum; quos tradit Phylarchus propter commercium cum Lydis tantum mollitiei in mores transfumpsisse, ut aureis redimiculis crines digestos concinnè exornarent: quod & Xenophanes poëta confirmat dicens inutilem eos à Lydis hausisse dementiam, cum quibus in eadem navi fuit, qui comam nutriebat aureo reticulo in corymbos implexam apud Suidam, ὁ κόμην τρέφων χερσῶ σρόφω κεκορυμβωμένην. Ad crinium compturam faciunt fre-

quens lotio , quæ sapone five smegmate , & pilis Mattiacis à Martiali dictis , obitur : item lixivium , quod κορίαν σακλήν illi dicunt. Lectum est in Strabonis Geographicis lib. 15. Indos solennis festi in loco habere diem , quo rex lavaret cæsariem. At smegmatis meminit Martialis non semel , ut ibi :

Causfica Teutonicos accendit spuma capillos.

Et iterum :

Et mutat Latias spuma Batava comas.

Commodus hîc patet ad pigmenta trajectus , ubi in primis illud occurrit , capillorum tinturam primùm à Medea excogitatam , quemadmodum in *σρωματέων* libris edifferit Clemens : μήδεια , inquit , ἢ αἰήτε ἢ κολχίς πρώτη τη τευχῶν ἐπενόησε βαφήν , præclarum scilicet lenocinii rudimentum ,, quod Palæphatus ,, refert ad naturam floris cujusdam , quo crines vel rutilos vel nigros redderet. ” Deinde Cleopatra opere , quod fucatorium inscripsit (ita nanque κομμωτικὸν reddere libet) diversas tingendi ornandique capillitii rationes executâ est. Quæ res ut in viris summè pudenda , imò detestanda , ita è diverso impotenti natura atque indomito animali fæminæ (cui munditias , ornatum , cultumque pro insignibus esse permittenda scitè differit apud Livium lib. 4. belli Maced. Lu. Valerius) eatenus indulgenda , dum certis finibus

bus coërceatur licentia nimiaque curiositas ,
 atque intra fucum consistat : siquidem fucata omnia ipso formæ labore foedissima esse verè dixisse putatur Fabius. „ Perictione Pythagorica libro de muliebri concinnitate ,
 „ quod honestam matronam maximè deceat edifferens sic inquit , *οὐδὲ πλέξεται πολυλεχνίησι τρίχας , εἰδὲ ἀλείφεται Ἀραβίης ὀσμῆς ἐμπνέοντα , εἰδὲ χρίσεται πρόσωπον λευκαίνουσα ἢ ἐρυθραίνουσα τοῦτο.* id est : neque multa arte crines implicabit , neque Arabicum odorem spirantibus unguentis corporibus perunget , neque faciem cerūsa aut purpurisso illinet. ” Invehitur Clemens ὁ σερματεύς acriter in eos , qui meretricio more vultum pingunt , cæsariemque tingere non cessant. Lepidè jocatur in anum canos tingentem Lucillius Epigrammatarius dicentis fucum nunquam effici , ut ex Hecuba fiat Helena. Cæus quispiam magno natu homo , cætera futilis , ob senectam tamen venerabilis , inducto fucum canos tegere conatus legationem , cujus causa Lacedæmona venerat , exponere cum cœpisset , Archidamus rex animadverso dolo assurgens , quid , inquit , sani dixerit iste , qui non animo tantum , verum etiam capite mendacium circumfert ? simulque cum dicto orationem hominis explosit , ac pro indicta habuit , uti refert Ælianus lib. omnigenæ

historiæ septimo. Similiter Philippus Macedo Antipatrum, quem ex amicis in iudicium ordinem cooptarat, capillos pariter & barbam fucantem, ut mendacem summovit dictitans in crinibus infidum nihilo fideliorum in rebus gerendis fore. Hujus filius Magnus haud vano cognomine Alexander senem capillos inficientem conspicatus, Ne comam, inquit, tingas, sed, si potes, genua; ut à Plutarcho scriptum est. Ridet pulchrè Lentinum quendam Martialis:

Mentiris juvenem tinctis Lentine capillis,

Tam subito corvus, qui modò cygnus eras.

Aristophanes quoque tradit Lyficratem quendam exercitus ducem, qui pigmento quopiam crines denigrabat; ita enim ait: οὐδ' ἂν εἰ τὸ φάρμακον ἔψαο' ἔτυχες, ᾧ λυσιμεγέτης μελάινεται. id est: Ne si coxeris quidem pigmentum, quo Lyficrates atratur. Propertius in Cynthia sua infectionem capillorum detestatur, quæ cæruleo colore eos more Britanno inducebat, his versibus:

Nunc etiam infectos demens imitare Britannos,

Ludis & externo tincta nitore caput.

Ut natura dedit, sic omnis recta figura.

Imprecatur denique mala multa puellæ,

Quæ mentita suas vertit inepta comas.

Pyrrhus tamen Epirotes coma fucata incedere solitus interdum legitur. Et Martianus

Ca-

PELLA Indos omnes comarum fuco decorari ait ; quod Solinus Polyhistor his verbis confirmat : Indis omnibus promissa cæsaries non sine fuco cærulei aut crocei coloris. Duris Historicus refert Demetrium Phaleræum solitum ruffare , id est , ξανθίζειν , crinem capitis. Ejusmodi homines fuco cæsariem inducentes τερχοβάπτες appellat Synefius libello toties jam citato.

Reliquum est , ut unguentorum & corollarum delitias percurramus. Μυροβρέχης vocant Græci , qui delibutos unguentis capillos habent , sed ubique mollitiei & luxus argumento. C. Titius in oratione pro lege Fannia prodigos sui temporis mores describens ita ait : Ludunt alea studiose unguentis delibuti , scortis stipati. Cicero de L. Pisone contumeliose illud , Erant , inquit , illi compti capilli , & madentes cincinnorum fimbriæ. Item de eodem in oratione post reditum in Senatu habita : Primùm processit qua auctoritate vir ? vini , somni , stupri plenus , madente coma , composito capillo. Idem in Gabinio consule unguentorum fragrantiam fuggillat. Sic in oratione pro Pub. Sestio : Consul , inquit , unguentis delibutus , calamistrata coma. Rursus pro Sex. Roscio capillum compositum ac delibutum fastus & mollitiei symbolum notat. Varro in sesquiulyffe ,

lyffe Troffulis , hoc est , equitibus Romanis objicit , quòd nardo nitidi vulgò incederent. Martialis alicubi mulierosum & mollem hominem , crine nitentem & unguento nigrum traducit. Idem luxu diffluentem describit ita :

Cujus olet toto pinguis coma Marceliano.

unguento nimirum à Marcelo quopiam pigmentario nobili concinnato. Agathii historia aulicum mancipium mollitie fractum , delicato unguenti latice cincinnos simul cum fronte imbuentem , his verbis insectatur , ἀερόσαγες ἔχων αἰεὶ τὸ μέτωπον καὶ τὰς βασίδυχας. Diogenes quendam capillos unguento delibutos habentem hoc pacto momordit : Cave , inquiens , ne capitis fragrantia vitæ maleolentiam adferat : innuere volens , mollitie , quæ unguenti usu notetur , famam denigrari. Testatur Galenus delicatas fœminas Romæ comparato è malobathro unguento , quod foliatum vocabant , crines imbuere consuevisse. Demum corruptis jam priscis moribus , & in Asiaticam luxuriam commutata pristina virtute , inolevit apud Romanos consuetudo , ut , quoties liberet genio indulgere , delibuti comas unguentis ac futilibus textilibusque fertis redimiti potarent : ad quod hortator etiam extitit Epigrammatarius lib. octavo , ubi ait :

*Si sapiſ , Affyrio ſemper tibi crinis amomo
Splendeat , & cingant florea ſerta caput.*

Sic & Horatius oda prima :

*Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire
myrto ,*

Aut flore , terræ quem ferunt ſolutæ.

Sic apud Silium lib. 11. non pugnat Hannibal crinem amomo Affyrio perfundere. Horatius lib. Carminum ſecundo ſuadet , ut nitentur Syrio malobathro capilli ei , qui velit vivere. Archeſtratus in γαſτρονομία opere à veteribus plurimum decantato morem hunc exponit ita :

αἰεὶ ἢ ſεφάνοιſι κάρφῃ παρὰ δαῖτα πυκὰζε
παντοδαποῖſι , οἷſι ἀν γαίας πέδον ὄλβιον ἀνδρῶν ,
καὶ ſαπτοῖſι μύροιſι ἀγαθοῖſι χάρτην θερράπευε.

Quos ita converti in tranſcurſu :

Inter cœnandum circumdato tempora ſertis

Omnigenis florum , tellus quos funditat alma ,

Pigmentis certa & liquidis perfundere crines.

Anacreon quoque poëta melicus de ſe ita canit :

ἔμοι μέλει μύροιſι

καταβρέχειν ὑπὴν ,

ἔμοι μέλει ρόδοιſι

καταſέφειν κάρφῃ. id eſt :

*Cura eſt mihi perpluere pigmentis barbam , ro-
ſisque vallare tempora.*

Eodem pertinet illud Martialis :

Quum

Quum regnat rosa, quum madent capilli.
Nec abludit hinc Nasonis illud :

Habent uncta mollia ferta comæ.

Refert Valerius Maximus, Jonas primos induxisse consuetudinem unguentorum & coronarum in conviviis, luxus incitamenta. Nam quod Ægyptii inter pocula simul cum fertis morsicantes aviculas (*δακνάδας* vocabant) adhiberent, quæ somnum interpellarent, degeneris petulantia exemplum videtur. Sed ad unguenta redeat sermo. Tibullus de Amasia loquens :

Stillabat Tyrio (inquit) myrrhea rore coma,
hoc est, myrrha imbuta : ea nanque germanior videtur esse lectio, quàm, vulgatis in codicibus quæ habetur, myrtea. Ita Flaccus lib. 3. Odar. myrrheum nodo cohibere crinem dixit : & myrrha madidos capillos celebrat Ovidius lib. 5. Metam. apud quem Sappho negat suum capillum olere Arabico rore. Martialis madidas nardo comas habet alicubi. Sidonio Apollinari describitur Indus pinguis amomo crinem : sic enim legendum, non crimen. At Naso unctos & odoratos nominat capillos, quos Homerus ambrosios, & ex eo Virgilius de Venere lib. 1. Æn.

*Ambrosiaque comæ divinum vertice odorem
Spiravere.*

Quin

Quin & croco imbuere crines, in mores receptum legimus; quod indicat Propertius lib. 4.

Terque lavet nostras spica Cilissa comas.

Indos etiam croceo medicamine crinem tingere testatur in Pharsaliæ tertio Lucanus. Porro imbuendis crinibus comparatum unguentum, Capillare dixit Epigrammatarius, ut à Cælio annotatum est. Sed de his, ut parum virilibus, abundè multa: nunc ad dubii generis materiam transcendamus, quæ videlicet & nativæ fedis privato jure tueri se potest, & adoptivo mancipari, legitima eadem & notha: crispaturam dico, quæ tam est ascititia, quàm est naturalis, uti declarabimus.

C A P U T VIII.

De crispatura & contortione capillorum.

CRispitudo naturalis, quam velut βλαίστις, id est, blæsitatem quandam pilorum in problematibus interpretatur Aristoteles, duplici fit ratione, ut à Galeno in secundo de temperamentis sect. 14. proditum est, aut vi caloris siccitatisque, aut cuticularium meatuum tortuoso anfractu, per quos capilli exeunt: id quod Onesicritum latuit, qui conatus rationem explicare, cur exigui incrementi capillos, crispas tamen habeant Æthiopes, causam solis viciniae

niæ acceptam ferendam autumat, cuius hi
versus apud Geographum leguntur lib. 15.

ἡς ἀγχιτέρμων ἠλιος διφρηλατῶν

σκοτεινὸν ἀνδρῶν ἐξέχρωσε λιγνύων

εἰς σώματ' ἀνδρῶν, καὶ συνέτριψεν κόμας

μορφᾶς ἀνανξήτοισι συντήξας πυρός. hoc est:

Propiore quàm Titan agens axem orbita,

Fuliginis nigrore tinxit corpora

Virorum, & ignis vi parum auctiles comas

Liquando adussit. Nimirum ille deliquio at-
que inopiæ superficialii madoris crinibus
alimentum præbentis causam adscribere de-
buerat potius; quam inopiam torridus solis
fervor conciliat exuccam reddendo cutem
& exurendo dissipandoque per superficia-
rios poros vapores crassos materiam geni-
talem crinium: unde fit, quòd in univer-
sum meridionales gentes οὐλότεις, hoc est,
crispas, ut septentrionales ἀπαλότεις à pla-
no crinium æquore nominant Adamantius &
Polemon diligentissimi physiognomonicῶν
scriptores: quod his accidere, tum propter
naturæ & temperiei, tum ob ambientis etiam
aëris humiditatem: illis è diverso ob earun-
dem rerum siccitatem, differit Aristoteles in
lib. 5. cap. 3. de generatione animalium. Ita-
que crispitudinem illic definit esse convulsio-
nem pilorum ob humoris inopiam ab aëris
ambientis ardore. Huc facit Indi species à
Calli-

Callistrato descripta , habentis εὐβαλῆ καὶ ἔλην τὴν χαίτην ἐκ ἀκράτω τῷ μέλανι λάμπουσαν , ἀλλ' ἐκ τῶν ἀκρων πρὸς κόχλας τυρίας ἀνθ' ἧς εἰρίζουσαν , id est , copiosum crispumque capillitium , non mero nigrore resplendens , at superficie tenuis cum Tytii muricis flore certans. Est & altera crispitudo arte conciliata , videlicet sartagine, lamina , acu , calamistroque candentibus, nec non & causticis medicamentis : quam rem qui profitebantur , Ciniflones Horatio & Senecæ appellantur à calefaciendis in cinere calami-
 stris , id est , acubus majoribus , sive veribus ad crispandos crines comparatis , quasi in cinerem flantes , ut annotat Aeron vetus Grammaticus. Cinerarii iidem Catullo dicti ab eadem occasione , quod muliebri esse ministerium dicit Sosipater. Hos Junius Columella capillorum concinnatores dixit , Tertullianus structores capillaturæ , Græci βοσρυχοπλόκας & κομώτας. Aristophanes falsè τειχοβόσρυχας ejusmodi concinnatrices vocat. alii etiam κομωτρίας & ἐμπλεκτρίας. Munus verò ipsum Latini eleganter dixerunt comam in gradus frangere (Virgilius etiam vibrare ferro crines) quando delicati & molles homines inurendo contorquendoque scansilem faciunt capillum velut gradibus quibusdam , atque undis quodammodo crispantem. Sic fermè apud Epigrammatarium epaphæresin exponunt recentiores ,

cæsariem videlicet, quæ tondendo in gradus quodammodo scansilis succiditur, ut in annotationiunculis obiter illic annotavimus. At enimvero summa invidia semper laboravit & mollitiei macula calamistratura, neque id sine causa. Phocylides gravissimus poëta masculis pueris non vult complicari crines verticis, aut in cincinnos cogi :

Μὴ μὲν ἐπ' ἄρσενι παιδί τρέφειν πλοκαμηίδα χάιτην,

Μὴ κορυφήν πλέξης, μήθ' ἄμματα λοξὰ κορύμβων.

id est :

Cæsariem ne mas crispas producat in orbes,

Vincula neve plicent crines contorta corymbis.

Portius Latro, sive is Vibius Crispus fuit (id enim controversum esse video) in Catilinaria invectiva acerbè suggillat Romanos juvenes, qui in oculis civium calamistrati obvolitabant passim. Et Cicero Lu. Pisonem, ut profligatæ vitæ hominem, cincinnatum ganeonem appellat. Idem in Gabinio consule frontem calamistri vestigiis notatam, capillumque compositum traducit: rursus eundem calamistratum saltatorem nominat. Nonne ista apertissimè prodigiosam mollitiei in calamistratura significationem loquuntur? Quid clarius illo Aristodemi Cumani Tyranni factò, qui liberos optimatum calamistratos crinibusque intortis incedere præceperat, ut ea ratione mollitiæ affuescerent, quò vitæ suæ metueret minus.

Quid,

Quid, quòd in fœminis quoque imbecilliore sexu cultum corporis, qui in crispandis capillis ponitur (τὸν ἐκ πλοκῆς κόσμον) graviter improbat D. Petrus? Quin & assertor gentium Paulus vult 1 Timoth. 2. fœminas modestiam servare, non intortis crinibus componere sese.

„ Damnat & Clemens Alexandrinus pædagogi tertio, τῶν πλοκάμων ἐνουλισμὸς, id est, „ cincinnorum crispationes. ” Sed audiamus Q quoque Septimium libro de fœminarum cultu istam operositatem damnantem: Quid, inquit, crinibus vestris quiescere non licet, modò substrictis, modò relaxatis, modò fuscitatis, modò elisis? aliæ gestiunt in cincinnis coërcere, aliæ ut vagi & volucres elabantur, non bona simplicitate affligitis. Quibus verbis complexus est ferè tormenta omnia, quibus annum consumunt fœminæ, dum moliuntur, dum comuntur, ut est apud Comicum. Adde huc, quòd ipsi quoque Cupidini molli-tiæ omnis duci atque autori caput inumbrant crispis cincinnis & Moschus Bucoliastes & Callistratus. In calamistraturæ viciniam venit & capillorum curiosâ contortio apud varias nationes olim recepta. Seneca libro de ira tertio crinem in nodum coactum Germanis tribuit. Tacitus libello de Germanorum moribus insigne ait fuisse Suevorum gentis obliquare crinem nodoque substringere, quæ

nota eos à reliquis Germanis , & ingenuorum conditionem à servili separabat. Martialis de Sicambri Germaniæ populi subactis idem testatur : Crinibus , inquiens , in nodum tortis venère Sicambri. Silyres occidentis Britanniae populi tortos plerique crines habuere autore Tacito. Maurusii apud Strabonem *καὶ ἀωπίζονται κόμης ἐμπλοκῇ καὶ πώγωνι*. id est : Ornare se satagebant comæ implexu & barba : quo fiebat , ut inter ambulandum rarissimè se mutuò contingerent , ut intactum maneret capillorum decus. Erat & apud Athenienses festum *ἐμπλοκία* dictum , quo plexis crinibus incedebant foeminae , Hesychio teste. Quin & Deorum quosdam capillorum intortionibus crispulos gentiliis erroribus adnumerat Arnobius vetus autor. Julius Pollux duo plectendorum crinium genera facit , *σεῖραν* & *ὑπεύπειρον* , qui locus sine dubio ulcerosus est , quem quia ab aliis quoque citatum invenio absque remedio , primus integritati suæ restituere conabor. Constantè itaque legendum censeo *σπεῖραν* priore loco , ut posteriore *ὑπόσπειρον*. In illo proclivis fuit lapsus ob affinitatem literarum *τ* & *π* : nec minor in hoc in *ευ* & *Ϝ*. Quid verò commune est crinium plexui cum carina navis , quæ *σεῖρα* Græcè dicitur ? At quanto rectius implexi crines assimilabuntur vel intorto funi , vel serpentium voluminibus ; quam utranque signifi-

nificationem spiræ vocabulum tam apud Latinos, quàm apud Græcos complectitur, id quod notius est magisque obvium, quàm ut indubitatae rei documenta ex autoribus huc advocanda sint. Quapropter *σπείρα* sive spiram illam plexus formam innui existimo, qua lubricis tractibus inerrant capillorum volutæ in morem anguium caudas nodantium (quod in veteribus marmoreis signis etiamnum videre est, eorumque æmulis picturis) qua in fastigiandis crinibus ferè uti consueverant fœminæ. Atque ea quidem est mea in re parvulicet momenti sententia, cui subscripturos non dubito qui pressius verba ponderabunt: atque ab ea quidem voce alterum quoque plexus genus descendere, ut priori non absimile, puto. Hujusmodi spiras Naumachius *σειράς*, hoc est, catenas appellat eo versu:

Μηδὲ κόμης πείραδα πολυσχιδέας πλέκε σειράς.

Neve comæ intortas temeraria necte catenas.

At enim complicare crines satis non fuit, usque adeo ut auro argentoque nodatos insuper commemoret Homerus. Sic aureis cicadis eos innexuerunt Athenienses, quod antea dictum nobis est. Et Sophron nobilis mimorum scriptor *κορώνας ἀναδεδυμένους* dixit eos, quibus cincinni in modum cornuum arcus fastigiarentur, aut certè quorum capilli aureis argenteisque cornicibus religati forent (nam utrunque notat

vox κορώνη) cujusmodi comas cicadis cornici-
 busque nodatas Martianus Capella bracteatas
 videtur dixisse : nisi de scobe auri intelligamus
 istud potius , quam crinibus suis aspersere non-
 nulli , quod de L. Vero & Gallieno Imp. re-
 tulit præter alios Trebellius Pollio. Caligula
 omnib. turpitudinis notis infamis eò vefaniæ
 provectus fuisse proditur à Suida , ut muliebri
 non contentus habitu incedere , capillitium
 quoque in cincinnos contorqueret , τὴν κόμην
 πλοκάμοις καὶ πλοκῇ τινὶ περιστέλων καὶ γυναικίζο-
 μεν^Θ. „ Archilochius odisse se scribit militiæ
 „ ducem , qui intortis cincinnis superbiat , οὐ
 „ φιλέω , inquit , μέγαν στρατηγὸν βοσρεύχοισι
 „ γαῦρον. ” Redeo postliminio ad crispitudi-
 nem nativam , in qua memorabile est quod
 idem autor in dictione εἰκῶ refert , exactissimos
 quosque & classicos scriptores crispum quidem,
 sed tamen rarum capillitium Christi redem-
 ptoris effigiei peculiari ratione appingendum
 censuisse. Ulysssem quoque illum sapientem
 ἑλοκάρηνον , id est , crispo capite describit Ho-
 merus. Apud Epigrammatarios extat prover-
 biali schemate dictum illud ἑλότερον σελίνων , apio
 magis crispum. quo spectat illud apud Aristo-
 telem in Rhetorices tertio , σελίνον ἔλα τὰ σκέ-
 λη φορεῖ , apium crispa habet crura. Et Lucianus
 in Amōribus , πολὺ τῶν ἐν λειμῶνι ἑλότεροι
 σελίνων , multo crispiores pratensi apio. Porro
 talem

talem hominem *τείχσλον* vocat Archilochus : quem immutata vocum textura *ἐλότειχον* Herodotus : *ἐλοκόμον* Alexis & Pherecrates Comici : *ἐλοκάρηνον* cæteri : Telefilla poëtria *ἐλοκικίνναν* : cuiusmodi hominem *σεμβολοκομῶν*, refugum habentem capillum durius extulit Sophocles. „ Nisi mavis cum Hesychio *σαβαλοκόμαν* legere. ” Crispos autem capillos contortosque *ἐπισροφίδας* dici autor est Eustathius. Æthiopum crines refugos eleganter dixit Lucanus, quomodo & Theodorici Gothorum regis cæsariem in verticem refugam crispam scribit Sidonius. Pari ratione & renodem capillum videtur crispum dixisse Julius Capitolinus, & Plinius Junior vibratum capillitium. Labet auctarii vice & illud adjicere, quòd priscorum nonnulli in inculta coma gratiam videantur quæsisisse. Tragicus Seneca Hippolytum Apollini comparans, in hoc laudat cæsariem nesciam colligi, in illo nulla lege jacentem & incompositam. Diomedes crispo, sed squalido capillo, *σὺν ἀνχιμῶ*, in Heroicis à Philostrato describitur. Ibidem Marcus Byzantius Sophista *γενειάδῃ καὶ κόμης ἀνχιμηρῶς ἔχει*, incomptam & squalentem barbæ pariter & comæ sylvam gerens : ac præter hunc alii nonnulli Sophistæ. At Martialis in Amasia fufas per colla comas tortis præfert.

C A P U T I X.

De capillitii coloribus.

Capillorum ornatus colorum varietate distinguitur, vel nativa secundum gentes & familias, ac pro humoris in corpore exuberantis qualitate, vel acquisititia artis ope aut per medicamenta, quæ quomodo comparari possit, non est instituti hujus exponere: si quem hæc cura tangat, is adeat Galenum, Aëtium, Æginetam, Trallianum Alexandrum, scholæque Arabicæ primores medicos, pluraque offendet, quàm quæ æquis oculis devorare queat. Flaviæ genti nomen creavit flava cæsaries, ut Ænobarbos barba æris instar fulva nobilitavit. Tacitus Germanis rutilas comas attribuit: eaque de causa in Agricolæ vita Calidonios Britanniaë populos, qui inter Scotos censentur, rutilas habere comas idem autor est, Germanicæ videlicet originis testimonium. Unde Lucanus poëta 10. Phars. de Cleopatraræ pedissequis loquens:

Tam flavos, inquit, gerit alterea crineis,

Ut nullas Cesar Rheni se dicat in arvis

Tam rutilas vidisse comas.

Et Juvenalis Satyra 13.

Cærule quis stupuit Germani lumina, flavam

Cæsariem, & madida torquentem cornua cirro?

Eodem sensu ruffum crinem dat Germanis Se-

ne-

neca. Jam & Sicambros subactos flavam spar-
fisse cæsariem Claudianus ait. Ufipios simili-
ter Germaniæ populos flavos nominat Martia-
lis: nec aliorum auricomos Batavos dixit Sil-
lius. Britannos flavos appellat Lucanus, cæ-
ruleos Martialis: illud ad capillorum colorem,
hoc ad infectionem cutis, quæ glasto fiebat,
pertinet. Mamertinus Francos in Britannia à
Maximino fusos proluxo crine rutilasse ait.
„ Procopius Sclavinos Hunnicam gentem sub-
„ ruffas plærumque comas habere, colore ne-
„ que candido neque rutilo prorsus, neque
„ rursus nigricante. ” Getas quoque flavos
vocat Claudianus: similiter flavos Arimaspos
Callimachus. Itidem ξανθοκόμας, id est, fla-
vicomos Danaos Pindarus. Agathyrsos cæru-
leo capillo notabiles facit Plinius. Crathis Ita-
liæ fluvius flavos conciliare crines putatur ejus
unda ablutis: quod confirmant Strabo, Sotion,
Hesigonus historicus, & tragicus Euripides,
ubi ait: ἀν ὑγρῶν καλλισεύων ὁ ξανθὰν χεῖταν
πυρσαίνων κρεθῆσις. hoc est: quam rigat pulchrè,
qui flavos rutilare facit crines, Crathis. est enim
ea emendatior lectio, quàm quæ in impressis
legitur codicibus hunc in modum, ἀν ὑδρῶν
καλλισεύων ὁ ξανθὰν χεῖταν πυρσεύων κρεθῆσις:
illam agnoscit Eustathius. Idem de hoc amne
testatur Ovidius 15. Metamorph. & de Sybari
fluvio similiter. Cineris unguen rutilum pro-

ducere crinem, dicit in Originibus Cato: Mulieres, inquit, nostræ capillum cinere unguatabant, ut rutilus esset crinis. Menelao flavum capillum ab Homero attribui putant, propterea quòd is color mori Spartanæ gentis in comæ studio operosioris peculiaris assignetur, veniamque mereri in eo, qui patrium ritum observarit, ut in Heroicis scribit Philostratus: alioqui adolescenti magis consentaneum studium, quàm ea ætate rerumque gestarum gloria dignum: quapropter non abs re *μειρακιωδῶς κομᾶν*, id est, adolescentuli more comatum esse ait. propterea quem Homerus *ξανθὸν* appellat, eundem composita voce *καρήξανθον* dixit Tatianus Assyrius. Meleagrum quoque & Achillem flavos nuncupat Homerus, quem postremum flavis crinibusprehendit Minerva, *ξανθῆς κόμης ἔλε πηλειῶνα*, quo loco inter grammaticos nonnulli *ξανθὴν κόμην* floridum luxuriansque capillitium exponunt *ἀπὸ τῆ ἐξανθεῖν*, quòd læto proventu exuberet. alii *ἄπὸ τὸ ξάινειν* derivantes, comi pectique dignam reddunt, ego verò rutilam: antiqui enim in capillis rutilam illam flavedinem commendarunt; unde delectabilis illa vocum varietas, ut *ξανθὴ κόμη*, & *πυρσὴ*, & *αἶθη* ab igneo quodam fulgore, & *ἠλιώδης* sive *ἠλιῶσα*, quasi solis instar micans, pro eodem positæ legantur, ut ex Eustathio observare licet. sic Philostratus, *ξανθὴν κόμην*

οἶδε γροφικὴ καὶ πυρσὴν, καὶ ἠλιῶσαν, id est, flavam comam agnoscit pictura, & rutilam, & solarem: cujus postremæ vocis amantior esse idem autor videtur toties eam inculcando, quum Oeneo Ætolo Meleagri parenti ἠλιῶσαν κόμην tribuit, & Memnonem Auroræ maritum κομᾶν ἐν ἠλιώσῃ κόμῃ, id est, comam solare jubar mentientem habere prodidit. Tales crines etiam κηροχρῶτες à ceræ colore dicentur ex Chæremone, κόμαι ἢ κηροχρῶτες ὡς ἀγάλματα. Commodus Imp. flava coma velut auri icobe resperfa divinitatis opinionem attulit, dictitantibus Romanis, cœleste quoddam jubar caput ejus circumdare, ut scribit oculatus testis Herodianus. Aurea coma Bacchum χρυσεοκόμαν decoravit, ut Eustat. Iliad. θ. item Narcissum illum formosum Apollinis delicias testante Philostrato. Critiam ex triginta tyrannis unum πυρότειχα ab igneo capillitii colore dixit Solon in Elegiis. Sylla quoque Faustus cognomento comam habuisse auream ignique concolorem proditur. Sic Comætho formosissima virgo Melanippi amore nobilis ab aurea coma ignis in modum micante apud Pausaniam nomen habet, id enim est τῆ κόμῃ αἰθεῖν. Circen similiter aureos habentem crines describit Orpheus:

ἀπὸ κρατὸς γὰρ ἔθειραι
 πυρσαῖς ἀκτίνεσσ' ἐναλίγκιοι ἠώρηντο.

*At radiis similes solaribus undique crines
Se fundunt humeros circum.*

Cyclops apud Philoxenum Cytherium miratur & laudat χρυσιοβόσρυχον, hoc est, aureis cincinnis exornatam Galateam. Celebrat auream Berenices comam inter astra relatam Catullus: nam Pterelai & Nisi aureas comas fatales supra memoravimus. Apollo quoque audit χρυσοκόμης apud Cornutum. Fingitur & Cupido χρυσοκομᾶν, ut & rosa Philostrato. „ Unde „ χρυσοχαίτας ἔρωσ, auricapillus amor ab Anacreonte Lyrico nominatur. ” Iris quoque apud poëtam χρυσοκόμα ζεφύρω μιχθεῖσα legitur, ubi Favonius aureis crinibus donatur. Herodotus fabularum pater Phœnici avi χρυσοκόμα πλεγεῖ, id est, auricomas alas addit. Plutarchus in ἐρωτικῶ memorat vim miram unguinis cujusdam, quo χρυσοειδῆ καὶ πυρρᾶν, id est, auream flavamque comam redderent Romanæ matronæ, in inflanda cutis mole. Illud verò tacendum hîc non est, quòd flava coma meritoria fuerit olim habita; unde augusta illa meretrix Messalina apud Juvenalem saty. 6. fornicem adit:

Nigrum flavo crinem abscondente galero.

Et Virgil. subindicans parum pudicam Dido-
nem:

*Nondum, inquit, illi flavum Proserpina crinem
Abstulerat.*

Huc

Huc spectat morsus Electræ in Clytemnestram matrem apud Euripidem :

Ξανθὸν κατόπτρῳ πλόκαμον ἐξήσκεις κόμης. id est:
Flavos speculi judicio circinnos componebas.

Quin & Flaccus nobile scortum Pyrrham interrogat , cui flavam religet comam ? Amor , inquit Euripides , φιλεῖ κατόπτρα καὶ κόμης ξανθίσματα , amat speculum & crinium ruffationem. „ Apud Menandrum excluditur à marito extra ædes ejecta fœmina ruffans capillos „ his verbis :

„ Νῦν δὲ ἔρπ' ἀπ' οἴκων τῶνδε , τὴν γυναῖκα γὰρ
 „ τὴν σώφρον' οὐ δεῖ τὰς τεύχας ξαντὰς ποιεῖν.
 „ *Nunc hisce ab ædibus facesse , nam probant*
 „ *Ruffare matronam capillos dedecet.*
 „ & apud Comicum quædam secum ratiocinans ita loquitur :
 „ τί δὲ ἂν γυναῖκες φρόνιμον ἐργασαίμεθα ,
 „ ἢ λαμπρὸν , αἱ καθήμετ' ἐξαντισμέναι ; id est.
 „ *Quod facinus unquam splendidum , aut industrium*
 „ *Edere queamus fœminæ , quæ desides*
 „ *In otio ruffare crines suevimus ?*

Quid , quòd apud Ægyptios despiciatui fuerit coma flava legeque cautum , ne quis talem nutritet , eò quòd Typhonis ejuscemodi fuisse diceretur ? quemadmodum Agrigentini cæruleum colorem civibus interdixerunt olim , quòd eo Phalaridis satellites usi fuissent. Comici flavum

vum colorem servis tribuerunt , non in corporis solius , sed pilorum etiam colorem ludentes : hinc *πυρρῖαι* , qui & *ξανταί* , Comicis servilia nomina fluxêre. Ac fortasse Terentius non Birriam , ut passim legitur , sed Pyrrhiam scripserat in Andria , ut Ennius Purrhum pro Pyrrho teste Cicerone. Certè mirum est adeò , quòd qui nomenclaturas personarum fabulæ ad etymi rationem vocant , de hujus nominis ratione scriptum nihil reliquere , in exquirendis aliis oculati nimis & curiosi , quum tamen facilè perspici potuerit in lubrico positum errorem , vocemque alioqui nihil significantem ad Græcum fontem esse referendam simul cum reliquis nominibus , neque ita neglectim silentio prætereundam. Porro flavedinem esse quandam capillorum imbecillitatem , prodidit Aristoteles lib. 5. de generatione animalium : qua occasione celerius canescere flavum quam nigrum crinem dicit. At nigrum capillum matronis tributum lego ; unde Martialis illud :

Sit moro coma nigrior caduco.

Apulejus lib. 8. in Photide amica commendat crines coruina nigredine. Salomon regum sapientissimus in sponso lectissimæ formæ laudat nigram corvi instar comam Cant. 5. Horatius talem quoque commendat , ubi ait :

Et

*Et Lycum nigris oculis nigroque
Crine decorum.*

„ Anacreon amicam suam poscit depingi mol-
„ libus sed nigricantibus capillis, quum canit:

„ γράφε μοι τρίχας τὸ πρῶτον,

„ Ἀπαλὰς τε καὶ μελαίνας. id est:

„ *Mihi pinge mollicellos*

„ *Primum, nigrosque crines.*

„ Similiter in Bathyllo puero:

„ Διπαρῆς κόμας ποίησον

„ Τὰ μὲν ἔνδοθεν μελαίνας,

„ Τὰ δὲ ἔς ἄκρον ἠλιώσας. id est:

„ *Nitidum capillum adorna,*

„ *Intus quidem nigrantem,*

„ *At flammæum supernè.*

Meridionales populi μελανότριχες, id est, ca-
pillis nigris, ut Ἀρῆτοι λευκότριχες, albis de-
scribuntur à Polemone, ejusque metaphrasie
Adamantio. „ Aristophanes in Acharnens. la-
„ ciniosa voce σκοτοδασυπυκνότριχα dixit eum,
„ qui cæsariem habeat nigram. at Sophocli in
„ Inacho fabula ἀελλότριξ dicitur, qui variega-
„ ta cæsarie visitur; quanquam alii interpre-
„ tantur eum, qui conglobatos ac confertos
„ crinium orbes habeat.

C A P U T X.

De canitie.

EST & de Canitie (quam etiam Canitiam nec irrationabiliter nec abhorridè dici vult Sospater) nobis dicendum hoc loco non-nihil, ne quid, quod ad crinium materiam faciat, omittamus intactum. Est autem canities capillitii morbus Aristotele teste lib. 5. de generat. animal. ætatis vitio accidens, quam imbecillitas & defectus nativi caloris conciliat: definiturque ab eodem velut fitus quidam & rancida putredo alimenti pilorum non concocti, ac proinde in putredinem abeuntis ibidem, & problem. sect. decima. unde manavit illud ex Comitorum schola, αἱ πολιὰὶ γήραι ἐυρώς καὶ πάχνη. id est: Cani senectutis sunt fitus ac pruina. Idem autor causam, cur fit candida, hanc adfert, quoniam & fitus cariosorum prurunque albeat, pruinæ quam proximè respondens. Eam propterea non inuenistè spumam nominat Q. Calaber à squallida nimirum albedine, ubi sic inquit:

ἄφροδ ἀδην λεύκαινε κόρη, λασίον τε γέκειον.
hoc est:

Albebant nimia spuma caput hirtaque barba.
Haud absimili ratione nivem capitis eam appellat

lat Aurelius Prudentius : plumam Flaccus, ab imitatione candoris cygnearum plumarum, ubi Ligurinum formæ venustate superbientem, modestiæ admonet his verbis :

Insperata tuæ quum veniet pluma superbia.

Naso quoque apud Getas exulans in extremo senio, queritur jam sua tempora imitari cygneas plumas. Tale est Aristophanis illud in Vespis :

τείχες ἐπανθῆσαι κύκνη πολιώτεραι.

Olore canior comæ sylvæ emicat.

Hinc *πολιόχως κύκνη* & epitheto canicolor cygnus apud Euripidem. Hippothous poëta Græcus canos nominat senii flores, cujus iste versus apud Stobæum legitur :

Παυρολόγοι πολιολί, τῆ γήρα & ἀνθεα θνατοῖς.

Nonnus Panopolitanus *λευκάδα χάρτην εὐος νο*cat : Agathius scholasticus, amoris Nemesin : *τὴν πολιὴν*, inquit, *καλέω νέμεσιν πόδις*. Quum verò canities efficiatur putredine quadam (cui rei argumento est, quòd pili operti tegmine quopiam seu pileo, celerius canescant, ob prohibitam videlicet transpirationem) eorum ratio infringitur & labefactatur, qui ariditati referunt acceptam canities occasionem, quam pluribus verbis oppugnat Aristoteles lib. 5. de generat. animal. cap. 5. quanquam idem libro de coloribus, infirmitatem paucitatemque alimenti pro causa

adscribat, facili momento in Calvitii viciniam descensurus, si quis oculatius Argum aut Aristarchum velit agere. Canities homini tantum & equis accidit, si Stagiritæ lib. 3. de histo. animal. & Plinio credimus. Ejus initium homini fermè à temporibus incipit. Theocritus:

ἀπὸ κροτάφων πελώμεθα πάντες Γηραλέσι.

Ad tempora utrinque senescimus omnes.

Qua de causa *πολιοκροτάφης* epitheto appellasse homines Homerus, ab Aphrodisæo Macrobioque adnotatur, nimirum humectioribus locis illis & pituitæ copia redundantibus. A primo ortu canos extitisse nonnullos lectum est non semel: veluti Tarchonta, qui à Tyrreno oppidis duodecim in Hetruria conditis præfectus fuit, quod innatæ illius à puero prudentiæ tributum à poëtis verisimile est. Ita Cygno Neptuni filio canities primis annis nata, nomen dedisse putatur. Tarquinium Priscum prudentissimum regem ab in-cunte pueritia canum fuisse memorat Strabo. Numam quoque Pompilium à prima ætate canum fuisse asserit Servius Honoratus, qua fide nescio: quanquam Virgilius 6. Æn. illi incanum mentum crinesque tribuat jam tum seni. Quin & ab ipso natali canescere Albanos Scythiæ populos, qui se posteros Jasonis credi voluerunt, refert Polyhistor

Solinus Cap. 25. rerum memorabilium in hæc verba : Albo crine nascuntur, canitiem habent auspiciam capillorum, sic comæ color genti nomen indidisse videtur. Scribit & Ctesias, in Indiæ quadam gente fœminas femel tantum parere, eoque conceptu genitos confestim canescere. Refert item Hesiodus Græcas Phorci filias mox à partu canas fuisse, quas è sorore Ceto susceperat. Neque temerè in Atheniensi gymnasio Socratem candente coma positum legimus, ut testatur Sidonius Apollinaris, nempe prudentiæ argumento, quòd longa ætas, qualis est senum, rerum peritiam maturet, promoveat, perficiat denique. Quò spectat Ægyptii hominis dictum apud Platonem in Timæo, exprobrantis illi, nullum esse inter Græcos semper pueros senem, nullam doctrinam canam : ita enim habet, Ἕλληνες αἰεὶ παῖδες ἔσε, γέρον ἢ ἑλλήνων εἰδείς, εἰδὲ ἐσι παρ' ὑμῖν χρόνω πολὺν μάθημα. Nazianzenus in Evandro Monacho, πολίης λευκοτέρας περιπίδας, mentem canitie ipsa candidiorem commendat, prudentiæ argumento. Ab eodem describitur pater ipsius Nazianzeni sacrificus, πολίος τε νόον πολίος τε κάρηνον, mente pariter & capite canus. ubi turpissimè omnium impegit Aldus Manutius perperam ita vertens, civitatisque mens, civitatisque caput. Ovidius mag-

nam fuisse quondam reverentiam cani capitis, propter multarum rerum perspicientiam, & multiplicis prudentiæ opinionem, verè ait: quondò & Deus ipse coram cano capite confurgendum præcipit Levit. 19. quo referatur & Salomonis illud elogium Proverb. 20. Ut juvenum gloria in robore posita est, ita senum dignitas in canitie. „ Achilles Homericus Priamum hostem sibi supplicem amplexatur de folio assurgens, canitiem reveritus,

„ οὐκ αἰέτην πολιόν τε κάρη πολιόν τε γένειον. i. e.

„ *Ineani capitis, cani mentique misertus.*

Eleganter canitiei dignitatem extollit his verbis Heraclides: πολιά ἢ καὶ γῆρας ἱεροὶ τῶν τελευταίων χρόνων λιμένες, ἀσφαλὲς ἀνθρώποις ὀρμισμα, καὶ ὅσον ἢ τῷ σώματι ἰσχύς ὑποφθίνει, τοσούτον ἢ τῆς διανοίας αὐξεται βῶσις. id est: Canities atque senium, sacri quidam portus sunt extremæ ætatis, segura hominibus statio, quantumque corporis tum decrescunt vires, tantum animi vigor augetur. Neque absurdum fuit, quòd despectui habita canities Eleazari viri magno natu generosum pectus ita perstrinxit, ut lubenter è vita excedere optaret. Machab. 6. Cano seni in theatro universi assurrexere Spartani, quem reliqui Græci exploserant. Apud Gentiles castitatis Dea habita Vesta, cana Virgilio dicitur. Et Fides, cujus

cujus sanctissimum numen , cana eidem nominatur. Eadem dignitate Veritas cana apud Varronem audit. Naturæ longævæ rerum parenti canitiem dat Claudianus. Æternitatem eadem insignit Nonnus , sic inquires:

ἕως δολιχοῖο γενεῖς

ἄμφιλαφῆς πολίῃσι κόμην λευκαίνεται αἰών.

Dum suffultum altæ canis albescere barba

Ævum perget.

Sic Diphilus Comicus tempus appellat *πολιὸν τεχνίτην* , canum opificem. Apud Romanos vetusto more nubentes canis senum ornabantur , ut & Vestales virgines , castitatis vitæque integritatis exemplo , ut è Sex. Pompeio liquet. Thebæ Bœotix habebant *πολιὸν* canum Apollinem , teste Pausania in Bœoticis. Apud Cimbros sacerdotes & vates canæ , *πολιότειχες* , castra sequebantur , magno in honore habitæ , quæ de præliorum eventu vaticinia ædere solebant , ut Strabo est autor. Ver jucundum Græcis poëtis canum epitheto dicitur , ab amœno florum aspectu , sua albedine pratorum virorem interstinguentium. Phorco Ponti filio lucidam canitiem , quæ majestatem adderet , tribuit Claudianus : & Glauco marino Philostratus his verbis , *γλαύκῳ ποντίῳ ὕγροι γενεῖων βόσρυχοι , λευκοὶ ἰδεῖν , καθάπερ κρονοί*. Romæ etiam nobilem Canorum familiam fuisse legimus , cujus me-

minit Spartianus. „ Cano tibicini, seu ut
 „ Suetonius habet, choraulæ nobilissimo,
 „ cum mirè placuisset, Servius Galba è lo-
 „ culis suis depromptos paucos aureos do-
 „ navit, addens se de peculio suo, non de
 „ publico dare, ut Plutarchus refert: quan-
 „ quam Suetonius munus elevans, quinque
 „ denarios solos donatos dicat. ” Caninis si-
 „ militèr (quos hodie Grifones nominant) ad-
 „ ultiori & præstantiori inter Helvetios genti,
 „ canities nomen creavit. Memorabile est La-
 „ conis dictum, qui ætate provecior interro-
 „ ganti cuidam cur promissam aleret barbam
 „ canam: respondit, ut canos intuens nihil
 „ committam illis indignum. Neque verò de-
 „ rogat quicquam canitiei autoritati dictum
 „ Varronis in Aboriginibus, quando negat ca-
 „ nitudini (eo nanque verbo utitur) semper co-
 „ mitem esse virtutem, quum nihil sit in re-
 „ rum natura undequaque absolutum & bea-
 „ tum: interim tamen plerunque conjunctam
 „ illi esse virtutem non inficiatur. Neque item
 „ Menandri Comici dictum elevabit canitiei
 „ dignitatem, dicentis eam non adferre pru-
 „ dentiam, quum interdum etiam in juveni-
 „ bus cani succrescant, nihilo propterea pru-
 „ dentioribus. ita enim ait:

ἢ γὰρ τείχες ποῖσιν αἱ λευκαὶ φρονεῖν.

Canus capillus non parit prudentiam.

aut

„ Aut illud gnomologi incerti ,
 „ Πολιὰ, χρόνον μῆνυσις, ὃν φρονήσεως. id est :
 „ *Cani, indices ætatis, haud prudentiæ.*
 „ Huc spectat scomma quo seipsum verbe-
 „ rare solebat Cleanthes , quem scribit
 „ Laertius interrogatum ab Aristone cuinam
 „ insultaret, respondisse, quod Seni canos ha-
 „ benti, non mentem. ” Quod & Pindarus
 in Olympicis confitetur his versibus: φύονται
 ἢ καὶ νέοις ἐν ἀνδράσι πολιὰὶ θαμὰ καὶ ἄρα τὸν ἀλι-
 κίας εἰκότα χρόνον. id est : Nascuntur & in ju-
 nioribus frequenter cani præter justum æta-
 tis tempus. id quod & Ergino Clymeni filio
 usavenisse dicit, qui virentibus etiamnum
 annis ante tempus canus, quum in funerale
 Thoantis propositum descendisset, cum
 Boreadibus certaturus, à Lemniis mulier-
 culis risu fuit exceptus, & convitiis, sed
 „ post superatos in certamine antagonistas,
 „ in admiratione virtutis, risus ille desit :
 unde & in proverbium abierunt, Ergini ca-
 νι, de intempestiva canitie. Solet enim odio-
 sa plerunque esse canities, imò vocabulum
 quoque ipsum laborat hoc nomine. Absin-
 thium herbam amarissimam, canum dixit
 Ovidius, ab inamœna quam præ se fert, &
 cineritia albedine. Lupi non sunt modò,
 sed & à poëtis cani dicuntur ob ingratum

aspectum, ut qui non raucedinem solum concilient visi, sed vocem quoque ipsam expectarent. Mare etiam canum iidem nominant, ob albescentis spumæ squallorem. Decembrem menssem canum appellat Martialis, propter inamœnum nivis omnia operientis spectaculum. Ferrum quod attritu candescit ad cædes & latrocinia infame, canum epitheto appellat Homerus, *πολιὸν σίδηρον*. Comici Græci non sine dicterii morflu canos appellant *ἀλφειόχρωτας*, veluti polline albicantes. Horatius obiicit Lycæ meretriculæ jam emeritæ capitis nives, canitiam ita nominans per calumniam. Sic Domitianus conspicatus quendam albicante pariter & flavente capillo varium, nivem mulso perfusam gestare dixit, ut à Sexto Aurelio Victore literis proditum est: cujusmodi hominem *μιζήτειχα* Babrius fabulator (ita enim passim eum citat Suidas: sive mavis Gabrias, quod nomen in exemplaribus excusis legitur) appellat, non dissimili specie ab Api bove, cujus cauda duplici pilo variabatur, testante in Thalia Herodoto. Sed ut illud intra jocos stetit, ita ad immanitatem tetendit Antonini Commodi factum, quem scribit Lampridius sturnum adhibuisse iis, qui albescentes capillos inter nigros haberent, & eos capite suggillatos suppuratosque dimisisse. Anacreon

creon Lyricus juventæ florem sibi effluxisse graviter conqueritur, canosque successisse :

πολιοὶ μὲν ἡμῖν ἤδη
κρόταφοι, κάρα δ' ἰλευκόν,
χαρίεσσα δ' ἔκ' ἔτ' ἦβη

ἠδὲ. hoc est : Canescunt jam nobis tempora, albet caput, fugit amabilis juvena. Illud verò minimè silentio pertransiri debet, nulla re citius promoveri canitiem, quàm curis, mœrore, & metu. Novi qui è naufragio præter spem salvi enataverant, repente canos evasisse. Commemorant alii nonnullos qui in præruptas rupes aucupii gratia, θήρης μεθέποντες γλυκερὸν πόνον, ut verbis utar Nazianzeni, funis ope pervaserant, soluto eo aut delapso, desperabundos præproperam canitiem accersivisse. Memoratu non indigna est hoc in loco historia, narrata mihi olim à Francisco Dilpho, non gentilitiis magis imaginibus quàm singulari eruditione clarissimo Equite, Cæsareæ Majest. apud Sereniss. Angliæ regem tum temporis Oratore : ea sic habet. Hispanus nomine Didacus sive Diegus Osorius nobilissima familia ortus, aulicæ puellæ amore captus, communicato prius cum ea consilio, in patula arbore & frondosa absconderat se (ea crescebat in Hispaniis intra regii horti septa) Interim fortuito catelli melitæi latratu prodita

colloquii fides satellitum manui illum objecit: comprehensus carcerique inclusus, quod capitale fuerat illic deprehendi, dictata ultima sententia ita inhorruit totus, ut vox unica juvenem eundem & senem incanum viderit. Quo spectaculo motus carcerarius, delato ad Ferrandum Regem catholicum prodigiosæ rei indicio, effecit ut, capitalis legis rigore in benignitatem converso, Rex illum absolverit, dictitans pœnarum fatis dedisse, qui præmaturam senectutem cum juventæ flore commutasset. Cui rei attestatur & Petri Messiaë Hispalensis autoritas, eventum hunc imaginationi ascribentis. „ Refert „ simile exemplum doctissimus Cæsar Scali- „ ger, nostra ætate editum, de quodam „ Francisci Gonzagæ Mantuani principis „ affini, qui ob conjurationis suspicionem „ in custodia vel ad quæstionem vel ad sup- „ plicium asservari iussus, ita repente totus „ incanuit, ut miraculo rei postridie mane „ comperto flexus ad misericordiam & com- „ motus princeps veniæ vitæque gratiam il- „ li fecerit. Nam ad prodigia referri potest „ quod Dion Nicenus in Galba scribit, pue- „ rum qui Galbæ sacrificanti thus porrexe- „ rat, subitò canos capillos produxisse. „ Alioqui & amoris flagrans desiderium, Theo- „ crito citam canitiem vel uno die accelerat, quum inquit :

οἱ ἢ ποθεῦντες ἐν ἅματι γηράσκουσιν.

Ejusmodi hominem προπόλιον dici testatur Ælius Dionysius, quod ante tempus canos producat: eundemque & αἰωρόλειον („dictio-
 „ ne Cratino Comico usurpata, ibi ἐρρασιμο-
 „ νίδη βάρδιππε τῶν αἰωρολείων.”) quanquam ego αἰωρόλειον intellexerim potius eum, qui præproperè calvescat seu lævis fiat, si à tanti auctoris sententia diffilire par est, qui ab Horatio præcanus vocatur. „ Aut melius, qui
 „ intempestive in senio compturæ operam
 „ dat, ut à scholiaste Hephæstionis anno-
 „ tatum est.” At canum simpliciter πολίων ἀρ-
 „ pellant illi („ Nicetas πολιοκόρησιν”) & λευκοκεφα-
 „ τα, quasi albicipitem, & αἰλωπόχρον infuper, teste Suida in collectaneis. at cui rari capillitio interspersi sunt cani, σπαρνοπόλιον talem vocari legimus. De spartopolio lege Pollucem & Hermolaum. Annotat præterea Eustathius, ἀνθῶ (quo vocabulo propriè flos significatur) canum capillum notare: unde φάλανθῶ dicatur calvus, sed non nisi præ senio, ut equidem reor: quem & ἠνθισμένον dixit Sophocles. Illud verò inter naturæ miracula ascribendum quod refert Aristoteles, Grues senescentes magis nigrescere, contrà quàm cæterà animantia.

C A P U T XI.

De Calvitio.

Acanitie ad Calvitium, non velut in diviticulum, sed in cognatam viciniam (quippe senio magna ex parte peculiaris est utraque) commigremus. Comam id propemodum capiti esse volunt, quod plantis germinibusque sunt folia, à rerum natura producta ad fructuum conservationem, quorum fotu pariter & refrigerio, aëris injuria tum averteretur, tum retunderetur: quo fiat, ut avulsus frondibus arbores & plantæ indecoro vulnere ac depili nuditate affectæ mœreant quodammodo, morsumque sentiant, ut in Symposiacis disserit Plutarchus: qua occasione Empedocles præceperit illud, τῆς δάφνης φύλλων ἀποπάμπαν ἔχεισθαι, à lauri foliis abstinendas omnino manus esse admonens: nec injuria, quippe quum natura ipsa loca glabra, nulla herbida lanugine vestita, velut effœtæ sui probrum damnet atque despecta habeat: quo respectu Junius Columella castaneta calvescere è pluribus foli humorumque vitiis, dum nudatæ frondibus arbores visuntur, dixit lib. 4. cap. 33. Huc spectat, quòd Aristotel. lib. 5. de

de gener. animal. id esse ait in homine cal-
vescere, quod in avibus depennescere,
πτερορρνεῖν : in foliis arborum, defrondescere,
φυλλορροεῖν. Proinde nil mirum, si calvitium,
quo caput ferè depilatur, nimirum extincto
humore pilorum alumno (uti à Galeno lib.
14. Therap. scriptum est) apud omnes æta-
tes opprobrii loco habitum fuerit semper.
Quod confirmat Nasonis illud :

*Turpe pecus mutilum, turpis sine gramine campus,
Et sine fronde frutex, & sine crine caput.*

„ Et Epigramma incerto autore nimis den-
„ tatum, in calvum :

„ ἢν εἰδῆς κεφαλὴν μαδαρὰν καὶ σέρεα ἢ ὤμους,

„ μηδὲν ἐρωλήσης, μωρὸν ὄρεᾶς Φαλακρὸν.

„ *Quando vides glabram calvam pestusque hu-*
„ *merosque,*

„ *Nil scitare, etenim morio calvus adest.*

Qua ratione hirsutiem quoque suam excusat
Polyphemus Ovidianus apud nympham Ga-
lateam lib. Metamorph. 13. Helisæus pro-
pheta calvus à puerorum caterva fannis ex-
ceptus ludibrioque fuit habitus, quanquam
non inultus, quippe quos diris devotos,
proterviæ pœnas uris dedisse constat. 4. Re-
gum. 2. Calvitii deformitatem iniquissime tu-
lisse Julius Cæsar memoratur, eaque de cau-
sa deficientem capillum à vertice revocare
consuevisse, teste Suetonio Tranquillo: cui

attestatur & Dion, laurea semper usum, posteaquàm rerum potitus est, prædicans, *διότι ἀναφαλαντίας ἦν.* Domitianum Cæs. calvitio ita fuisse offensum à Suetonio scriptis proditum est, ut pro sua ipsius contumelia duceret, si cui alii objiceretur: quanquam in libello quodam de Capillorum cura, ab eo conscripto, hoc ipsum dissimulare studuerit, patienter ferre se comam in adolescentia senescentem, scribens. quò spectat quòd Juvenalis satyricè eum appellat Calvum Nerone. Therfiti portentorum omnium prodigiosissimo *φεδνή ἐπενήνοθε λάχνη*, ut loquitur Homerus, per capillitii nudam raritatem, calvitium designans. „ Eoque processit Domitiani vesania, ut arcubus à se positis „ Græcas inscriptiones imponeret, *Αλωπεκίαν & Φαλάκρον*, hoc est, Aream & Calvitium eos dedicatis titulis nominans. „ Aristophanes nasutorum omnium facile princeps, suum ipsius calvitium non dissimulante in suis scriptis, ac præsertim in Pace Comœdia invulgat. Agathoclem Siciliae tyrannum turpi calvitio deformem prodidit Græcus autor Ælianus, quem cùm puderet defluentis capilli, myrteam corollam, *τῆς φιλώσεως πρόβλημα*, id est, glabritiæ velamen, quo nuditas tegeretur, adornavit: cujus rei conscii licet Syracusani tamen ne mutire qui-

quidem sunt ausi. Acerbè Juliam filiam fug-
gillavit Augustus, qui aliquando improvi-
sus quum oppressisset Cosmetrias sive con-
cinnatrices, præmaturam canorum segetem
vellentes, percunctatus illam fuisse dicitur,
mallet ne cana esse an calva post paucos an-
nos: respondentique canitiem se præoptare,
regeffit ille mendacii notam isto dicterio,
Quid ergo istæ tam citò calvam te reddunt?
ut à Macrobio traditum est. 2. satur. cap. 5.
Vespasianus lepidè calvitium arguta ostenti
cujusdam elusione non dissimulavit: nam
viso Comete, qui mortem ipsius portendere
credebatur, non sibi, sed Parthorum regi
minitari dixit, illum nanque comatum esse,
se verò calvum: ita enim Dion, ἐκείνῳ γὰρ
κομᾶ, ἐγὼ δὲ φαλακρὸς εἰμί. Modestè tulit cal-
vitii sui opprobrium Tiberius Cæsar à Seiano
prætoire ludibrio habitus, quando in Flora-
libus per calvos omnia peragi curavit ille,
qui postea ab ipsius nomine Seiani nuncupati
fuerunt: ac rursus è theatro descendentibus
faces præferri per quinquies mille rafos pue-
ros, qui calvitium glabris capitibus mentie-
bantur, curavit, uti literarum monumentis
consignavit Dion Coccejus historiæ Roma-
næ 57. libro. „ Carus imperator militaris
„ frugalitatis & laboris patientissimus in ex-
„ peditione Persica legatis ad se profectis in-

„ ter-

„ terminatus fuit se omnes eorum sylvas &
 „ agros complanaturum & φιλότερον τῆς καρ-
 „ νου κεφαλῆς Cari capite glabriores redditu-
 „ rum : ostentans simul cum dicto calvam
 „ nihilo hirsutiores casside ad pedes jacente,
 „ Quo facto non dissimulavit calvitium suum.
 Apud Petronium Arbitrum Eumolpus ita
 deplorat calvitii deformitatem :

*Quod solum formæ decus est , cecidere capilli ,
 Vernantesque comas tristis abegit hyems.*

*Nunc umbra nudata sua jam tempora mœrent ,
 Areaque attritis ridet adusta pilis.*

Attamen Socratem recalva fronte depingit
 D. Hieronymus , sapientiæ argumento , ab
 oraculo illi tributæ : quo nomine assimilari
 ipsum Sileno calvo existimat Synesius „ quo
 „ spectat Varronis dictum in Sexagesi , tam
 „ glaber , quam Socrates. ” Æsculapium
 calvum ostendunt Ægyptii eandem ob cau-
 sam. Ulyssæm item calvum nominat Syne-
 sius. Isocratem quoque oratorum omnium
 facilè sanissimum , calvum fuisse constat ,
 in quo viro calvitii nota , prudentiæ testi-
 monium dedit , quum dicerent de eo faceti
 homines , nosse se virum calvum , atque ita,
 ut eluceret atque spectaretur è calvitio viri
 cerebrum. Apuleius in Floridorum libris
 relicinam frontem , id est , capillitio nuda-
 tam probat in Alexandro. Temporis Deus,
 quem

quem *καιρὸν* illi, nos ut Deam, Occasionem nominamus, recalvaſter occipitio à coma libero capillis in ſupercilia diffluentibus, antiquitus pingebatur, ut refert Calliſtratus, talemque primus finxit Lyſippus Sicyonius plafteres. Refert Herodotus lib. 4. Scythicam quandam gentem à natali in perpetuum calveſcere. Ceneſtellis gentilitii nominis originem dedit calvities nativa, ut Alexander Neapolitanus annotat lib. 10. Myconii quoque pilis carentes naſcuntur, quod præter Strabonem & Plinium teſtatur Lucillius vetus ſatyrographus, ita inquiring:

Myconi calva omnis juventus.

ita ut Strabonis teſtimonio calvi quicumque Myconii appellari proverbiali dicterio conſueverint, ἀπὸ τῆ το πάθῃ τῆτο ἐπιχωρεύειν τῆ νήσω. Præter hominem (cui uni tantum animalium accidere calvitium, præterquam innatum, aſſerit Plinius) ſtruthiocameli quoque naturaliter calvent, eodem autore: item corvi aquatici, quos à calvitii nota φαλακροκόρονας Græci nuncupant. Galba Imp. ita fuiſſe glaber traditur, ut Fabius Fabulus caput ejus præciſum veſtis ſinu exceptum portare coactus fuerit, quum ob pilorum raritatem difficillimè prehendi poſſet, uti Plutarchus teſtatur. Colebatur apud Romanos olim Veneris cognomento Calvæ ſimulachrum, teſte La-

Etantio, Cypriano lib. de idolorum vanitate, & Julio Capitolino. Nominis occasionem dedit parata foeminarum promptitudo, ad catapultas tendendas capillos offerentium, obsessam tum à Gallis Capitolio. „ Jul. Capitolinus memorat templum illud a senatu dictum in honorem matronarum, quæ obsessa accerrimè Aquileia à Maximino, crines suos obtulerunt ad funium apparatus pro intendendis machinis bellicis. ” Fuit & Romanus orator insignis, nomine Calvus, quem Latinum Demosthenem dixit Plinius, cujus & Fabius meminit. Carolus Ludovici Pii Imp. filius, cognomento Calvus fuit dictus à Calvitio, in cujus laudem Hugbaldus Monachus, vir, ut tum ferebant tempora, haud indoctus, Eclogam conscripsit non illaboriosam, cunctis vocibus initialem literam è præferentibus, cujus tale est initium :

Carmina calvitii cirratus carpere calvos

Conatus cecinit, celebrentur carmine calvi.

Calvitii patrociniū suscepit calvus & ipse Synesius. Porro paucissimos habuisse calvos Ægyptus prædicatur, quòd soliti fuerint ad vivam usque cutem radi, quò compactius spissiusque redderetur cranium, ut in Thalia auctor est Herodotus, & ex eo Eustathius commentariis in Dionysium Periegeten: quamquam isthic perperam legatur *ἐνεγὸς δαι*, quod

vera

verbum ad insolationem, & in torrido sole cutis densationem pertinet, quum ex Herodoto ξυρεΐσθαι legi debeat. A Calvitio plures fluxerunt parœmiæ: nam φαλακρὸν τίλλειν, id est, Calvum vellere dicitur, qui incassum laborat, ut annotat Suidas. Et φαλακρότερος εὐδίας, magis calvus quàm ipsa tranquillitas: quod inde natum est, quòd tempestate crispentur omnia & horreant, contrà serenitate nuda & quodammodo calva jaceant. Item illud, Ovo depili nudior, quo Nicetas utitur, alicubi, κατὰ γεράνδρουον ἄφυλλον, ὡστὺ ψιλότερον ἀκαλυφές τε παντάπασι κερανίον προφαίων. hoc est: Ostentans calvam aridæ quercus frondibus orbatae instar, & ovo nudior rem, undequaue depilem. Quod è Nicetiae Epigrammatarii dicto torqueri potest, quod tale est, ὦν ἅπας γέγονεν, quasi dixeris, Ovum totus evasit: extat nanque in comatum prius, mox calvum redditum è multo pigmentorum usu ad tingendos crines comparatorum, epigramma tale:

τὴν κεφαλὴν βάπλων τις, ἀπώλεσε τὰς τρίχας αὐτὸς,
καὶ δασύς ὦν λίσαν, ὦν ἅπας γέγονεν. id est:

Amisit quidam crines, caput inficiendo:

Qui nunc est ovo nudior, hirtus erat.

Cujus simile est illud apud Petronium, Lævior ære vel rotundo. & illud Apuleii in Asino aureo,

reo, Cucurbita glabrior. Item, Concha lævior, ut apud Martialem:

Lævior & conchis Galle Cytheriacis.

„ Non discrepat hinc Calvitium plenam lu-
 „ nam mentiens, cuius Nicetas meminit,
 „ ἐπιλωμένον τευχῶν ἔνδεικνυς κροάνιον, καὶ τὴν φα-
 „ λάκρον ὡς πλησίφωλον σελήνην ὑπερφάινεσαν. id
 „ est: Ostenso glabro cranio & calvitio ple-
 „ næ Junæ speciem referente. Idem narrat
 „ Constantinopolitanum populum risissè cal-
 „ vitium Joannis Ducæ, cui delapsa fortè de
 „ capite corona calvam prodidit plenæ lunæ
 „ in modum amplam. ” Præterea parœmia-
 cum illud, quo immanissimus Caligula usus
 legitur, quum magnam carceratorum manum
 quodam tempore conspicatus, cunctos à cal-
 vo usque ad calvum trucidari præcepit, ἀπὸ
 τῆς φαλακροῦ μέχρι τῆς φαλακροῦ, ut refert Dion.
 lib. 58. Commemoratur & in glabros prover-
 bium, sive dictærium potius, ab instituto ser-
 mone haud alienum, in rariorem barbam ha-
 bentes, εἰς τροιζῆνα δὲ βαδίζειν, Troëzenem
 proficiscendum est: inde natum, quòδ πώ-
 γων, aut ut alii, γένειον (utraque vox barbam
 signat) portus fuerit Troëzenis, cuius accolæ
 proluxo capillo barbaque horridi fuissè decan-
 tantur. Porro calvum Græci dicunt φαλακρόν,
 Φάλακρον. „ Item φίλον & φιλοκόρησιν ut apud
 „ Hesychium legas: Rursus à lævore capi-
 tis

„ tis λειοκάρενον , & μαδῶντα apud Aristopha-
 „ nem dici invenio , Simonides lyricus etiam
 „ ψηνὸν vocat , quem Homerus ψεδνὸν ubi
 „ Therisitæ deformitatem depingit : Adde &
 „ a raritate capillorum ἀραιότερα , & a gla-
 „ brie μαδαρὸν , & in Epigrammatum Græco-
 „ rum conlectaneis ἐρημοκόμον sub eadem sig-
 „ nificatione teneri. Recalvastrum autem &
 „ Plautina voce Recalvum intelligi eum qui à
 „ sincipite glaber sit , qua specie Julium Cæ-
 „ sarem fuisse diximus ἀναφαλαντίαν , & Suidæ
 „ testimonio ἀνάσιλον Græcis vocari notum
 „ est , unde ἀνασιλοκομαῖν deducta vox est , de
 „ iis qui antiis attonsis veluti glabri poste-
 „ riorem capitis sylvam indetonfam promif-
 „ samque alunt , quod Parthos consuevisse
 „ facere more Scythico referunt iisdem ver-
 „ bis Plutarchus & Appianus in Parthico ,
 „ apud quem malè συνθηκῶς pro σκυθικῶς &
 „ utrobique ἀνασίλων κομῶντων divulsis dictio-
 „ nibus scriptum reperias. ” Calvitio magis
 „ degener & infame vitium est pilorum degla-
 „ bratio , Alopecia dicta à vulpe , quæ steri-
 „ lem toto anno locum reddere lotio suo con-
 „ spersum scribitur , si Callimachi Scholiastæ
 „ fides habenda est : imò ipsemet Callimachus
 „ istud innuere videtur in hymnis , inquiens :

ὡς ὅτε κόρην

Φωτὸς ἐνιδρυθεῖσα κόμην ἐπενείματ' αἰλώπηξ.

id est :

Alte immersa velut capitis depascit honorem

Vulpes.

Cujus vitii originem & curationem abundè docebunt Galenus, Trallianus, alii.

COMMENTARII DE COMA
FINIS.

CATALOGUS AUTORUM,

Qui in hoc opere a mendis vindicantur, explicantur, laudantur, aut refelluntur.

- A**ccius poëta. 353
 Achæus Erethrius. 236.
 Aegineta. 130. 184. 299. 477.
 Aelianus 2. 312. 340. 341. 361. 439. 497. 525. 553. 590.
 Aſchynes. 103. 194. 534.
 Aefchylus. 80. 91. 92. 100. 122. 133. 201. 250. 386. 430. 550.
 Aefchyli Scholiaſtes. 480.
 Aëtius. 129. 184.
 Afranius. 353.
 Agathius. 9. 18. 121. 487. 545. 556.
 Agathon Comicus 536.
 Alcæus. 389.
 Alciatus (Andreas) 214.
 Agricola (Georg) 218.
 Alcidamas Rhetor. 240.
 Alexander Aetolus. 82.
 Alexander Neopolitanus. 8. 101.
 Amelius apamensis. 258.
 Amipſias Comicus. 93.
 Ammianus Marcellinus. 65. 66. 121. 132. 176. 197. 203. 210. 213. 244. 252. 260. 305. 358. 438. 485. 516.
 Amphis Comicus. 93.
 Anacreon. 150. 496. 497. 557. 575. 585.
 Anaxilaus. 538.
 Antiochus Syracuſanus. 71. 73.
 Antiphanes. 385.
 Apollodorus. 178.
 Apollonius Rhodius. 85. 125. 294. 302. 486.
 Appianus. 43. 79. 98. 111. 141. 277. 439. 446.
 Apulejus 118. 592.
 Aratus. 22.
 Archeſtratus. 272. 431. 557.
 Archilochus. 20. 132. 463. 538. 566.

- Archippus. 320. 416.
 Aretinus (Petrus) 25.
 255.
 Argyrus. 166.
 Aristophanes & interpretes.
 55. 84. 90. 92. 99. 101.
 103. 106. 153. 156. 157.
 159. 162. 199. 310. 389.
 429. 433. 446. 450. 486.
 493. 502. 530. 536. 537.
 539. 561. 575. 577. 590.
 Aristoteles. 30. 128. 132.
 159. 184. 210. 299. 311.
 342. 417. 469. 483. 559.
 566. 577. 588.
 Arnobius. 108. 117. 137.
 143. 373.
 Arrianus. 58. 92. 102. 140.
 Artemidorus. 41. 78. 234.
 428. 448. 457. 468. 513.
 Asclepiades. 67.
 Asconius pædianus. 85. 98.
 Asius Poëta. 437. 545.
 Athenæus. 33. 42. 80. 83.
 86. 89. 92. 120. 162. 169.
 217. 235. 265. 268. 287.
 312. 317. 318. 320. 341.
 342. 344. 348. 377. 386.
 430. 462. 535.
 Aulus Gellius. 92. 174.
 314. 357. 455. 512.
 Aurelius (Julianus) 70.
 Aufonius. 46. 120. 180.
 237. 357. 366. 486.
 Barbarus (Hermolaus)
 33. 118.
 Baysius (Laz.) 77. 116. 118.
 Basilus. 237.
 Betulejus (Xyftus) 120.
 Brodæus (Joh.) 192.
 Budæus (Guilielm.) 104.
 177. 227. 440.
 Cæciliæ fabulæ restitutæ.
 351.
 Cæsar. 141. 448. 484.
 Callimachus, ejusque in-
 terpres. 47. 71. 84. 105.
 203. 215. 249. 343. 376.
 386. 433. 467. 543.
 Camerarius (Joach.) 119.
 409.
 Capitolinus. 227. 567.
 Cassianus Bassus schola-
 sticus, autor librorum
 de agricultura, qui fal-
 so Constantini nomine
 circumferuntur. 67.
 128. 183. 326.
 Cato. 71. 73. 74. 195. 209.
 509. 570.
 Catullus. 262. 344. 484.
 561. 572.
 Chalcidius. 142.
 Chrestodorus Thebanus.
 434. 486.
 Claudianus. 24. 124. 280.
 543. 548.

- Clearchus. 451.
 Clemens Alexandr. 58.
 70. 182. 237. 361. 363.
 477. 552. 563.
 Clemens Romanus. 151.
 Cleomedes. 142.
 Cicero. 57. 65. 66. 70. 99.
 107. 116. 119. 126. 138.
 176. 229. 246. 288. 327.
 363. 392. 448. 450. 475.
 Columella. 131. 561.
 Coluthus. 434.
 Cornarius. 300
 Cratinus. 157. 185. 390.
 479.
 Critias. 386. 390.
 Curtius. 121. 125. 496.
 545.
 Cyprianus. 26.
 Cyrillus. 28. 70. 145. 258.
 Demetrius Triclinius. 80.
 187.
 Demosthenes. 39. 104.
 106. 311. 315. 318. 440.
 Dicæarchus. 152. 154.
 385.
 Dictys Cretensis. 523.
 Didymus. 303.
 Diogenes Laertius. 69. 71.
 85. 102. 188. 287. 418.
 444. 489. 498. 503. 514.
 Diodorus Siculus. 3. 23.
 41. 127. 131. 270. 295.
 450. 484.
 Dion academicus. 128.
 Dion Bithynius. 454.
 Dion Coccejus. 56. 72.
 104. 140. 180. 266. 278.
 442. 449. 456. 470. 472.
 591.
 Dion Chrysolthomus.
 163. 462. 483.
 Dionysius Afer. 294.
 Dionysius Halicarnassæus
 42. 73. 106. 151. 220.
 319. 478.
 Dioscorides. 33. 105. 128.
 130. 183. 192. 299. 315.
 Donatus. 187. 411. 428.
 Dorpius (Martinus) 232.
 Empedocles. 142. 588.
 Ennius 187. 281. 352.
 Epigrammatici. 53. 54.
 91. 114. 149. 185. 234.
 365. 440. 475. 484. 497.
 509. 512. 550. 551. 557.
 566.
 Erasmus. 83. 158. 242.
 418. 441.
 Eratosthenes. 146. 203.
 302.
 Etymologicon. 154. 302.
 435. 529.
 Eubolus Comicus. 91. 95.
 384.
 Euclides. 285.
 Eunapius Sard. 254. 312.
 Euphorion. 82.
 Pp 5 Eu

- Eupolis Comicus. 201
 Euripides & interpres. 23.
 39.48.90.123.124.296.
 386.417.418.433.441.
 448.530.533.544.525.
 527.528.546.573.
 Eusebius. 27.28.175.359.
 373.540.
 Eustathius. 68.80.83.86.
 93.94.95.97.105.155.
 157.158.205.235.244.
 292.297.317.318.321.
 389.447.470.485.505.
 535.538.567.569.587.
 Festus. 413.
 Firmicus. 109.198.
 Florus. 110.132.135.
 Frontinus. 220.
 Fulgentius. 233.235.279.
 313.369.467.
 Galenus. 92.129.130.176.
 210.219.299.317.428.
 494.514.556.589.
 Gaza. 120.343.
 Gelenius (Sigismundus)
 118.
 Germanicus Cæsar. 22.
 24.49.294.369.
 Glareanus (Henricus)
 249.
 Gorgias Leontinus. 75.
 88.241.
 Gratius. 261.263.
 Gregor. Nazianzenus. 1.
 88.215.437.558.487.
 550.579.
 Gyraldus. 253. 272.
 367.
 Heratæus. 132.
 Hegesander. 35.
 Hegesippus. 468.479.503
 Heliodorus. 487.529.
 517.
 Hellanicus. 73.132.
 Hephæstion. 105.587.
 Heraclides Ponticus. 103.
 144.187.205.484.
 Hermesianax. 29.
 Hermias philos. 151.
 Hermippus. 68.505.
 Herodianus Grammaticus.
 97.
 Herodianus historicus. 55
 452.526.
 Herodotus. 17.86.163.
 293.315.429.443.473.
 485.540.567.593.
 Hesy chius. 2.72.90.95.
 97.152.181.194.389.
 398.418.431.480.505.
 511.539.564.
 Hesiodus. 65.579.
 Hierocles Alexandr. 93.
 Hippocrates. 183.211.
 Homerus ejusque scho-
 liaſtes. 79.81.88.98.
 100.123.124.125.148.
 149.

149. 202. 233. 246. 279.
 431. 433. 435. 481. 484.
 486. 488. 507. 544. 525.
 580.
 Horatius. 33. 51. 97. 150.
 184. 221. 222. 249. 273.
 475. 533. 545. 557. 574.
 577. 584.
 Hugo Eterianus. 268.
 Hyginus 22. 47. 73. 205.
 498.
 Iamblichus. 255.
 Ibycus poëta 21.
 Jön poëta. 82. 154. 264.
 Jornandes. 530.
 Isidorus. 120. 123.
 Isocrates. 48. 98.
 Julianus apost. 53. 163.
 189.
 Justinus. 96. 404.
 Justinus Martyr. 28.
 Juvenalis. 56. 117. 220.
 439. 457. 477. 548. 549.
 572.
 Laberius. 353.
 Lactantius. 48. 215. 369.
 Lampridius. 410.
 Latinus Pacatus. 225.
 Livius. 40. 66. 123. 136.
 143. 176. 180. 392. 487.
 552.
 Lucanus. 23. 123. 124. 326.
 366. 415. 470. 484. 550.
 559. 567. 569.
 Lucianus. 75. 100. 123.
 437. 457. 457. 458. 471.
 479. 485. 500. 502. 511.
 515. 566.
 Lucillius Tarrhæus. 22.
 125. 216. 295.
 Lucillius. 116. 432. 456.
 553.
 Lucretius. 393.
 Lutatius 122.
 Lycophron. 21. 300. 347.
 431. 435. 532. 538.
 Macrobius 83. 144. 221.
 591.
 Mamertinus. 225. 230.
 569.
 Martialis. 56. 71. 112. 178.
 182. 220. 245. 279. 209.
 306. 365. 477. 481. 488.
 496. 497. 509. 548. 552.
 554. 556. 558. 564. 567.
 574. 584.
 Martianus Capella. 566.
 Marius Victorinus. 37.
 Matthæolus Senensis. 183.
 Menander. 582.
 Minutius Felix. 139.
 Morillonus. 189. 245. 279.
 328.
 Morifotus 120.
 Moschus. 563.
 Musonius. 465. 491.
 Nævius. 38. 352.
 Nannius. 191. 232.

- Naumachius. 565.
 Neocles. 50.
 Nicander. 34.
 Nicephorus Callistus. 468
 Nicetas. 541. 587.
 Nicolaus Alexandrinus.
 201.
 Nicomachus Gerasinus.
 264.
 Nonnus Panopolita. 364.
 522. 526. 577.
 Nonius Marcellus. 102.
 116. 149. 327. 339. 345.
 348. 366. 370. 379. 394.
 395. 396.
 Obsopeus (vincent) 114.
 Octavius Horatianus. 139
 Oecolampadius. 28.
 Olympiodorus. 87.
 Oneirocriticōn autor. 57.
 Oppianus. 135. 183. 484.
 494.
 Origenes. 154. 501.
 Orpheus. 133. 142. 487.
 495. 571.
 Orus Apollo Nilous. 1.
 23. 152.
 Ovidius. 48. 68. 280. 297.
 361. 495. 507. 531. 532.
 528. 545. 546. 558. 569.
 583. 589.
 Pacuvius. 356.
 Palæphatus. 294. 552.
 Palladius. 315. 438.
 Panyasis. 83. 295.
 Parrhasius (Janus) 191.
 Parthenius. 126. 179.
 Paulinus. 177.
 Pausanias. 6. 46. 48. 52. 57.
 72. 85. 87. 193. 241. 405.
 407. 468. 506. 514. 581.
 Pedro 136.
 Persius 188. 273. 284. 458.
 496. 510. interpres
 212.
 Petronius 151. 238. 281.
 314. 359. 505. 592.
 Phavorinus 80. 89. 201.
 202. 309. 431. 489.
 Pherecydes 83. 293. 295.
 Philon Biblius 57. 144.
 Philo Judæus 150. 168.
 Philostephanus 487.
 Philostratus 87. 149. 215.
 233. 240. 264. 367. 429.
 437. 476. 479. 485. 488.
 489. 496. 498. 503. 505.
 507. 509. 515. 551. 570.
 581.
 Phocylides 501. 562.
 Pincianus (Ferdinand)
 137.
 Pindarus & Scholiast. 2. 5.
 40. 86. 207. 216. 248.
 486. 497. 583.
 Pius (Baptista) 131.

- Plato 29.88.93.106.158.
319.363.500.579.
- Plautus 149.313.315.350.
408.409.432.446.478.
503.538.
- Plinius uterque 3. 5. 25.
27.34.51.57.67.77.110
118.120.124.127.131.
135.137.141.142.175.
183.192.196.205.207.
233.248.268.289.290.
291.298.301.315.340.
355.360.364.366.369.
371.379.392.415.450.
452.466.477.507.513.
567.
- Plutarchus 21.25.48.50.
71.77.84.96.101.121.
125.142.153.161.178.
229.239.243.254.264.
277.288.310.362.404.
432.436.467.469.473.
509.534.547.588.
- Politianus 1.53.
- Pollux 5.22.42.89.95.96.
120.177.193.194.295.
308.313.316.319.388.
389.431.434.439.444.
481.511.540.547.564.
- Polyænus 539.
- Polybius 96.136.198.447.
469.
- Polemon 88.220.272.
- Pomponius Comic. 354.
- Porphyrius 24.77.174.
179.444.
- Porphyrio Grammat. 33.
94.249.
- Posidippus Comicus 314.
- Praxilla Sicyonia 161.
- Probus 147.148.246.
487.
- Proclus Diadochus. 29.
145.285.
- Procopius 121.209.429.
467.531.541.
- Propertius 554.559.
- Ptolemæus 142.
- Prudentius 577.
- Quintilianus 259.274.
354.458.478.553.
- Rhenanus (Beatus) 74.
- Rhodiginus 3.44.193.
195.298.391.
- Ruellius (Joann.) 105.
- Ruffinus aquilejensis. 76.
- Sabellicus 138.
- Sappho 528.
- Seneca 43.55.109.270.
296.305.480.484.563.
567.
- Servius 30.32.68.72.79.
82.99.124.136.174.
191.209.233.304.305.
379.446.495.
- Severianus 165.

- Sextus Pompejus 37.109.
 134.144.222.233.306.
 314.358.364.549.
 Sichardus (joann.) 76.
 Silius 32.262.263.557.
 Simeon Zethus 184.
 Simonides 296.486.
 Sifenna 532.
 Stephanus (Heur.) 390.
 Solinus 269.484.512.523
 555.579.
 Sophocles 80.87.100.105
 181.251.300.316.430.
 434.457.528.531.
 Sozomenus 194.
 Statius 3.23.148.180.481.
 495.510.526.549.
 Stephanus 35.72.255.
 Stefichorus 94.221.485.
 Stobæus 185.204.492.
 577.
 Strabo 3.5.35.42.131.
 179.201.206.209.213.
 271.408.467.482.496.
 531.550.552.560.564.
 581.
 Strattis Comicus 91.
 Suetonius 40.393.415.
 439.455.
 Suidas 20.27.41.52.90.
 103.104.131.152.158.
 163.195.199.295.309.
 387.429.435.455.457.
 469.504.543.551.
 Sulpitia poetria 53.
 Suius Comicus 313.
 Syivius III.
 Symmachus 32.
 Synesius 124.200.299.
 318.443.473.494.503.
 504.508.
 Tacitus 65.99.101.102.
 112.195.231.327.357.
 454.512.563.
 Tarafinus sive Stafinus,
 Cypriacorum autor.
 45.
 Terentianus 37.117.
 Terentius 392.412.
 Tertullianus 75.119.186.
 288.406.436.439.563.
 Themistius 323.
 Theocritus & interpr. 149
 178.261.359.523.541.
 578.587.
 Theodoretus 193.302.
 443.463.
 Theon Alexandr. 47.
 Theophrastus 35.105.198
 300.309.314.534.
 Theophylactus Schola-
 stic. 436.
 Theopompus 478.
 Thucydides 75.319.435.
 436.536.
 Tibullus 279.298.497.
 558.

Timotheus poëta 252.	65. 69. 79. 98. 101. 122.
Trapezuntius 374.	128. 134. 136. 146. 190.
Tryphiodorus 92. 124.	196. 233. 250. 273. 435.
529.	437. 488. 495. 507. 531.
Valerius Flaccus 23. 69.	533. 558. 561. 572.
Valerius Maximus 110.	Vitruvius 285. 297.
239.	Xenophon 96. 405. 523.
Valerius Probus 68.	Zenobius 8. 89. 90. 155.
Varro 38. 67. 73. 118. 145.	Zezes 55. 217. 300. 305.
174. 222. 314. 339. 340.	309. 488. 489. 539.
347. 348. 355. 363. 375.	Zonaras 57. 189. 453. 475.
396. 506. 543.	Zotimus Alexandrinus.
Vellejus Paterculus. 110.	296.
228. 265. 376.	
Virgilius 5. 20. 23. 24. 30.	

I N D E X

*Rerum memorabilium, & vocum, quæ in Animad-
versis, ac Adpendice continentur.*

A.

A Aron barbatus.	466
Abrahamus somniorum conjector primus.	57
Abtalon pulchricomus iuste perit.	506
Acarnania funda.	5
Acarnanes cur dicti.	482. 536
Achilles Sperchio amni comas vovet.	509
Acus, ejusque officium & usus. 547. ex qua ma- teria.	548
Adolescentes fluminibus crines consecrabant.	509
apollini & Æsculapio crines ponebant.	510
Adonidis allegorica fabula. 261. sacra Adonia. <i>ibid.</i>	
Adulteræ fœminæ apud Germanos præcis capillis denudatæ foras extrusæ.	454
Adulto vere.	65
Ægyptii hordeacii potus inventores. 127. Ægyptiorum sacerdotum vestes ex lino. 263. Ægyptii <i>δυσμετα- δότοι</i> dicti 283. cur suilla abstinuerint.	361
Ælius Stilo qui.	355
Æra Corybantia, Dodonæa, Temesæa.	180
Æsculapius barbatus. 467. ei consecratus olim cri- nis pueritiæ.	510
Ætoli fundæ inventores.	5
Affluentia rerum à Deo hominibus concessa ob quo- rundam malevolentiam sæpe desinit, uti variis exemplis probatur.	168. 169
Αγκύλης.	390
	Age-

I N D E X.

609

Agésilao claudicanti delatum imperium.	404.405
Agminis barbarici species triangularis.	18
Agnodice virgo tonsa viri modo medicæ rei dat operam.	498
Ἀγροικὸς Plauti fabula.	35 L.
Ala Anglorum potus.	127
Albis mulis invec̄ti olim Sicyonii tyranni. 39. albis equis Hieronicæ vehi solitæ. 40. quadrigis alborum equorum ex regia procedere solitus Hieronymus Syracusanus. <i>ibid.</i> albis equis triumphantes invec̄ti. <i>ibid.</i>	
Alcyon avis.	356
Aletes Corinthi conditor. aletii.	376
Alexander M. militibus barbam radi imperat. quid eo dicto innuerit. <i>ibid.</i>	476
Aliquanto plura, phrasis.	392
Amphiaræus somniorum conector.	57
Amphietyon oneirocrites.	57
Ἀναίτιος lapis.	7
Annuli pro Cincinnis.	422
Anteventuli.	432
Anthermus.	52
Antiæ.	432
Antigonus Rex Bacchum imitatur.	267
Antiochicus Juliani quare ita inscriptus.	244
Antiochus tonsor.	245
Antonius Bacchum imitatur. 265. Minervam ducit in uxorem. 266. mille talenta dotis nomine atheniensibus imperat. <i>ibid.</i>	
ἄπασος.	202
Apaturiæ feriæ.	511
Apices.	106
Apitius luxui deditissimus.	366
Apium corona Isthmiaca. 248. & Nemæa. <i>ibid.</i>	

Q q

Apollo

Apollo genitor, γενήτωρ. eius ara Deli à Pytho- ra adorata. 69. Jovis prophetae. 251. Apollo barbatus cultus olim. 467. apollo κροτόφος. 509. comæ detonsæ ei sacratæ. <i>ibid.</i>	
ἀποσκυθίζειν quid.	447
Aries Phryxi. 293. aries pro navi arietina forma. 295. arietinum vellus quod.	296
Aquila in Romano exercitu portari solita. 140. A- quilifer.	141
Ara apollinis genitoris in delo. 69. à Pytho- ra adorata <i>ibid.</i> dicta ara piorum seu rite veneran- tium, & ara pura. 70. ara cornea.	71
Arenæ.	406
Arcopagitarum severitas. 6. arcopagus unde di- ctus. <i>ibid.</i>	
Argeffa Italia dicta.	71
Argus Ius custos.	408
Ariadne Libera dicta.	49
Arion Citharædus.	163
Aristoteles Stagiritis.	10. 17
Artemidorus.	58
Artifanes Rex Æthiopum reos amputatis narium spiraculis in deferta loca abire compulit &c.	271
Afinii Celeris prodigalitas.	291
Afinii Galli mensa.	289
Affyriorum ritus in supplicando.	122
Afelli bestiolæ.	299
ἀστρογάλος. 83. 92. Diogenes in sua republ. cen- suit astrogalos numismatis vicem obtinere.	95
ἀστροκύνων.	23
Athenis Statuarius.	53
Athletæ cute tenus tonsi.	515
Aviculæ morsicantes in conviviiis adhibitæ.	558
Aulici sorices & tineæ palatiorum.	172
Au-	Au-

Aurei crines.	571
Auris memoriæ sacra.	233
Aufonia Italia dicta.	72

B.

B acca quid.	360
Bacchus pictis vestibus usus. 41. Zythi inventor. 131. Evius. 212. Bacchus barbatus.	467
Baleares funditores.	3
Barba quando primum radi cæperit. 451. Virilitatis & pulcritudinis indicium. 453. barbæ rasio luctus indicium. 455. barba viri forma. 461. singulare Dei donum. 463. 471. barbæ rasura ignominiosa, vetita &c. vid. voc. rasura. barbam decere virum gravem ex vett. scriptis &c. ostensum. 466 &c.	
Barbata fœmina præter naturam. 464. ejus occurfus ominosus. <i>ibid.</i>	
Barbara nomina apud Jamblichum quæ.	255 &c.
Batavia insula.	230 &c.
Bauli.	32
Biera.	133
Boletus.	56
Bonæ Deæ sacra.	324
Boreas unde.	346
Bórçus intortus cincinnorum globus.	434
Bovinatores qui.	370
Brenni milites reverendi barbis prolixis.	469
Bruta cur pilosa.	494
Bubastia sacra. 263. Bubastis Diana. <i>ibid.</i>	
Buccinum quid.	416
Búvη malta.	129
Bupalus quis. 51. &c. pugna Bupalia prov. 53. Bupalium odium prov.	54
Bura & Helice.	208

C.

- C**alamistratura mollitiei index. 562. calami-
 strati. *ibid.*
 Calanus pyræ cæsariem imposuit. 528
 Calculi iudicium. 102. 103.
 Callicratis formicæ &c. ex ebore fabricatæ. 25
 Calvier. 412
 Calvitium quid, & calvescere. 588. probrosum. 589.
 inique id quidam tulerunt. *ibid.* alii modeste. 591.
 calvus Socrates depictus. 592. Æsculapius, U-
 lysses, Isocrates. *ibid.* calva occasio. 593. calva
 à natali gens Scythica. *ibid.* calva Venus. *ibid.*
 calvus orator Latinus Demosthenes. 594. Cal-
 vitium plenam Lunam imitans. 596
 Campanæ usus ad pia munia translatus. 177. pul-
 sabantur campanæ defuncto aliquo. 178. & ut vis
 tonitruum infringatur. *ibid.* illis evocabatur populus
 ad thermas. *ibid.* & ad cupedias. *ibid.* usus Cam-
 panæ apud præfidiarios milites. 179. & si qua vis
 ingrueret. 180
 Canendi ordo in conviviis. 154. 155
 Canities & Canitia quid. 576. unde. 577. ejus dig-
 nitas. 579. 580. etiam in juvenibus aliquando.
 583. Canitiem quæ accelerent. 585
 Cui à natali qui. 578. Canorum familia. 581
 Cana Vesta, Fides, Veritas, Natura, Æternitas.
 581. canum tempus, ver. *ibid.* absinthium. 583.
 mare, ferrum 584 canus Apollo. 581
 Cannensis pugna quid apud Ciceronem. 108
 Canopus Pellæus cur Virgilio dictus. 31
 Canthari. 77
 Capedines. 116. 118.
 Caput Jovi sacrum. 233
 Capitis ἡγεμονικόν. 490. caput quare pilosum. *ibid.*
 Ca-

Capillamentum futile & textile.	439
Capillatæ gentes variæ. 484. Dii deæque capillatæ ubique apud vet. scriptores.	585 &c.
Capillorum vilitas 493. Capilli mortuum quiddam sunt 494. 507. Capilli quisquilæ 508. Capilli consecrati diis 509. 510. 511. Capillorum tin- ctura 552. crispatura & contortio.	559 &c.
Capillaris & Capillata arbor 510. capillare unguen- tum 559. de coloribus capillitii.	568
Capronæ 432. libidinis indices.	506
Carmen quid.	176
Catastus quid. Vitruvio 297. Catasta.	298
Cato (M. Censorius) grandævus Græcas litteras di- dicit 254. Cato cur barbam promiserit.	471
Causia.	106
Caviarum.	365
κῆπος & κήπιον tonsuræ genus.	536 &c.
Celeritas in scribendo damnata.	238
Celia & Ceria Hispaniæ.	127
κείρομαι.	432. 438. 440
κέρας capillitium.	431
Cerasi calculus exsculptus, continens quindecim alearum paria, suis punctis distincta.	25
Ceres Mercuriveha.	272
Cerevisia unde dicta.	127. 128. &c.
Κήρυξ multa denotat, præconem, fecialem, pocil- latorem, muricem, accipitrem &c.	315. 321
Ceyx Rex.	356
Chiesii Romani luxus.	224
Chozroës Persarum Rex totum aristotelem imbi- bit.	9. 17
Christus cuneata barba à pictoribus effigiatus.	468
Cianos insula.	297
Ciborium quid.	33. 34. 35

Cicadæ aureæ	436.	innexæ crinibus.	565
Cicero græcorum interpres	282.	ejus mensa sumptuosa.	289
Cinctus Marti consecratus.			233
Cincinnati	432.	κικίννοι. 433.	Cincinnati intorti. 566
Cinerarii & Ciniflones.			561
Cineres adpergendi crinibus	vetus mos.		533
Cinnus.			433
Circe Marica dicta.			49
Ciris.			48
Cirrus	432.	Cirri unde 438.	cirrati pueri. 510
Civilis Batavorum	Regulus	caesariem attondit.	512
Claudicans imperium.			404
Clazomenæ.			53
Κληρος unde.			97
Clithenis rasura: proverb.			449
Clodii Æsopi luxus.			291. 292
Cochlacæ, Cochleatæ columnæ.			409
Cœlum.			145
Colocasia.			34. 36
Colores varii capillorum.			568 &c.
Columbarum septem genera.	341.	de columbis mirum. <i>ibid.</i> & 343	
Coma unde dicta	428.	Comæ arborum folia. <i>ibid.</i>	
Coma apposititia.	438. 439.	Coma veneranda, reverenda, terribilis, decora &c. 463.	Coma turrita. 549
Comam nutrire inutile, vile, ferum, puerile.	491.	fervile 500. ignominiosum 501. mollitiei signum habitum 503. fastuosam 506.	Comæ colores varii. 568
Coma detonsa patriis fluminibus consecrata	509.	& Apollini <i>ibid.</i> & Æsculapio 510.	suspensa ab adolescentibus. <i>ibid.</i>
comam tondere idem quod virilem			lem

- lem togam adsumere. 511
 Coma in luctu tonsa. 523. & seqq. fluens & passa
 quoque in funere. 531. adspergebatur cineribus
 533. Coma unguentis delibuta. 555. & croco
 myrrhaque. 558.559
 Comam in gradus frangere. 561
 Commodus Hercules & Jovis filius nominari vo-
 luit. 268
 Concha vehitur Venus. 279. Libidinis incenta-
 trix. *ibid.*
 Conchulis marinis olim usi vett. loco calculorum
 judiciariorum. 103
 Corcyra insula. 297
 Corporis partes singulæ diis peculiaribus deputa-
 tæ. 233
 Corybantia æra. 180
 Consentes dii. 304
 Convolvulus. 302
 Contumeliæ fanum & lapis. 8
 Cornua pro cincinnis. 435. Cornutus quomodo Mo-
 ses. *ibid.*
 κόρη. 430. convicii nomen. 452
 Cornicum concordia. I. Cornices conjugii fidem
 servant. 2
 κροτόφοι dicti fluvii. 509. κροτόφος Apollo. *ibid.*
 Cosyra insula. 297
 Cottabi ratio explicata. 383. & seqq.
 Cotys & Cotytto Dea. 199. Cotyos Sodalis pro-
 verb. 200. Deæ istius ara apud Corinthios. 503
 Creusis. Crissæus sinus. 207.208
 κρήξ. 430. crinis unde. 432
 Crispatura capillorum. 559. in foeminis damnata.
 563. duplex. 564
 Crobylus. 75.435
 Cro-

Croceum lutum Virgilio quid.	191
Croco imbuta cæsaries.	559
Crurifragium.	198
Cubus. 89. 92. pro eventu dubio, <i>ibid.</i> Cubi inventor Archytas.	93
Culullus quid.	121
Cuneiformis acies.	19
<i>κίον</i> & Canicula pro unione.	91
Cupressus arbor feralis, & cur. 167. Diti & Proserpinæ sacra. <i>ibid.</i>	
Curetes quare retro comati. 481. unde nomen habuerint.	535 &c.
Curius Rom. talis ludere doctissimus.	85
Curmi potus.	127
Cutio animal.	300
Cyparissus oppidum.	69
Cyparissus Telephi filius.	68
Cyparissa Boreæ filia. 67. Cyparissæ filia Eteoclis. <i>ibid.</i> ex Cyparisso Jovis sceptrum factum. 68	
Cythera insula conchis nobilitata. 279. Porphyris vocata. <i>ibid.</i>	

D.

D Ei dæque capillati ubique apud vett. scriptores.	485
Delos è mari emerfit.	204
Demosthenes octies descripsit Thucydidem.	17.
Pæanicus orator.	10. 17
Depilatrices. 476. 479. depilati Pathici.	477
Dextra Fidei sacra.	233
Dextram supplices tangebant.	123
Diana omnivaga. 246. Orsilochia apud Ammian.	252
Bubastia.	263
Dies præceps.	66
Digiti Minervæ sacri.	234
	Dio-

Diogenis dictoria in comatas. 498. idem puerorum caesariem tondere jubet. <i>ibid.</i>	
Dioscouri e Leda prognati, & Nemesis filii.	45.
Dei tutelares.	114
Discrimen sexuum quibus notetur.	499
Displicare quid.	198
Dium fulgur quod.	305
Doctoralis laureæ conferendi ritus.	322
Dorsum Pluioni attributum.	233
Drusillani lanæ.	290
Dubitandum nihil, pro, non parvum.	24
E.	
E Brius pro pleno & dementato.	149. 150
E Effatum quid. 173. effatus ager.	174
ἐκφυλλοφόρησις.	102. 309
Elenchi qui.	360
Eleusin. 207. Eleusiniorum ritus.	373
ἐμπλοκία sertum apud Athenienses.	564
Endymionem Luna cur amarit.	369
Ennius Euhemerum transtulit.	281
Ephesiæ literæ quæ.	181
ἐπίσεισος tonsuræ genus.	540
Equi explorati tintinnabulis, an sint consternaces.	181
Eros Julia pro Trotula.	326
Evius unde dictus. 212. Evius Bacchus, non Eu- hyus. <i>ibid.</i>	
Eubœenses sinciput tondebant.	481
Eurydice Illyrica grandæva literas didicit.	254
Excubitores nolam pulsabant noctu.	179
Extemporalis dictionis inventio.	241
F.	
F Aba Ægyptia.	34. 170
Fax ex spina alba in nuptiis olim prælata.	379
Febris fanum.	138
	Fe-
Qq 5	

Feronia libertorum Dea.	446
Fiscus lien vocatus.	172
Flamen dialis à libero tondebatur.	512
Flava coma. §68. olim meritoria. 572. Ægyptiis despecta. 573. Flavedo quid Aristoteli. 574. flavi citius canescunt.	<i>ibid.</i>
In Foco sedere, & verbum nullum facere, supplicum est.	125
Fori tabes.	195
Forfex, Forvum, Forpex.	546
Fractus versus.	53
Franci circumtonsi libertatis argumento.	500
Franciscus alumnus minorum characterum scriptor eximius.	26
Frisii circumtonsi, in signum libertatis ipsis oblata.	500
Frons Genio sacra.	233
Fucata omnia turpissima.	552 &c.
Fulmen telum trifurcum dictum cur. 303. tria genera fulminum. 304. Jupiter autor fulminum. <i>ibid.</i> Fulgurales libri Hetruscorum. <i>ibid.</i> Manubix jactus fulminum. 305. Diurnum fulgur. <i>ibid.</i> fulgur nocturnum Summani.	306
G.	
G Alerus Thessalicus.	105
G alericulus.	439
Galli Cybeles ministri scuticis flagellari soliti.	84.
Samia testa virilitatem amputabant.	120
Galli φιλέλληνες.	274
Gallia comata.	483
Garum sociorum.	365
γαστρονομία Archestrati.	272
Geloni populi.	5
Gelotopxi.	449
	Genii

- Genii. 358
 Genua adtrectabant supplices. 123. Genua Misericordiae sacra. 124. 234
 Geometriæ rudes à Platone exclusi. 283
 Germanicæ voces è Græcis fontibus haustæ. 275. & seqq.
 Gossypion. 263
 Græcæ linguæ osores taxantur. 9. Græcorum librorum conversionem immerito criminari nonnullos. 280. &c.
 Gymnosophistæ barbati. 467
- H.
- H** Adrianus primus barbam promisit. 470
 Hæctorea tonsura. 538
 Helena Nemesis filia. 46. quare dicatur ex ovo prognata. 48
 Helice & Bura. 208
 Hercules Lebeta & scypho mare trajicit. 82. ejus sagittæ. 31. Hercules Buraicus. 85. Hercules *Ἐρμύλης*. 215. bovem integrum devorat. *ibid.* ejus sacra apud Lindios cum diris & execratione peracta. *ibid.* Hercules craterem trium lagenarum capacem ebibit. 221
 Herculeum Tarentum cur. 30. 31
 Hesperia Italia dicta. 72
 Hieronymus Syracusarum tyrannus quadrigis alborum è regia procedere solitus. 40
 Hieronicæ, sacrorum certaminum Victores olim albis equis invecti. 40
 Hipponax poeta. 51. Hipponacteum præconium prov. 55
 Hollandiæ nomen unde. 232
 Hosthanes Magus. 27
 Hunnicæ tonsuræ genus. 541
 Hy-

Hygiæ Æsculapii filiæ tonsa coma vocetur.	514
Ἥυπρᾱ. Hypærus.	361
Hyperbolus.	311

I.

I actus ter sex felicissimus. 91. Jactus Veneris. 94-	
Jactus πρᾱνῆς. 95. αἰγλη. Jactus felices & infe-	
lices.	<i>ibid.</i>
Jacobus Justus nunquam rarus.	468
Janicula Italia dicta.	71
Iccius portus.	179
Ignis Persarum sacer & æternus prælatus ante agmen	
Persicum.	121
Ilias Homeri nucis putamini inclusa. 25. olim ru-	
beis vestibus actitata.	78
Impudentiæ ara Atheniensium.	8
Indi comas fucant. 555. croco crines imbuunt. 559	
Innocentiæ lapis in Arcopago.	7
Injuriæ lapis in Arcopago.	7
Ino Leucothea dicta.	49
Insani cur porcum laribus immolarent.	223
Insulæ variæ quæ è mari emerferunt. 204. & seqq.	
D. Joannes Barbarus Proclo dictus.	258
Josephus somniorum primus explicator.	57
Jovis sceptrum è cyparisso.	68
Isiaci linigeri. 263. Isiaci cultores rasi.	444
Isis Ægyptiorum Stella.	23
Hocrates Decennium in una oratione consump-	
fit.	240
Italiæ varia nomina. 71. 72. unde dicta. 73. Ita-	
lus taurum significat.	<i>ibid.</i>
Jüli variæ significationes.	302
Juliani Cæsaris dictum. 8. vera ratio inscriptionis	
orationis antiochicæ ejus. 189. Julianus hircus di-	
ctus.	475
	Julius

Julius Cæsar mollis.	480
Jupiter Φύξιος. λαφύσιος. 294. ἀγένης, πωγωνιήτης. 468. barbatus Virgilio. 472. comatus Homero. <i>ibid.</i>	
K.	
K ριζομένη dicta nupta, & hymenæi carmine copulata.	2
L.	
L acedemoniorum Ephori plebi præcipiebant, ut mentum tonderent.	469
Lacones rege mortuo lebetes complodunt.	178
Lacus fervilius.	109. 110
Lapides argentei in Areopago, unus reo, accusa- tori alter positi, & cur.	6
Larium ædes. 139. laribus porcus immolatus.	223
Λάραξ, λατάγη.	389
Laurum tenebant canentes in conviviiis.	154
Lebetum (in præmium victoribus propositorum) duo genera. 80. lebes & tripus idem. 81. lebes navigii genus.	82
Leda transnominata Nemesis. 47. 48. nutrix Helc- nes. <i>ibid.</i> in Nemestin inutata. <i>ibid.</i> Mnesinoë dicta.	50
Lindiorum mos in sacris.	215
Librare vulnera, quid.	4
Lipsydrium.	157
Litæ Deæ supplices.	125
Lityerses gulo.	217
Locusta venefica.	56
Lotos arbor Romæ, capillata vocata, & unde.	510
Lucani poëmation.	328
Lucina Dea unde.	233
Ludus de morte Claudii Cæf.	55
Luna accelerat partum.	252
ovum Helenæ parens è Luna delapsum.	50
	Luna

Lunares foeminæ.	50
Lustrica vasa.	194
Lutum croceum Virgilio quid.	191
Luxus Chiesii Romani civis, 224. & Romanor.	225. &c.
Lycii ne tonderentur vestigal persolvunt.	483
Lycus Thebarum Rex primus.	39
Lysiae tarditas in scribendo.	240
M.	
M <i>ἄγμα.</i>	192
<i>Μαλός.</i>	431
Malobathrum assyrium.	557
Man quid.	170
Manes qui Virgilio.	358
Mania mater Larium.	223
Μανίας etymon unde.	ibid.
Manubiæ fulminum jactus.	304
Manumittendi rasi, 446. cur.	447
Margarita tribacca.	360
Margopolis.	349
Marii dirum supplicium.	198
Maxies populi lævam capitis partem radebant.	481
Medusæ aurei crines in angues conversi.	506
Mellis potus inebriat. 133. mel aërium.	170
Melicertes Palæmon, & Portunus, 49. Glaucus.	ibid.
Mentha herba. ejus vires. 182. & seqq.	
Mentum adtingebant supplices.	123
Mercurius cubo insitens. 92. Mercurio fors adtribuitur. 97. ὑπηνήτης. 468. σφηνοπέγων.	ibid.
Metelli Nævii poetæ inimici.	38
Metretes.	218
Metus capillos furrigit.	507
Midas auriculis asini præditus.	238
Millepeda.	300
Mi-	

I N D E X.

623

Misericordia Dea.	234
Μισοπώγων Juliani oratio.	244
Modiperator olim electus.	102
Morgetes populi.	71
Morsimus ridiculus poëta. 367. μόρσιμος.	ibid.
μυκητιαί.	210
Mulis albis olim vehi soliti tyranni.	39
Mundi definitio. 146. ejus dextræ & sinistræ partes.	
142. ejus similitudo cum ovo. 143. refert ω	
literam. 145. quo anni tempore sit conditus Mun-	
dus; & non absurde statui originem ejus nativi-	
tatis in Libræ signo. 164. & seqq.	
Murax, est κήρυξ.	196. &c.
Musæus Lunæ filius.	29
Myrrha imbuti capilli.	558
Myrinum vinum.	312
Myrmecidis sculptoris musca ex ebore alis integens	
quadrigam, & navis pennis apiculæ absconsa.	25. 340
Myrtum tenebant canentes in conviviiis.	154. &c.
N.	
N Ævoli avaritia apud Martial.	112
Nazarei rasi.	441. 474
Ne quid nimis, cujus dictum.	375
Negotiationes pudendæ Regis cujusdam.	419
Nemesis mater Helenes. 47. Nemesi adtributus lo-	
cus retro aurem dextram,	233
Nereus futura prædicit.	250
Nero rarus.	472
Nisi aurea coma.	506
Noiæ unde.	177
Nomina mortuorum consecratorum mutata.	48. 49
Novacula.	549
Novo vers.	65
	Nu-

- Nubentes canis fenum olim ornabantur. 581
 in Nuptiis observatus ritus. 2
- O.
- Oculi Cupidini, & juxta alios Minervæ sa-
 cri. 233
- Odorum genus triplex. 152
- Odyſſea olim cæruleis veſtibus repræſentata. 78
- Oenotria dicta Italia. 72
- Oliva ſupplex. 122. 123
- Olorus Thraciæ Rex. 17. Pater Thucydidis. *ibid.*
- Olympias Alexandri mater variis cognomentis ad-
 pellata. 49
- Olympiis ſoli ingenui admittebantur. 323
- Olympiorum olcaſter. *ibid.*
- Oneirocritici verſus. 59. & ſeqq.
- O'viſkos & o'vos pro millepeda animalcula. 299
- O'vos pro unione. 90
- Ophiuſa Rhodos dicta. Ophiuſæ plures. 205. 206
- Opulentix deteſtatio. 158
- Orbes pro cincinnis. 432
- Orbona Dea. 137
- O'pviθόγρονος Helena. 48
- Orſilochia Diana. 252
- Oſiris docuit putare arbores. 428. peregrinantes co-
 mam nutrire inſtituit. 484
- Oſtraciſmus. 103. 308. Oſtraciſmi lex cur inſtitu-
 ta. 308. qui ejeſti oſtraciſmo. *ibid.*
- Ovum Helenæ parens è luna delapſum. 50. Ovum
 mundi ſimulacrum. 143. in Bacchi orgiis ſacra-
 tum. 145
- Ova antiquitus dictum cœnaculum, & locus editior
 tabulati in ædibus. 50

P.

P alamedes tesserarum inventor, 87. Palamedis abacus.	88
Parabia potus.	127
Pallantis lib. superbia.	356
Palma Ægypti. 268. πῶμα dicta & ἄδιφος. <i>ibid.</i>	505
Panes hispidi.	505
Paris capillatus.	505
Passienus orator. 44. calumniose Paschænus ab Oſco Rhetore dictus.	<i>ibid.</i>
πασχίλια.	45
Patella dignum operculum. prov.	339
Paulinus campanas invexit.	177
Paulus Apost. rufus. 441. 474. barbatus.	468
Pecten ejusque etymon. 543. buxeus. officium ejus & epitheta. <i>ibid.</i> Venus pectinifera. 544. pecten- di studium in viris.	545
Pectus Neptuno attributum.	233
Pedes Mercurio sacri.	234
Pelusiacum linum.	263
Pericles extemporaneæ dictionis inventor.	242
Περρῶν λήεα quæ dicantur.	193 &c.
περιτροχαλάτην tonsuræ genus.	540
Perfarum supplicandi ritus.	121
Petrus barbatus.	468
Phaleræ pelagiæ quæ Petronio.	360
φόβη.	430
Pholus Centaurus.	221
Phrygium ferrum quid Ciceroni. III. Phryx plagis emendatur. prov.	<i>ibid.</i>
Phryne, antea Mnesarete.	49
Phryxus quis.	293
Phthifis mortis germana. 507. in phthifi erumpunt crines.	<i>ibid.</i>

Picatio.	477
πιλίδιον & πῖλος quid.	104. 440
πῖνος Cervisia.	132
Pirene fons.	408
Piso Calphurnius.	327
Pistrix.	134
Plastinx.	390
πλόκαμοι, πλόκοι.	434
ποκάδες.	431
Polycleti Statuarii dictum.	242
Porcus Laribus immolatus ab infanis.	222
Posticæ partes Plutoni sacræ.	234
πῆς quid Galeno.	176
Præcipiti vere.	66
Præstites.	358
Priamus antea Podarces. 49. rarus olim in signum calamitatum. 455. inde πελαμοθήναι. <i>ibid.</i>	
Pristis pro pisce & navi.	134. &c.
πρακίττα tonsuræ genus.	539
Propenduli.	432
ψῆφοι ἀναιρῆσαι, μέλαινοι, τετρημένοι nigri, ἀτρητοί, λευκαί, σῶξσαι, ἐλεῖσαι albi calculi dicti.	103
Præconum munus. 317. &c. novem erant in exercitu Græcorum.	320
Promulsis.	290
Pterelai aurea coma.	506
Ptolemæus barbaros libros converti curavit.	282
Pubentes herbæ quæ Virgilio. 495. pueri cirrati & capillati. 496. pueros & puellas decent crines. 497	
Pulegiatum.	410
Purpurearum vestium tria genera. 77. purpura unde.	78
	Pygmæi

I N D E X.

627

Pygmæi.	214	
Pyralis columbæ genus.	344	
Pyrricha armata.	18	
Pythagoras aram Apollinis genitoris adoravit.	67.	
ejus metempsychosis.	186. in pavonem mutatio.	
187. à Zora sua hausit.	282. trigoni orthogonii	
inventor.	286. Hecatomben immolat.	287
Pythagoræ mos in excitanda discipuli tarditate.	293	
Pythagoræi cupresso abstinent.	68. olim tonfi.	515

Q.

Q uadrigam alis obtegens musca.	25	
Quartanæ Saturni filix.	139	
Quassabundus.	221. quater quid.	<i>ibid.</i>

R.

R adi barba quando primum cæpit.	451. raden-	
di mentum vetus mos unde fluxerit.	456	
Rafus Augustus. Dionysius.	450. Alexander.	451
Sampson.	458	
Rasi Nazaræi.	441. Servi.	446. Ruteni & Sarmatæ.
Alani. Scythæ.	447. Riphæi. Britanni.	448. Tar-
rentini. Japygæ.	451. Ægyptii, à mortuo Api.	456.
Biblii in Sacris Adonidis.	457	
Rasura & tonsura confunduntur.	440. 441. Rasura	
Levit : Sacerdotum.	442. Ægyptiorum sacrificio-	
rum.	443. Isiacorum cultorum.	444. Samanæo-
rum.	<i>ibid.</i> Rasura est fervilis.	446. morionum
propria.	448. mollitiei damnata.	449. ignominio-
sa, & Scri. repugnans.	452. 453. significat ca-	
lamitates & damna.	454. 457. tamen aliquando	
salubris, & morbis medens.	473	
Rasura circularis ab Aniceto instituta.	445. quadran-	
gula rasura Simonis Magi.	<i>ibid.</i>	
Rasuræ somnium.	456	
Sabiniri sacrifici æneis cultus in radendo usi.	445.	

Rhodii vetuerunt quenquam radi.	464.	Byzantii	
novaculas edicto sustulere.		<i>ibid.</i>	
Recoctus quid.	273.	Recoquere.	274
Redimicula aurea.			551
Regem conviviorum fortiri.			102
Rei criminis alicujus capillum summittebant.			513
Renes Veneri tribuuntur.			234
Reticulum.			550
Rhinocera loci nomen.	271.	Rhinocolura.	Rhino-
curara.	270.	unde.	<i>ibid.</i>
Rhodos è mari emerfit.	205.	aureo imbri perfusa.	
207. ejus varia cognomenta.			206
Rotæ supplicium.	197.	Rota idem quod Fidicu-	
læ.			199
S.			
S Abaja potus.			127
σάβυρος tonsuræ genus.			539
Sacerdotum duo genera.	174.	Sacerdotum Levitic.	
Ægypt. Ifiacorum &c. rasura.			442. &c.
Samanæi Philosophi.	179.	deradebant pilos.	444
Samium quid.			116. 120
Sampsonis capillus.	511.	Sampson rarus.	458
Sandyx.			192
Sardanapalus rarus inter fœminas latet.	472.	in morte	
vir.			<i>ibid.</i>
Saturnia dicta Italia.			72
Saturnius versus.			37
Satyri hirti.			505
σάπιον tonsuræ genus.			537
Scazon.			53
Scema & triobolus. prov.			292
Scipio Æmilianus cur barbam raserit.			471
Scolion carmen, quod & unde	152. &c.	Scolia epi-	
grammata.			161
		Scro-	

Scrobuli.	75
Scytale Laconica.	236
Scytharum ritus in supplicando.	122
Seleucus barba vocatus.	469
Semioboli spatium descriptum integrum Symbolum Apostolorum, & principium Euang. Joannis.	26
Senescente hyeme.	66
Servi Grecorum rasi. 446. manumittendi rasis capi- tibus Prætores adibant, & virgula pulsati servi- tium exuebant.	<i>ibid.</i>
Servilius lacus ubi Romæ. 109. quid Ciceroni.	<i>ibid.</i>
Servilius glaucia. <i>ibid.</i> &	110. 111
in Sefanii femine cælati versus integri Homeri.	25
Setabes populi. Setabinum linum. Setaba sudaria.	262
Siritæ pictis vestibus usi.	41
Sirius Stella unde dicta. 20. 21. 22. Sirius pro sole.	<i>ibid.</i>
<i>σείρα</i> astra. <i>ibid.</i> habet duas stellas.	23
Sicyonii tyranni albis mulis inveci.	39
Siphnius talus.	86
Sitella.	103
Socrates barbatus.	466
Socratis rationes comparatæ olim cubis.	93
Somni ænigma.	378
Somniorum conjectores. 57. interpretes, qui.	58
Sors. 97. Mercurio attributa. <i>ibid.</i> Magistratus forte electi. iudices conscribi soliti. 98. Sortitio per lite- rarum elementa. forte electi Consules, Proconsu- les &c. Legati, cursuri. 99. luctaturi. 100. portarum stationes fortiebantur duces argivi ad Thebas. <i>ibid.</i> & loca in navali certamine, miles sortito excubabat. agrorum culturam fortiebantur. Studiosi quoque sortiti de proponendis quæstiunculis. 101. symposi- arches forte ductus. 102. Sortitio Ἀρχιπροσίας. 94. Sortium Deæ Teniræ dictæ. 102. fortes capitales olim	

olim foliis inſcriptæ à judicibus.	<i>ibid.</i>
σπείρα & Spira quid.	564. 565
Spiritabile.	247
Stefichorus octadem designat.	94
Strenia Dea, ejus lucus. de Strenis earumque origine.	414. 415
συσίδης emplaftri genus.	235
Supercilia Junoni ſacra.	233
Superianus ſophiſta tricenarius literas didicit.	254
Supplicandi varii modi apud diverſas gentes. & ſeqq.	121.
Sympoſiarchæ jus, fortitio.	102
Sympullum, Sympuvium, Sympinium.	115. &c.
Sus ſoli & Lunæ inimica exiſtimata Ægyptiis.	362.
Lunæ immolata. <i>ibid.</i> in Eleuſiniis ab athenienſibus maſtata. <i>ibid.</i> ſuem argivi Veneri immolant.	364.
Sus Veneri inviſa. <i>ibid.</i> cur abſtinuerint ſuilla Ægyptii rationes diverſæ. 361. nuptias olim priſci reges auſpicabantur à cæſo porco. 363. etymon Græcæ vocis.	<i>ibid.</i>

T.

T Ali pedum Thetidi ſacrati.	234. eorum communio cum genitalibus membris.	235
Talus, qui.	84. &c. tali in ſacris deorum menſis reſoſiti. 86 talus Siphnius. <i>ibid.</i> Demetriuſtalis aureis donatus.	96
Taras conditor Tarenti.	31. delphino inſidens.	32
Tarentum Herculeum cur Virgilio.	30. 31. Tarentinum numiſma.	32
Taurus pro tauriformi nave.		295
Telmiffei ſomniorum conjectores.		58
Teniræ Dex fortium.		102
Terræmotuum ſpecies varix.	203. & ſeqq.	
Terpander ὄρθιον invenit.	162. ſcolii inventor.	<i>ibid.</i>
		Teſſe.

Tesserarii ludi descriptio. 86. & seqq.	
Testulæ conversio. prov.	312
Thebæ ἐπταπυλοί.	39
Theseus ostracismo ejectus. 103. 309. convicio Virgo vocatus.	497
Thessalicus galerus.	105
Thiomadas.	214
Thucydides Oloræ filius. 17. ejus opera octies descriptis Demosthenes.	ibid.
Tibiæ in conviviiis usus.	163
Timotheus tibicen.	163
Tinctura capillorum &c.	552
Tintinnabula, vide campana. de eorum variis in rebus usu. 177. & seqq.	
Tonsura & rasura confunduntur. 440. 441. tonsura virum decet. 508. tondere comam, idem quod togam virilem sumere. 511. tondere comas, est signum integritatis & lætitiæ. 512. 513. tonsura est salubris, & morbis opitulatur. <i>ibid.</i> augurium bonum. <i>ibid.</i> tonderi cute tenus. 514. tonsura approbata ab Hieronymo. 516. tonfi cute tenus M. Antoninus, Athletæ &c. 515. in luctu olim capita tonsa & in funere. 523. & seqq. tonsuræ genera. 534. &c. tonsura Hæctorea. 538. tonsura Hunnica.	541
Tribacca Margarita.	360
Tricæ, unde. 431. τρίχες.	ibid.
Tripodes, id est lebetes tribus pedibus innixi, victoribus, ut præmia, propositi. 80. Libero Patri sacri. 82. duo genera tripodum.	80
Triton concham sonat. vector Veneris.	280
Triumphantes albis equis inveci.	40
Turrita coma.	549
Tyranni Sicyonii olim mulis albis vehi soliti.	39

- V** Ahalis fluvius. 230
V alus color. 232. Valus Equus Belizarii. *ibid.*
V asa Samia quamdiu in usu fuerint. 116. &c. Vasa
 Lustrica. 194. aquæ plena apud atrii januam po-
 sita, unde à mortuo egredientes, expiationis ergo
 adspergebantur. 195
V ellere pilos olim in usu. 478. infame. *ibid.*
V enus concha vecta. 279. barbata culta. 469
V estalium virginum crinis ad arborem Capillatam
 deferebatur consecrandus. 510. canis fenum oper-
 tæ vestales. 581
V estes pictæ, ἀνδραὶ & ἀνδραῖ. 41. illis scorta
 usa. *ibid.* pictis vestibus & usus Bacchus. *ibid.* Ve-
 stes quadratæ Persarum. 42. Græcorum. 43. Ve-
 stium purpurearum tria genera. 77
V indicta, virgula. unde dicta. 446
V inalia celebrata quando & à quibus. 511
V inum factitium. 127. Vinum myrinum. 513
V irgillii tarditas in scribendo. 240
V isus miracula quædam. 25. 26
V is major quæ. 372
V ittà religata coma. 551.
U nguentis delibuti molles. 555. unguentum folia-
 tum. 556. Marcellianum. *ibid.*
U ranius Syrus. 12. 14
U rnæ binæ una mortis, altera misericordiæ. 103
U væ Apyrenæ. 410

Z.

- Z** Onæ. illarum descriptio & natura. 146. & seqq.
Z ythum quid differat à cerevisia. 127. & seqq.

E R R A T A.

Pag.	lib.	Stetur.	Emenda fertur.
56	10.	atrum.	atrox.
404	21.	Legitur.	Ligur.
484	4.		

